

SZAMOTUŁY

Sama przyjemność

STRATEGIA ROZWOJU MIASTA I GMINY SZAMOTUŁY NA LATA 2026-2036

Opracowanie:

Urząd Miasta i Gminy Szamotuły

we współpracy z Wielkopolską Akademią Nauki i Rozwoju Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, Spółka komandytowa oraz Krajowym Instytutem Jakości.

Strategię Rozwoju Miasta i Gminy Szamotuły na lata 2026-2036 opracowano w oparciu o analizę materiałów źródłowych (aktualnych dokumentów planistycznych i sprawozdań) Urzędu Miasta i Gminy Szamotuły oraz gminnych jednostek organizacyjnych, dane statystyczne ujęte w formie wskaźników, wykresów i tabel porównawczych oraz informacje pozyskane w procesie partycypacji społecznej.

Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Szamotuły na lata 2026-2036 zawiera najaktualniejsze dane w momencie opracowywania niniejszego dokumentu, a więc dane według stanu na 31 grudnia 2024 roku (o ile nie zaznaczono inaczej).

Spis treści

WPROWADZENIE	4
CZĘŚĆ I: STAN I WYZWANIA ROZWOJU MIASTA I GMINY SZAMOTUŁY.....	7
1. Wnioski z diagnozy sytuacji przestrzennej.....	8
2. Wnioski z diagnozy sytuacji klimatyczno-środowiskowej	12
3. Wnioski z diagnozy sytuacji gospodarczej.....	15
4. Wnioski z diagnozy sytuacji społecznej	18
5. Jakość życia w Mieście i Gminie – wyniki badań ankietowych.....	22
5.1. Ocena sytuacji w Mieście i Gminie	22
5.2. Pożądane priorytety rozwojowe.....	26
6. Analiza SWOT z uwzględnieniem elementów partycypacji społecznej	28
CZĘŚĆ II: STRATEGICZNE KIERUNKI ROZWOJU MIASTA I GMINY SZAMOTUŁY	31
1. Misja i wizja	32
2. Cele strategiczne rozwoju w wymiarze społecznym, gospodarczym, przestrzennym i klimatyczno-środowiskowym. Kierunki działań podejmowanych dla osiągnięcia celów strategicznych. Oczekiwane rezultaty planowanych działań oraz wskaźniki ich osiągnięcia.	33
3. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej Miasta i Gminy Szamotuły oraz ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w Mieście i Gminie	56
4. Spójność kierunków rozwoju Miasta i Gminy z kierunkami wynikającymi ze strategii rozwoju województwa. Obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa wraz z zakresem planowanych działań	71
5. System realizacji strategii, w tym wytyczne do sporządzenia dokumentów wykonawczych	80
6. Ramy finansowe i źródła finansowania	83
ZAŁĄCZNIKI	86
Załącznik nr 1: Diagnoza sytuacji przestrzennej, klimatyczno-środowiskowej, gospodarczej i społecznej Miasta i Gminy Szamotuły	87
Załącznik nr 2: Wzór ankiety.....	174
Załącznik nr 3: Tabela ewaluacyjna.....	180

WPROWADZENIE

Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Szamotuły na lata 2026-2036 jest podstawowym instrumentem długofalowego zarządzania Gminą¹. Określa ona strategiczne kierunki rozwoju Gminy w perspektywie do 2036 roku oraz pozwala na zapewnienie ciągłości i trwałości działania władz Gminy, niezależnie od zmieniających się uwarunkowań politycznych. Umożliwia ona również efektywne gospodarowanie własnymi zasobami, takimi jak: zasoby ludzkie, środowisko przyrodnicze i kulturowe, infrastrukturalne czy środki finansowe. Strategia stanowi również formalną podstawę i uzasadnienie do aplikowania o zewnętrzne środki finansowe na realizację celów rozwojowych Gminy oraz wsparcie w procesie przygotowania dokumentacji aplikacyjnej.

Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Szamotuły na lata 2026-2036 jest dokumentem nadrzędnym względem innych dokumentów planistyczno-strategicznych obowiązujących w Gminie Szamotuły, a także spójnym z dokumentami wyższego rzędu, w szczególności ze Strategią rozwoju województwa wielkopolskiego do 2030 roku. Będzie ona wyznaczała również ramy dla innych sektorowych planów i programów powstających w Gminie podczas jej obowiązywania. Dodatkowo, Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Szamotuły na lata 2026-2036 będzie stanowiła ramy dla tworzenia planów i programów lokalnych, które będą realizowane w trakcie jej obowiązywania. Dzięki temu dokument ten będzie zawierał wytyczne oraz stanie się punktem odniesienia dla wszelkich inicjatyw i działań podejmowanych na poziomie lokalnym w Gminie Szamotuły, mających na celu wspieranie rozwoju w okresie od 2026 do 2036 roku.

Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Szamotuły na lata 2026-2036 została opracowana w sposób kompleksowy, z wykorzystaniem różnorodnych danych i dokumentów jako podstawy dla jej tworzenia. Dokument powstał w oparciu o aktualne dokumenty planistyczne, sprawozdania oraz dane statystyczne, co umożliwiło rzetelne i uzasadnione podejście do wyznaczenia celów i priorytetów rozwojowych dla Gminy Szamotuły w określonym czasie. Kluczowym dokumentem prawnym, który był wykorzystywany w procesie przygotowania Strategii, była ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym. Ustawa ta stanowi podstawę prawną dla funkcjonowania samorządów lokalnych (w tym Gminy Szamotuły) i określa ich zakres kompetencji oraz zasady działania. Wykorzystanie tego aktu prawnego pozwoliło na opracowanie strategii rozwoju uwzględniającej istniejące ramy prawne i możliwości działania Gminy w zakresie jej rozwoju na lata 2026-2036.

Prace nad Strategią rozpoczęto na podstawie uchwały nr XII/132/2025 Rady Miasta i Gminy Szamotuły z dnia 26 lutego 2025 r. w sprawie określenia szczegółowego trybu i harmonogramu opracowania projektu Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Szamotuły na lata 2026-2036, w tym trybu konsultacji. Proces tworzenia dokumentu poprzedzono analizą sytuacji przestrzennej, środowiskowo-klimatycznej, gospodarczej i społecznej Gminy. Analiza pogłębiona została o wnioski z przeprowadzonego badania ankietowego oraz o informacje i materiały pozyskane podczas warsztatów strategicznych i wywiadu pogłębionego.

Powyższe działania miały na celu ewaluację trafności, przewidywanej skuteczności i efektywności realizacji Strategii. Dokument został sporządzony z uwzględnieniem zapisów ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju.

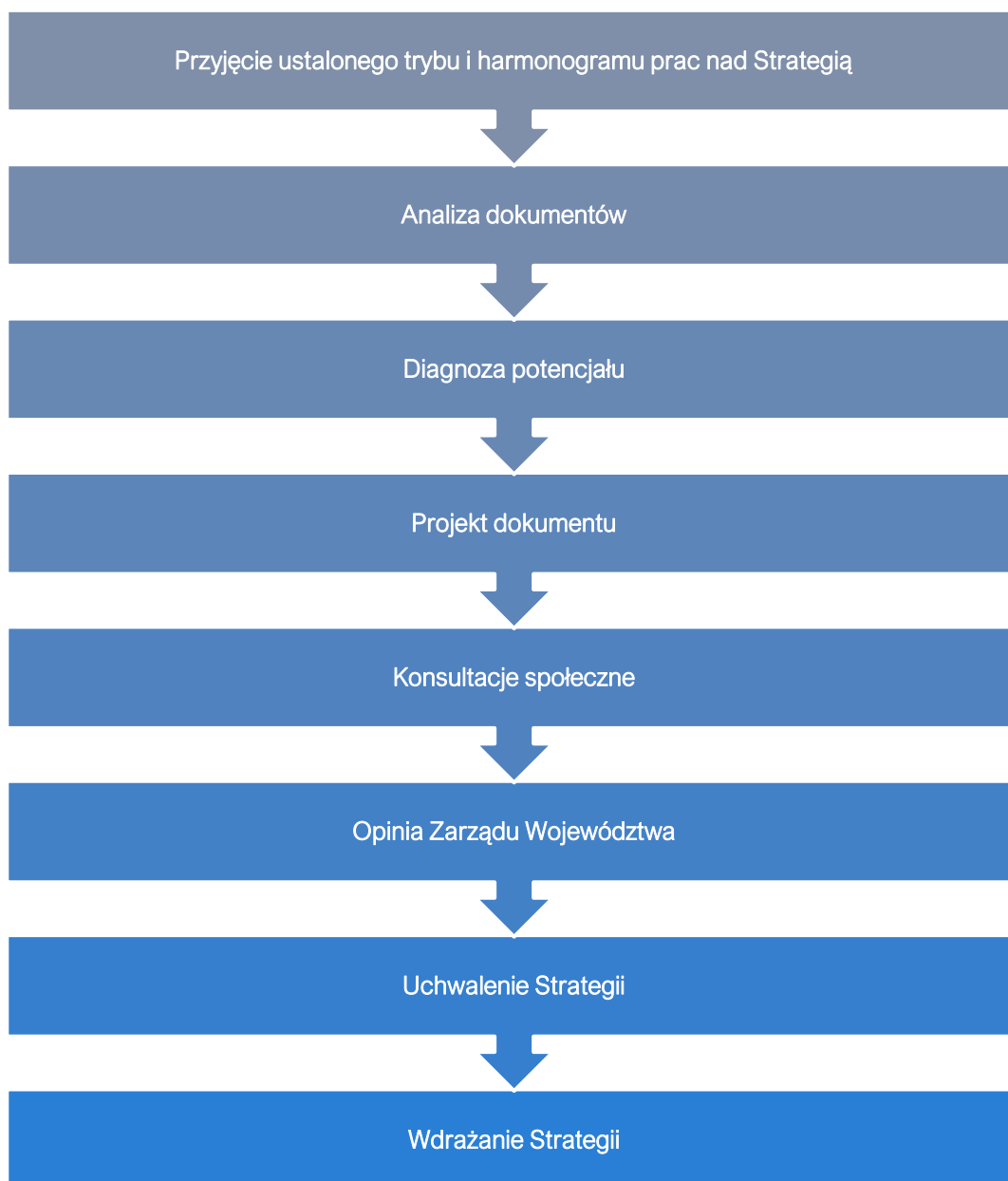
Dokument powstał przy wsparciu ekspertów z Wielkopolskiej Akademii Nauki i Rozwoju z Poznania, w składzie:

- **Joanna Michałowska** – kierownik zespołu,
- **Tomasz Michałowicz** – kierownik projektu,

¹ Ilekcrc w dokumencie ucywa się określeń „Gmina”, „Gmina Szamotuły” lub „Miasto i Gmina Szamotuły”, należy przez to rozumieć jednostkę samorządu terytorialnego – Miasto i Gminę Szamotuły.

- **Dominik Heydrych** - członek zespołu.

Na poniższym schemacie przedstawiono kluczowe etapy przygotowania Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Szamotuły na lata 2026-2036.

CZĘŚĆ I: **STAN I WYZWANIA ROZWOJU** **MIASTA I GMINY SZAMOTUŁY**

Na podstawie przeprowadzonej **Diagnozy sytuacji przestrzennej, klimatyczno-środowiskowej, gospodarczej i społecznej Miasta i Gminy Szamotuły** zidentyfikowane zostały najważniejsze potencjały rozwojowe oraz problemy dotyczące Gminy i jej najbliższego otoczenia. Poniższe wyszczególnienie zawiera **wnioski w wymiarze przestrzennym, klimatyczno-środowiskowym, gospodarczym i społecznym** opracowane w oparciu o Diagnozę, która stanowi Załącznik nr 1. Wnioski stanowią jedną z podstaw do sporządzenia celów strategicznych i kierunków działań zaplanowanych do realizacji w ramach niniejszej Strategii.

1. Wnioski z diagnozy sytuacji przestrzennej

Gmina Szamotuły jest jednostką miejsko-wiejską położoną w północno-zachodniej części województwa wielkopolskiego, około 35 km od Poznania. Jej powierzchnia wynosi 175,5 km², co stanowi około 15% powierzchni powiatu szamotulskiego. Gmina pełni funkcję podstawowego ośrodka lokalnego, a miasto Szamotuły jest jednocześnie siedzibą władz gminnych i powiatowych oraz głównym centrum usługowym, edukacyjnym, kulturalnym i gospodarczym tej części powiatu. Położenie w strefie oddziaływania aglomeracji poznańskiej wzmacnia znaczenie Gminy jako miejsca zamieszkania, pracy, usług i codziennych dojazdów, ale równocześnie powoduje presję na układ komunikacyjny, przestrzeń mieszkaniową i infrastrukturę techniczną. Istotną cechą Gminy jest połączenie funkcji miejskich, skoncentrowanych w Szamotulach, z rozległym obszarem wiejskim, obejmującym 25 sołectw i 38 miejscowości wiejskich. Taki układ wymaga prowadzenia zrównoważonej polityki przestrzennej, która z jednej strony wzmacnia rolę miasta jako centrum Gminy, a z drugiej zapewnia dobrą dostępność usług i infrastruktury na terenach wiejskich.

Gmina Szamotuły została zaklasyfikowana jako gmina miejsko-wiejska pełniąca funkcję ośrodka wielofunkcyjnego. Oznacza to, że jej rozwój nie powinien być oparty na jednej dominującej funkcji, lecz na równoważeniu funkcji mieszkaniowych, usługowych, administracyjnych, gospodarczych, rolniczych, rekreacyjnych i kulturowych. Miasto Szamotuły pełni funkcję rdzenia osadniczego, w którym koncentrują się usługi publiczne, obiekty administracji, handel, edukacja, kultura i część aktywności gospodarczej. Obszary wiejskie zachowują natomiast przede wszystkim funkcje rolnicze, mieszkaniowe i rekreacyjne, przy czym w wybranych miejscowościach widoczny jest rozwój funkcji podmiejskich. Szczególne znaczenie w strukturze osadniczej poza Szamotulami mają Pamiątkowo i Otorowo, ale również Gąsawy, Kępa, i Przecław, które pełnią rolę lokalnych ośrodków rozwoju. Dalszy rozwój Gminy powinien opierać się na wzmacnianiu powiązań między miastem a sołectwami oraz na przeciwdziałaniu nadmiernemu rozproszeniu zabudowy i usług.

Położenie Gminy Szamotuły w układzie transportowym należy oceniać w sposób zróżnicowany. Z jednej strony Gmina znajduje się w strefie oddziaływania Poznania, a jej powiązania zewnętrzne wzmacniają sąsiedztwo drogi ekspresowej S11 oraz relatywna dostępność autostrady A2. Niespełna 4 km od granicy Gminy, na terenie Gminy Rokietnica, zlokalizowany jest węzeł Poznań Rokietnica, umożliwiający wjazd na drogę ekspresową S11, natomiast około 15 km na południe od granicy Gminy przebiega autostrada A2 relacji Warszawa – Berlin. Przez teren Gminy przebiegają również cztery drogi wojewódzkie: nr 184, 185, 187 i 306, a uzupełnieniem układu drogowego są drogi powiatowe i gminne. Z drugiej strony przez Gminę nie przebiega żadna droga krajowa, a odległość od najważniejszych tras szybkiego ruchu ogranicza jej konkurencyjność w zakresie lokalizacji działalności gospodarczej silnie uzależnionej od szybkiego, intensywnego i wielkoskalowego transportu

towarowego. Oznacza to, że dostępność drogowa Gminy jest istotnym atutem dla mieszkańców, codziennych dojazdów, usług lokalnych i części aktywności gospodarczych, ale nie stanowi obecnie wystarczająco silnej przewagi lokalizacyjnej dla inwestycji wymagających bezpośredniego dostępu do krajowych korytarzy transportowych. Istotnym przedsięwzięciem dla poprawy układu komunikacyjnego pozostaje obwodnica Szamotuł, realizowana i planowana etapowo w ciągu dróg wojewódzkich nr 184 i 187. Jej znaczenie należy wiązać zarówno z poprawą bezpieczeństwa i płynności ruchu, jak i z ograniczeniem presji transportowej na centrum miasta. Jednym z ważnych wyzwań komunikacyjnych pozostaje także tzw. wąskie gardło transportowe pomiędzy Pamiątkowem a Szamotułami, które ogranicza sprawność powiązań w kierunku Poznania i wpływa na komfort codziennych dojazdów. Jednocześnie duża długość sieci dróg gminnych, w tym znaczny udział odcinków nieutwardzonych, wskazuje na potrzebę dalszej modernizacji infrastruktury drogowej oraz poprawy bezpieczeństwa pieszych, rowerzystów i kierowców. Szczególne znaczenie będzie miało konsekwentne prowadzenie inwestycji drogowych, rozwój infrastruktury towarzyszącej oraz poprawa jakości połączeń między miejscowościami Gminy.

Transport kolejowy stanowi jeden z kluczowych atutów Gminy Szamotuły i ważny element jej powiązań metropolitalnych. Przez teren Gminy przebiega linia kolejowa nr 351 relacji Poznań Główny – Szczecin Główny, będąca częścią międzynarodowej magistrali E59. Na terenie Gminy funkcjonuje stacja kolejowa w Szamotułach oraz przystanki kolejowe w Baborówku i Pamiątkowie. Stacja w Szamotułach odznacza się wysoką dobową wymianą pasażerską, a przejazd pociągiem do stacji Poznań Główny zajmuje od 17 do 33 minut. Oznacza to, że kolej jest realną alternatywą dla transportu samochodowego, szczególnie w codziennych dojazdach do Poznania. Znaczenie kolei wzmacnia objęcie Gminy systemem Poznańskiej Kolei Metropolitalnej, w ramach linii PKM4 łączącej Wronki ze stacją Poznań Główny. Jednocześnie infrastruktura kolejowa stanowi istotną barierę przestrzenną i komunikacyjną, szczególnie w obrębie miasta Szamotuły. Przejazdy kolejowe, przy rosnącej częstotliwości ruchu pociągów, wpływają na okresowe utrudnienia w ruchu drogowym, powstawanie zatorów oraz wydłużenie czasu przejazdu pomiędzy poszczególnymi częściami miasta. Dalszy rozwój Gminy powinien więc wykorzystywać potencjał kolei poprzez wzmacnianie dostępności stacji i przystanków, integrację kolei z transportem autobusowym, rowerowym i pieszym oraz rozwój funkcji przesiadkowych, przy równoczesnym dążeniu do ograniczania negatywnego wpływu infrastruktury kolejowej na spójność przestrzenną i płynność ruchu w mieście.

Pomimo korzystnych powiązań zewnętrznych, istotnym wyzwaniem pozostaje poprawa spójności transportowej wewnątrz Gminy. Gmina organizuje transport zbiorowy, a dodatkowo uczestniczy w porozumieniu międzygminnym dotyczącym linii komunikacyjnej nr 893 relacji Kobylniki – Przecław. Na jej terenie funkcjonują również przewozy prywatne, w tym przewozy pracownicze. Dostępność transportu publicznego, choć obecna, wymaga dalszego dostosowywania do potrzeb mieszkańców, szczególnie w kontekście codziennych dojazdów do pracy, szkół, usług zdrowotnych, kultury i instytucji publicznych. Wyzwanie to dotyczy przede wszystkim obszarów wiejskich oraz osób, które nie korzystają z samochodu, w tym seniorów, młodzieży i osób ze szczególnymi potrzebami. W kolejnych latach konieczne będzie wzmacnianie zintegrowanego systemu mobilności, obejmującego transport kolejowy, autobusowy, rowerowy, pieszy oraz rozwiązania uzupełniające, dostosowane do możliwości finansowych i organizacyjnych Gminy.

Rozwój mobilności powinien być jednym z ważnych kierunków polityki przestrzennej Gminy. Na jej terenie znajduje się 37,4 km ścieżek rowerowych, a przez Gminę przebiegają liczne szlaki rowerowe, w tym Szamotulskie Pętle Rowerowe. Potencjał ten ma znaczenie zarówno dla codziennych dojazdów, jak i dla rekreacji oraz turystyki weekendowej. Jednocześnie istniejący system tras rowerowych wymaga dalszego uzupełniania, poprawy ciągłości

i lepszego powiązania z miejscami pracy, szkołami, obiektami usługowymi, terenami rekreacyjnymi oraz stacjami i przystankami kolejowymi. Rozwój infrastruktury rowerowej powinien być prowadzony w taki sposób, aby rower był nie tylko narzędziem rekreacji, ale także realną alternatywą dla części podróży samochodowych. Szczególnie istotne będzie tworzenie bezpiecznych połączeń rowerowych między miastem Szamotuły a sołectwami oraz wykorzystanie potencjału terenów nad rzeką Samą i rowem Przybrodzkim.

Gmina Szamotuły posiada rozwijające się elementy infrastruktury wspierającej transformację mobilności, w tym punkty ładowania samochodów elektrycznych. Na terenie Gminy zlokalizowane są cztery punkty ładowania, co świadczy o stopniowym dostosowywaniu infrastruktury do zmian technologicznych i rosnącego znaczenia transportu niskoemisyjnego. Należy jednak podkreślić, że rozwój elektromobilności nie zastępuje potrzeby wzmacniania transportu publicznego, infrastruktury pieszej i rowerowej oraz działań na rzecz ograniczania zależności od samochodu osobowego. W kolejnych latach istotne będzie prowadzenie polityki mobilności w sposób zintegrowany, zgodny z założeniami Planu Zrównoważonej Mobilności dla Metropolii Poznań. Szczególnego znaczenia nabiorą działania związane z budową węzła przesiadkowego w centrum miasta, rozwojem infrastruktury mobilności miejskiej oraz przygotowaniem i realizacją inwestycji poprawiających bezpieczeństwo ruchu drogowego.

Dostęp do Internetu szerokopasmowego stanowi ważny element nowoczesnej infrastruktury rozwojowej Gminy. W IV kwartale 2025 roku w zasięgu stacjonarnego dostępu do Internetu szerokopasmowego znajdowała się zdecydowana większość punktów adresowych, a dominującym medium dostępu były światłowody. Jednocześnie część punktów adresowych nadal pozostawała poza zasięgiem sieci, co wskazuje na potrzebę dalszego ograniczania białych plam. Rozwój infrastruktury cyfrowej ma znaczenie nie tylko techniczne, ale również społeczne i gospodarcze, ponieważ wpływa na możliwość pracy zdalnej, edukacji, korzystania z e-usług, prowadzenia działalności gospodarczej oraz atrakcyjność osiedleńczą Gminy. W kolejnych latach istotne będzie więc utrzymanie wysokiej jakości dostępu do sieci oraz uzupełnianie braków szczególnie tam, gdzie ograniczenia infrastrukturalne mogą pogłębiać nierówności między miastem a obszarami wiejskimi.

Struktura użytkowania terenów Gminy Szamotuły wskazuje na dominujący udział użytków rolnych oraz istotną rolę lasów i terenów otwartych. Potwierdza to rolniczy charakter znacznej części obszaru wiejskiego, ale jednocześnie podkreśla znaczenie krajobrazu, terenów nieurbanizowanych i powiązań przyrodniczych dla jakości życia mieszkańców. Miasto Szamotuły ma czytelną strukturę funkcjonalną, z historycznym centrum, strefami mieszkaniowymi, zespołami zabudowy wielorodzinnej oraz dzielnicą przemysłowo-składową po zachodniej stronie linii kolejowej. Na terenach wiejskich zabudowa koncentruje się głównie wzdłuż lokalnych ciągów komunikacyjnych i jest powiązana przede wszystkim z funkcjami rolniczymi, mieszkaniowymi oraz częściowo rekreacyjnymi. Dalsze planowanie przestrzenne powinno chronić tereny otwarte przed przypadkową zabudową, a jednocześnie wskazywać obszary właściwe dla rozwoju osadnictwa, usług i aktywności gospodarczej.

Na terenie Gminy występują przestrzenie o znaczącym potencjale funkcjonalnym i krajobrazowym, które nie są obecnie w pełni wykorzystane. Dotyczy to w szczególności bulwarów wzdłuż rzeki Samy, okalających historyczną część miasta, a także obszarów przy rowie Przybrodzkim. Miejsca te mogą pełnić funkcje rekreacyjne, przyrodnicze, społeczne i integracyjne, wzmacniając jakość życia mieszkańców oraz atrakcyjność centrum Szamotuł. Ich odpowiednie zagospodarowanie pozwoliłoby połączyć ochronę walorów przyrodniczych z tworzeniem dostępnych przestrzeni wypoczynku i aktywności. W kolejnych latach Gmina powinna dążyć do budowy spójnego systemu terenów rekreacyjnych i zielono-niebieskiej infrastruktury, powiązanego z centrum miasta, osiedlami mieszkaniowymi, terenami wiejskimi oraz trasami pieszymi i rowerowymi.

Istotnym ograniczeniem rozwoju przestrzennego Gminy są bariery liniowe, przede wszystkim linie kolejowe oraz dolina rzeki Samy. Elementy te pełnią ważne funkcje transportowe i przyrodnicze, ale jednocześnie dzielą strukturę przestrzenną, utrudniają integrację poszczególnych części miasta i ograniczają płynność powiązań komunikacyjnych. Problem ten jest szczególnie widoczny w Szamotułach, gdzie infrastruktura kolejowa prowadzi do podziału przestrzeni miejskiej na dwa obszary funkcjonalne. Skutkiem jest koncentracja ruchu w wybranych punktach, wydłużanie tras przejazdu oraz osłabienie powiązań społecznych i gospodarczych. W dalszym rozwoju Gminy należy więc dążyć do łagodzenia tych barier poprzez poprawę układu komunikacyjnego, rozwój bezpiecznych przejść i przejazdów oraz lepsze powiązanie przestrzeni miejskiej z terenami nadwodnymi.

Od 2026 roku podstawowym dokumentem prowadzenia polityki przestrzennej Gminy Szamotuły będzie plan ogólny, który zastąpi dotychczasowe Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego. Szczególne znaczenie będzie miało takie wykorzystanie nowych narzędzi planistycznych, aby zapewnić równowagę między rozwojem mieszkaniowym, gospodarczym i usługowym, ochroną terenów otwartych oraz zachowaniem ładu przestrzennego. Gmina charakteryzuje się relatywnie niskim poziomem pokrycia miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego – obowiązujące 97 planów obejmuje około 9,7% jej powierzchni. Oznacza to, że na znacznej części obszaru sposób zagospodarowania był dotąd kształtowany przy wykorzystaniu decyzji o warunkach zabudowy oraz decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego. Choć intensywność wydawania decyzji WZ była niższa niż średnio w powiecie szamotulskim, skala tego instrumentu nadal miała istotne znaczenie dla kształtowania przestrzeni Gminy. W kolejnych latach ważnym kierunkiem działania powinno być stopniowe obejmowanie planami miejscowymi obszarów kluczowych dla rozwoju Gminy, w szczególności terenów presji mieszkaniowej, gospodarczej, usługowej oraz ważnych przestrzeni publicznych.

Ruch budowlany w Gminie Szamotuły w latach 2020-2024 był niższy niż średnio w powiecie szamotulskim, jednak jego struktura wskazuje na dominację budownictwa mieszkaniowego. Większość wydawanych pozwoleń i zgłoszeń dotyczyła nowych budynków mieszkalnych, co potwierdza znaczenie funkcji osiedleńczej w rozwoju Gminy. Nowa zabudowa rozwija się głównie w strefie podmiejskiej i południowo-wschodniej części Gminy, co wymaga zapewnienia odpowiedniej obsługi komunikacyjnej, technicznej i społecznej. Rozwój osadnictwa powinien być kierowany przede wszystkim na obszary, gdzie możliwe jest racjonalne wykorzystanie istniejącej lub planowanej infrastruktury. Pozwoli to ograniczać koszty rozpraszania zabudowy oraz wzmacniać spójność funkcjonalno-przestrzenną Gminy.

Gmina Szamotuły posiada bardzo duży potencjał kulturowy i historyczny, który stanowi jeden z najważniejszych elementów jej tożsamości i atrakcyjności. Historia Szamotuł sięga średniowiecza, a obecny układ urbanistyczny miasta odzwierciedla ciągłość procesów urbanizacyjnych trwających blisko 750 lat. Na terenie Gminy znajdują się 473 obiekty ujęte w Gminnej Ewidencji Zabytków, liczne miejsca pamięci narodowej oraz obiekty wpisane do rejestru zabytków. Szczególne znaczenie mają historyczny układ urbanistyczny Szamotuł, Zamek Górków z Basztą Halszki, Bazylika Mniejsza i kolegiata, zespół klasztorny franciszkanów oraz liczne zespoły pałacowe, dworskie i pałacowo-parkowe. Zasoby te mogą wzmacniać rozwój turystyki kulturowej, edukacji regionalnej, oferty kulturalnej i promocji Gminy, pod warunkiem ich konsekwentnej ochrony, właściwego utrzymania i lepszego włączenia w lokalną ofertę spędzania czasu wolnego.

Dziedzictwo materialne i niematerialne Gminy Szamotuły tworzy silną podstawę do budowania rozpoznawalnej marki miejsca. Oprócz zabytków i układu urbanistycznego ważne znaczenie mają lokalne tradycje, takie jak haft szamotulski, Wesele Szamotulskie wpisane na Krajową Listę Niematerialnego Dziedzictwa Kulturowego oraz produkt regionalny w postaci oleju

rydzowego z Inianki. Elementy te wyróżniają Gminę i mogą być wykorzystywane w działaniach edukacyjnych, kulturalnych, promocyjnych i turystycznych. Jednocześnie niezadowalający stan techniczny części historycznej zabudowy oraz ryzyko remontów prowadzonych bez zachowania zasad konserwatorskich mogą prowadzić do stopniowej utraty wartości zabytkowych i krajobrazowych. Ochrona dziedzictwa powinna być więc traktowana nie tylko jako obowiązek konserwatorski, ale również jako inwestycja w tożsamość, jakość przestrzeni i atrakcyjność Gminy.

Gmina Szamotuły dysponuje zróżnicowanym potencjałem turystyczno-rekreacyjnym, opartym na dziedzictwie kulturowym, terenach zieleni, szlakach turystycznych, zbiornikach wodnych i infrastrukturze sportowo-rekreacyjnej. Ważnymi obszarami wypoczynku są jezioro Pamiątkowskie, Jezioro Szamotulskie oraz Zalew Radzyny. Przez Gminę przebiegają liczne szlaki piesze i rowerowe, w tym Transwielkopolska Trasa Rowerowa, szlak „Stu Jezior”, Droga Świętego Jakuba oraz Szamotulskie Pętle Rowerowe. Potencjał ten powinien być traktowany zarówno jako podstawa rozwoju turystyki ekstensywnej, jak i jako zasób poprawiający jakość życia mieszkańców. W kolejnych latach szczególne znaczenie będzie miało porządkowanie i rozwijanie terenów rekreacyjnych, poprawa dostępności pieszej i rowerowej, wzmacnianie promocji lokalnych atrakcji oraz lepsze powiązanie oferty kulturalnej, sportowej, przyrodniczej i turystycznej.

2. Wnioski z diagnozy sytuacji klimatyczno-środowiskowej

Gmina Szamotuły posiada zróżnicowane, choć umiarkowane pod względem rzeźby terenu, uwarunkowania przyrodnicze. Jej krajobraz został ukształtowany głównie przez procesy glacialne i fluwioglacialne, czego efektem jest przewaga form morenowych, równinnych i dolinnych. Szczególne znaczenie w strukturze krajobrazowej ma dolina rzeki Samy, która stanowi zarówno ważny element systemu hydrologicznego, jak i przyrodniczy oraz przestrzenny wyróżnik Gminy. Ukształtowanie terenu na ogół nie tworzy istotnych barier dla rozwoju osadnictwa czy infrastruktury, ale wymaga uwzględniania lokalnych obniżień, dolin cieków, terenów podmokłych oraz obszarów podatnych na okresowe podtopienia. Walory krajobrazowe Gminy, w połączeniu z terenami rolnymi, lasami i zbiornikami wodnymi, tworzą ważny zasób dla rekreacji, turystyki, edukacji przyrodniczej i poprawy jakości życia mieszkańców.

System wodny Gminy opiera się przede wszystkim na rzece Samie, która przepływa przez jej obszar z południa na północ i stanowi główną oś hydrograficzną. Ważnymi elementami zasobów wodnych są także Jezioro Pamiątkowskie, Jezioro Szamotulskie oraz Zalew Radzyny, pełniący funkcje retencyjne i przeciwpowodziowe. Zbiorniki te mają znaczenie nie tylko środowiskowe, ale również rekreacyjne i krajobrazowe, dlatego ich stan powinien być traktowany jako jeden z ważnych czynników jakości życia w Gminie. Istotnym problemem pozostaje zły stan ogólny większości jednolitych części wód powierzchniowych, w tym rzek i jezior związanych z obszarem Gminy. Oznacza to konieczność konsekwentnego ograniczania presji na wody, poprawy gospodarki ściekowej, ochrony terenów przywodnych oraz rozwoju retencji. Szczególne znaczenie powinny mieć działania ograniczające wpływ zanieczyszczeń z terenów rolnych, zurbanizowanych i komunikacyjnych.

Zasoby wód podziemnych Gminy Szamotuły charakteryzują się dobrym stanem chemicznym i ilościowym, co stanowi istotny atut z punktu widzenia bezpieczeństwa zaopatrzenia mieszkańców w wodę. Główne użytkowe poziomy wodonośne związane są przede wszystkim z utworami trzeciorzędowymi, a na części obszaru występują również płytko zalegające wody

gruntowe. Warunki te wymagają ostrożnego gospodarowania przestrzenią, szczególnie w miejscach podatnych na przenikanie zanieczyszczeń do gruntu. Utrzymanie dobrej jakości wód podziemnych powinno być jednym z priorytetów polityki środowiskowej Gminy, zwłaszcza w kontekście rozwoju zabudowy, gospodarki rolnej, systemów kanalizacyjnych i lokalnych źródeł zanieczyszczeń. W praktyce oznacza to potrzebę dalszej rozbudowy i modernizacji infrastruktury wodno-kanalizacyjnej oraz prowadzenia działań ograniczających ryzyko zanieczyszczenia gruntu i wód.

Gmina Szamotuły posiada cenne, choć w znacznym stopniu przekształcone przez działalność człowieka, zasoby przyrodnicze. W strukturze roślinności dominują krajobrazy rolnicze, zbiorowiska segetalne i ruderalne, ale szczególne znaczenie zachowują doliny cieków, siedliska podmokłe, zbiorowiska wodne i szuwarowe oraz kompleksy leśne. Są to obszary istotne dla utrzymania lokalnej bioróżnorodności, przewietrzania, retencji wody i ciągłości powiązań przyrodniczych. Fauna Gminy jest związana z mozaiką terenów rolnych, leśnych i wodnych, a szczególne znaczenie mają siedliska ptaków, w tym gatunków chronionych. Na obszarze Gminy nie występują obszarowe formy ochrony przyrody, jednak zlokalizowanych jest 18 pomników przyrody, a północna część Gminy znajduje się w zasięgu korytarza ekologicznego Doliny Dolnej Warty. Ochrona przyrody powinna więc opierać się nie tylko na formalnych formach ochrony, ale także na zachowaniu ciągłości ekologicznej, ochronie dolin rzecznych, starodrzewu, terenów podmokłych i wartościowych elementów krajobrazu.

Warunki klimatyczne Gminy są typowe dla regionu śródkowowielkopolskiego i cechują się stosunkowo niską roczną sumą opadów. Ma to szczególne znaczenie w kontekście zmian klimatu, rosnącego ryzyka suszy i niedoborów wody. Gmina położona jest na obszarze zagrożonym występowaniem wszystkich rodzajów suszy, w tym suszy atmosferycznej i rolniczej o ekstremalnym poziomie zagrożenia. W kolejnych dekadach należy spodziewać się wzrostu znaczenia problemów związanych z retencją, ograniczoną dostępnością wody, przesuszeniem gleb oraz presją na rolnictwo, zieleń i ekosystemy wodne. W tych warunkach kluczowe znaczenie będzie miało wzmacnianie odporności Gminy na zmiany klimatu. Szczególnie ważne będą działania z zakresu małej retencji, ochrony dolin cieków, odtwarzania i utrzymywania urządzeń melioracyjnych, ograniczania uszczelniania powierzchni oraz rozwoju zielono-niebieskiej infrastruktury w mieście i na obszarach wiejskich.

Jakość powietrza pozostaje jednym z istotnych wyzwań środowiskowych. Gmina Szamotuły należy do strefy wielkopolskiej, dla której w 2024 roku stwierdzono przekroczenie dopuszczalnego stężenia benzo(a)pirenu w pyłe zawieszonym PM₁₀. Główne źródła zanieczyszczeń powietrza na terenie Gminy są związane z niską emisją z indywidualnych systemów grzewczych oraz z transportem drogowym. Problem nasila się szczególnie w sezonie grzewczym oraz na obszarach zwartej zabudowy, gdzie warunki przewietrzania są słabsze. Znaczna liczba źródeł ciepła opartych na paliwach stałych potwierdza potrzebę kontynuowania działań na rzecz wymiany wysokoemisyjnych instalacji, termomodernizacji budynków i edukacji mieszkańców. Poprawa jakości powietrza powinna być łączona z rozwojem efektywności energetycznej, transportu niskoemisyjnego, zieleni miejskiej oraz ograniczaniem emisji komunikacyjnej.

Gmina Szamotuły posiada korzystne uwarunkowania do rozwoju odnawialnych źródeł energii, szczególnie energetyki słonecznej oraz rozwiązań geotermalnych. Warunki dla energetyki wiatrowej należy oceniać jako umiarkowane. Pomimo tych predyspozycji, na terenie Gminy nie wyznaczono dotychczas terenów przeznaczonych do rozwoju energetyki opartej na odnawialnych źródłach energii. W praktyce rozwój OZE powinien być prowadzony wielotorowo: poprzez instalacje na obiektach publicznych, wsparcie rozwiązań prosumenckich, wykorzystanie potencjału przedsiębiorstw i mieszkańców oraz analizę możliwości rozwoju lokalnych modeli energetycznych, takich jak klastry lub spółdzielnie

energetyczne. Kierunek ten ma znaczenie nie tylko środowiskowe, ale również finansowe i organizacyjne, ponieważ może ograniczać koszty funkcjonowania infrastruktury publicznej oraz zwiększać bezpieczeństwo energetyczne Gminy.

Infrastruktura wodociągowa stanowi jeden z najmocniejszych elementów systemu technicznego Gminy. Poziom zwodociągowania wynosi 99,9%, co oznacza niemal powszechny dostęp mieszkańców do sieci wodociągowej i stanowi wynik wyższy niż średnio w powiecie szamotulskim oraz województwie wielkopolskim. Utrzymanie tak wysokiego standardu wymaga jednak dalszej modernizacji, rozbudowy i zapewnienia niezawodności systemu, zwłaszcza w kontekście nowych terenów mieszkaniowych, zmian klimatu i ryzyka sytuacji awaryjnych. Planowane inwestycje w zakresie rozbudowy stacji uzdatniania wody, tworzenia połączeń pierścieniowych i doprowadzania sieci do nowych obszarów zabudowy powinny wzmacniać bezpieczeństwo dostaw wody. W kolejnych latach znaczenie będzie miało nie tylko samo podłączanie nowych odbiorców, ale także odporność systemu na awarie, suszę i wzrost zapotrzebowania.

Poziom skanalizowania Gminy Szamotuły jest stosunkowo wysoki i wynosi 89,8%, przy czym dostęp do kanalizacji jest większy w mieście niż na obszarach wiejskich. Jest to ważny atut z punktu widzenia ochrony środowiska, jakości życia i atrakcyjności osiedleńczej. Jednocześnie system kanalizacyjny wymaga dalszej rozbudowy oraz modernizacji, szczególnie w miejscowościach, w których rozwija się zabudowa mieszkaniowa. Istotnym wyzwaniem pozostaje przepustowość oczyszczalni ścieków, zwłaszcza w Pamiątkowie, gdzie obecne możliwości są niewystarczające, oraz ryzyko przeciążenia systemu w przypadku dalszego wzrostu liczby użytkowników. Planowana rozbudowa oczyszczalni i kanalizacji sanitarnej powinna być traktowana jako warunek bezpiecznego rozwoju osadnictwa, ograniczania presji na wody powierzchniowe i podziemne oraz utrzymania wysokiego standardu środowiskowego Gminy.

Dostęp do sieci gazowej jest ograniczony w porównaniu ze średnią dla powiatu i województwa. Poziom zgazyfikowania Gminy wynosi 41,5%, co oznacza, że na wielu terenach mieszkańcy korzystają z indywidualnych źródeł ciepła. W strukturze źródeł ogrzewania istotną rolę odgrywają kotły gazowe i ogrzewanie elektryczne, ale nadal znaczący udział mają także kotły zasilane paliwami stałymi, w tym węglem i biomasą. Ma to bezpośrednie znaczenie dla jakości powietrza, zwłaszcza w sezonie grzewczym. Ograniczanie niskiej emisji powinno być prowadzone poprzez wymianę źródeł ciepła, poprawę efektywności energetycznej budynków, rozwój OZE oraz działania edukacyjne kierowane do mieszkańców. Szczególne znaczenie będzie miało łączenie instrumentów inwestycyjnych z doradztwem i informacją o dostępnych programach wsparcia.

System gospodarki odpadami w Gminie opiera się na działalności Zakładu Gospodarki Komunalnej oraz funkcjonowaniu punktu selektywnego zbierania odpadów komunalnych w Szczuczynie. W 2024 roku zebrano ponad 11,3 tys. Mg odpadów, z czego większość stanowiły odpady zmieszane. Tak wysoki udział odpadów zmieszanych wskazuje na potrzebę dalszego wzmacniania selektywnej zbiórki, edukacji ekologicznej oraz działań ograniczających ilość odpadów trafiających do strumienia zmieszanego. Gospodarka odpadami powinna być rozwijana w kierunku większej efektywności, lepszej kontroli systemu, przeciwdziałania powstawaniu dzikich wysypisk oraz wdrażania zasad gospodarki obiegu zamkniętego. W kolejnych latach szczególne znaczenie będzie miało zwiększenie świadomości mieszkańców, poprawa jakości segregacji oraz rozwój infrastruktury umożliwiającej wygodne i odpowiedzialne gospodarowanie odpadami.

Jednym z przekrojowych wyzwań klimatyczno-środowiskowych Gminy jest podnoszenie świadomości ekologicznej mieszkańców. Dotyczy to zarówno jakości powietrza i wymiany

źródeł ciepła, jak i gospodarowania wodą, przeciwdziałania suszy, ochrony zieleni, prawidłowej segregacji odpadów oraz korzystania z transportu mniej obciążającego środowisko. Skuteczna polityka środowiskowa nie może opierać się wyłącznie na inwestycjach infrastrukturalnych, ponieważ część problemów wynika także z codziennych zachowań mieszkańców, przedsiębiorców i użytkowników przestrzeni. Edukacja ekologiczna powinna być prowadzona w sposób ciągły, praktyczny i dostosowany do różnych grup wiekowych. Szczególne znaczenie mogą mieć działania w szkołach, sołectwach, instytucjach kultury, wspólnotach mieszkaniowych i przy okazji lokalnych wydarzeń. Budowanie odpowiedzialności za środowisko powinno stać się jednym z elementów nowoczesnego rozwoju Gminy.

3. Wnioski z diagnozy sytuacji gospodarczej

Gmina Szamotuły pełni funkcję jednego z najważniejszych ośrodków gospodarczych powiatu szamotulskiego. W 2024 roku na jej terenie zarejestrowanych było 3 916 podmiotów gospodarczych, co stanowiło ponad jedną trzecią wszystkich przedsiębiorstw funkcjonujących w powiecie. Oznacza to, że Gmina pozostaje głównym miejscem koncentracji aktywności gospodarczej w swoim najbliższym otoczeniu. Jednocześnie liczba podmiotów gospodarczych była niższa niż średnia dla przyjętej grupy porównawczej, co pokazuje, że potencjał gospodarczy Szamotuł, mimo silnej pozycji powiatowej, nie jest jeszcze w pełni wykorzystany w szerszym układzie konkurencyjnym. Struktura działalności gospodarczej jest wyraźnie skoncentrowana w mieście Szamotuły, gdzie znajduje się blisko 67% wszystkich firm zarejestrowanych w Gminie. W kolejnych latach istotne będzie wzmacnianie roli miasta jako lokalnego centrum gospodarczego, przy równoczesnym tworzeniu warunków dla rozwoju przedsiębiorczości również na obszarach wiejskich.

Aktywność gospodarcza w Gminie Szamotuły ma charakter zróżnicowany, lecz dominują w niej branże typowe dla lokalnego rynku usług, handlu, budownictwa i działalności profesjonalnej. Największy udział w strukturze podmiotów gospodarczych mają firmy z sekcji handlu hurtowego i detalicznego oraz naprawy pojazdów, a następnie budownictwo, działalność profesjonalna, naukowa i techniczna oraz przetwórstwo przemysłowe. Istotny udział mają również transport i gospodarka magazynowa, usługi administrowania, obsługa rynku nieruchomości oraz opieka zdrowotna i pomoc społeczna. Taka struktura potwierdza wielofunkcyjny charakter lokalnej gospodarki, ale jednocześnie wskazuje na przewagę działalności małych i średnich, silnie powiązanych z lokalnym popytem. Wyzwanie stanowi zwiększenie udziału działalności bardziej zaawansowanych, innowacyjnych i odpornych na wahania koniunktury, w tym usług specjalistycznych, działalności technicznych, przetwórstwa o wyższej wartości dodanej oraz rozwiązań związanych z zieloną i cyfrową transformacją.

Gmina Szamotuły charakteryzuje się dodatnią dynamiką zmian w liczbie podmiotów gospodarczych. W latach 2020-2024 liczba nowo rejestrowanych firm przewyższała liczbę podmiotów wyrejestrowanych, a liczba przedsiębiorstw wzrosła o 252. Wskaźnik liczby podmiotów gospodarczych na 1 000 mieszkańców był przez cały analizowany okres wyższy niż średnia dla powiatu szamotulskiego, co świadczy o relatywnie wysokiej aktywności przedsiębiorczej mieszkańców. Jednocześnie wartość tego wskaźnika pozostawała niższa niż średnia dla województwa wielkopolskiego, co oznacza, że Gmina ma nadal przestrzeń do wzmacniania przedsiębiorczości i rozwijania atrakcyjnych warunków prowadzenia działalności gospodarczej. Szczególne znaczenie będzie miało tworzenie przejrzystej oferty dla przedsiębiorców, wspieranie lokalnych firm, usprawnianie procedur administracyjnych oraz lepsze wykorzystanie położenia Gminy w układzie metropolitalnym.

Potencjał inwestycyjny Gminy wymaga realistycznej oceny. Szamotuły są dobrze powiązane z Poznaniem w zakresie codziennych dojazdów, usług i rynku pracy, jednak przez Gminę nie przebiega droga krajowa, a odległość od S11 i A2 ogranicza jej przewagi lokalizacyjne w przypadku działalności wymagającej szybkiego, intensywnego i wielkoskalowego transportu towarowego. W tym kontekście rozwój gospodarczy nie powinien być oparty wyłącznie na założeniu przyciągania dużych inwestycji logistycznych lub przemysłowych, lecz na bardziej selektywnym i dopasowanym do uwarunkowań lokalnych podejściu. Istotne znaczenie może mieć rozwój mniejszych i średnich terenów aktywności gospodarczej, usług dla mieszkańców i przedsiębiorstw, przetwórstwa lokalnego, działalności rzemieślniczej, technologicznej, naprawczej, magazynowej o umiarkowanej skali oraz branż korzystających z dobrej jakości życia i bliskości Poznania. Planowana i etapowo realizowana obwodnica Szamotuł może poprawić obsługę komunikacyjną, bezpieczeństwo oraz warunki prowadzenia działalności, ale nie powinna być traktowana jako jedyny czynnik przesądzający o konkurencyjności gospodarczej Gminy.

Ważnym wyzwaniem gospodarczym Gminy Szamotuły jest uporządkowanie i wzmocnienie oferty terenów przeznaczonych pod działalność gospodarczą. Rozwój przedsiębiorczości wymaga wskazania obszarów, które mogą być racjonalnie przygotowane pod inwestycje, z zapewnieniem odpowiedniego dostępu komunikacyjnego, infrastruktury technicznej oraz czytelnych zasad zagospodarowania. Ze względu na ograniczenia transportowe i przestrzenne Gminy szczególne znaczenie powinny mieć przedsięwzięcia dopasowane do lokalnych warunków, w tym działalność usługowa, produkcyjna, rzemieślnicza, techniczna, magazynowa o umiarkowanej skali oraz przetwórstwo tworzące miejsca pracy bez nadmiernej uciążliwości dla otoczenia. Polityka gospodarcza powinna być prowadzona w ścisłym powiązaniu z planowaniem przestrzennym, tak aby rozwój nowych funkcji gospodarczych wzmacniał lokalny rynek pracy, a jednocześnie nie pogarszał jakości życia mieszkańców i ładu przestrzennego.

Rolnictwo pozostaje ważnym elementem gospodarki i krajobrazu Gminy Szamotuły. Warunki glebowe są korzystne dla produkcji rolniczej, a w strukturze gruntów dominują użytki rolne, w tym grunty pod zasiewami. W 2020 roku na terenie Gminy funkcjonowało 576 gospodarstw rolnych, co stanowiło ponad jedną piątą gospodarstw w powiecie szamotulskim. Średnia powierzchnia gospodarstwa rolnego była zbliżona do średniej powiatowej, a struktura gospodarstw obejmowała zarówno małe gospodarstwa od 1 do 5 ha, jak i gospodarstwa powyżej 15 ha. Rolnictwo w Gminie ma więc charakter zróżnicowany, łączący funkcje produkcyjne, dochodowe, krajobrazowe i społeczne. W kolejnych latach ważne będzie wspieranie modernizacji gospodarstw, adaptacji do zmian klimatu, racjonalnego gospodarowania wodą oraz rozwijania powiązań rolnictwa z lokalnym przetwórstwem, produktami regionalnymi i krótkimi łańcuchami dostaw.

Struktura dochodów gospodarstw rolnych wskazuje, że rolnictwo coraz częściej nie stanowi jedynego źródła utrzymania rodzin rolniczych. Znaczna część gospodarstw uzyskuje dochody również z pracy najemnej, emerytur i rent, pozarolniczej działalności gospodarczej lub innych źródeł. Może to świadczyć o zmieniającej się roli gospodarstw rolnych, szczególnie mniejszych, które pełnią funkcje produkcyjne, ale także mieszkaniowe, rodzinne i uzupełniające dochód. Wysoki udział dochodów z emerytur i rent może również wskazywać na ryzyko starzenia się części środowiska rolniczego oraz ograniczoną gotowość młodszych pokoleń do przejmowania gospodarstw. W tym kontekście potrzebne jest wzmacnianie odporności rolnictwa poprzez dywersyfikację działalności, rozwój usług okołorolniczych, agroturystyki o umiarkowanej skali, lokalnego przetwórstwa oraz edukacji w zakresie nowych technologii, retencji i gospodarowania zasobami.

Rynek pracy w Gminie Szamotuły jest relatywnie stabilny, choć udział osób bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym był w latach 2020-2024 nieco wyższy niż średnio w powiecie szamotulskim i województwie wielkopolskim. Po wzroście bezrobocia w 2020 roku, związanym z kryzysem wywołanym pandemią, sytuacja ustabilizowała się w kolejnych latach. W skali powiatu widoczne są jednak deficyty pracowników w wielu zawodach istotnych dla jakości usług publicznych i funkcjonowania lokalnej gospodarki, m.in. w edukacji, ochronie zdrowia, opiece, budownictwie, transporcie, energetyce, mechanice, produkcji i usługach technicznych. Oznacza to, że lokalna polityka rozwoju powinna uwzględniać nie tylko tworzenie nowych miejsc pracy, ale także jakość i dostępność kwalifikacji. Szczególne znaczenie będzie miała współpraca samorządu, szkół, pracodawców, instytucji rynku pracy i organizacji społecznych na rzecz kształcenia kompetencji odpowiadających rzeczywistym potrzebom gospodarki.

Wzmacnianie gospodarki lokalnej powinno uwzględniać odporność na zakłócenia zewnętrzne, kryzysy i zmiany warunków funkcjonowania samorządu oraz przedsiębiorstw. Ostatnie lata pokazały znaczenie przygotowania lokalnych systemów na sytuacje nieprzewidziane, w tym kryzysy zdrowotne, gospodarcze, energetyczne, klimatyczne i geopolityczne. Dla Gminy Szamotuły oznacza to potrzebę budowania gospodarki bardziej zróżnicowanej, energooszczędnej, cyfrowej i mniej podatnej na pojedyncze czynniki ryzyka. Ważne mogą być kierunki związane z bezpieczeństwem energetycznym, lokalnymi usługami technicznymi, utrzymaniami i naprawczymi, gospodarką obiegu zamkniętego, retencją, zarządzaniem kryzysowym, cyberbezpieczeństwem i rozwiązaniami podwójnego zastosowania, które mogą służyć zarówno mieszkańcom, jak i sektorowi publicznemu oraz gospodarce. Tego typu podejście pozwoli łączyć tradycyjne funkcje lokalnej gospodarki z nowymi obszarami rozwoju odpowiadającymi na wyzwania bezpieczeństwa, odporności i adaptacji.

Turystyka i rekreacja mogą stanowić uzupełniający element lokalnej gospodarki, oparty przede wszystkim na dziedzictwie kulturowym, zasobach przyrodniczych, zbiornikach wodnych oraz sieci szlaków pieszych i rowerowych. Szczególne znaczenie mają jezioro Pamiątkowskie, Jezioro Szamotulskie, Zalew Radzyny, Szamotulskie Pętle Rowerowe oraz historyczne centrum Szamotuł z najważniejszymi obiektami dziedzictwa. Potencjał ten sprzyja rozwojowi turystyki weekendowej, rekreacji mieszkańców, aktywności plenerowych oraz lokalnych usług związanych z wypoczynkiem, gastronomią, kulturą i sportem. Rejon Pamiątkowa może pełnić ważną funkcję wypoczynkową, szczególnie dzięki połączeniu walorów jeziora, dostępności kolejowej i możliwości rozwoju tras pieszo-rowerowych. Dalsze działania powinny koncentrować się na poprawie jakości i dostępności istniejących terenów rekreacyjnych, porządkowaniu przestrzeni, rozwoju małej infrastruktury, bezpiecznych powiązań pieszo-rowerowych oraz promocji lokalnych atrakcji. Taki kierunek pozwoli wzmacniać ofertę czasu wolnego i drobne usługi lokalne, przy zachowaniu przyrodniczego i krajobrazowego charakteru najważniejszych miejsc wypoczynku.

Potencjał gospodarczy Gminy może być wzmacniany przez lokalne produkty, dziedzictwo i przedsiębiorczość opartą na tożsamości miejsca. Przykładem jest olej rydzowy z Inianki produkowany w Śmiłowie, nawiązujący do tradycji olejarskich ziem szamotulskiej, a także lokalne dziedzictwo kulturowe, wydarzenia, haft szamotulski i Wesele Szamotulskie. Elementy te mogą wspierać rozwój niewielkich usług turystycznych, gastronomicznych, edukacyjnych, rękodzielniczych i promocyjnych. Ich znaczenie nie polega wyłącznie na generowaniu bezpośrednich przychodów, ale także na wzmacnianiu marki Gminy, przyciąganiu mieszkańców i odwiedzających oraz budowaniu lokalnej dumy. W kolejnych latach warto łączyć działania promocyjne z realnym wsparciem dla lokalnych wytwórców, organizacji, instytucji kultury i przedsiębiorców, tak aby rozpoznawalność Szamotuł przekładała się na konkretne efekty gospodarcze i społeczne.

Finanse samorządowe Gminy Szamotuły pozwalają na realizację podstawowych zadań publicznych, ale wymagają ostrożnego planowania inwestycji. W latach 2020-2024 dochody ogółem Gminy wzrosły, osiągając w 2024 roku 194,4 mln zł, jednak dochody ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca pozostawały poniżej średniej dla powiatu szamotulskiego i województwa wielkopolskiego. W strukturze dochodów istotne znaczenie mają dochody własne, udział w podatkach PIT i CIT, subwencje oraz dotacje. Udział dochodów własnych i podatków centralnych wskazuje na stosunkowo dobrą samodzielność finansową Gminy, ale jednocześnie poziom wydatków bieżących ogranicza swobodę inwestycyjną. Wydatki majątkowe były zmienne, a udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem pozostawał niższy niż średnio w powiecie i województwie. Oznacza to, że w kolejnych latach konieczne będzie szczególnie staranne wybieranie inwestycji o największym znaczeniu rozwojowym.

Gmina Szamotuły posiada doświadczenie w pozyskiwaniu środków zewnętrznych, co stanowi ważny atut w prowadzeniu polityki rozwoju. W latach 2004-2024 łączna wartość dofinansowania z Funduszy Europejskich wyniosła 56,8 mln zł, a środki te wspierały m.in. gospodarkę wodno-ściekową, edukację, modernizację energetyczną, rozwój węzłów przesiadkowych, ścieżek rowerowych, infrastrukturę kultury i przedszkoli. Gmina korzystała również ze środków Rządowego Funduszu Polski Ład, pozyskując blisko 26,1 mln zł na inwestycje drogowe, edukacyjne, odpadowe, energetyczne, sportowe, kanalizacyjne i związane z ochroną dziedzictwa. W kolejnych latach skuteczność w pozyskiwaniu funduszy zewnętrznych będzie jednym z warunków realizacji ambitniejszych przedsięwzięć, zwłaszcza w obszarach mobilności, adaptacji do zmian klimatu, efektywności energetycznej, infrastruktury społecznej, gospodarki wodno-ściekowej oraz rozwoju lokalnego. Ważne będzie przygotowywanie projektów z wyprzedzeniem, tak aby Gmina mogła szybko reagować na pojawiające się źródła finansowania.

4. Wnioski z diagnozy sytuacji społecznej

Gmina Szamotuły pozostaje największą ludnościowo jednostką powiatu szamotulskiego i skupia około jedną trzecią jego mieszkańców. W 2024 roku liczyła 29 928 mieszkańców, a jej gęstość zaludnienia wynosiła 171 osób na km². Taka pozycja wzmacnia rolę Szamotul jako głównego ośrodka usług publicznych, edukacji, kultury, sportu, pomocy społecznej i codziennej obsługi mieszkańców w tej części powiatu. W latach 2020-2024 liczba ludności Gminy nieznacznie się zmniejszała, jednak tempo zmian było zbliżone do gmin o podobnej charakterystyce. Oznacza to, że najważniejsze wyzwania społeczne nie wynikają wyłącznie ze spadku liczby mieszkańców, lecz przede wszystkim ze zmian struktury wieku, migracji oraz rosnącego zróżnicowania potrzeb mieszkańców miasta i obszarów wiejskich.

Na sytuację demograficzną Gminy wpływają głównie dwa przeciwstawne procesy: ujemny przyrost naturalny oraz dodatnie saldo migracji. W 2024 roku przyrost naturalny wyniósł -2,9 na 1 000 mieszkańców, co było wynikiem mniej korzystnym niż średnio w powiecie szamotulskim i w grupie porównawczej. Jednocześnie saldo migracji osiągnęło wartość dodatnią, wynoszącą 2,0 na 1 000 mieszkańców, częściowo łagodząc skutki ujemnego przyrostu naturalnego. Napływ nowych mieszkańców jest ważnym czynnikiem rozwojowym, szczególnie ze względu na położenie Gminy w strefie oddziaływania Poznania, dostęp do kolei metropolitalnej, obecność usług publicznych oraz atrakcyjność osiedleńczą miasta i wybranych miejscowości wiejskich. Proces ten może nasilać się w kolejnych latach, zwłaszcza w związku z ograniczaniem dostępności terenów mieszkaniowych w gminach położonych bliżej Poznania, rosnącym znaczeniem pracy hybrydowej oraz poszukiwaniem

przez część mieszkańców większego spokoju, zieleni i lepszych warunków życia poza ścisłą strefą podmiejską. Dodatkowym czynnikiem wzmacniającym atrakcyjność osiedleńczą mogą być planowane i realizowane inwestycje rozwojowe, w tym przedsięwzięcia poprawiające dostępność komunikacyjną, jakość infrastruktury społecznej, bezpieczeństwo, ofertę rekreacyjną oraz standard przestrzeni publicznych. Część osób faktycznie mieszkających w Gminie może jednak nie być ujęta w statystykach meldunkowych, co utrudnia planowanie usług publicznych. Polityka rozwoju powinna więc uwzględniać nie tylko liczbę mieszkańców zameldowanych, ale także rzeczywistą skalę korzystania z edukacji, transportu, infrastruktury społecznej, terenów rekreacyjnych i usług administracyjnych.

Struktura wieku mieszkańców zmienia się w kierunku typowym dla starzejących się społeczności. W latach 2020-2024 zmniejszyła się liczba osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym, natomiast wzrosła liczba mieszkańców w wieku poprodukcyjnym. W 2024 roku relacja ludności w wieku poprodukcyjnym do ludności w wieku produkcyjnym wynosiła 30,2%, a więc była wyższa niż średnio w powiecie i województwie. Równocześnie spada udział osób w wieku 25-34 lat, czyli grupy ważnej dla rynku pracy, zakładania rodzin, popytu mieszkaniowego i przyszłej diety. Prognozy demograficzne przewidują dalszy wzrost liczby osób starszych, w tym szczególnie dynamiczny wzrost grupy mieszkańców w wieku 80 lat i więcej. Wymaga to przygotowania Gminy do rosnącego zapotrzebowania na usługi opiekuńcze, zdrowotne, rehabilitacyjne, transportowe i mieszkaniowe dostosowane do potrzeb seniorów, przy jednoczesnym tworzeniu warunków do pozostawania i osiedlania się młodszych mieszkańców.

Dodatnie saldo migracji i napływ nowych mieszkańców wzmacniają potencjał Gminy, ale jednocześnie zwiększają presję na lokalne usługi publiczne. Dotyczy to przede wszystkim wychowania przedszkolnego, szkół, opieki nad dziećmi do lat 3, transportu, przestrzeni publicznych, terenów rekreacyjnych i infrastruktury technicznej. Nowi mieszkańcy mogą mieć wysokie oczekiwania dotyczące jakości usług, dostępności komunikacyjnej, oferty czasu wolnego i standardu obsługi administracyjnej. Włączenie tej grupy w życie lokalnej wspólnoty będzie ważne dla utrzymania spójności społecznej oraz wzmacniania kapitału społecznego. Szczęólnego znaczenia nabiorą działania integrujące mieszkańców miasta i sołectw, nowych i dotychczasowych mieszkańców, a także różne grupy wiekowe.

Dostęp do opieki nad najmłodszymi dziećmi oraz wychowania przedszkolnego jest ważnym elementem atrakcyjności osiedleńczej Gminy. Na terenie Gminy wg stanu na 2025 rok funkcjonują cztery żłobki prywatne, oferujące łącznie 124 miejsca, natomiast sieć placówek przedszkolnych obejmuje oddziały przy szkołach podstawowych, przedszkola publiczne i niepubliczne oraz specjalistyczny punkt przedszkolny. Udział dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym utrzymywał się w ostatnich latach na poziomie 100%, co potwierdza istotne atuty Gminy jako miejsca zamieszkania rodzin z dziećmi. Jednocześnie dostępność opieki żłobkowej, jej rozmieszczenie przestrzenne i koszty mogą stanowić ograniczenie dla części rodzin, szczególnie na obszarach wiejskich. W kolejnych latach ważne będzie dostosowywanie opieki nad dziećmi do zmian demograficznych, rozwoju zabudowy mieszkaniowej, napływu nowych mieszkańców oraz potrzeb rodziców aktywnych zawodowo.

Gmina Szamotuły posiada rozbudowaną sieć szkół podstawowych, obejmującą placówki miejskie i wiejskie. Układ ten sprzyja dostępności edukacji, ale wiąże się z wysokimi kosztami utrzymania infrastruktury oraz zróżnicowanymi warunkami nauczania. Największe szkoły funkcjonują w Szamotułach, a placówki w Baborowie, Brodziszewie, Przyborowie, Otorowie i Pamiątkowie zapewniają obsługę edukacyjną obszarów wiejskich. W dwóch dużych szkołach miejskich występuje system zmianowy, natomiast część mniejszych szkół ma ograniczenia infrastrukturalne, w szczególności w zakresie sal gimnastycznych i zaplecza sportowego. Dalszy rozwój oświaty powinien łączyć troskę o dostępność placówek z racjonalną organizacją

systemu, poprawą warunków nauki oraz większym dostosowaniem infrastruktury do potrzeb uczniów, nauczycieli i rodziców.

Jakość edukacji wymaga dalszego wzmacniania, szczególnie w zakresie kompetencji podstawowych. Wyniki egzaminu ósmoklasisty z języka polskiego i matematyki były w latach 2023-2025 niższe niż średnie wojewódzkie, a w przypadku matematyki również niższe niż średnia powiatowa. Lepsza sytuacja dotyczy języka angielskiego, gdzie wyniki Gminy były wyższe niż średnio w powiecie. Widoczne są także różnice pomiędzy szkołami, które mogą wynikać z wielu czynników, w tym liczebności roczników, warunków organizacyjnych i lokalnych uwarunkowań społecznych. Priorytetem powinno być wsparcie uczniów z trudnościami w nauce, rozwijanie pracy z uczniami zdolnymi, wzmacnianie kompetencji matematycznych i językowych oraz dalsze korzystanie z projektów edukacyjnych, cyfrowych i wyrównawczych.

Rosnące koszty funkcjonowania oświaty stanowią jedno z najważniejszych wyzwań organizacyjnych i finansowych Gminy. W latach 2020-2024 wydatki w dziale oświata i wychowanie wzrosły z 46,3 mln zł do 93,1 mln zł, a dynamika wzrostu wydatków była wyższa niż wzrost subwencji oświatowej. Stopień pokrycia wydatków oświatowych subwencją zmniejszył się z 47% do 41%, co oznacza rosnące obciążenie budżetu Gminy. Jednocześnie prognozy demograficzne wskazują na spadek liczby dzieci i młodzieży, przy czym rzeczywiste potrzeby mogą być częściowo korygowane przez napływ nowych mieszkańców. Konieczne będzie prowadzenie długofalowej polityki oświatowej, łączącej dostępność edukacji, jakość nauczania, optymalne wykorzystanie infrastruktury oraz racjonalne gospodarowanie środkami publicznymi.

Kultura jest jedną z mocnych stron Gminy i ważnym narzędziem budowania tożsamości lokalnej. Szamotulski Ośrodek Kultury oraz Biblioteka Publiczna Miasta i Gminy Szamotuły prowadzą szeroką działalność kulturalną, edukacyjną, animacyjną i integracyjną. Oferta obejmuje wydarzenia artystyczne, projekcje filmowe, festiwale, warsztaty, spotkania autorskie, działania regionalne, edukację klimatyczną, projekty międzypokoleniowe i inicjatywy wspierające aktywność mieszkańców. Wysoka liczba użytkowników oferty kulturalnej potwierdza znaczenie tych instytucji dla jakości życia. Jednocześnie stan techniczny części zaplecza lokalowego kultury, w tym obiektów związanych z działalnością SZOK-u i Kina Halszka, wymaga dalszej poprawy. Rozwój kultury powinien obejmować zarówno modernizację infrastruktury, jak i wzmacnianie oferty dostępnej dla różnych grup mieszkańców.

Gmina Szamotuły posiada silne podstawy tożsamości lokalnej, oparte na historii, tradycji, dziedzictwie i aktywności kulturalnej. Wydarzenia związane z folklorem, gwarą, haftem, historią lokalną i dziedzictwem ziemi szamotulskiej pozwalają utrzymywać ciągłość tradycji oraz przekazywać ją kolejnym pokoleniom. Kultura może być również ważnym elementem promocji Gminy, rozwoju turystyki weekendowej i budowania rozpoznawalności miejsca. W kolejnych latach warto wzmacniać działania, które łączą instytucje kultury, szkoły, organizacje społeczne, sołectwa, lokalnych twórców i mieszkańców. Pozwoli to rozwijać kulturę nie tylko jako ofertę wydarzeń, ale także jako przestrzeń wspólnoty, edukacji i lokalnej dumy.

Infrastruktura sportowa i rekreacyjna na terenie Miasta i Gminy jest rozbudowana i zróżnicowana, obejmując obiekty sportowe, pływalnie, korty, boiska, kompleksy rekreacyjne, stadion, siłownię, tereny jeździeckie i obiekty przyszkolne. Oferta Centrum Sportu Szamotuły oraz aktywność klubów i organizacji sportowych tworzą dobre warunki do uprawiania sportu i rekreacji na miejscu. Sport pełni ważną funkcję społeczną, zdrowotną i integracyjną, szczególnie wśród dzieci, młodzieży, rodzin i seniorów. Jednocześnie część infrastruktury

wymaga modernizacji, doposażenia i lepszego dostosowania do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami. Ważne będzie także rozwijanie oferty dla różnych grup wiekowych oraz wspieranie klubów i organizacji, które budują aktywność fizyczną mieszkańców i promują Gminę poprzez wydarzenia oraz osiągnięcia sportowe.

Bezpieczeństwo publiczne jest ważnym elementem jakości życia i funkcjonowania wspólnoty lokalnej. Na terenie Gminy działają instytucje odpowiedzialne za bezpieczeństwo, w tym Policja, Straż Miejska, Państwowa Straż Pożarna oraz dziewięć jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej. Szczególne znaczenie mają jednostki OSP, które wspierają system ratowniczy i są ważnym elementem aktywności społecznej w sołectwach. W 2024 roku odnotowano znaczną liczbę zdarzeń drogowych, zarówno w mieście, jak i na obszarach wiejskich, co potwierdza potrzebę dalszej poprawy bezpieczeństwa ruchu drogowego. Priorytetem powinny być działania ograniczające ryzyko wypadków, zwłaszcza w miejscach koncentracji ruchu, przy szkołach, przejściach dla pieszych, drogach wojewódzkich i lokalnych odcinkach o słabszych parametrach technicznych.

System pomocy społecznej w Gminie Szamotuły obsługuje złożone potrzeby mieszkańców. Liczba beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców była w latach 2020-2024 wyższa niż średnio w powiecie i województwie. Oznacza to, że skala wyzwań społecznych jest znacząca i wymaga utrzymania stabilnego, profesjonalnego zaplecza instytucjonalnego. Rosnące potrzeby związane ze starzeniem się społeczeństwa, kryzysami rodzinnymi, zdrowiem psychicznym, niepełnosprawnością i opieką długoterminową będą wymagały dalszego wzmacniania usług społecznych. Szczęólnego znaczenia nabiorą usługi środowiskowe, opiekuńcze, asystenckie, wytchnieniowe, wsparcie rodzin, działania profilaktyczne oraz rozwój współpracy z organizacjami społecznymi. Wyzwanie stanowi również funkcjonowanie Ośrodka Pomocy Społecznej w Szamotułach w oparciu o dwie lokalizacje, co utrudnia zarządzanie jednostką oraz kompleksową obsługę beneficjentów.

Ważnym wymiarem polityki społecznej pozostaje przeciwdziałanie przemocy domowej, uzależnieniom i problemom wychowawczym. Wyzwania obejmują m.in. dostęp do pomocy psychologicznej, psychiatrycznej i terapeutycznej, wsparcie rodzin w kryzysie oraz narastające problemy związane z uzależnieniami behawioralnymi wśród młodzieży. Szczęólnie istotne jest przeciwdziałanie nadmiernemu korzystaniu z technologii cyfrowych, problemom emocjonalnym dzieci i młodzieży oraz osłabieniu relacji rodzinnych. Działania profilaktyczne powinny być prowadzone możliwie wcześnie, w ścisłej współpracy szkół, OPS, instytucji kultury, organizacji społecznych, służb i rodziców. Tego typu działania mają znaczenie nie tylko interwencyjne, ale również prewencyjne, ponieważ ograniczają ryzyko pogłębiania się problemów społecznych w przyszłości.

Zasób mieszkaniowy Gminy stanowi ważne narzędzie polityki społecznej. W 2024 roku obejmował 435 lokali, w tym 344 mieszkania komunalne i 91 mieszkań socjalnych. Stabilność liczby lokali wskazuje na utrzymywanie zasobu, który może być wykorzystywany do wsparcia osób znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej. Jednocześnie potrzeby mieszkaniowe, rosnące koszty utrzymania budynków, konieczność modernizacji części wspólnych oraz przechodzenie na rozwiązania niskoemisyjne wymagają dalszych nakładów. Modernizacja zasobu komunalnego powinna łączyć cele społeczne, energetyczne i techniczne: poprawę warunków mieszkaniowych, ograniczanie ubóstwa energetycznego, wymianę źródeł ciepła i podnoszenie standardu budynków.

Aktywność społeczna mieszkańców Gminy ma solidne podstawy instytucjonalne, ale wymaga dalszego wzmacniania. Na terenie Gminy działają stowarzyszenia, fundacje, kluby sportowe, organizacje społeczne oraz 18 kół gospodyń wiejskich. Wskaźnik liczby organizacji

społecznych na 1 000 mieszkańców wzrósł w latach 2020-2024, ale nadal pozostawał nieco niższy niż średnio w powiecie i województwie. Lokalny sektor pozarządowy jest aktywny i stanowi ważnego partnera Gminy w realizacji części zadań publicznych, szczególnie w obszarach kultury, sportu, integracji społecznej, profilaktyki, pomocy osobom w trudniejszej sytuacji oraz aktywizacji mieszkańców. Rozwój Szamotulskiej Rady Działalności Pożytku Publicznego, planowane utworzenie Rady Seniorów i Rady Młodzieży oraz funkcjonowanie Szamotulskiego Budżetu Obywatelskiego wzmacniają warunki do udziału mieszkańców w sprawach publicznych. W kolejnych latach warto rozwijać narzędzia partycypacji, wspierać organizacje społeczne i tworzyć przestrzeń do współdecydowania, zwłaszcza dla młodzieży, seniorów, mieszkańców wsi i nowych mieszkańców Gminy.

Współpraca ponadlokalna stanowi ważne wsparcie dla polityki społecznej i rozwojowej Gminy. Przynależność do Stowarzyszenia Metropolia Poznań oraz Lokalnej Grupy Działania „Dolina Samy” umożliwia udział w projektach dotyczących mobilności, środowiska, aktywizacji społecznej, obszarów wiejskich, przedsiębiorczości, turystyki, dziedzictwa i usług lokalnych. Partnerstwa te powinny być wykorzystywane jako źródło projektów, finansowania, wiedzy i współpracy międzysektorowej. Szczególne znaczenie będzie miało łączenie lokalnych potrzeb społecznych z możliwościami wynikającymi ze współpracy metropolitalnej, instrumentów rozwoju lokalnego i funduszy zewnętrznych.

5. Jakość życia w Mieście i Gminie – wyniki badań ankietowych

W celu pogłębienia wniosków z diagnozy, przeprowadzone zostało badanie ankietowe wśród mieszkańców. Odpowiedzi udzielać można było poprzez kwestionariusz dostępny on-line. Badanie było anonimowe, a udział dobrowolny dla wszystkich zainteresowanych. Celem badania było poznanie opinii mieszkańców oraz interesariuszy Gminy na temat jakości życia w Gminie oraz określenie priorytetów rozwojowych na najbliższe lata. Ankietowani odpowiadali na pytania z zakresu kilku obszarów funkcjonowania jednostki samorządu terytorialnego, a poruszane tematy dotyczyły społeczeństwa, gospodarki, przestrzeni, środowiska, infrastruktury technicznej, turystyki, rekreacji, edukacji i kultury.

Badanie ankietowe trwało od 9 lutego do 1 marca 2026 roku. Łącznie zebrano 138 odpowiedzi. Wśród respondentów nieznacznie przeważały kobiety (49,3% względem 47,1% mężczyzn). Struktura wieku ankietowanych była dość zróżnicowana, jednak zdecydowana większość mieściła się w przedziale od 26 do 55 lat (najliczniej reprezentowana była grupa osób w wieku 36-45 lat – 43,5% wszystkich ankietowanych). Ponad 73% ankietowanych to osoby pracujące (poza rolnictwem i prowadzeniem własnej działalności). W badaniu ankietowym wzięli również udział przedsiębiorcy, uczniowie i studenci, emeryci i renciści, rolnicy oraz osoby bezrobotne. Ponad połowa (57,2%) ankietowanych to mieszkańcy Szamotuł, natomiast 39,9% ankietowanych zamieszkiwało obszar wiejski Gminy. Pozostałe osoby zamieszkiwały poza obszarem Miasta i Gminy Szamotuły.

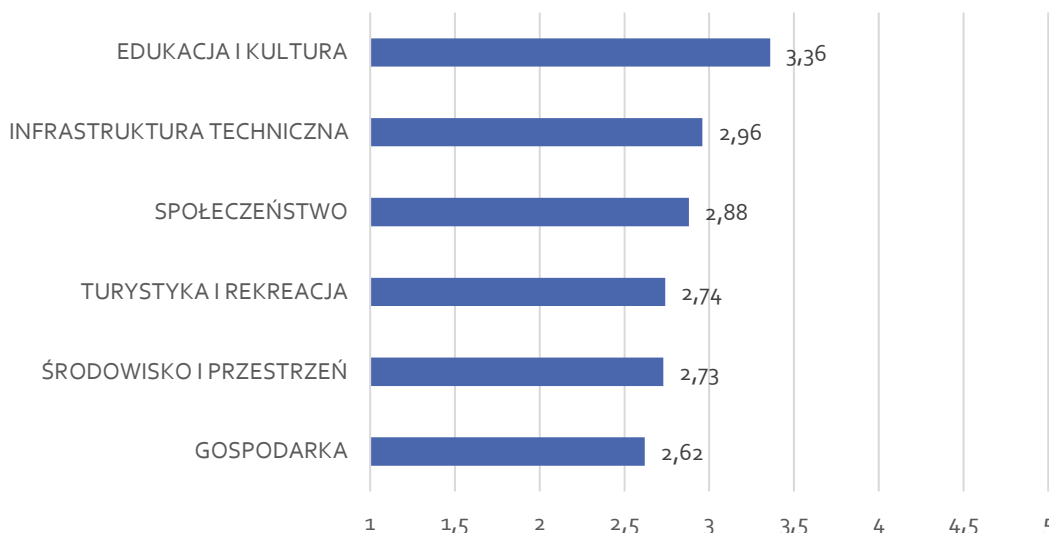
5.1. Ocena sytuacji w Mieście i Gminie

W przeprowadzonym badaniu ankietowym przyjęto skalę od 1 do 5, gdzie:

- 1 – oznacza „bardzo źle”,
- 2 – oznacza „źle”,
- 3 – oznacza „dostatecznie/zadawalająco/neutralnie”,
- 4 – oznacza „dobrze”,

- 5 – oznacza „bardzo dobrze”.

Mieszkańcy **najwyżej** ocenili działania w zakresie **edukacji i kultury** – średnia ocen dla tego obszaru wyniosła 3,36. Z kolei **najniżej** oceniony został aspekt związany z **gospodarką** – średnia ocena dla tego obszaru wyniosła 2,62. Warto zauważyć, że pozostałe aspekty uzyskały zbliżoną średnią ocenę od mieszkańców, która jednak pozostaje poniżej oceny zadowolającej.

Ryc. 1. Średnia ocena rozwoju poszczególnych obszarów według ankietowanych

Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiet.

W poniższej tabeli przedstawiono średnią ocenę poszczególnych komponentów, które wchodziły w skład przedstawionych powyżej obszarów rozwojowych. Wyniki badań pomagają w określeniu priorytetów rozwojowych Gminy na kolejne lata. Najwyżej oceniono m.in.: dostęp do edukacji w szkołach podstawowych, działalność instytucji kultury, jakość edukacji przedszkolnej, jakość infrastruktury przedszkolnej, dostęp do edukacji przedszkolnej, jakość sieci gazowej, dostępność szerokopasmowego Internetu, jakość opieki w żłobkach/klubach dziecięcych, bezpieczeństwo publiczne, poziom bazy sportowo-rekreacyjnej, walory środowiska przyrodniczego oraz dostępność usług (np. poczta, bank, fryzjer, sklepy spożywcze). Z kolei wśród najniżej ocenionych aspektów znalazły się m.in.: wsparcie dla uczniów z trudnościami w nauce w szkołach, stan dróg, dostęp do specjalistycznej opieki medycznej, działania promocyjne władz, mające na celu pozyskanie potencjalnych turystów, infrastruktura melioracji szczegółowej (rowy, sieć drenarska, przepusty, itp.), możliwość uzyskania zatrudnienia oraz możliwości zawodowe dla osób z wyższym wykształceniem.

Tab. 1. Ocena poszczególnych komponentów w badanych obszarach rozwojowych w Gminie Szamotuły

Edukacja i kultura	Ocena:
dostęp do edukacji w szkołach podstawowych	3,94
działalność instytucji kultury (np. domu kultury, biblioteki)	3,79
jakość edukacji przedszkolnej	3,74
jakość infrastruktury przedszkolnej	3,64
dostęp do edukacji przedszkolnej	3,61
dostęp do obiektów kulturalnych (godziny i dni otwarcia, itp.)	3,46
jakość i różnorodność wydarzeń kulturalno-rozrywkowych	3,45

dostęp do edukacji w szkołach ponadpodstawowych (w tym dojazd)	3,42
jakość edukacji w szkołach podstawowych	3,35
jakość infrastruktury w szkołach podstawowych (sale lekcyjne, sportowe, wyposażenie pracowni szkolnych, szatnie, itp.)	3,17
organizacja dowozu dzieci do szkół	3,10
działalność świetlic wiejskich	3,09
dodatkowa oferta w szkołach (koła zainteresowań, klasy sportowe, dodatkowe zajęcia, itp.)	3,05
wsparcie dla uczniów zdolnych w szkołach	2,96
wsparcie dla uczniów z trudnościami w nauce w szkołach	2,68
Infrastruktura techniczna	Ocena:
jakość sieci gazowej	3,39
dostępność szerokopasmowego Internetu	3,37
jakość sieci wodociągowej	3,19
jakość sieci kanalizacyjnej	3,13
mała infrastruktura drogowa (chodniki, oświetlenie, przystanki, itp.)	2,62
bezpieczeństwo przy głównych drogach w związku z ruchem samochodów osobowych i ciężarowych	2,57
stan dróg	2,47
Spółeczeństwo	Ocena:
jakość opieki w żłobkach/klubach dziecięcych	3,28
bezpieczeństwo publiczne	3,24
aktywność mieszkańców na rzecz Gminy (np. wolontariat, partycypacja społeczna, inicjatywy oddolne)	3,05
dostępność architektoniczna budynków administracji publicznej	3,03
zadowolenie z usług świadczonych przez Urząd Miasta i Gminy	3,03
skuteczność działania pomocy społecznej	2,99
wsparcie osób niesamodzielnych (np. opieka wytchnieniowa, usługi opiekuńcze, asystent rodziny)	2,88
dostęp do żłobków/klubów dziecięcych	2,82
dostęp do podstawowej opieki medycznej	2,72
wsparcie osób starszych (np. domy pomocy społecznej, kluby seniora)	2,70
możliwości zapewnienia dojazdu do specjalistycznej opieki medycznej poza teren Gminy	2,49
dostęp do specjalistycznej opieki medycznej	2,38
Turystyka i rekreacja	Ocena:
poziom bazy sportowo-rekreacyjnej	3,12
jakość istniejących ścieżek rowerowych	3,04
wyposażenie placów zabaw i siłowni zewnętrznych	2,99
poziom bazy gastronomicznej	2,98

jakość istniejących chodników	2,86
oferta spędzania wolnego czasu dla dzieci	2,85
oferta spędzania wolnego czasu dla seniorów	2,75
oferta spędzania wolnego czasu dla dorosłych	2,63
system ścieżek rowerowych (połączenia, ciągłość, możliwości traktowania ich jako alternatywy dla transportu samochodowego)	2,57
atrakcyjność turystyczna	2,56
poziom bazy turystyczno-wypoczynkowej (m.in. szlaki turystyczne, miejsca noclegowe)	2,44
oferta spędzania wolnego czasu dla młodzieży	2,43
działania promocyjne władz, mające na celu pozyskanie potencjalnych turystów	2,35
Środowisko i przestrzeń	Ocena:
walory środowiska przyrodniczego	3,31
dostępność terenów zieleni (parków, skwerów, zieleńców, zadrzewień ulicznych, lasów)	3,09
system odbioru odpadów	3,08
estetyka (czystość przestrzeni publicznych)	2,93
czystość terenów zieleni (parków, skwerów, zieleńców, zadrzewień ulicznych, lasów)	2,80
jakość powietrza	2,77
oferta działań wspierających ochronę środowiska (np. dofinansowania do wymiany źródeł ciepła)	2,58
efektywność zagospodarowania przestrzeni (czy tereny są wykorzystywane optymalnie)	2,54
świadomość ekologiczna mieszkańców	2,53
czystość wód powierzchniowych i terenów przylegających	2,49
rozwój odnawialnych źródeł energii	2,46
infrastruktura melioracji szczegółowej (rowy, sieć drenarska, przepusty, itp.)	2,16
Gospodarka	Ocena:
dostępność usług (np. poczta, bank, fryzjer, sklepy spożywcze)	3,71
konkurencyjność przedsiębiorstw na rynku lokalnym	2,95
perspektywy rozwojowe działalności rolniczej	2,80
połączenia komunikacyjne z innymi gminami i miastami	2,58
funkcjonowanie transportu zbiorowego	2,50
atrakcyjność inwestycyjna	2,44
warunki prowadzenia i rozwijania działalności gospodarczej	2,37
możliwość uzyskania zatrudnienia	2,14
możliwości zawodowe dla osób z wyższym wykształceniem	2,11

Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiet.

5.2. Pożądane priorytety rozwojowe

W ankiecie należało również wskazać główne priorytety rozwojowe dla Gminy Szamotuły w przeciągu najbliższych kilku lat. Całościowy wykaz priorytetów wskazano na kolejnej rycinie, natomiast respondenci najwcześniej wskazywali na:

- poprawę stanu infrastruktury drogowej (w tym m.in. nawierzchni dróg, przejść dla pieszych),
- rozbudowę ścieżek rowerowych,
- budowę obwodnicy,
- rozwój terenów zieleni (parki, skwery, zieleńce, zadrzewienia uliczne),
- poprawę dostępu do usług medycznych.

W ankiecie zapytano także o to, co według respondentów powinno być wizytówką Gminy. Było to pytanie otwarte, dzięki czemu respondenci zyskali swobodę wskazania komponentu czy miejsca. Poniżej zestawiono najczęściej poruszane obszary tematyczne:

- Zielone Szamotuły nad Samą — parki, bulwary, tereny rekreacyjne, jezioro i przyroda.
- Szamotuły historyczne — Baszta Halszki, Zamek Górków, Bazylika, Kolegiata, wieża ciśnień, lokalna historia.
- Gmina tras pieszo-rowerowych — spójna sieć ścieżek, szlaków i bezpiecznych połączeń.
- Miasto kultury i lokalnej tożsamości — koncerty, wydarzenia, folklor, Wacław z Szamotuł, inicjatywy społeczne.
- Gmina przedsiębiorcza i inwestycyjna — miejsca pracy, lokalne firmy, tereny inwestycyjne, produkty regionalne.
- Szamotuły sportowe — stadion, infrastruktura sportowa, rekreacja, wydarzenia i aktywność mieszkańców.

Ryc. 2. Liczba wskazań respondentów na wybrane priorytety rozwojowe
 Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiet.

6. Analiza SWOT z uwzględnieniem elementów partycypacji społecznej

Analiza SWOT jest często stosowanym narzędziem diagnozy strategicznej w jednostkach administracji publicznej. To narzędzie pozwala na porównanie **mocnych i słabych** stron jednostki wynikających z jej **wewnętrznego** otoczenia oraz identyfikację **szans i zagrożeń** dla rozwoju, które płyną z otoczenia **zewnętrznego**. Ponadto, dzięki analizie SWOT, można również określić, jak te elementy wzajemnie na siebie oddziałują.

Grupy czynników w metodzie SWOT są definiowane w następujący sposób:

Analizę SWOT dla Gminy Szamotuły opracowano bazując na:

- diagnozie sytuacji przestrzennej, klimatyczno-środowiskowej, gospodarczej i społecznej Miasta i Gminy Szamotuły oraz zawartych w niej danych liczbowych, opisowych i przestrzennych pozyskanych z Urzędu Miasta i Gminy Szamotuły, gminnych jednostek organizacyjnych oraz źródeł zewnętrznych;
- wynikach badań ankietowych przeprowadzonych wśród mieszkańców oraz interesariuszy Strategii;
- materiale wypracowanym podczas warsztatów strategicznych z interesariuszami Strategii;
- materiale wypracowanym podczas spotkania z przedstawicielami władz Gminy i pracownikami Urzędu Miasta i Gminy Szamotuły.

Analizę SWOT dla Gminy Szamotuły przedstawia poniższa tabela.

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
• Koncentracja funkcji administracyjnych, edukacyjnych, usługowych, kulturalnych i sportowych w mieście Szamotuły, wzmacniająca obsługę mieszkańców całej Gminy.	• Bariery komunikacyjne w mieście Szamotuły, wynikające przede wszystkim z przebiegu linii kolejowej i ograniczonej liczby sprawnych powiązań pomiędzy częściami miasta.

• Dobra dostępność kolejowa Szamotuł, Pamiątkowa i Baborówka w relacji z Poznaniem, wspierająca codzienne dojazdy mieszkańców. • Atrakcyjny model zamieszkania łączący dostęp do usług miejskich w Szamotułach z walorami spokojniejszego życia na obszarach wiejskich Gminy. • Znacząca koncentracja działalności gospodarczej w Gminie, wzmacniająca rolę Szamotuł jako lokalnego ośrodka przedsiębiorczości i usług. • Wielobranżowa struktura lokalnej przedsiębiorczości, oparta głównie na handlu, budownictwie, usługach profesjonalnych, przetwórstwie oraz transporcie. • Wysoki poziom dostępności wychowania przedszkolnego oraz rozbudowana sieć szkół podstawowych na terenie miasta i obszarów wiejskich. • Silny potencjał dziedzictwa kulturowego i lokalnej tożsamości, oparty m.in. na historycznym układzie urbanistycznym, Zamku Górków, Baszcie Halszki, Bazylice i tradycjach szamotulskich. • Rozwinięta oferta kultury, sportu i rekreacji, dostępna dla różnych grup mieszkańców i wzmacniająca jakość życia. • Istotne zasoby przyrodnicze i rekreacyjne związane z doliną Samy, jeziorem Pamiątkowskim, Jeziorkiem Szamotulskim, Zalewem Radzyny i siecią tras pieszo-rowerowych. • Wysoki poziom zwodociągowania i stosunkowo dobrze rozwinięta infrastruktura kanalizacyjna, wspierające jakość życia i bezpieczeństwo sanitarne. • Korzystne warunki dla rolnictwa oraz utrzymania produkcyjnej funkcji obszarów wiejskich. • Aktywny sektor organizacji pozarządowych, klubów sportowych, kół gospodyń wiejskich i lokalnych liderów, wspierający realizację części zadań publicznych Gminy. • Doświadczenie Gminy w pozyskiwaniu i rozliczaniu środków zewnętrznych na inwestycje infrastrukturalne, społeczne, edukacyjne i środowiskowe.	• Ograniczona atrakcyjność lokalizacyjna Gminy dla dużych inwestycji wymagających bezpośredniego dostępu do krajowych korytarzy transportowych. • Występowanie tzw. wąskiego gardła transportowego pomiędzy Pamiątkowem a Szamotułami, wpływającego na sprawność powiązań w kierunku Poznania. • Znaczne potrzeby modernizacyjne sieci drogowej, chodników, przejść dla pieszych, oświetlenia i infrastruktury towarzyszącej. • Niski poziom pokrycia Gminy miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego, ograniczający przewidywalność polityki przestrzennej. • Niewystarczające wykorzystanie potencjału doliny Samy, bulwarów, rowu Przybrodzkiego i części przestrzeni publicznych. • Zły stan wód powierzchniowych oraz potrzeba dalszego ograniczania presji na ciek i zbiorniki wodne. • Ograniczenia przepustowości części infrastruktury kanalizacyjnej, szczególnie w kontekście dalszego rozwoju zabudowy. • Starzenie się społeczności Gminy i spadek udziału osób młodych w strukturze mieszkańców, co może skutkować brakiem zastępowalności pokoleń na rynku pracy. • Rosnące koszty funkcjonowania oświaty przy malejącym poziomie pokrycia wydatków subwencją. • Zróżnicowana jakość infrastruktury edukacyjnej, sportowej i kulturalnej, wymagająca dalszej modernizacji i poprawy dostępności. • Niewystarczająca dostępność wybranych usług specjalistycznych dla mieszkańców, zwłaszcza w zakresie zdrowia, rehabilitacji, wsparcia psychologicznego i opieki długoterminowej. • Niewystarczająca odporność systemu wodno-kanalizacyjnego na awarie, mogąca skutkować czasowym odcięciem znacznej części mieszkańców od podstawowej infrastruktury mimo obecnie wysokiej dostępności sieci.
SZANSE	ZAGROŻENIA
• Realizacja obwodnicy Szamotuł w ciągu dróg wojewódzkich nr 184 i 187. • Wzrost znaczenia drugiego pierścienia Metropolii Poznań jako miejsca zamieszkania dla osób poszukujących dobrej jakości życia poza najbardziej nasyconą strefą podmiejską.	• Postępujące starzenie się społeczeństwa i wzrost liczby osób wymagających wsparcia opiekuńczego, zdrowotnego i rehabilitacyjnego. • Nasilanie się skutków zmian klimatu, w tym suszy, niedoborów wody, fal upałów i gwałtownych zjawisk pogodowych.

• Rozwój Poznańskiej Kolei Metropolitalnej i polityki zrównoważonej mobilności w Metropolii Poznań. • Dostępność funduszy zewnętrznych na adaptację do zmian klimatu, retencję, zielono-niebieską infrastrukturę i efektywność energetyczną. • Rosnące znaczenie lokalnej energetyki, OZE, magazynowania energii i poprawy efektywności energetycznej w sektorze publicznym. • Wzrost znaczenia usług społecznych, opiekuńczych, zdrowotnych i senioralnych w politykach publicznych oraz źródłach finansowania. • Możliwość wykorzystania współpracy metropolitalnej, LGD i partnerstw międzysektorowych do przygotowywania większych projektów rozwojowych.	• Wzrost kosztów bieżącego funkcjonowania samorządu, szczególnie w obszarze oświaty, energii, usług społecznych i utrzymania infrastruktury. • Nasilenie ryzyk kryzysowych, w tym energetycznych, cybernetycznych, klimatycznych i geopolitycznych, wymagających większej odporności usług publicznych oraz infrastruktury Gminy. • Konkurencja innych gmin metropolitalnych o mieszkańców, inwestorów, kadry i środki rozwojowe. • Niedobór kadr w usługach publicznych, edukacji, opiece, ochronie zdrowia oraz zawodach technicznych.
---	---

CZEŚĆ II: STRATEGICZNE KIERUNKI ROZWOJU MIASTA I GMINY SZAMOTUŁY

1. Misja i wizja

W trakcie procesu strategicznego wypracowano MISJĘ oraz WIZJĘ Gminy Szamotuły, które stanowiły fundament do określenia celów strategicznych i operacyjnych jej rozwoju.

Misja jest kluczowym elementem strategii, który określa główne kierunki rozwoju Gminy. Koncentruje się ona na podstawowych wartościach, które przyświecają Gminie i jej mieszkańcom w procesach rozwojowych. Wskazuje także na czynniki uzasadniające przyjęcie określonych wartości jako nadrzędnych. Zawiera w sobie odpowiedź na pytanie, co jest naszym priorytetem. Jest to ścieżka, którą należy podążać w celu osiągnięcia wizji.

Uwzględniając przyjęte założenia **misja Gminy Szamotuły** brzmi następująco:

Misją Szamotuł jest budowanie nowoczesnej, zielonej i silnej gospodarczo Gminy, która czerpiąc z dziedzictwa kulturowego i bliskości Metropolii Poznań, gwarantuje mieszkańcom najwyższą jakość życia w czystym środowisku.

Z kolei **wizja** to jasno określony obraz Gminy w 2036 roku, który odzwierciedla aspiracje władz oraz oczekiwania lokalnej społeczności. Wizja pełni rolę drogowskazu – wskazuje kierunek, w którym Gmina powinna zmierzać, aby poprzez konsekwentną realizację zaplanowanych działań, osiągnąć pożądaną zmiany i rezultaty. WIZJA ukazuje Gminę Szamotuły w perspektywie strategicznej – zmienionej dzięki realizacji przyjętych działań i osiągnięciu zamierzonych celów.

Wizja Gminy Szamotuły brzmi następująco:

W 2036 roku Miasto i Gmina Szamotuły to zielony, bezpieczny i nowoczesny ośrodek, łączący dynamizm Metropolii Poznań z unikalną tożsamością i tradycją Wielkopolski. Szamotuły są liderem jakości życia – miejscem o czystym powietrzu, zrównoważonym transporcie i bogatej sieci przestrzeni zielonych, przyjaznym dla rodzin i seniorów. To Gmina odporna na zmiany klimatyczne, oferująca nowoczesną edukację, kulturę i stabilne warunki dla rozwoju lokalnej przedsiębiorczości, gdzie zarówno miasto, jak i obszary wiejskie rozwijają się w sposób uporządkowany, ekologiczny i w pełni dostępny dla każdego mieszkańca.

2. Cele strategiczne rozwoju w wymiarze społecznym, gospodarczym, przestrzennym i klimatyczno-środowiskowym. Kierunki działań podejmowanych dla osiągnięcia celów strategicznych. Oczekiwane rezultaty planowanych działań oraz wskaźniki ich osiągnięcia.

Na podstawie analizy aktualnej sytuacji Gminy Szamotuły, jej aspektów społecznych, gospodarczych, przestrzennych i klimatyczno-środowiskowych, a także uwzględniając czynniki wewnętrzne i zewnętrzne, określono cztery główne cele strategiczne, które mają być osiągnięte w zgodzie z wizją rozwoju Gminy. W celu skutecznej realizacji założeń strategicznych, wyznaczono również cele szczegółowe (operacyjne), którym przypisano konkretne kierunki działań prowadzące do osiągnięcia zamierzonych rezultatów.

Wyznaczone dla Gminy Szamotuły cele strategiczne odpowiadają zdefiniowanym obszarom rozwojowym w sferze społecznej, gospodarczej, przestrzennej i klimatyczno-środowiskowej, które są ze sobą powiązane i wzajemnie się przenikają. W sferze przestrzennej i klimatyczno-środowiskowej podstawę działań powinno stanowić dążenie do zrównoważonego rozwoju, opartego na racjonalnym gospodarowaniu przestrzenią, ochronie zasobów naturalnych oraz adaptacji do zmian klimatu. Z kolei w sferze gospodarczej i społecznej szczególne znaczenie ma wzmocnianie lokalnego potencjału, rozwój kapitału ludzkiego i społecznego oraz tworzenie warunków sprzyjających przedsiębiorczości, integracji społecznej i poprawie jakości życia mieszkańców.

Poniższa tabela przedstawia cele strategiczne wraz z odpowiadającymi im celami operacyjnymi. Realizacja założonych celów będzie kluczowym elementem w osiąganiu zamierzonych rezultatów rozwoju Gminy Szamotuły. Na kolejnych stronach wskazano natomiast pełną bazę celów strategicznych, operacyjnych oraz kierunków działań, rezultatów i wskaźników.

CELE STRATEGICZNE			
Cel 1. Spójna, dostępna i odporna przestrzeń Miasta i Gminy Szamotuły	Cel 2. Odporne środowisko, czysta energia i adaptacja Miasta i Gminy Szamotuły do zmian klimatu	Cel 3. Konkurencyjna, lokalnie zakorzeniona i odporna gospodarka Miasta i Gminy Szamotuły	Cel 4. Dostępne usługi społeczne, aktywni mieszkańcy i wysoka jakość życia w Mieście i Gminie Szamotuły
CELE OPERACYJNE			
1.1. Planowanie rozwoju wokół miasta, kolei i lokalnych ośrodków Gminy	2.1. Czyste powietrze i lokalna transformacja energetyczna	3.1. Przedsiębiorczość, usługi i kompetencje lokalnego rynku pracy	4.1. Edukacja, opieka i rozwój dzieci oraz młodzieży
1.2. Dostępna komunikacyjnie Gmina i bezpieczne przemieszczanie się mieszkańców	2.2. Retencja, ochrona wód i odporność na skutki zmian klimatu	3.2. Rolnictwo, turystyka, rekreacja i dziedzictwo jako potencjały lokalnej gospodarki	4.2. Usługi blisko mieszkańca i bezpieczne warunki życia
1.3. Odporna infrastruktura techniczna i funkcjonalne przestrzenie publiczne	2.3. Gospodarka obiegu zamkniętego i ochrona zasobów przyrodniczych	3.3. Gotowość Gminy na zmiany społeczne, gospodarcze i kryzysowe	4.3. Aktywna wspólnota, kultura i sport dostępne dla mieszkańców

Cel 1. Spójna, dostępna i odporna przestrzeń Miasta i Gminy Szamotuły

Układ przestrzenny Miasta i Gminy Szamotuły jest jednym z kluczowych czynników wpływających na dalszy rozwój społeczny, gospodarczy i środowiskowy. Gmina łączy funkcje miejskie, skoncentrowane przede wszystkim w Szamotułach, z rozległym obszarem wiejskim, obejmującym liczne miejscowości i sołectwa. Taki model osadniczy daje istotny potencjał rozwojowy, ale jednocześnie wymaga konsekwentnego zarządzania przestrzenią, infrastrukturą i dostępnością usług. Szczególne znaczenie mają Szamotuły jako główny ośrodek administracyjny, usługowy, edukacyjny, kulturalny i gospodarczy, a także Pamiątkowo i Otorowo jako ważne lokalne ośrodki rozwoju.

Położenie Gminy w strefie oddziaływania Poznania i Metropolii Poznań wzmacnia jej atrakcyjność osadniczą. Dobra dostępność kolejowa, zwłaszcza w relacji z Poznaniem, stanowi jeden z najważniejszych atutów Gminy, ale jednocześnie generuje określone wyzwania przestrzenne i komunikacyjne. Linia kolejowa, mimo że jest zasobem rozwojowym, tworzy również barierę w strukturze miasta i wpływa na codzienne przemieszczanie się mieszkańców. Równocześnie układ drogowy, w tym drogi wojewódzkie i powiatowe, wymaga dalszej poprawy, szczególnie w zakresie bezpieczeństwa, płynności ruchu, powiązań z sąsiednimi gminami oraz obsługi miejscowości rozwijających się mieszkaniowo.

Ważnym wyzwaniem pozostaje uporządkowanie rozwoju przestrzennego. Dotyczy to zarówno wdrażania Planu Ogólnego, stopniowego zwiększania pokrycia miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego, jak i przeciwdziałania rozpraszaniu zabudowy. Nowa zabudowa powinna być koncentrowana przede wszystkim tam, gdzie możliwe jest racjonalne zapewnienie dostępu do infrastruktury technicznej, usług publicznych i transportu zbiorowego. Takie podejście pozwala ograniczać koszty obsługi nowych terenów, chronić krajobraz i wzmacniać czytelną strukturę osadniczą Gminy.

Zauważalna jest również potrzeba dalszego wzmacniania odporności infrastruktury komunalnej. Szczególne znaczenie mają bezpieczeństwo dostaw wody, rozwój połączeń sieciowych, automatyzacja i monitoring systemów wodociągowych, rozbudowa kanalizacji oraz ograniczanie ryzyka przeciążenia infrastruktury na obszarach rozwijających się osadniczo. Równolegle istotne jest porządkowanie i podnoszenie jakości przestrzeni publicznych, zarówno w centrum Szamotuł, jak i w sołectwach. Przestrzeń publiczna powinna być dostępna, bezpieczna, czytelna i funkcjonalna dla różnych grup mieszkańców, w tym dzieci, seniorów oraz osób z ograniczoną mobilnością.

Cele i kierunki działań w tym obszarze koncentrują się więc na trzech powiązanych zagadnieniach: odpowiedzialnym planowaniu przestrzennym, poprawie dostępności komunikacyjnej oraz wzmacnianiu infrastruktury technicznej i przestrzeni publicznych. Ich realizacja ma zapewnić bardziej spójny, przewidywalny i odporny rozwój Gminy, przy jednoczesnym wykorzystaniu jej położenia, kolejowej dostępności i lokalnych ośrodków osadniczych.

Cel 1. Spójna, dostępna i odporna przestrzeń Miasta i Gminy Szamotuły

Cel operacyjny	Kierunki działań	Oczekiwane rezultaty planowanych działań	Wskaźnik osiągnięcia działań
1.1. Planowanie rozwoju wokół miasta, kolei i lokalnych ośrodków Gminy	• Wdrażanie Planu Ogólnego Gminy Szamotuły jako podstawy prowadzenia polityki przestrzennej, z uwzględnieniem równowagi między rozwojem mieszkaniowym, gospodarczym, usługowym, rolniczym, rekreacyjnym i przyrodniczym. • Rozwój Systemu Informacji Przestrzennej Gminy jako narzędzia wspierającego planowanie inwestycji, analizę dostępności usług, zarządzanie infrastrukturą, konsultacje społeczne i udostępnianie danych przestrzennych mieszkańcom. • Stopniowe obejmowanie miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego obszarów kluczowych dla rozwoju Gminy, w szczególności terenów presji mieszkaniowej, aktywności gospodarczej, usług publicznych, przestrzeni publicznych oraz rejonów stacji i przystanków kolejowych. • Koncentracja nowej zabudowy w obszarach dobrze skomunikowanych i możliwych do obsługi infrastrukturą techniczną, w szczególności w Szamotułach, Pamiątkowie i Otorowie. • Wyznaczanie i porządkowanie terenów przeznaczonych pod działalność gospodarczą o skali dopasowanej do uwarunkowań Gminy, w szczególności usług technicznych, rzemiosła, przetwórstwa, działalności produkcyjnej o ograniczonej uciążliwości i obsługi lokalnego rynku. • Powiązanie planowania przestrzennego z dostępnością transportu publicznego, szkół, przedszkoli, usług społecznych, terenów rekreacyjnych oraz infrastruktury wodno-kanalizacyjnej i energetycznej. • Wprowadzanie standardów jakości przestrzeni w dokumentach planistycznych i inwestycjach gminnych, obejmujących m.in. dostępność dla osób ze szczególnymi potrzebami, bezpieczeństwo pieszych i rowerzystów, estetykę zabudowy, jakość przestrzeni publicznych oraz racjonalne wykorzystanie terenów.	• Spójniejsze prowadzenie polityki przestrzennej Gminy w oparciu o Plan Ogólny. • Większa dostępność danych przestrzennych dla mieszkańców, inwestorów i administracji. • Zwiększenie udziału obszarów kluczowych dla rozwoju Gminy objętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego. • Bardziej uporządkowany rozwój zabudowy w miejscach możliwych do obsługi transportem i infrastrukturą techniczną. • Lepsze przygotowanie terenów pod działalność gospodarczą dopasowaną do lokalnych uwarunkowań. • Lepsze powiązanie rozwoju przestrzennego z dostępnością usług publicznych, transportu i infrastruktury technicznej. • Poprawa jakości, dostępności i estetyki	• Liczba procedur planistycznych prowadzonych z uwzględnieniem ustaleń Planu Ogólnego [szt.]. • Liczba wejść do Systemu Informacji Przestrzennej Gminy [szt./rok]. • Udział powierzchni Gminy objętej miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego [%]. • Powierzchnia terenów przeznaczonych pod zabudowę w obszarach obsługiwanych infrastrukturą techniczną [ha]. • Powierzchnia terenów przeznaczonych pod aktywność gospodarczą w dokumentach planistycznych [ha]. • Liczba powstałych opracowań planistycznych uwzględniających dostępność usług publicznych, transportu i infrastruktury technicznej [szt.].

	Ochrona historycznego układu urbanistycznego Szamotuł, obiektów zabytkowych, krajobrazu kulturowego i lokalnych dominant przestrzennych jako elementów budujących tożsamość Gminy.	przestrzeni kształtowanej przez dokumenty planistyczne i inwestycje gminne. Zachowanie historycznego układu urbanistycznego Szamotuł oraz najważniejszych elementów krajobrazu kulturowego Gminy.	- Liczba inwestycji gminnych uwzględniających standardy dostępności i jakości przestrzeni [szt.]. - Liczba działań planistycznych lub inwestycyjnych uwzględniających ochronę dziedzictwa kulturowego [szt.].
1.2. Dostępna komunikacyjnie Gmina i bezpieczne przemieszczanie się mieszkańców	- Wspieranie realizacji kolejnych etapów obwodnicy Szamotuł w ciągu dróg wojewódzkich nr 184 i 187, jako inwestycji poprawiającej płynność ruchu, bezpieczeństwo oraz warunki funkcjonowania centrum miasta. - Współpraca w zakresie wzmacniania roli kolei jako podstawowego środka codziennych powiązań z Poznaniem, w tym poprzez poprawę dostępności stacji w Szamotułach oraz przystanków kolejowych w Pamiątkowie i Baborówku, dążenie do utworzenia kolejnych przystanków kolejowych, a także organizację wygodnych dojazdów, parkingów rowerowych, parkingów buforowych, oznakowania i rozwiązań typu „kiss and ride”. - Tworzenie warunków do ograniczania barier komunikacyjnych powodowanych przez linię kolejową nr 351, w szczególności poprzez współpracę z zarządcą infrastruktury kolejowej w zakresie rozwiązań bezkolizyjnych, bezpieczeństwa przejazdów, organizacji ruchu oraz poprawy powiązań pomiędzy częściami miasta. - Współpraca z zarządcami dróg wojewódzkich i powiatowych w zakresie poprawy dostępności transportowej Gminy, w szczególności na kierunkach powiązań z Poznaniem, Rokietnicą, Wronkami, Obornikami i sąsiednimi gminami. - Modernizacja i rozbudowa dróg gminnych wraz z infrastrukturą towarzyszącą, w szczególności chodnikami, pobocznymi, odwodnieniem, oświetleniem, przejściami dla pieszych, zatokami i elementami poprawy bezpieczeństwa ruchu.	- Poprawa warunków prowadzenia ruchu tranzytowego i lokalnego poza ścisłym centrum Szamotuł. - Lepsza dostępność kolei jako środka codziennych dojazdów do Poznania i innych miejscowości. - Ograniczenie uciążliwości komunikacyjnych wynikających z przebiegu linii kolejowej przez miasto. - Poprawa powiązań drogowych Gminy z Poznaniem, sąsiednimi gminami i układem dróg ponadlokalnych. - Poprawa stanu technicznego i bezpieczeństwa dróg gminnych. - Lepsze powiązania transportowe między Szamotułami	- Ukończenie obwodnicy Szamotuł [tak/nie]. - Liczba funkcjonujących stacji i przystanków kolejowych na terenie Gminy [szt.]. - Liczba opracowań, uzgodnień lub działań dotyczących ograniczania barier kolejowych [szt.]. - Liczba wspólnych inicjatyw z zarządcami dróg wojewódzkich i powiatowych [szt.]. - Długość wybudowanych lub zmodernizowanych dróg gminnych [km]. - Liczba zrealizowanych inwestycji poprawiających powiązania między miejscowościami Gminy [szt.]. - Liczba osób korzystających

	• Poprawa powiązań transportowych pomiędzy Szamotułami, Pamiątkowem, Baborówkiem, Otorowem i pozostałymi miejscowościami Gminy, w tym poprzez działania własne Gminy oraz współpracę z właściwymi zarządcami infrastruktury. • Rozwój transportu zbiorowego na terenie Gminy i w powiązaniach ponadlokalnych, w tym lepsze powiązanie transportu autobusowego z kolejowym, rowerowym i pieszym, analiza potrzeb komunikacyjnych mieszkańców miasta i sołectw, określanie zasad obsługi komunikacyjnej w ramach możliwości organizacyjnych i finansowych Gminy oraz współpraca z sąsiednimi gminami, Metropolią Poznań i organizatorami transportu. • Rozbudowa spójnego systemu transportu rowerowego łączącego miejscowości Gminy z Szamotułami oraz zapewniającego bezpieczne przemieszczanie się rowerem w samym mieście, w tym poprzez wyznaczanie głównych tras rowerowych, uzupełnianie ich odcinkami lokalnymi, budowę ścieżek rowerowych, ciągów pieszo-rowerowych, pasów rowerowych, przejazdów rowerowych, parkingów rowerowych i powiązań z transportem publicznym. • Poprawa bezpieczeństwa pieszych i rowerzystów w miejscach szczególnego natężenia ruchu, w szczególności przy szkołach, przedszkolach, przystankach, przejazdach kolejowych, obiektach sportowych i przestrzeniach publicznych. • Porządkowanie polityki parkingowej w centrum Szamotuł oraz przy kluczowych obiektach publicznych, usługowych, sportowych, kulturalnych i rekreacyjnych, w tym z uwzględnieniem parkingów buforowych, miejsc dla autokarów i lepszej organizacji krótkiego postoju.	a miejscowościami Gminy. • Lepsze dopasowanie transportu zbiorowego do codziennych potrzeb mieszkańców. • Rozwój bezpiecznego i spójnego systemu transportu rowerowego w mieście i między miejscowościami. • Zwiększenie bezpieczeństwa pieszych i rowerzystów w miejscach największego natężenia ruchu. • Lepsza organizacja parkowania w centrum Szamotuł i przy kluczowych obiektach publicznych.	z transportu zbiorowego na terenie Gminy [os.]. • Długość dróg/ ścieżek/ pasów rowerowych na terenie Gminy [km]. • Liczba zrealizowanych działań poprawiających bezpieczeństwo pieszych i rowerzystów [szt.]. • Liczba uporządkowanych lub utworzonych miejsc postojowych [szt.].
1.3. Odporna infrastruktura techniczna i funkcjonalne przestrzenie publiczne	• Modernizacja i zwiększanie odporności systemu wodociągowego, w tym rozwój połączeń sieciowych poprawiających bezpieczeństwo dostaw wody w sytuacjach awarii i zwiększonego zapotrzebowania. • Rozwój monitoringu sieci wodociągowej, automatyzacji procesów i systemów zarządzania awariami, w szczególności na terenie Szamotuł i w kluczowych elementach infrastruktury komunalnej.	• Zwiększenie bezpieczeństwa i ciągłości dostaw wody dla mieszkańców Gminy. • Sprawniejsze wykrywanie awarii i zarządzanie systemem wodociągowym.	• Długość wybudowanej lub zmodernizowanej sieci wodociągowej [km]. • Liczba wdrożonych punktów lub systemów monitoringu sieci wodociągowej [szt.].

- Modernizacja i rozbudowa stacji uzdatniania wody, w tym SUW Kąsinowo i SUW Szamotuły, obejmująca m.in. automatyzację, rozbudowę filtrów, montaż dodatkowych urządzeń oraz poprawę efektywności energetycznej.
- Rozbudowa infrastruktury kanalizacyjnej na obszarach wymagających uzupełnienia sieci, w szczególności w rejonach Przecławia, Pamiątkowa, Baborowa, Kępy, Kąsinowa i Baborówka.
- Modernizacja oczyszczalni ścieków i infrastruktury towarzyszącej, w tym pompowni, urządzeń przesyłowych i systemów ograniczających ryzyko przeciążenia sieci w miejscowościach rozwijających się osadniczo.
- Wzmacnianie ciągłości działania infrastruktury komunalnej w sytuacjach kryzysowych, m.in. poprzez rezerwowe źródła zasilania, sprzęt awaryjny, beczkowozy, monitoring, procedury reagowania, zabezpieczenie infrastruktury krytycznej oraz rozwój zapasowych połączeń sieciowych ograniczających ryzyko odcięcia mieszkańców od podstawowych usług.
- Rozwój infrastruktury cyfrowej i narzędzi cyfrowego zarządzania Gminą, w tym ograniczanie białych plam w dostępie do Internetu szerokopasmowego poprzez diagnozowanie potrzeb, współpracę z operatorami telekomunikacyjnymi, koordynację inwestycji infrastrukturalnych oraz wykorzystanie danych przestrzennych do zarządzania awariami, inwestycjami, oświetleniem, drogami, kanalizacją, własnością gminną i dostępnością usług.
- Odnowa, rewitalizacja i funkcjonalne wzmocnienie centrum Szamotuł wraz z przyległym otoczeniem, w tym rynku i parku Jana III Sobieskiego, jako przestrzeni społecznych, gospodarczych, kulturalnych i rekreacyjnych.
- Rozwój przestrzeni publicznych w sołectwach, obejmujący m.in. miejsca spotkań, place zabaw, siłownie plenerowe, małą architekturę, oświetlenie, miejsca odpoczynku i bezpieczne dojścia.
- Poprawa dostępności, czytelności i funkcjonalności przestrzeni publicznych oraz otoczenia obiektów publicznych, edukacyjnych, kulturalnych, sportowych i rekreacyjnych, w szczególności poprzez likwidację barier architektonicznych, porządkowanie
- Poprawa wydajności, niezawodności i efektywności energetycznej stacji uzdatniania wody.
- Zwiększenie dostępu mieszkańców do infrastruktury kanalizacyjnej.
- Ograniczenie ryzyka przeciążenia systemu kanalizacyjnego na obszarach rozwijających się osadniczo.
- Zwiększenie odporności infrastruktury komunalnej na awarie, przerwy w dostawach i sytuacje kryzysowe.
- Lepszy dostęp do infrastruktury cyfrowej oraz sprawniejsze zarządzanie danymi przestrzennymi i technicznymi Gminy.
- Poprawa funkcjonalności i atrakcyjności centrum Szamotuł.
- Poprawa jakości przestrzeni publicznych w sołectwach.
- Zwiększenie dostępności i funkcjonalności przestrzeni publicznych oraz otoczenia obiektów publicznych.
- Poprawa estetyki przestrzeni publicznych i
- Liczba zmodernizowanych stacji uzdatniania wody [szt.].
- Długość wybudowanej lub zmodernizowanej sieci kanalizacyjnej [km].
- Liczba zmodernizowanych obiektów infrastruktury kanalizacyjnej [szt.].
- Liczba wdrożonych rozwiązań zwiększających ciągłość działania infrastruktury komunalnej [szt.].
- Udział punktów adresowych w zasięgu stacjonarnego dostępu do Internetu szerokopasmowego [%].
- Powierzchnia objęta obszarem rewitalizacji [ha.].
- Liczba doposażonych lub zmodernizowanych przestrzeni publicznych w sołectwach [szt.].
- Liczba obiektów lub przestrzeni publicznych z poprawioną dostępnością i funkcjonalnością [szt.].
- Wdrożenie gminnej uchwały krajobrazowej [tak/nie].

	dojść, dojazdów, oznakowania, oświetlenia, miejsc postojowych, stojaków rowerowych i podstawowego zaplecza dla użytkowników. • Wdrożenie Gminnej Uchwały Krajobrazowej regulującej zasady sytuowania reklam i ogrodzeń w celu eliminacji chaosu wizualnego i ochrony historycznej architektury Szamotuł.	ochrona krajobrazu kulturowego Szamotuł.	
--	---	--	--

Cel 2. Odporne środowisko, czysta energia i adaptacja Miasta i Gminy Szamotuły do zmian klimatu

Rozwój Miasta i Gminy Szamotuły musi uwzględniać coraz silniejsze uwarunkowania środowiskowe i klimatyczne. Gmina dysponuje ważnymi zasobami przyrodniczymi i krajobrazowymi, w tym doliną Samy, ciekami, jeziorami, zbiornikami wodnymi, terenami otwartymi, zadrzewieniami i pomnikami przyrody. Jednocześnie występują problemy wymagające systematycznej reakcji: zły stan części wód powierzchniowych, ryzyko suszy, presję urbanizacyjną, potrzebę poprawy retencji, niską emisję z indywidualnych źródeł ciepła, rosnące koszty energii oraz wyzwania w gospodarce odpadami.

Pierwszym obszarem wymagającym działań jest jakość powietrza i transformacja energetyczna. W Gminie nadal występuje problem emisji pochodzącej z indywidualnych źródeł ciepła oraz potrzeba poprawy efektywności energetycznej budynków. Odpowiedzią powinno być wspieranie mieszkańców w wymianie nieefektywnych źródeł ogrzewania, termomodernizacja obiektów publicznych, rozwój odnawialnych źródeł energii w zasobie gminnym oraz modernizacja oświetlenia publicznego. Ważne jest również monitorowanie zużycia energii, ponieważ bez bieżących danych trudno planować inwestycje i kontrolować koszty funkcjonowania infrastruktury publicznej.

Drugim istotnym zagadnieniem jest retencja i ochrona wód. Warunki klimatyczne Wielkopolski, w tym niskie opady i częste okresy bezdeszczowe, wzmacniają potrzebę zatrzymywania wody w krajobrazie. Jednocześnie intensywne opady i uszczelnianie powierzchni zwiększają ryzyko szybkiego spływu wód opadowych, przeciążenia odwodnienia i lokalnych podtopień. Dlatego działania Gminy powinny obejmować rozwój retencji, porządkowanie gospodarowania wodami opadowymi, ochronę naturalnej retencji przy ciekach i zbiornikach, utrzymanie urządzeń melioracyjnych oraz ograniczanie dopływu zanieczyszczeń do wód powierzchniowych. Ważnym uzupełnieniem są działania związane z odpornością przestrzeni publicznych na upały i suszę, zwłaszcza poprzez zacienienie i nasadzenia.

Trzecim obszarem jest gospodarka obiegu zamkniętego i ochrona zasobów przyrodniczych. Zauważa się potrzebę dalszego usprawniania systemu odpadów, w tym rozwoju infrastruktury zagospodarowania wybranych strumieni odpadów, poprawy selektywnej zbiórki, ograniczania odpadów zmieszanych, likwidacji dzikich wysypisk oraz kontynuacji usuwania azbestu. Jednocześnie ochrona przyrody nie może ograniczać się wyłącznie do formalnych form ochrony. Ważne jest utrzymanie zadrzewień, pomników przyrody, lokalnych powiązań przyrodniczych oraz miejsc istotnych dla bioróżnorodności, krajobrazu i mikroklimatu.

Cele i kierunki środowiskowo-klimatyczne zostały więc ukierunkowane na działania, które Gmina może realnie inicjować, finansować, koordynować albo wspierać we współpracy z mieszkańcami, instytucjami, rolnikami, przedsiębiorcami i organizacjami społecznymi. Ich wspólnym efektem ma być zmniejszenie presji na środowisko, wzrost odporności na skutki zmian klimatu oraz bardziej odpowiedzialne gospodarowanie energią, wodą, odpadami i zasobami przyrodniczymi.

Cel 2. Odporne środowisko, czysta energia i adaptacja Miasta i Gminy Szamotuły do zmian klimatu

Cel operacyjny	Kierunki działań	Oczekiwane rezultaty planowanych działań	Wskaźnik osiągnięcia działań
2.1. Czyste powietrze i lokalna transformacja energetyczna	- Ograniczanie niskiej emisji poprzez wspieranie wymiany wysokoemisyjnych źródeł ciepła, doradztwo dla mieszkańców oraz lepsze wykorzystanie dostępnych programów dofinansowania. - Termomodernizacja budynków gminnych oraz poprawa efektywności energetycznej obiektów publicznych, w szczególności szkół, przedszkoli, obiektów administracyjnych, sportowych, kulturalnych i społecznych. - Rozwój odnawialnych źródeł energii na budynkach i terenach gminnych, w tym instalacji fotowoltaicznych, pomp ciepła, magazynów energii oraz rozwiązań zwiększających autokonsumpcję energii. - Przygotowanie Gminy do rozwoju lokalnej energetyki rozproszonej, w tym poprzez analizę możliwości tworzenia spółdzielni energetycznych, klastrów energii lub innych form współpracy z mieszkańcami, przedsiębiorcami i jednostkami publicznymi. - Modernizacja oświetlenia publicznego w kierunku rozwiązań energooszczędnych, ograniczających zużycie energii, koszty eksploatacyjne i emisję gazów cieplarnianych. - Wdrażanie systemu monitorowania zużycia energii w budynkach i infrastrukturze gminnej, umożliwiającego planowanie inwestycji, kontrolę kosztów i ocenę efektów działań oszczędnościowych. - Prowadzenie kontroli i działań informacyjnych dotyczących spalania paliw oraz przestrzegania zasad ochrony powietrza, z uwzględnieniem roli Straży Miejskiej, edukacji mieszkańców i reagowania na zgłoszenia. - Rozwój lokalnego monitoringu jakości powietrza i udostępnianie mieszkańcom informacji o stanie powietrza, w szczególności w miejscach koncentracji usług publicznych, edukacji i zabudowy mieszkaniowej.	- Ograniczenie emisji z indywidualnych źródeł ciepła. - Zmniejszenie zużycia energii w budynkach gminnych. - Zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii w zasobie gminnym. - Przygotowanie Gminy do rozwoju lokalnej energetyki rozproszonej. - Zmniejszenie energochłonności oświetlenia publicznego. - Lepsza kontrola zużycia energii i kosztów eksploatacyjnych w obiektach gminnych. - Zwiększenie skuteczności działań kontrolnych i informacyjnych w zakresie ochrony powietrza. - Lepszy dostęp mieszkańców do informacji o jakości powietrza. - Ograniczenie uciążliwości akustycznych w	- Liczba wymienionych wysokoemisyjnych źródeł ciepła przy wsparciu lub doradztwie Gminy [szt.]. - Liczba budynków gminnych poddanych termomodernizacji [szt.]. - Liczba instalacji OZE zamontowanych na budynkach i terenach gminnych [szt.]. - Udział gminy w wybranym modelu spółdzielni energetycznej [tak/nie]. - Udział oprav energooszczędnych w oświetleniu publicznym [%]. - Liczba budynków gminnych objętych monitoringiem zużycia energii [szt.]. - Liczba kontroli dotyczących spalania paliw i przestrzegania zasad ochrony powietrza [szt./rok]. - Liczba punktów monitoringu jakości

	Opracowanie kompleksowego programu ochrony przed hałasem, obejmującego min: a) wprowadzanie stref uspokojenia ruchu samochodowego i fizycznych ograniczeń prędkości na drogach gminnych blisko gęstej zabudowy mieszkaniowej; b) wypracowanie ram organizacyjnych, ram godzinowych i standardów akustycznych dla imprez plenerowych; c) tworzenie naturalnych ekranów akustycznych oraz konstrukcji ograniczających emisję hałasu wzdłuż głównych szlaków tranzytowych w Gminie oraz stosowanie innych rozwiązań (w tym organizacyjnych) ograniczających emisję hałasu tranzytowego.	przestrzeni zamieszkania i wypoczynku.	powietrza udostępniających dane mieszkańcom [szt.]. Opracowanie programu ochrony przed hałasem [tak/nie].
2.2. Retencja, ochrona wód i odporność na skutki zmian klimatu	- Rozwój systemów retencji wód opadowych i roztopowych na terenach gminnych, w tym zbiorników retencyjnych, ogrodów deszczowych, niecek infiltracyjnych, rowów chłonnych i rozwiązań spowalniających odpływ wody. - Stopniowe porządkowanie gospodarowania wodami opadowymi na terenach zurbanizowanych, szczególnie w miejscach narażonych na podtopienia, przeciążenia odwodnienia lub szybki spływ powierzchniowy. - Ochrona i odtwarzanie naturalnej retencji w dolinie Samy, przy ciekach, rowach, zbiornikach wodnych i terenach podmokłych, z poszanowaniem funkcji przyrodniczych, krajobrazowych i przeciwpowodziowych. - Ograniczanie dopływu zanieczyszczeń do wód powierzchniowych oraz wspieranie racjonalnego gospodarowania wodą poprzez porządkowanie gospodarki wodami opadowymi i ściekowej, zabezpieczanie terenów rekreacyjnych nad wodą, utrzymanie urządzeń melioracyjnych oraz współpracę z właściwymi instytucjami, rolnikami i właścicielami gruntów. - Zwiększanie odporności przestrzeni publicznych na upały i suszę poprzez rozwój zacienienia, nasadzenia drzew i krzewów, dobór roślin odpornych na warunki miejskie oraz ograniczanie nadmiernego nagrzewania się terenów utwardzonych. - Uwzględnianie ryzyk klimatycznych w przygotowaniu inwestycji gminnych, w szczególności dotyczących odwodnienia, zieleni, lokalizacji obiektów, materiałów nawierzchniowych i kosztów utrzymania.	- Zwiększenie zdolności Gminy do zatrzymywania wód opadowych i roztopowych. - Sprawniejsze gospodarowanie wodami opadowymi na terenach zurbanizowanych. - Wzmocnienie naturalnej retencji w dolinie Samy oraz przy ciekach, rowach i zbiornikach wodnych. - Ograniczenie dopływu zanieczyszczeń do wód powierzchniowych oraz poprawa utrzymania urządzeń melioracyjnych. - Zwiększenie odporności przestrzeni publicznych na upały i suszę. - Lepsze przygotowanie inwestycji gminnych do skutków zmian klimatu. - Zwiększenie świadomości mieszkańców w zakresie oszczędzania wody, retencji i ochrony cieków.	- Powierzchnia terenów objętych ochroną naturalnej retencji [ha]. - Długość wybudowanej lub zmodernizowanej infrastruktury odprowadzania i zagospodarowania wód opadowych [km]. - Liczba działań zrealizowanych w dolinie Samy oraz przy ciekach, rowach i zbiornikach wodnych [szt.]. - Długość rowów i urządzeń melioracyjnych objętych utrzymaniem lub odtworzeniem [km]. - Liczba drzew i krzewów nasadzonych na terenach gminnych [szt.]. - Liczba inwestycji gminnych uwzględniających rozwiązania adaptacji do zmian klimatu [szt.].

	• Prowadzenie działań edukacyjnych dotyczących oszczędzania wody, retencji przydomowej, suszy, ochrony cieków i ograniczania zanieczyszczeń trafiających do wód. • Naturalna rewitalizacja parków miejskich oraz tworzenie mikro-parków kieszonkowych i wysp chłodu na zdegradowanych lub zabetonowanych działkach gminnych przy użyciu roślinności rodzimej i miododajnej. • Objęcie prawną ochroną szamotulskich torfowisk i bagien (w formie użytków ekologicznych) jako naturalnych buforów magazynujących wodę w czasie suszy.	• Zwiększenie powierzchni zieleni retencyjnej i zacieniającej. • Wzmocnienie ochrony naturalnej retencji wodnej.	• Liczba działań edukacyjnych dotyczących oszczędzania wody, retencji i ochrony cieków [szt.]. • Liczba utworzonych lub zrewitalizowanych terenów zieleni [szt.]. • Liczba ustanowionych użytków ekologicznych [szt.].
2.3. Gospodarka obiegu zamkniętego i ochrona zasobów przyrodniczych	• Rozwój infrastruktury zagospodarowania odpadów, w tym m.in. kompostowani bioodpadów, instalacji do przetwarzania odpadów wielkogabarytowych, budowlanych i rozbiórkowych, magazynowania odpadów problemowych oraz bezpiecznego zagospodarowania wyrobów zawierających azbest, zgodnie z kierunkami wojewódzkiego systemu gospodarki odpadami. • Zwiększanie skuteczności selektywnej zbiórki oraz ograniczanie ilości odpadów zmieszanych poprzez edukację mieszkańców, kontrolę jakości segregacji, dostosowywanie systemu odbioru do potrzeb miasta i sołectw, rozwój kompostowania bioodpadów u źródła, ponowne użycie, naprawę oraz odpowiedzialne zakupy i konsumpcję. • Systematyczna likwidacja dzikich wysypisk oraz wzmocnianie działań zapobiegających nielegalnemu porzucaniu odpadów, w tym poprzez monitoring miejsc problemowych, zgłoszenia mieszkańców i działania informacyjne. • Kontynuacja usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy, z wykorzystaniem dostępnych programów wsparcia i informacji kierowanych do właścicieli nieruchomości. • Ochrona i pielęgnacja pomników przyrody, zadrzewień przydrożnych, parkowych i śródpolnych oraz innych elementów zieleni ważnych dla krajobrazu, bioróżnorodności i mikroklimatu Gminy. • Wzmocnianie lokalnych powiązań przyrodniczych, w szczególności w dolinie Samy, przy ciekach, zbiornikach wodnych, terenach otwartych i zadrzewieniach, z uwzględnieniem ich	• Zwiększenie możliwości zagospodarowania wybranych strumieni odpadów zgodnie z wojewódzkim systemem gospodarki odpadami. • Ograniczenie ilości odpadów zmieszanych i poprawa skuteczności selektywnej zbiórki. • Zmniejszenie liczby miejsc nielegalnego porzucania odpadów. • Ograniczenie ilości wyrobów zawierających azbest na terenie Gminy. • Zachowanie najważniejszych elementów zieleni, krajobrazu i bioróżnorodności Gminy. • Wzmocnienie lokalnych powiązań przyrodniczych w dolinie Samy, przy ciekach, zbiornikach wodnych, terenach	• Liczba zrealizowanych przedsięwzięć z zakresu infrastruktury zagospodarowania odpadów [szt.]. • Poziom przygotowania do ponownego użycia i recyklingu odpadów komunalnych [%]. • Liczba zlikwidowanych dzikich wysypisk [szt.]. • Masa usuniętych wyrobów zawierających azbest [Mg]. • Liczba pomników przyrody, zadrzewień lub terenów zieleni objętych pielęgnacją [szt.]. • Liczba lokalizacji objętych działaniami wzmacniającymi lokalne powiązania przyrodnicze [szt.]. • Liczba działań edukacyjnych z zakresu gospodarki odpadami,

	znaczenia dla bioróżnorodności, retencji krajobrazowej i przewietrzania przestrzeni. • Prowadzenie stałej edukacji ekologicznej mieszkańców, dzieci, młodzieży, seniorów i przedsiębiorców w zakresie gospodarki odpadami, jakości powietrza, ochrony przyrody, oszczędzania zasobów i odpowiedzialnych postaw środowiskowych. • Utworzenie Błękitno-Zielonego „Przełomu rzeki Samy” – formalne zabezpieczenie terenów nadrzecznych i utworzenie infrastruktury pieszo-rowerowej i edukacyjnej. • Przyjęcie i stosowanie standardów ochrony, pielęgnacji i utrzymania zieleni oraz drzewostanu przy inwestycjach realizowanych na gruntach gminnych i w działaniach komunalnych. • Współpraca z właściwymi nadleśnictwami, właścicielami lasów oraz instytucjami ochrony przyrody w zakresie wzmacniania społecznych, rekreacyjnych, retencyjnych i przyrodniczych funkcji lasów oraz terenów zadrzewionych na obszarze Miasta i Gminy Szamotuły, w tym analiza możliwości obejmowania wybranych kompleksów leśnych formami zarządzania lub ochrony adekwatnymi do ich znaczenia dla mieszkańców, krajobrazu i adaptacji do zmian klimatu. • Wdrożenie systemowego programu czystości i walki z dzikimi wysypiskami poprzez instalację fotopułapek i bezwzględne egzekwowanie kar w miejscach notorycznego porzucania odpadów.	otwartych i zadrzewieniach. • Zwiększenie świadomości ekologicznej mieszkańców i użytkowników przestrzeni Gminy. • Wzmocnienie funkcji przyrodniczych, rekreacyjnych i edukacyjnych doliny Samy. • Lepsza ochrona drzewostanu i poprawa jakości utrzymania zieleni gminnej. • Wzmocnienie społecznych i przyrodniczych funkcji lasów oraz terenów zadrzewionych. • Ograniczenie zjawiska dzikich wysypisk i poprawa czystości przestrzeni publicznych.	ochrony przyrody i oszczędzania zasobów [szt.]. • Liczba działań służących ochronie i udostępnieniu terenów nadrzecznych [szt.]. • Przyjęcie standardów ochrony i utrzymania zieleni [tak/nie]. • Liczba działań podejmowanych we współpracy z nadleśnictwami, właścicielami lasów lub instytucjami ochrony przyrody [szt.]. • Liczba działań ograniczających powstawanie dzikich wysypisk [szt.].
--	---	---	--

Cel 3. Konkurencyjna, lokalnie zakorzeniona i odporna gospodarka Miasta i Gminy Szamotuły

Gospodarka Miasta i Gminy Szamotuły opiera się na kilku uzupełniających się potencjałach. Najważniejszym ośrodkiem aktywności gospodarczej pozostają Szamotuły, w których koncentrują się usługi, handel, administracja, edukacja, kultura, sport i obsługa mieszkańców. Jednocześnie obszary wiejskie zachowują istotne znaczenie rolnicze, krajobrazowe i rekreacyjne. Gmina posiada wielobranżową strukturę przedsiębiorczości, znaczący udział podmiotów gospodarczych w skali powiatu oraz zaplecze lokalnych usług, które odpowiadają na codzienne potrzeby mieszkańców.

Uwarunkowania przestrzenne i transportowe Gminy wskazują na potrzebę wzmocnienia lokalnie zakorzenionej przedsiębiorczości, usług, rzemiosła, drobnego przetwórstwa, branż technicznych, opiekuńczych, edukacyjnych, zdrowotnych, remontowo-budowlanych i obsługi mieszkańców. Ważnym kierunkiem jest poprawa relacji pomiędzy samorządem a przedsiębiorcami, przejrzysta obsługa w Urzędzie, cykliczny dialog gospodarczy, promocja lokalnych firm oraz lepsze wykorzystanie współpracy szkół, pracodawców i instytucji rynku pracy do rozwijania kompetencji mieszkańców.

Drugim filarem gospodarczym pozostają rolnictwo, produkty lokalne, dziedzictwo, rekreacja i turystyka weekendowa. Rolnictwo jest ważną funkcją obszarów wiejskich, jednak jego rozwój wymaga dostosowania do zmian klimatu, kosztów produkcji, warunków rynkowych i możliwości dywersyfikacji dochodów. Gmina może wspierać ten proces przede wszystkim przez współpracę z doradztwem rolniczym, organizacjami branżowymi, sołectwami i producentami, a także przez promocję krótkich łańcuchów dostaw, sprzedaży bezpośredniej, lokalnych produktów i przetwórstwa. Znaczenie mają również wyróżniki tożsamości Gminy, takie jak haft szamotulski, lokalne tradycje, wydarzenia, produkty regionalne oraz dziedzictwo wsi.

Turystyka i rekreacja nie są traktowane jako główna oś gospodarki, lecz jako ważne uzupełnienie lokalnej oferty, jakości życia i rozpoznawalności Gminy. Potencjał Samy, Jeziora Pamiątkowskiego, Jeziora Szamotulskiego, Zalewu Radzyny, terenów otwartych, wydarzeń i dziedzictwa kulturowego może służyć rozwojowi turystyki jednodniowej i weekendowej, szczególnie w powiązaniu z mieszkańcami Metropolii Poznań. Warunkiem jest jednak odpowiedzialne korzystanie z zasobów, współpraca lokalnych podmiotów i tworzenie spójnych produktów rekreacyjnych, kulturalnych i kulinarnych.

Trzecim wymiarem gospodarki jest odporność. Współczesne samorządy muszą przygotowywać się nie tylko na konkurencję o mieszkańców, inwestorów i kadry, ale także na kryzysy energetyczne, klimatyczne, sanitarne, gospodarcze i geopolityczne. Dlatego w części gospodarczej ujęto również elastyczne funkcje publiczne, ciągłość działania instytucji, współpracę z lokalnymi podmiotami, bazę zasobów kryzysowych oraz projektowanie inwestycji tak, aby mogły być dostosowywane do zmieniających się potrzeb społecznych. Przykładem takiego podejścia jest planowanie obiektów publicznych w sposób umożliwiający ich łatwiejszą zmianę funkcji w przyszłości, np. z usług dla dzieci na usługi senioralne lub opiekuńcze.

Cele i kierunki gospodarcze służą więc wzmocnieniu lokalnych firm, wykorzystaniu zasobów rolniczych, rekreacyjnych i kulturowych oraz zwiększeniu odporności Gminy na zmiany. Ich wspólnym założeniem jest rozwój gospodarki bardziej zróżnicowanej, współpracującej i osadzonej w lokalnych potencjałach, a jednocześnie przygotowanej na przyszłe ryzyka.

Cel 3. Konkurencyjna, lokalnie zakorzeniona i odporna gospodarka Miasta i Gminy Szamotuły

Cel operacyjny	Kierunki działań	Oczekiwane rezultaty planowanych działań	Wskaźnik osiągnięcia działań
3.1. Przedsiębiorczość, usługi i kompetencje lokalnego rynku pracy	- Wzmacnianie funkcji gospodarczych centrum Szamotuł poprzez działania służące utrzymaniu i rozwojowi lokalnego handlu, usług, gastronomii i rzemiosła, w szczególności we współpracy z przedsiębiorcami, właścicielami lokali, instytucjami kultury i organizatorami wydarzeń miejskich. - Rozwój przejrzystej obsługi przedsiębiorców w Urzędzie Miasta i Gminy Szamotuły, obejmującej aktualne informacje o procedurach, lokalach użytkowych, zamówieniach publicznych, konsultacjach, danych gospodarczych oraz dostępnych formach kontaktu z administracją. - Organizowanie stałego dialogu gospodarczego z przedsiębiorcami, obejmującego cykliczne spotkania, konsultacje potrzeb lokalnych firm, wymianę informacji o barierach rozwoju oraz współpracę przy przygotowywaniu działań wspierających lokalną gospodarkę. - Wzmacnianie rozwoju branż odpowiadających realnym potrzebom mieszkańców i lokalnego rynku pracy poprzez współpracę szkół, pracodawców, instytucji rynku pracy i organizacji społecznych w zakresie doradztwa zawodowego, praktyk, staży, kształcenia branżowego, przekwalifikowania oraz uczenia się przez całe życie. - Wspieranie przedsiębiorczości mieszkańców rozpoczynających lub rozwijających działalność gospodarczą, w szczególności osób młodych, kobiet, osób powracających na rynek pracy, seniorów aktywnych zawodowo oraz mieszkańców obszarów wiejskich. - Promocja lokalnych firm, usług, produktów i miejsc pracy poprzez prezentację przedsiębiorców, wydarzenia gospodarcze, działania informacyjne, współpracę z mediami lokalnymi oraz wykorzystanie kanałów komunikacji Gminy. - Wykorzystywanie zamówień publicznych i zakupów realizowanych przez Gminę do wzmacniania lokalnego	- Wzmocnienie aktywności handlowej, usługowej, gastronomicznej i rzemieślniczej w centrum Szamotuł. - Poprawa dostępności informacji i obsługi administracyjnej dla przedsiębiorców. - Lepsze rozpoznanie potrzeb lokalnych firm i barier prowadzenia działalności gospodarczej. - Lepsze dopasowanie kompetencji mieszkańców do potrzeb lokalnych branż i pracodawców. - Zwiększenie aktywności przedsiębiorczej mieszkańców Gminy. - Większa rozpoznawalność lokalnych firm, usług, produktów i miejsc pracy. - Lepsze wykorzystanie zamówień publicznych jako narzędzia wspierającego lokalny rynek, zgodnie z obowiązującymi przepisami.	- Liczba działań lub wydarzeń wspierających lokalny handel, usługi, gastronomię i rzemiosło w centrum Szamotuł [szt.]. - Liczba udzielonych informacji lub konsultacji dla przedsiębiorców w Urzędzie Miasta i Gminy Szamotuły [szt./rok]. - Liczba spotkań lub konsultacji z przedsiębiorcami [szt./rok]. - Liczba wspólnych działań szkół, pracodawców i instytucji rynku pracy w zakresie doradztwa zawodowego, praktyk, staży lub kształcenia branżowego [szt.]. - Roczne saldo liczby przedsiębiorstw, rozumiane jako różnica między liczbą podmiotów zarejestrowanych i wyrejestrowanych [szt./rok]. - Liczba działań promujących lokalne firmy, usługi, produkty lub miejsca pracy [szt.].

	ryнку, w granicach obowiązujących przepisów, m.in. poprzez dialog z wykonawcami, dzielenie zamówień na części, jasne kryteria udziału oraz stosowanie klauzul społecznych i środowiskowych tam, gdzie jest to uzasadnione.		Liczba postępowań o udzielenie zamówienia publicznego podzielonych na części lub uwzględniających klauzule społeczne albo środowiskowe [szt.].
3.2. Rolnictwo, turystyka, rekreacja i dziedzictwo jako potencjały lokalnej gospodarki	- Wspieranie rozwoju lokalnego rolnictwa poprzez współpracę z doradztwem rolniczym, organizacjami branżowymi, rolnikami i sołectwami w zakresie informowania o programach wsparcia, zmianach prawnych, adaptacji do suszy, ochrony gleb, skracania łańcuchów dostaw oraz możliwości dywersyfikacji dochodów gospodarstw. - Wspieranie rozwoju krótkich łańcuchów dostaw, sprzedaży bezpośredniej, przetwórstwa rolno-spożywczego i lokalnych produktów żywnościowych, w szczególności poprzez działania promocyjne, informacyjne i partnerskie. - Opracowanie, wdrożenie i promocja spójnego produktu turystyczno-rekreacyjnego Gminy, łączącego dziedzictwo kulturowe, turystykę pieszą i rowerową, walory wodne i przyrodnicze, gastronomię, wydarzenia, lokalne produkty, tradycje kulinarne, rzemiosło, haft szamotulski, dziedzictwo wsi oraz inne wyróżniki tożsamości Gminy jako elementy wzmacniające rozpoznawalność Szamotuł i lokalną gospodarkę. - Wspieranie dywersyfikacji działalności gospodarstw rolnych i mieszkańców obszarów wiejskich, w szczególności w kierunku usług, przetwórstwa, edukacji przyrodniczej, rekreacji, agroturystyki, opieki oraz działalności pozarolniczej. - Rozwój oferty turystyki weekendowej i jednodniowej opartej na dziedzictwie kulturowym Szamotuł, lokalnych tradycjach, wydarzeniach, produktach regionalnych oraz zasobach rekreacyjnych miasta i obszarów wiejskich. - Wykorzystanie potencjału Samy, Jeziora Pamiątkowskiego, Jeziora Szamotulskiego, Zalewu Radzyny i terenów otwartych do rozwoju odpowiedzialnej rekreacji, aktywnego	- Lepszy dostęp rolników i mieszkańców obszarów wiejskich do informacji o możliwościach rozwoju i wsparcia. - Wzmocnienie sprzedaży lokalnych produktów rolnych i żywnościowych. - Większa rozpoznawalność lokalnych produktów, tradycji i dziedzictwa Gminy. - Rozszerzenie możliwości uzyskiwania dodatkowych dochodów przez gospodarstwa rolne i mieszkańców obszarów wiejskich. - Rozwój oferty turystyki weekendowej i jednodniowej opartej na zasobach Gminy. - Lepsze wykorzystanie zasobów wodnych i terenów otwartych do odpowiedzialnej rekreacji. - Utworzenie spójniejszych lokalnych produktów turystycznych i rekreacyjnych.	- Liczba spotkań, szkoleń lub działań informacyjnych dla rolników i mieszkańców obszarów wiejskich [szt.]. - Liczba działań promujących krótkie łańcuchy dostaw, sprzedaż bezpośrednią, przetwórstwo lub lokalne produkty żywnościowe [szt.]. - Liczba podmiotów lokalnych uczestniczących w systemie produktu turystyczno-rekreacyjnego [szt.]. - Liczba działań dotyczących dywersyfikacji działalności gospodarstw rolnych i mieszkańców obszarów wiejskich [szt.]. - Liczba ofert, wydarzeń lub inicjatyw z zakresu turystyki weekendowej i jednodniowej [szt.]. - Liczba inicjatyw rekreacyjnych przy Samie, jeziorach i terenach otwartych [szt.]. - Liczba utworzonych lub rozwiniętych lokalnych

	wypoczynku i usług uzupełniających, z poszanowaniem ograniczeń środowiskowych. • Tworzenie lokalnych produktów turystycznych i rekreacyjnych łączących kulturę, dziedzictwo, przyrodę, aktywność fizyczną, wydarzenia, gastronomię, produkty lokalne i ofertę sołectw. • Rozwój współpracy instytucji kultury, organizacji społecznych, przedsiębiorców, rolników, szkół, kół gospodyń wiejskich i sołectw w przygotowywaniu wydarzeń, spacerów tematycznych, ofert edukacyjnych, rekreacyjnych i promocyjnych. • Rozwój informacji turystycznej, rekreacyjnej i produktowej w formie cyfrowej i tradycyjnej, obejmującej atrakcje, wydarzenia, lokalne produkty, ofertę gastronomiczną, noclegową, rekreacyjną i zasady odpowiedzialnego korzystania z zasobów Gminy.	• Większa współpraca lokalnych podmiotów przy tworzeniu oferty wydarzeń, rekreacji i promocji. • Lepsza dostępność informacji o atrakcjach, wydarzeniach, produktach i ofercie rekreacyjnej Gminy.	produktów turystycznych i rekreacyjnych [szt.]. • Liczba partnerskich wydarzeń, spacerów tematycznych, ofert edukacyjnych, rekreacyjnych lub promocyjnych [szt.]. • Liczba odsłon cyfrowej informacji turystycznej, rekreacyjnej lub produktowej Gminy [szt./rok].
3.3. Gotowość Gminy na zmiany społeczne, gospodarcze i kryzysowe	• Wzmacnianie odporności lokalnej gospodarki na kryzysy gospodarcze, energetyczne, klimatyczne, sanitarne i geopolityczne poprzez współpracę Gminy, przedsiębiorców, organizacji społecznych, służb, jednostek publicznych i mieszkańców. • Projektowanie nowych i modernizowanych obiektów publicznych w sposób umożliwiający elastyczną zmianę ich funkcji w przyszłości wraz ze zmianami demograficznymi i społecznymi, np. dostosowanie budynków tworzonych z myślą o usługach dla dzieci do przyszłego wykorzystania na potrzeby seniorów, usług opiekuńczych, edukacyjnych lub społecznych. • Przygotowanie wybranych obiektów, terenów i inwestycji gminnych do pełnienia funkcji podwójnego zastosowania, łączących codzienne funkcje sportowe, rekreacyjne, edukacyjne, społeczne lub gospodarcze z możliwością wykorzystania w sytuacjach kryzysowych, w tym poprzez zaplecze sanitarne, magazynowe, energetyczne, łączności, awaryjne zasilanie, miejsca czasowego pobytu lub schronienia oraz możliwość szybkiej zmiany funkcji obiektu. • Tworzenie lokalnej bazy zasobów i porozumień kryzysowych, obejmującej dostępne obiekty, sprzęt,	• Zwiększenie gotowości lokalnej gospodarki i instytucji do funkcjonowania w warunkach zakłóceń. • Większa elastyczność obiektów publicznych wobec zmian demograficznych i społecznych. • Lepsze przygotowanie wybranych obiektów i terenów gminnych do wykorzystania w sytuacjach kryzysowych. • Uporządkowanie wiedzy o lokalnych zasobach możliwych do wykorzystania w sytuacjach nadzwyczajnych. • Zwiększenie ciągłości działania Urzędu, jednostek organizacyjnych i	• Podjęcie współpracy dotyczącej odporności lokalnej gospodarki i usług [tak/nie]. • Liczba nowych lub modernizowanych obiektów publicznych zaprojektowanych z możliwością zmiany funkcji w przyszłości [szt.]. • Liczba obiektów lub terenów gminnych przygotowanych do wykorzystania w sytuacjach kryzysowych [szt.]. • Liczba podmiotów, obiektów lub zasobów ujętych w lokalnej bazie zasobów kryzysowych [szt.].

	zaplecze techniczne, środki transportu, miejsca czasowego pobytu, podmioty usługowe, organizacje oraz lokalnych przedsiębiorców mogących wesprzeć działania w zakresie dostaw, usług, napraw, gastronomii, opieki, łączności i logistyki w sytuacjach zakłóceń. • Wzmacnianie ciągłości działania Urzędu Miasta i gminy Szamotuły, jednostek organizacyjnych i kluczowych usług publicznych poprzez procedury awaryjne, kopie zapasowe danych, zabezpieczenie systemów, alternatywne formy pracy i komunikacji oraz przygotowanie personelu do działania w warunkach kryzysowych. • Rozwijanie lokalnych kompetencji przydatnych w sytuacjach kryzysowych, w szczególności w zakresie pierwszej pomocy, samoorganizacji mieszkańców, cyberbezpieczeństwa, logistyki, łączności, obsługi punktów pomocy i współpracy ze służbami. • Prowadzenie ćwiczeń, szkoleń i działań informacyjnych dla mieszkańców, przedsiębiorców, organizacji i instytucji dotyczących zasad postępowania w sytuacjach zagrożenia oraz sposobów utrzymania podstawowej aktywności społecznej i gospodarczej.	kluczowych usług publicznych. • Wzmocnienie kompetencji mieszkańców, instytucji i lokalnych podmiotów przydatnych w sytuacjach kryzysowych. • Lepsze przygotowanie mieszkańców, przedsiębiorców i organizacji do reagowania na sytuacje zagrożenia.	• Wprowadzenie procedur awaryjnych [tak/nie]. • Liczba uczestników szkoleń z zakresu pierwszej pomocy, cyberbezpieczeństwa, logistyki, łączności, samoorganizacji lub współpracy ze służbami [os.]. • Liczba przeprowadzonych ćwiczeń, szkoleń lub działań dotyczących zasad postępowania w sytuacjach zagrożenia [szt.].
--	--	---	---

Cel 4. Dostępne usługi społeczne, aktywni mieszkańcy i wysoka jakość życia w Mieście i Gminie Szamotuły

Miasto i Gmina Szamotuły jest atrakcyjnym miejscem zamieszkania, szczególnie w kontekście położenia względem Poznania i rosnącej presji osadniczej w gminach bliższych stolicy regionu. Oznacza to potrzebę przygotowania usług publicznych zarówno dla obecnych mieszkańców, jak i dla nowych osób wybierających Gminę jako miejsce życia. Jednocześnie starzenie się ludności, zmieniający się model rodziny, potrzeby dzieci i młodzieży oraz rosnące znaczenie zdrowia psychicznego wymagają lepszego dopasowania usług społecznych, edukacyjnych, opiekuńczych i mieszkaniowych.

Pierwszy obszar działań dotyczy edukacji, opieki i rozwoju dzieci oraz młodzieży. Kluczowe znaczenie ma dostępność opieki nad najmłodszymi dziećmi, zwłaszcza w kontekście aktywności zawodowej rodziców i napływu nowych mieszkańców. Równocześnie szkoły i przedszkola muszą odpowiadać na zmieniającą się liczbę dzieci, potrzeby infrastrukturalne, wyniki edukacyjne oraz konieczność rozwijania kompetencji kluczowych. Szczególne znaczenie ma wsparcie psychologiczne, pedagogiczne i profilaktyczne, ponieważ problemy zdrowia psychicznego, relacji rówieśniczych, przemocy, uzależnień i wykluczenia coraz silniej wpływają na funkcjonowanie dzieci i młodzieży. Ważnym uzupełnieniem są zajęcia pozalekcyjne, doradztwo edukacyjno-zawodowe, aktywność młodzieżowa i wolontariat.

Drugi obszar obejmuje usługi blisko mieszkańca i bezpieczne warunki życia. W Gminie potrzebny jest dalszy rozwój środowiskowych usług społecznych i opiekuńczych, zgodnych z podejściem deinstytucjonalizacji, czyli świadczenia wsparcia możliwie blisko miejsca zamieszkania i jak najdłuższego utrzymywania samodzielności osób wymagających pomocy. Dotyczy to seniorów, osób z niepełnosprawnościami, osób przewlekle chorych, samotnych oraz rodzin sprawujących opiekę. Istotne są usługi asystenckie, opieka wytchnieniowa, pomoc sąsiedzka, mieszkania wspomagane, treningowe i chronione, a także tworzenie warunków do rozwoju opieki całodobowej, interwencyjnej i czasowego schronienia. W tym obszarze mieszczą się również potrzeby związane z dostępem do rehabilitacji, wsparcia psychologicznego i terapeutycznego, organizacją OPS, informacją o usługach oraz polityką mieszkaniową. Warto zaznaczyć, że realizacja kierunków działań w tym zakresie nie zależy wyłącznie od Miasta i Gminy Szamotuły, ale również od współpracy z instytucjami szczebla powiatowego, wojewódzkiego i krajowego, a także organizacjami pozarządowymi.

Trzeci obszar dotyczy kultury, sportu, rekreacji i aktywności społecznej. Zauważalne jest duże znaczenie infrastruktury kulturalnej i sportowo-rekreacyjnej, ale także potrzeba jej modernizacji, doposażenia i lepszego dostosowania do różnych grup mieszkańców. Dotyczy to zarówno obiektów kultury, sal zajęciowych, zaplecza technicznego i scenicznego, jak i boisk, Orlików, basenów, kortów, hal sportowych, kąpieliska w Pamiątkowie, świetlic wiejskich, placów zabaw i siłowni zewnętrznych. Ważnym kierunkiem jest również możliwość podwójnego wykorzystania wybranych obiektów sportowo-rekreacyjnych, tak aby służyły mieszkańcom na co dzień, a w razie potrzeby mogły pełnić funkcje pomocnicze w sytuacjach kryzysowych.

Aktywność społeczna jest jednym z zasobów Gminy. Organizacje pozarządowe, koła gospodyń wiejskich, kluby sportowe, grupy nieformalne, wolontariat uczniowski i seniorski oraz lokalni liderzy wzmacniają integrację mieszkańców i uzupełniają ofertę publiczną. Znaczenie ma także włączanie nowych mieszkańców, rozwijanie komunikacji społecznej, wspieranie wydarzeń lokalnych i działań międzypokoleniowych. Cele i kierunki społeczne mają więc wzmacniać dostępność usług, jakość życia, lokalną wspólnotę oraz zdolność Gminy do reagowania na zmieniające się potrzeby mieszkańców.

Cel 4. Dostępne usługi społeczne, aktywni mieszkańcy i wysoka jakość życia w Mieście i Gminie Szamotuły

Cel operacyjny	Kierunki działań	Oczekiwane rezultaty planowanych działań	Wskaźnik osiągnięcia działań
4.1. Edukacja, opieka i rozwój dzieci oraz młodzieży	- Rozwój dostępności opieki nad dziećmi do lat 3, w szczególności poprzez tworzenie i utrzymanie miejsc żłobkowych, wspieranie różnych form opieki oraz dostosowanie oferty do potrzeb rodzin pracujących i nowych mieszkańców Gminy. - Poprawa warunków nauki w szkołach podstawowych i przedszkolach, w tym poprzez ograniczanie przeciążenia placówek, poprawę organizacji pracy, wyposażenie sal, rozwój zaplecza dydaktycznego oraz dostosowywanie infrastruktury do zmieniającej się liczby dzieci. - Rozwój kompetencji kluczowych dzieci i młodzieży, w szczególności matematycznych, językowych, cyfrowych, społecznych, obywatelskich, przyrodniczych i związanych z bezpieczeństwem, z uwzględnieniem wyników egzaminów oraz potrzeb lokalnego rynku pracy. - Wzmacnianie wsparcia psychologicznego, pedagogicznego i profilaktycznego w szkołach i przedszkolach, w szczególności w zakresie zdrowia psychicznego, relacji rówieśniczych, przeciwdziałania przemocy, uzależnieniom i wykluczeniu. - Rozwój doradztwa edukacyjno-zawodowego dla uczniów, obejmującego współpracę szkół z pracodawcami, instytucjami rynku pracy, szkołami ponadpodstawowymi, organizacjami społecznymi i lokalnymi liderami. - Wspieranie aktywności młodzieży poprzez rozwój samorządności uczniowskiej, Młodzieżowej Rady, wolontariatu, inicjatyw oddolnych, projektów społecznych oraz udziału młodych mieszkańców w konsultacjach i życiu Gminy. - Rozwój oferty zajęć pozalekcyjnych i międzyszkolnych odpowiadających różnym potrzebom dzieci i młodzieży, w tym zajęć wyrównawczych, rozwijających talenty,	- Zwiększenie dostępności opieki nad dziećmi do lat 3. - Poprawa warunków organizacyjnych i lokalowych w szkołach podstawowych i przedszkolach. - Wzmocnienie kompetencji kluczowych dzieci i młodzieży. - Zwiększenie dostępności wsparcia psychologicznego, pedagogicznego i profilaktycznego. - Lepsze przygotowanie uczniów do wyboru dalszej ścieżki edukacyjnej i zawodowej. - Większe zaangażowanie młodzieży w życie społeczne Gminy. - Poszerzenie oferty zajęć rozwijających zainteresowania i wyrównujących szanse edukacyjne. - Poprawa bezpieczeństwa dzieci i młodzieży w środowisku szkolnym i pozaszkolnym.	- Liczba miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 [szt.]. - Liczba szkół i przedszkoli objętych doposażeniem lub modernizacją [szt.]. - Liczba uczniów objętych zajęciami rozwijającymi kompetencje kluczowe [os.]. - Liczba dzieci i uczniów objętych wsparciem psychologicznym, pedagogicznym lub profilaktycznym [os.]. - Liczba działań z zakresu doradztwa edukacyjno-zawodowego [szt.]. - Liczba inicjatyw młodzieżowych, wolontariackich lub konsultacyjnych z udziałem młodzieży [szt.]. - Liczba zajęć pozalekcyjnych i międzyszkolnych [szt.]. - Liczba działań edukacyjnych lub profilaktycznych dotyczących bezpieczeństwa dzieci i młodzieży [szt.].

	sportowych, artystycznych, technicznych, cyfrowych i obywatelskich. Wzmacnianie bezpieczeństwa dzieci i młodzieży w środowisku szkolnym i pozaszkolnym poprzez edukację komunikacyjną, cyfrową, zdrowotną, kryzysową oraz współpracę szkół, rodziców, służb, organizacji i instytucji pomocowych.		
4.2. Usługi blisko mieszkańca i bezpieczne warunki życia	- Prowadzenie lokalnej polityki demograficznej i prorodzinnej ukierunkowanej na zwiększanie atrakcyjności Miasta i Gminy Szamotuły dla młodych mieszkańców i rodzin z dziećmi, poprzez łączenie działań mieszkaniowych, opiekuńczych, edukacyjnych, transportowych, rekreacyjnych i społecznych. - Rozwój środowiskowych usług społecznych i opiekuńczych, zgodnie z podejściem deinstytucjonalizacji, w szczególności poprzez usługi świadczone blisko miejsca zamieszkania, wsparcie asystenckie, opiekę wytchnieniową, pomoc sąsiedzką, usługi dla osób starszych, osób z niepełnosprawnościami, osób przewlekłe chorych oraz rodzin sprawujących opiekę. - Przeprowadzenie analizy organizacyjnej, prawnej, finansowej i lokalowej możliwości rozwoju Centrum Rehabilitacji i Integracji w Szamotulach w kierunku utworzenia lub prowadzenia środowiskowej formy wsparcia osób z niepełnosprawnościami, w tym Środowiskowego Domu Samopomocy, ze szczególnym uwzględnieniem osób z niepełnosprawnością intelektualną, a w zależności od wyników analizy podejmowanie działań organizacyjnych, inwestycyjnych lub partnerskich służących zwiększeniu dostępności usług wsparcia. - Tworzenie warunków do rozwoju opieki całodobowej, interwencyjnej i czasowego schronienia, w tym poprzez współpracę z partnerami publicznymi, społecznymi i prywatnymi w zakresie placówki opieki całodobowej, noclegowni, mieszkań wspomaganych, treningowych i chronionych, innych form wsparcia osób wymagających stałej lub okresowej pomocy oraz opracowanie kompleksowej lokalnej polityki senioralnej.	- Wzmocnienie atrakcyjności Gminy dla młodych mieszkańców i rodzin z dziećmi. - Zwiększenie dostępności środowiskowych usług społecznych i opiekuńczych. - Zwiększenia dostępności środowiskowych form wsparcia osób z niepełnosprawnościami. - Rozwój form wsparcia dla osób wymagających stałej lub okresowej pomocy. - Poprawa dostępu do specjalistycznego wsparcia zdrowotnego, rehabilitacyjnego, psychologicznego i terapeutycznego. - Poprawa warunków obsługi mieszkańców korzystających z pomocy społecznej. - Poszerzenie oferty aktywizującej i wspierającej seniorów. - Lepsze dopasowanie polityki mieszkaniowej do zmian demograficznych i społecznych.	- Saldo migracji [os./1000 mieszkańców]. - Liczba osób objętych środowiskowymi usługami społecznymi lub opiekuńczymi [os.]. - Utworzenie Środowiskowego Domu Samopomocy – [tak/nie]. - Liczba mieszkań wspomaganych, treningowych, chronionych [szt.]. - Liczba osób objętych specjalistycznym wsparciem [os.]. - Integracja funkcji OPS w jednej dostępnej lokalizacji [tak/nie]. - Liczba działań skierowanych do seniorów [szt.]. - Liczba nowych mieszkań komunalnych i społecznych [szt.]. - Liczba lokali z gminnego zasobu mieszkaniowego objętych remontem, modernizacją lub dostosowaniem do potrzeb

	• Tworzenie warunków do zwiększania dostępności specjalistycznego wsparcia zdrowotnego, rehabilitacyjnego, psychologicznego i terapeutycznego poprzez współpracę z podmiotami leczniczymi, organizacjami społecznymi, szkołami i instytucjami pomocowymi, realizację programów profilaktycznych, udostępnianie przestrzeni na usługi specjalistyczne oraz rozwój mobilnych i środowiskowych form wsparcia dla dzieci i młodzieży, seniorów, osób z niepełnosprawnościami, rodzin w kryzysie i mieszkańców sołectw. • Wzmocnienie organizacyjne pomocy społecznej, w tym poprawa warunków obsługi mieszkańców, integracja funkcji OPS w jednej dostępnej lokalizacji oraz rozwój prostych kanałów informacji o usługach społecznych, zdrowotnych, mieszkaniowych i pomocowych. • Rozwój oferty aktywizującej i wspierającej seniorów, w tym miejsc spotkań, zajęć kulturalnych, sportowo-rekreacyjnych, kulinarnych, edukacyjnych, cyfrowych i fizjoterapeutycznych, z możliwością tworzenia rozwiązań typu „Dom Seniora” lub lokalnych centrów aktywności senioralnej. • Dostosowanie polityki mieszkaniowej Gminy do rosnących i zmieniających się potrzeb mieszkańców, w tym poprzez zwiększanie dostępności mieszkań komunalnych i społecznych oraz wspieranie powstawania mieszkań dostępnych cenowo dla rodzin, młodych mieszkańców, osób rozpoczynających samodzielne życie, seniorów, osób samotnych, osób z niepełnosprawnościami oraz nowych mieszkańców wybierających Gminę jako miejsce zamieszkania. • Modernizacja i racjonalne wykorzystanie gminnego zasobu mieszkaniowego, w szczególności poprzez poprawę stanu technicznego lokali, dostępności, standardu użytkowego oraz dostosowanie części zasobu do potrzeb osób starszych i osób z ograniczoną mobilnością. • Rozwój dostępnej informacji o usługach społecznych, zdrowotnych, mieszkaniowych i pomocowych, w tym	• Poprawa stanu technicznego, dostępności i standardu gminnego zasobu mieszkaniowego. • Lepszy dostęp mieszkańców do informacji o usługach społecznych, zdrowotnych, mieszkaniowych i pomocowych.	osób z ograniczoną mobilnością [szt.]. • Liczba działań informacyjnych lub kanałów informacji o usługach społecznych, zdrowotnych, mieszkaniowych i pomocowych [szt.].
--	--	--	---

	poprzez proste kanały kontaktu, punkty informacyjne, materiały dla mieszkańców oraz narzędzia cyfrowe.		
4.3. Aktywna wspólnota, kultura i sport dostępne dla mieszkańców	• Rozwój i modernizacja infrastruktury kultury, sportu i rekreacji, w tym budowa lub adaptacja pomieszczeń i budynków na potrzeby działalności kulturalnej, sportowej i społecznej, ze szczególnym uwzględnieniem zaplecza sanitarno-socjalnego, technicznego, nagłośnienia, oświetlenia, sal zajęciowych, tanecznych i koncertowych. • Modernizacja i doposażenie istniejących obiektów sportowych, rekreacyjnych i wodnych, w tym boisk, Orlików, basenów, kortów, hal sportowych, kąpieliska w Pamiątkowie oraz zaplecza przy obiektach sportowych, z uwzględnieniem możliwości podwójnego wykorzystania wybranych obiektów na potrzeby codziennej aktywności mieszkańców i sytuacji kryzysowych. • Rozwój infrastruktury aktywności lokalnej w sołectwach i osiedlach, w szczególności poprzez modernizację świetlic wiejskich, placów zabaw, siłowni zewnętrznych, miejsc spotkań oraz podstawowego zaplecza dla działań społecznych, kulturalnych i rekreacyjnych. • Rozwój zróżnicowanej oferty kulturalnej, sportowej i rekreacyjnej dla mieszkańców miasta i sołectw, w tym dzieci, młodzieży, rodzin, seniorów, osób z niepełnosprawnościami i nowych mieszkańców Gminy. • Wzmacnianie aktywności fizycznej mieszkańców jako elementu profilaktyki zdrowotnej, integracji społecznej i jakości życia, w tym poprzez sport powszechny, zajęcia rekreacyjne, ofertę dla seniorów, działania międzypokoleniowe oraz współpracę z klubami sportowymi. • Ochrona i rozwój lokalnego dziedzictwa kulturowego poprzez wspieranie zespołów, grup regionalnych i wydarzeń opartych na tradycjach Szamotuł, w tym zakup strojów regionalnych, instrumentów muzycznych, elementów scenografii oraz wyposażenia potrzebnego do prezentacji lokalnego dziedzictwa, m.in. widowiska „Wesele Szamotulskie”. • Wspieranie organizacji pozarządowych, kół gospodyń wiejskich, klubów sportowych, grup nieformalnych,	• Poprawa dostępności i funkcjonalności infrastruktury kultury, sportu i rekreacji. • Poprawa standardu istniejących obiektów sportowych, rekreacyjnych i wodnych. • Wzmocnienie lokalnych miejsc aktywności w sołectwach i osiedlach. • Poszerzenie oferty kulturalnej, sportowej i rekreacyjnej dla różnych grup mieszkańców. • Zwiększenie udziału mieszkańców w aktywności fizycznej i rekreacyjnej. • Wzmocnienie ochrony i prezentacji lokalnego dziedzictwa kulturowego. • Zwiększenie aktywności organizacji społecznych, klubów, grup nieformalnych i wolontariuszy. • Lepsza integracja nowych i dotychczasowych mieszkańców Gminy. • Poprawa komunikacji Gminy z mieszkańcami w zakresie wydarzeń, usług i możliwości zaangażowania.	• Liczba obiektów kultury, sportu lub rekreacji objętych budową, adaptacją, modernizacją lub doposażeniem [szt.]. • Liczba obiektów sportowych, rekreacyjnych lub wodnych objętych modernizacją, remontem lub doposażeniem [szt.]. • Liczba świetlic, placów zabaw, siłowni zewnętrznych lub miejsc spotkań objętych modernizacją albo doposażeniem [szt.]. • Liczba wydarzeń i zajęć kulturalnych, sportowych lub rekreacyjnych [szt.]. • Liczba uczestników zajęć, programów lub wydarzeń sportowo-rekreacyjnych [os.]. • Liczba wspartych zespołów lub grup regionalnych [szt.]. • Liczba organizacji pozarządowych aktywnie współpracujących z Gminą [szt.]. • Liczba wydarzeń lub projektów integrujących mieszkańców Gminy [szt.]. • Liczba form i kanałów komunikacji z mieszkańcami [szt.].

	wolontariatu uczniowskiego i seniorskiego oraz lokalnych liderów poprzez konkursy, małe granty, pomoc organizacyjną, użyczenie przestrzeni, promocję działań i współpracę przy projektach. • Wzmacnianie integracji nowych i dotychczasowych mieszkańców Gminy poprzez wydarzenia lokalne, działania sąsiedzkie, aktywność sołecką, projekty międzypokoleniowe oraz ofertę instytucji publicznych, organizacji społecznych i klubów sportowych. • Rozwój komunikacji społecznej Gminy z mieszkańcami, obejmujący jasną informację o wydarzeniach, usługach, konsultacjach, możliwościach wsparcia, inicjatywach lokalnych i sposobach zaangażowania w życie publiczne.		
--	--	--	--

3. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej Miasta i Gminy Szamotuły oraz ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w Mieście i Gminie

Miasto i Gmina Szamotuły jest gminą miejsko-wiejską położoną w północno-zachodniej części województwa wielkopolskiego, w powiecie szamotulskim, w odległości około 35 km na północny zachód od Poznania. Gmina znajduje się w strefie oddziaływania aglomeracji poznańskiej i jest częścią Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Poznania, co ma istotne znaczenie dla jej rozwoju przestrzennego, komunikacyjnego, gospodarczego i osiedleńczego. Powierzchnia Gminy wynosi 175,5 km², co odpowiada około 15% powierzchni powiatu szamotulskiego.

Obszar wiejski Gminy obejmuje 25 sołectw: Baborowo, Baborówko, Brodziszewo, Emilianowo, Gałowo, Gąsawy, Jastrowo, Kąsinowo, Kępa, Koźle, Krzeszkowice, Lipnica, Lulinec, Mutowo, Myszkowo, Otorowo, Pamiątkowo, Piaskowo, Piotrkówko, Przeclaw, Przyborówko, Przyborowo, Śmiłowo, Szczuczyn i Witoldzin. Sieć osadniczą tworzy miasto Szamotuły oraz miejscowości wiejskie o zróżnicowanej skali i funkcjach. Centralnym ośrodkiem Gminy pozostaje miasto Szamotuły, w którym koncentrują się funkcje administracyjne, usługowe, edukacyjne, kulturalne, gospodarcze i komunikacyjne. Miasto pełni również funkcję ośrodka powiatowego, obsługującego nie tylko mieszkańców Gminy, lecz także szersze otoczenie funkcjonalne.

Struktura funkcjonalno-przestrzenna Gminy opiera się na układzie miasta Szamotuły jako głównego ośrodka wielofunkcyjnego oraz obszarów wiejskich, w których dominują funkcje mieszkaniowe, rolnicze, rekreacyjne i lokalnie usługowe. W mieście skupiają się najważniejsze usługi publiczne, funkcje administracyjne, gospodarcze, handlowe, edukacyjne, kulturalne i sportowe. Obszary wiejskie zachowują w dużej mierze charakter rolniczy, przy czym w części miejscowości widoczny jest rozwój funkcji mieszkaniowych i podmiejskich, związanych z dostępnością komunikacyjną oraz położeniem Gminy w obszarze oddziaływania Poznania. Szczególne znaczenie w strukturze przestrzennej mają również tereny otwarte, grunty rolne, lasy, zadrzewienia, doliny cieków, zbiorniki wodne oraz tereny rekreacyjne.

Polityka przestrzenna Miasta i Gminy Szamotuły będzie prowadzona w oparciu o plan ogólny miasta i gminy Szamotuły, przyjęty Uchwałą nr XXV/307/2026 Rady Miasta i Gminy Szamotuły z dnia 9 czerwca 2026 r. w sprawie planu ogólnego miasta i gminy Szamotuły. Plan ogólny, jako akt prawa miejscowego, stanowi podstawowe narzędzie kształtowania ładu przestrzennego w Gminie oraz określa ramy dla dalszego prowadzenia polityki przestrzennej, w tym sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego i wydawania decyzji administracyjnych dotyczących zagospodarowania terenów. Na terenie Gminy obowiązuje obecnie 97 MPZP. Obszar objęty miejscowymi planami wynosi w przybliżeniu 1 699 ha, co odpowiada 9,7% powierzchni Gminy. W planie ogólnym wyznaczono strefy planistyczne odpowiadające głównym funkcjom i uwarunkowaniom przestrzennym Gminy, w tym strefy mieszkaniowe, usługowe, gospodarcze, produkcji rolniczej, infrastrukturalne, zieleni i rekreacji, cmentarzy, górnictwa, tereny otwarte oraz komunikacyjne.

Układ komunikacyjny Gminy Szamotuły tworzą drogi wojewódzkie, powiatowe, gminne oraz linie kolejowe. Przez teren Gminy przebiegają cztery drogi wojewódzkie: nr 184 relacji Wronki – Poznań Napachanie, nr 185 relacji Piotrowo – Szamotuły, nr 187 relacji Pniewy – Murowana Goślina oraz nr 306 relacji Dymaczewo Nowe – Lipnica. Przez teren Gminy przebiegają również liczne drogi powiatowe o łącznej długości około 65 km, a uzupełnienie układu stanowią drogi gminne. Gmina posiada powiązania z układem zewnętrznym, w tym z drogą ekspresową

S11 poprzez węzeł Poznań Rokietnica, położony w niedużej odległości od granicy Gminy, oraz z autostradą A2, przebiegającą na południe od jej granic.

Istotnym elementem układu komunikacyjnego Gminy jest kolej. Przez teren Gminy przebiega linia kolejowa nr 351 relacji Poznań Główny – Szczecin Główny, stanowiąca część międzynarodowej magistrali E59. Na terenie Gminy znajdują się stacja kolejowa w Szamotułach oraz przystanki kolejowe w Baborówku i Pamiątkowie. Gmina objęta jest systemem Poznańskiej Kolei Metropolitalnej na linii PKM4, łączącej Wronki ze stacją Poznań Główny. Przejazd pociągiem ze stacji Szamotuły do Poznania Głównego zajmuje od 17 do 33 minut, co powoduje, że kolej jest jednym z najważniejszych środków codziennych dojazdów do Poznania i innych ośrodków. Przez teren Gminy przebiegają również linie kolejowe nr 363 relacji Międzychód – Skwierzyna oraz nr 368 relacji Szamotuły – Międzychód, na których ruch pasażerski został wstrzymany.

W strukturze komunikacyjnej Gminy szczególne znaczenie mają przedsięwzięcia związane z rozwojem zrównoważonej mobilności. W dokumentach metropolitalnych i mobilnościowych wskazano projekty dotyczące Gminy Szamotuły, obejmujące budowę drogi rowerowej nad rowem Przybrodzkim i rzeką Samą wraz z infrastrukturą towarzyszącą, budowę węzła przesiadkowego w centrum miasta przy ul. Młyńskiej, budowę infrastruktury służącej rozwojowi mobilności miejskiej na terenie Miasta i Gminy Szamotuły oraz budowę obwodnicy Szamotuł w ciągu dróg wojewódzkich nr 184 i 187. Kierunek ten jest spójny z potrzebą ograniczania presji ruchu samochodowego na centrum miasta, poprawy bezpieczeństwa ruchu drogowego, integracji transportu kolejowego, autobusowego, rowerowego i pieszego oraz wzmacniania powiązań Szamotuł z Metropolią Poznań.

W planowaniu przestrzeni Miasta i Gminy Szamotuły należy wziąć pod uwagę przede wszystkim tereny predysponowane do rozwoju funkcji mieszkaniowych, usługowych, gospodarczych, rolniczych, rekreacyjnych, przyrodniczych i komunikacyjnych. Rozwój funkcji mieszkaniowych powinien następować przede wszystkim w ramach istniejących struktur osadniczych, obszarów uzupełnienia zabudowy oraz terenów objętych obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego. W tym zakresie szczególne znaczenie mają Szamotuły, Pamiątkowo i Otorowo, które ze względu na położenie w różnych częściach Gminy, skalę istniejącego zagospodarowania, dostępność usług, funkcje lokalne oraz powiązania komunikacyjne mogą pełnić rolę głównych (choć nie jedynych) obszarów koncentracji rozwoju mieszkaniowego i zabudowy uzupełniającej. Rozwój ten powinien jednak następować w sposób powiązany z tworzeniem funkcjonalnych układów komunikacyjnych, w tym bezpiecznych i czytelnych powiązań samochodowych, pieszych, rowerowych oraz transportu zbiorowego, szczególnie w relacji Pamiątkowo – Szamotuły, gdzie znaczenie mają zarówno codzienne dojazdy mieszkańców, jak i powiązania z przystankiem kolejowym, usługami oraz centralnym ośrodkiem Gminy. Rozwój funkcji usługowych powinien koncentrować się głównie w mieście Szamotuły, jako centralnym ośrodku Gminy i powiatu, oraz w większych miejscowościach wiejskich pełniących funkcje lokalnej obsługi mieszkańców. Funkcje gospodarcze powinny rozwijać się w miejscach dobrze skomunikowanych, możliwych do obsługi infrastrukturą techniczną i ograniczających konflikty z zabudową mieszkaniową. Funkcje rolnicze powinny być utrzymywane na terenach otwartych i gruntach o wysokiej przydatności rolniczej, natomiast funkcje rekreacyjne i turystyczne powinny wykorzystywać potencjał doliny Samy, Jeziora Pamiątkowskiego, Jeziora Szamotulskiego, Zalewu Radzyny, szlaków pieszych i rowerowych oraz dziedzictwa kulturowego miasta Szamotuły. W dłuższej perspektywie uporządkowane wyznaczenie terenów mieszkaniowych w głównych ośrodkach osadniczych może służyć wzmacnianiu atrakcyjności Gminy jako miejsca zamieszkania, zwłaszcza dla osób młodych i rodzin, których udział w strukturze ludności w ostatnich latach malał. Takie podejście może również

ograniczać rozpraszanie zabudowy, poprawiać efektywność wykorzystania infrastruktury oraz wspierać równowagę niekorzystnych tendencji demograficznych, w tym starzenia się społeczności lokalnej i zmniejszania zasobów pracy.

Na terenie Gminy Szamotuły nie występują obszarowe formy ochrony przyrody ustanowione na podstawie ustawy o ochronie przyrody. Ochrona przyrody realizowana jest poprzez pomniki przyrody. Na terenie Gminy zlokalizowanych jest 18 pomników przyrody, natomiast północna część Gminy stanowi fragment korytarza ekologicznego Doliny Dolnej Warty. Korytarz ten nie jest ustawową formą ochrony przyrody, jednak pełni istotną funkcję przyrodniczą jako obszar umożliwiający przemieszczanie się zwierząt pomiędzy siedliskami. W strukturze funkcjonalno-przestrzennej Gminy należy zatem uwzględnić potrzebę zachowania powiązań ekologicznych, ochrony zadrzewień, terenów zieleni, dolin cieków, terenów otwartych i elementów krajobrazu przyrodniczego.

Sieć hydrograficzna Gminy należy niemal w całości do zlewni Warty, z wyjątkiem zachodnich fragmentów należących do zlewni Ostrorogi. Główną osią hydrograficzną Gminy jest rzeka Sama, będąca lewobrzeżnym dopływem Warty. Głównymi dopływami Samy w granicach Gminy są Strumień Przybrodzki oraz Kanały: Gałowski, Kluczewski, Otorowski i Lubomiński. Na obszarze Gminy występuje również Jezioro Pamiątkowskie, będące naturalnym zbiornikiem wód powierzchniowych, a także inne zbiorniki pełniące funkcje rekreacyjne, krajobrazowe i retencyjne, w tym Jezioro Szamotulskie oraz Zalew Radzyny. W strukturze przestrzennej Gminy wody powierzchniowe, doliny cieków, rowy melioracyjne i tereny podmokłe powinny być traktowane jako elementy systemu przyrodniczego, retencyjnego i klimatycznego.

Na terenie Gminy Szamotuły występują również istotne uwarunkowania związane z wodami podziemnymi, strefami ochronnymi ujęć wody oraz zaopatrzeniem mieszkańców w wodę. Gmina położona jest na obszarze dorzecza Odry, dlatego w jej polityce przestrzennej i inwestycyjnej należy uwzględniać zapisy Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry oraz Planu zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Odry. Na obszarze Gminy nie są wyznaczone obszary ochronne zbiorników wód śródlądowych w rozumieniu przepisów ustawy Prawo wodne.

W strukturze funkcjonalno-przestrzennej Gminy należy uwzględnić występujące na jej obszarze obszary zagrożenia powodzią, w tym obszary szczególnego zagrożenia powodzią, które mają wpływ na możliwości zagospodarowania przestrzennego, lokalizację inwestycji oraz konieczność uwzględnienia ograniczeń wynikających z przepisów prawa wodnego i planów zarządzania ryzykiem powodziowym. Zgodnie z mapami zagrożenia powodziowego na terenie Gminy Szamotuły występują:

- obszary szczególnego zagrożenia powodzią, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi 10%,
- obszary szczególnego zagrożenia powodzią, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie i wynosi 1%,
- obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest niskie i wynosi 0,2%,
- obszary szczególnego zagrożenia powodzią między linią brzegu a wałem przeciwpowodziowym lub naturalnym wysokim brzegiem, w który wbudowano trasę wału przeciwpowodziowego,
- obszary narażone na zalanie w przypadku zniszczenia lub uszkodzenia wału przeciwpowodziowego.

Tereny znajdujące się w ramach obszarów szczególnego zagrożenia powodzią podlegają ograniczeniom w zagospodarowaniu, zgodnie z ustawą Prawo wodne, w tym w zakresie nienaruszania ustaleń planu zarządzania ryzykiem powodziowym, ochrony zdrowia ludzi, środowiska oraz zapewnienia możliwości zarządzania ryzykiem powodziowym.

Przeciwdziałanie skutkom suszy, zgodnie z art. 183 oraz 185 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne, prowadzi się zgodnie z planem przeciwdziałania skutkom suszy, który uwzględnia podział kraju na obszary dorzeczy. Plan przeciwdziałania skutkom suszy zawiera analizę możliwości powiększenia dyspozycyjnych zasobów wodnych, propozycje budowy lub przebudowy urządzeń wodnych, propozycje niezbędnych zmian w zakresie korzystania z zasobów wodnych oraz zmian naturalnej i sztucznej retencji, jak również katalog działań służących przeciwdziałaniu skutkom suszy. Według analizy przeprowadzonej na potrzeby Planu przeciwdziałania skutkom suszy, obszar Gminy Szamotuły zagrożony jest występowaniem wszystkich rodzajów suszy, których klasy zagrożeń są lokalnie zróżnicowane:

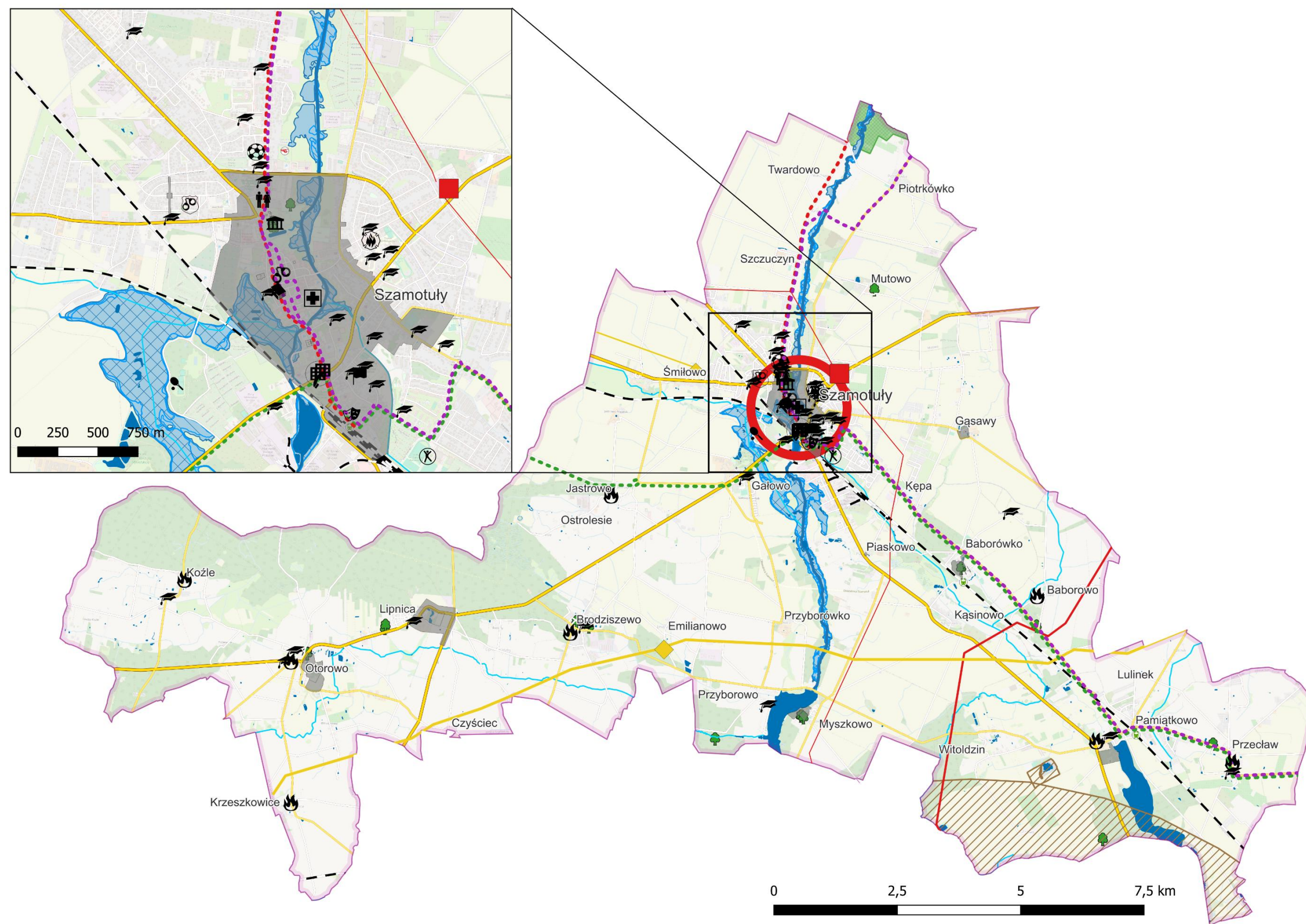
- zagrożenie suszą atmosferyczną – klasa IV (ekstremalne zagrożenie),
- zagrożenie suszą rolniczą – klasa IV (ekstremalne zagrożenie),
- zagrożenie suszą hydrologiczną – klasa II (umiarkowane zagrożenie),
- zagrożenie suszą hydrogeologiczną – klasa I (słabe zagrożenie).

W łącznym zestawieniu Gmina Szamotuły zaklasyfikowana została jako obszar silnie zagrożony suszą. Należy przy tym dodać, że w Planie nie wskazano żadnego działania inwestycyjnego w zakresie przeciwdziałania suszy, którego realizacja miałaby odbywać się na terenie Gminy Szamotuły. W ramach realizacji Strategii ZIT realizowane jest działanie pn. Wsparcie retencji wodnej i rozwój zielono-niebieskiej infrastruktury na obszarze Miasta i Gminy Szamotuły, którego całkowita wartość szacowana jest na blisko 6,9 mln zł.

Na terenie Gminy Szamotuły występują udokumentowane złoża kopalin i obszary związane z możliwością ich eksploatacji. Gmina jest uboga w surowce mineralne, jednak południowa część obrębu Pamiątkowo leży w obszarze złoża wód termalnych Tarnowo Podgórne GT-1. W okolicach Pamiątkowa wyznaczony został również obszar występowania kruszyw naturalnych w postaci piasków i żwirów – złoża Pamiątkowo. Na terenie Gminy ustanowiony został jeden teren i obszar górniczy „Pamiątkowo”, dla którego plan ogólny wyznacza strefę górnictwa oznaczoną symbolem SG. Na obszarze Gminy nie występują kompleksy podziemnego składowania dwutlenku węgla ani podziemne bezzbiornikowe magazyny substancji.

Istotne znaczenie dla zagospodarowania przestrzennego Miasta i Gminy Szamotuły mają obiekty oraz sieci infrastruktury technicznej i transportowej o znaczeniu lokalnym, regionalnym i ponadlokalnym. Uwarunkowania te należy rozpatrywać również w powiązaniu z ustaleniami Planu zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego wraz z Planem zagospodarowania przestrzennego miejskiego obszaru funkcjonalnego Poznania, które dla obszaru Gminy wskazują m.in. istniejące i planowane linie elektroenergetyczne wysokiego i najwyższego napięcia 110 kV i 400 kV, gazociąg wysokiego ciśnienia, Główny Punkt Zasilania oraz tłocznię gazu. Na terenie Gminy znajdują się także takie elementy infrastruktury technicznej jak np. napowietrzna linia elektroenergetyczna najwyższych napięć 2 x 400 kV relacji Piła Krzewina – Plewiska wraz z pasem technologicznym o szerokości 70 m, napowietrzna linia elektroenergetyczna wysokich napięć 110 kV relacji Tarnowo Podgórne – Wronki wraz z pasem technologicznym o szerokości 22 m, linie napowietrzne i kablowe średniego oraz niskiego napięcia, gazociąg tranzytowy SGT DN 1400, gazociąg DN250 relacji Bnino – Szamotuły, gazociąg DN200 odgałęzienie Szamotuły, gazociągi związane z tłocznia

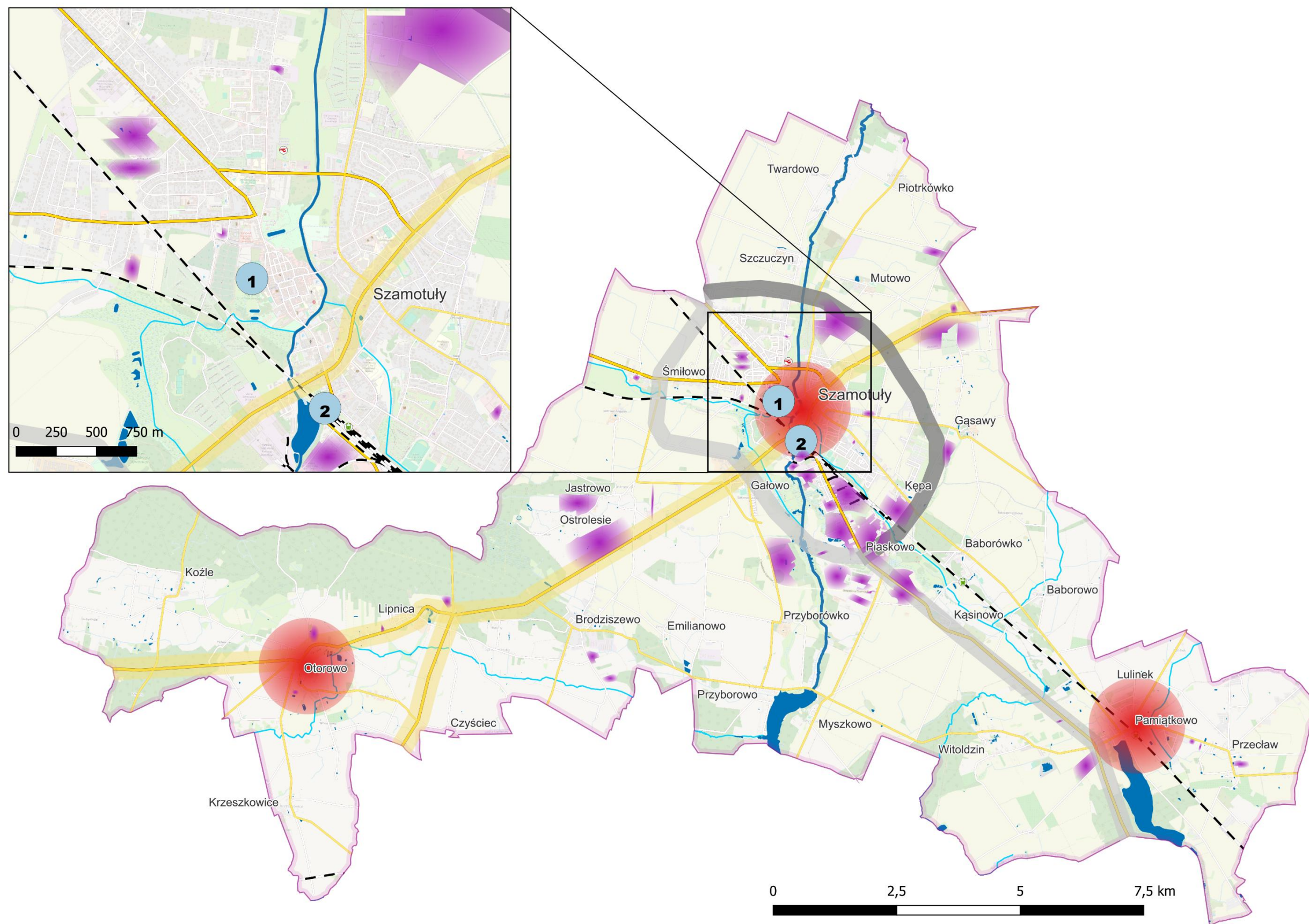
Szamotuły, zespoły zaporowo-upustowe w Emilianowie i Przyborowie oraz stacja gazowa wysokiego ciśnienia redukcyjna I stopnia w obrębie Śmiłowo. W strukturze przestrzennej Gminy należy uwzględnić również ponadlokalne korytarze transportowe i inwestycje celu publicznego, w tym modernizację linii kolejowej E59 / nr 351 oraz zadania z zakresu gospodarki wodnej i ochrony przeciwpowodziowej, obejmujące regulację i utrzymanie wód oraz urządzeń melioracji wodnej poprzez odbudowę rzeki Samy. Przebieg tych sieci, obiektów i korytarzy infrastrukturalnych, a także związane z nimi pasy technologiczne, strefy kontrolowane i ograniczenia w zagospodarowaniu, powinny być uwzględniane przy wyznaczaniu terenów mieszkaniowych, usługowych, gospodarczych, komunikacyjnych i infrastrukturalnych.

Ryc. 3 Model struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy Szamotuły - elementy infrastruktury społecznej, technicznej, uwarunkowania przyrodnicze

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii, Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska, Państwowego Instytutu Geologicznego – Państwowego Instytutu Badawczego, Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie oraz Narodowego Instytutu Dziedzictwa.

	granice Gminy Szamotuły		linia elektroenergetyczna najwyższego napięcia
	Szamotuły - ośrodek lokalny, miasto powiatowe		linia elektroenergetyczna wysokiego napięcia
Główne elementy infrastruktury technicznej i społecznej			
	Biblioteka Publiczna Miasta i Gminy Szamotuły im. Edmunda Calliera	sieć transportowa	
	Boisko - Orlik		lądowisko dla helikopterów
	Centrum Sportu Szamotuły, pływalnia, hala sportowa		stacja lub przystanek kolejowy
	CUW w Szamotułach		linia kolejowa
	elementy infrastruktury edukacyjnej / przedszkolnej / żłobkowej	drogi	
	Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej, OSP		wojewódzkie
	Komenda Powiatowa Policji		powiatowe
	korty tenisowe		gminne
	Muzeum, Zamek, Baszta		transwielkopolska trasa rowerowa odcinek północny
	OSP		szlak pieszy Szamotuły - Niekursko
	Ośrodek Pomocy Społecznej w Szamotułach		szlak rowerowy EuroVelo2
	PUP, PCPR w Szamotułach		złóża surowców
	Starostwo Powiatowe w Szamotułach		obiekty i obszary zabytkowe
	Straż Miejska		wody powierzchniowe
	Szamotulski Ośrodek Kultury, Kino Halszka		rzeka
	szpital		kanal
	Urząd Miasta i Gminy Szamotuły		obszar szczególnego zagrożenia powodzią, na którym prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynisi 10%
	główny punkt zasilania		obszar szczególnego zagrożenia powodzią, na którym prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie i wynisi 1%
	tłocznia gazu		obszar zagrożenia powodzią, na którym prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest niskie i wynisi 0,2%
	stacja redukcyjno-pomiarowa pierwszego stopnia		pomniki przyrody
	gazociąg tranzytowy "Jamał"		korytarz ekologiczny Dolina Dolnej Warty
	gazociąg wysokiego ciśnienia		

Ryc. 4 Model struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy Szamotuły - kierunki zmian wynikające z realizacji Strategii
 Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii oraz Planu ogólnego miasta i gminy Szamotuły.

Gmina Szamotuły

sieć transportowa

lądowisko dla helikopterów

stacja lub przystanek kolejowy

drogi

wojewódzkie

powiatowe

gminne

linia kolejowa

sieć hydrograficzna

wody powierzchniowe

rzeka

kanal

Kierunki rozwoju i zmian wynikających z realizacji
Strategii oraz dokumentów wyższego rzędu

1

Odnowa, rewitalizacja i funkcjonalne wzmocnienie centrum Szamotuł wraz z przyległym otoczeniem, w tym rynku i parku Jana III Sobieskiego, jako przestrzeni społecznych, gospodarczych, kulturalnych i rekreacyjnych.

2

Tworzenie warunków do ograniczania barier komunikacyjnych powodowanych przez linię kolejową nr 351, w szczególności poprzez współpracę z zarządcą infrastruktury kolejowej w zakresie rozwiązań bezkolizyjnych, bezpieczeństwa przejazdów, organizacji ruchu oraz poprawy powiązań pomiędzy częściami miasta

główne miejscowości predysponowane do rozwoju zabudowy, ze szczególnym uwzględnieniem zabudowy mieszkaniowej

główne obszary predysponowane do wsparcia rozwoju gospodarczego

Wspieranie realizacji kolejnych etapów obwodnicy Szamotuł w ciągu dróg wojewódzkich nr 184 i 187, jako inwestycji poprawiającej płynność ruchu, bezpieczeństwa oraz warunki funkcjonowania centrum miasta.

docelowe udrożnienie układu komunikacyjnego

docelowy przebieg Zewnętrznego Pierścienia Drogowego Dalekiego Zasięgu

Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej

Ustalenia Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Szamotuły na lata 2026–2036 obowiązują na terenie całej jednostki samorządu terytorialnego. Poszczególne cele operacyjne i kierunki działań będą realizowane zgodnie z aktualnymi potrzebami, uwarunkowaniami oraz potencjałami występującymi w mieście Szamotuły i poszczególnych miejscowościach Gminy.

Kształtowanie polityki przestrzennej w Mieście i Gminie Szamotuły opiera się na uwarunkowaniach lokalnych, wynikających z diagnozy sytuacji przestrzennej, klimatyczno-środowiskowej, gospodarczej i społecznej, oraz na ustaleniach dokumentów regionalnych i ponadlokalnych. Szczególne znaczenie mają w tym zakresie: Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego. Wielkopolska 2020+ wraz z Planem zagospodarowania przestrzennego miejskiego obszaru funkcjonalnego Poznania – Poznański Obszar Metropolitalny, przyjęte Uchwałą nr V/70/19 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 25 marca 2019 r., Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego do 2030 roku oraz Strategia Rozwoju Ponadlokalnego Metropolii Poznań 2035.

W dokumentach regionalnych i ponadlokalnych Miasto i Gmina Szamotuły ujmowana jest przede wszystkim jako część Poznańskiego Obszaru Metropolitalnego, Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Poznania oraz Metropolii Poznań. Oznacza to konieczność prowadzenia polityki przestrzennej z uwzględnieniem powiązań funkcjonalnych z Poznaniem i pozostałymi gminami obszaru metropolitalnego, w szczególności w zakresie transportu zbiorowego, kolei, układu drogowego, mobilności rowerowej, infrastruktury technicznej, ochrony środowiska, gospodarki wodnej, usług publicznych oraz wzmacniania roli Szamotuł jako ośrodka powiatowego i ponadlokalnego.

Analiza powyższych dokumentów, a także diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej, przestrzennej i klimatyczno-środowiskowej oraz cele i kierunki działań przedstawione w niniejszej Strategii, pozwoliły na określenie ustaleń i rekomendacji w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w Gminie Szamotuły, które przedstawiono poniżej.

Tab. 2. Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w Gminie Szamotuły

Zasady ochrony środowiska i jego zasobów, w tym ochrony powietrza, przyrody i krajobrazu
• zachowanie terenów o wysokich wartościach przyrodniczych, krajobrazowych, retencyjnych i rekreacyjnych, w szczególności doliny Samy, terenów otwartych, kompleksów leśnych, zadrzewień, cieków wodnych oraz terenów powiązanych z korytarzem ekologicznym Doliny Dolnej Warty; • ochrona pomników przyrody oraz innych lokalnych zasobów przyrodniczych istotnych dla zachowania różnorodności biologicznej Gminy; • zachowanie i wzmacnianie lokalnych korytarzy ekologicznych oraz ochrona przed ich fragmentacją, w szczególności poprzez ograniczanie rozpraszania zabudowy i zachowanie ciągłości terenów otwartych; • przeciwdziałanie rozlewaniu się zabudowy na tereny rolne, przyrodnicze, leśne, dolinne oraz trudne do obsługi infrastrukturą techniczną; • rozwój błękitno-zielonej infrastruktury, w tym zwiększanie retencji, ograniczanie uszczelniania powierzchni, stosowanie racjonalnych wskaźników powierzchni biologicznie czynnej oraz wykorzystywanie zieleni do poprawy mikroklimatu i przewietrzania terenów zabudowanych; • tworzenie i wzmacnianie terenów zieleni publicznej w mieście Szamotuły oraz w większych miejscowościach wiejskich, zwłaszcza w sąsiedztwie zabudowy mieszkaniowej, szkół, świetlic, obiektów sportowych i przestrzeni integracji mieszkańców; • ochrona cieków i zbiorników wodnych, w tym Samy, Strumienia Przybrodzkiego, Jeziora Pamiątkowskiego, Jeziora Szamotulskiego i Zalewu Radzyny, poprzez ograniczanie

zabudowy w ich bezpośrednim sąsiedztwie oraz uwzględnianie przepisów dotyczących obszarów szczególnego zagrożenia powodzią; - ochrona wód powierzchniowych i podziemnych przed zanieczyszczeniami pochodzenia komunikacyjnego, rolniczego i bytowego; - wykorzystywanie głównych zasobów wodnych i terenów zielonych do funkcji rekreacyjnych, turystycznych i sportowych, z zachowaniem poszanowania środowiska przyrodniczego; - ochrona terenów rekreacyjnych, wypoczynkowych, leśnych i zieleni przed lokalizacją funkcji uciążliwych; - ograniczanie niskiej emisji poprzez termomodernizację budynków, wymianę nieefektywnych źródeł ciepła, rozwój odnawialnych źródeł energii, poprawę efektywności energetycznej oraz ograniczanie presji ruchu samochodowego w centrum Szamotuł; - rozwój gospodarki o obiegu zamkniętym oraz działań służących ograniczaniu ilości odpadów i poprawie efektywności gospodarowania zasobami.
Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej - ochrona historycznego układu urbanistycznego miasta Szamotuły, w tym jego kompozycji przestrzennej, skali zabudowy, relacji widokowych i funkcji śródmiejskich; - ochrona najważniejszych elementów dziedzictwa kulturowego Gminy, w szczególności Zamku Górków, Baszty Halszki, obiektów sakralnych, zespołów pałacowo-parkowych i dworsko-parkowych, parków zabytkowych, cmentarzy, zabytkowych obiektów techniki oraz stanowisk archeologicznych; - podporządkowanie nowej zabudowy historycznej kompozycji przestrzennej, szczególnie w obszarze centrum Szamotuł oraz w sąsiedztwie obiektów i zespołów zabytkowych; - zachowanie indywidualnych cech historycznego założenia urbanistycznego miasta oraz charakterystycznych elementów kompozycji przestrzennej centrum; - uspokajanie ruchu w historycznych częściach miasta poprzez wzmacnianie roli ruchu pieszego, rowerowego i transportu zbiorowego oraz ograniczanie konfliktów związanych z ruchem samochodowym; - przystosowywanie zachowanych obiektów zabytkowych do współczesnych funkcji, z uwzględnieniem wymogów konserwatorskich, dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami, efektywności energetycznej oraz adaptacji do zmian klimatu; - wzmacnianie funkcji kulturalnej, edukacyjnej, turystycznej i społecznej obiektów dziedzictwa; - wykorzystanie zasobów kulturowych Szamotuł jako elementu budowania tożsamości lokalnej, rozwoju turystyki kulturowej oraz promocji Gminy; - ochrona tradycji lokalnych, w tym związanych z rolniczym charakterem części Gminy oraz dziedzictwem historycznych miejscowości wiejskich.
Kierunki zmian w strukturze zagospodarowania terenów, w tym określenia szczególnych potrzeb w zakresie nowej zabudowy mieszkaniowej - utrzymanie i kontynuacja istniejącej struktury przestrzennej Gminy, opartej na mieście Szamotuły jako centralnym ośrodku oraz sieci miejscowości wiejskich; - kształtowanie czytelnej i zwartej struktury przestrzennej, uzupełnianie istniejących układów urbanistycznych i ruralistycznych oraz ograniczanie rozproszonej zabudowy; - rozwój zabudowy mieszkaniowej przede wszystkim w granicach istniejących struktur osadniczych, obszarów uzupełnienia zabudowy oraz terenów objętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego; - powiązanie rozwoju nowych terenów zabudowy mieszkaniowej z ustaleniami planu ogólnego Miasta i Gminy Szamotuły oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, a także z istniejącą lub możliwą do równoległego zapewnienia obsługą w zakresie infrastruktury wodociągowej, kanalizacyjnej, drogowej, transportu zbiorowego, infrastruktury pieszej i rowerowej oraz podstawowych usług publicznych, w tym edukacji, opieki i przestrzeni codziennej aktywności mieszkańców; - wskazanie Szamotuł, Pamiątkowa i Otorowa jako głównych miejscowości predysponowanych do rozwoju funkcji mieszkaniowych i zabudowy uzupełniającej, ze

względu na ich wielofunkcyjność, położenie w różnych częściach Gminy, dostępność usług oraz powiązania komunikacyjne;

- powiązanie rozwoju mieszkaniowego z tworzeniem funkcjonalnych układów komunikacyjnych, szczególnie w relacji Pamiątkowo – Szamotuły, z uwzględnieniem dostępu do kolei, transportu zbiorowego, tras pieszych i rowerowych;
- utrzymanie dominującej roli zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, z kontrolą intensywności, gabarytów, podziałów ewidencyjnych oraz standardu obsługi komunikacyjnej i infrastrukturalnej;
- dopuszczanie zabudowy wielorodzinnej przede wszystkim w lokalizacjach uzasadnionych funkcjonalnie, z zachowaniem odpowiedniej skali, zieleni, retencji, miejsc postojowych i zaplecza społecznego;
- rozwój usług głównie w mieście Szamotuły, jako centralnym ośrodku Gminy i powiatu, oraz w większych miejscowościach wiejskich pełniących funkcje lokalnej obsługi mieszkańców;
- kształtowanie dodatkowych lokalnych centrów usługowych w powiązaniu z większymi miejscowościami, trasami komunikacyjnymi, szkołami, świetlicami, obiektami sportowymi i przestrzeniami publicznymi;
- rozwój terenów gospodarczych w miejscach dobrze skomunikowanych, możliwych do uzbrojenia i ograniczających konflikty z zabudową mieszkaniową, środowiskiem i krajobrazem;
- zachowanie i ochrona gruntów rolnych o wysokiej przydatności produkcyjnej oraz zwartych kompleksów użytków rolnych i zielonych;
- ograniczanie negatywnego wpływu terenów aktywności gospodarczej oraz kluczowych inwestycji celu publicznego na zabudowę mieszkaniową, środowisko i krajobraz, w szczególności poprzez strefowanie funkcji i wprowadzanie zieleni izolacyjnej;
- uwzględnianie planowanych inwestycji ponadlokalnych, regionalnych i metropolitalnych w lokalnej polityce przestrzennej Gminy;
- stosowanie rozwiązań ograniczających oddziaływanie inwestycji poza granice przekształcanego lub zagospodarowywanego terenu;
- podnoszenie dostępności terenów i obiektów usługowych dla osób ze szczególnymi potrzebami;
- ograniczanie rozwoju nowej zabudowy na terenach zagrożonych ryzykiem powodziowym oraz uwzględnianie zasad wynikających z przepisów prawa wodnego.

Zgodnie z § 3, ust. 10 Rozporządzenia Ministra Rozwoju i Technologii z dnia 8 grudnia 2023 r. w sprawie projektu planu ogólnego gminy, dokumentowania prac planistycznych w zakresie tego planu oraz wydania z niego wypisów i wyrysów, na terenie Gminy Szamotuły dopuszcza się określenie wyższego zapotrzebowania na nową zabudowę mieszkaniową, niż wynika to ze wzoru z ust. 2, jeżeli jest to uzasadnione szczególnymi potrzebami w zakresie nowej zabudowy mieszkaniowej.

Zasady lokalizacji obiektów handlu wielkopowierzchniowego w rozumieniu ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym

Zgodnie z ustawą z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, pod pojęciem handlu wielkopowierzchniowego rozumie się handel realizowany w obiekcie handlowym o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m². Jego lokalizacja jest regulowana w planie ogólnym poprzez wskazanie strefy handlu wielkopowierzchniowego oraz konieczność sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w przypadku potrzeby realizacji tego obiektu. Plan miejscowy sporządza się wtedy dla terenu położonego na obszarze obejmującym co najmniej obszar, na którym powinny nastąpić zmiany w strukturze funkcjonalno-przestrzennej w wyniku realizacji tego obiektu.

W przypadku potencjalnej lokalizacji obiektów handlu wielkopowierzchniowego należy brać pod uwagę następujące rekomendacje:

- lokalizacja obiektów handlu wielkopowierzchniowego może następować wyłącznie zgodnie z ustaleniami planu ogólnego oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego;

- przy wskazywaniu lokalizacji obiektów handlu wielkopowierzchniowego należy zapewnić odpowiednią przepustowość układu komunikacyjnego, dostęp do infrastruktury technicznej oraz ograniczenie negatywnego wpływu na zabudowę mieszkaniową;
- obiekty tego typu powinny być lokalizowane w miejscach powiązanych z głównym układem komunikacyjnym, bez pogłębiania konfliktów przestrzennych w centrum miasta i w sąsiedztwie terenów mieszkaniowych;
- w przypadku sąsiedztwa z zabudową mieszkaniową należy stosować zieleń izolacyjną, właściwe rozwiązania komunikacyjne, ograniczanie uciążliwości oraz zasady kształtowania ładu przestrzennego;
- lokalizacja obiektów handlu wielkopowierzchniowego nie powinna osłabiać funkcji śródmiejskich Szamotuł ani prowadzić do degradacji historycznego centrum miasta.

Zasady lokalizacji kluczowych inwestycji celu publicznego

Zgodnie z ustawą z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, pod pojęciem inwestycji celu publicznego należy rozumieć działania o znaczeniu lokalnym (gminnym) i ponadlokalnym (powiatowym, wojewódzkim i krajowym), a także krajowym (obejmującym również inwestycje międzynarodowe i ponadregionalne), oraz metropolitalnym (obejmującym obszar metropolitalny) bez względu na status podmiotu podejmującego te działania oraz źródła ich finansowania, stanowiące realizację celów, o których mowa w art. 6 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami, m.in.:

- wydzielanie gruntów pod drogi publiczne, drogi rowerowe i drogi wodne, budowa, utrzymywanie oraz wykonywanie robót budowlanych tych dróg, obiektów i urządzeń transportu publicznego, a także łączności publicznej i sygnalizacji,
- budowa i utrzymywanie publicznych urządzeń służących do zaopatrzenia ludności w wodę, gromadzenia, przesyłania, oczyszczania i odprowadzania ścieków oraz odzysku i unieszkodliwiania odpadów, w tym ich składowania lub ich wykorzystania w instalacji odnawialnego źródła energii wytwarzającej biogaz w rozumieniu art. 2 pkt 1 ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o odnawialnych źródłach energii,
- budowa oraz utrzymywanie obiektów i urządzeń służących ochronie środowiska, zbiorników i innych urządzeń wodnych służących zaopatrzeniu w wodę, regulacji przepływów i ochronie przed powodzią, a także regulacja i utrzymywanie wód oraz urządzeń melioracji wodnych, będących własnością Skarbu Państwa lub jednostek samorządu terytorialnego,
- budowa, utrzymywanie obiektów oraz urządzeń niezbędnych na potrzeby obronności państwa, a także ustanowienie strefy ochronnej terenu zamkniętego, w tym wynikające z umów lub porozumień międzynarodowych, a także na potrzeby ochrony granicy państwowej lub zapewnienia bezpieczeństwa publicznego, w tym budowa i utrzymywanie aresztów śledczych, zakładów karnych oraz zakładów dla nieletnich,
- poszukiwanie, rozpoznawanie, wydobywanie złóż kopalin objętych własnością górnictwem,
- zakładanie i utrzymywanie cmentarzy,
- ustanawianie i ochrona miejsc pamięci narodowej,
- ochrona zagrożonych wyginięciem gatunków roślin i zwierząt lub siedlisk przyrody,
- wydzielanie gruntów pod publicznie dostępne przestrzenie i obiekty: ciągi piesze, place, parki, promenady lub bulwary, a także ich urządzenie, w tym budowa lub przebudowa.

W przypadku lokalizacji kluczowych inwestycji celu publicznego na terenie Gminy przyjmuje się w szczególności:

- ograniczenie negatywnego wpływu kluczowych inwestycji celu publicznego na zabudowę mieszkaniową, środowisko i krajobraz,
- lokalizowanie kluczowych inwestycji celu publicznego poza obszarami chronionymi, glebami wysokiej przydatności rolniczej i terenami leśnymi,
- uwzględnienie planowanych inwestycji ponadlokalnych (regionalnych, krajowych) w polityce przestrzennej Gminy,
- stosowanie rozwiązań eliminujących lub ograniczających oddziaływanie planowanych inwestycji poza granice przekształcanego lub zagospodarowywanego terenu,
- wykorzystanie istniejącej infrastruktury do realizacji inwestycji celu publicznego.

Kierunki rozwoju systemów komunikacji, infrastruktury technicznej i społecznej
W zakresie transportu i komunikacji: • zapewnienie dobrej dostępności komunikacyjnej Gminy poprzez rozwój układu drogowego, transportu zbiorowego, infrastruktury pieszo-rowerowej, węzłów przesiadkowych oraz powiązań z koleją; • wzmacnianie roli kolei jako podstawowego środka codziennych dojazdów do Poznania i innych ośrodków, w szczególności poprzez poprawę dostępności stacji Szamotuły oraz przystanków Baborówko i Pamiątkowo; • rozwój powiązań pieszych, rowerowych i autobusowych z węzłami kolejowymi; • rozwój węzłów przesiadkowych, parkingów P&R i B&R oraz infrastruktury integrującej transport kolejowy, autobusowy, rowerowy, pieszy i samochodowy; • wyprowadzenie ruchu tranzytowego poza centrum miasta poprzez realizację obwodnicy Szamotuł w ciągu dróg wojewódzkich nr 184 i 187; • poprawa bezpieczeństwa ruchu drogowego w mieście i miejscowościach wiejskich, w tym poprzez rozwój chodników, przejść dla pieszych, dróg rowerowych i uspokojenie ruchu; • rozwój spójnego systemu komunikacji rowerowej łączącego Szamotuły, Pamiątkowo, Otorowo, pozostałe sołectwa, tereny rekreacyjne i węzły transportu publicznego; • realizacja drogi rowerowej nad rowem Przybrodzkim i rzeką Samą wraz z infrastrukturą towarzyszącą jako elementu komunikacyjnego i rekreacyjnego; • rozwój infrastruktury ładowania pojazdów zeroemisyjnych, zwłaszcza w powiązaniu z przestrzeniami publicznymi, obiektami usługowymi i transportem publicznym. W zakresie infrastruktury technicznej i społecznej: • dalszy rozwój i modernizacja infrastruktury wodno-kanalizacyjnej jako warunku racjonalnego rozwoju zabudowy mieszkaniowej, usługowej i gospodarczej; • wyposażanie terenów rozwoju zabudowy w sprawny system odprowadzania i oczyszczania ścieków oraz gospodarowania wodami opadowymi; • rozwój retencji oraz błękitno-zielonej infrastruktury w powiązaniu z terenami zabudowy, drogami, przestrzeniami publicznymi i doliną Samy; • poprawa dostępności infrastruktury społecznej, w tym szkół, przedszkoli, instytucji kultury, obiektów sportowych, usług społecznych i przestrzeni aktywności mieszkańców; • kształtowanie centralnych przestrzeni publicznych w mieście i większych miejscowościach wiejskich, służących integracji mieszkańców, budowaniu więzi społecznych i wzmacnianiu lokalnej tożsamości; • tworzenie warunków dla lokalizacji odnawialnych źródeł energii z poszanowaniem ład przestrzennego, krajobrazu, terenów rolnych, przyrodniczych i zabudowy mieszkaniowej; • uwzględnianie w dokumentach planistycznych przebiegu sieci elektroenergetycznych, gazociągów wysokiego ciśnienia, pasów technologicznych, stref kontrolowanych oraz innych ograniczeń infrastrukturalnych.
Zasady lokalizacji urządzeń wytwarzających energię o mocy zainstalowanej przekraczającej 500 kW
Urządzenia wytwarzające energię o mocy zainstalowanej przekraczającej 500 kW powinny być lokalizowane na gruntach klasy IV lub niższej i nie mogą wpływać na poszerzenie obszaru stref ochronnych, które związane są z ograniczeniami w zabudowie, zagospodarowaniu oraz użytkowaniu terenu poza granicami wyznaczonego obszaru. W przypadku lokalizacji takich urządzeń wyznacza się następujące zasady: • stosowanie rozwiązań eliminujących lub ograniczających oddziaływanie planowanych inwestycji poza granice przekształcanego lub zagospodarowywanego terenu, • lokalizowanie ośrodków produkcyjnych i infrastruktury technicznej (w tym odnawialnych źródeł energii) na terenach ściśle określonych, z uwzględnieniem istniejących form ochrony przyrody oraz z zachowaniem bezpiecznej strefy ochronnej od zabudowy mieszkaniowej oraz związanej z wielogodzinnym pobytem dzieci i młodzieży, • dbałość o relacje funkcjonalno-przestrzenne z terenami sąsiednimi, • podejmowanie działań powstrzymujących znaczne przeobrażenie krajobrazu kulturowego,

• w granicach stref ochronnych dla elektrowni fotowoltaicznych wszelkie przedsięwzięcia nie mogą przekraczać standardów jakości środowiska, • wyłącza się obszary chronionego krajobrazu z lokalizowania elektrowni wiatrowych o mocy większej niż moc mikroinstalacji w rozumieniu przepisów Ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o odnawialnych źródłach energii.
Zasady lokalizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko Do przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko zalicza się te przedsięwzięcia, które zostały określone w Rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 10 września 2019 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, w podziale na przedsięwzięcia mogące zawsze znacząco oddziaływać na środowisko oraz te mogące potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko. W przypadku lokalizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko na terenie Gminy należy uwzględnić: • lokalizację w miejscach, które nie naruszają funkcjonowania korytarzy ekologicznych, obszarów chronionych oraz nie przyczyniają się do niszczenia siedlisk gatunków występujących w Gminie, • rozmieszczenie form ochrony przyrody, ograniczenia wynikające z uchwał je powołujących, planów ochrony tych obszarów oraz aktów prawa miejscowego, • realizację działań mających na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą możliwych negatywnych oddziaływań na środowisko • przeprowadzenie indywidualnej procedury badania wpływu przedsięwzięcia na środowisko w ramach oceny oddziaływania na środowisko na podstawie ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko.
Zasady kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej • kontynuacja rolniczego sposobu użytkowania terenów, szczególnie w obrębie zwartych kompleksów gruntów o wysokiej jakości i przydatności rolniczej; • przeciwdziałanie rozpraszaniu zabudowy w celu ochrony rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej; • zachowanie terenów otwartych, zadrzewień śródpolnych, użytków zielonych, cieków, rowów melioracyjnych i biologicznej obudowy cieków; • kształtowanie prawidłowych relacji pomiędzy zabudową związaną z produkcją rolną a zabudową mieszkaniową na obszarach wiejskich; • ograniczanie przekształcania gruntów rolnych na cele nierolnicze poza obszarami uzasadnionego rozwoju osadniczego i gospodarczego; • prowadzenie racjonalnej gospodarki rolnej dostosowanej do warunków środowiskowych, wodnych i glebowych; • wspieranie rozwoju rolnictwa, lokalnych rynków, przetwórstwa, krótkich łańcuchów dostaw oraz funkcji uzupełniających, w tym agroturystyki; • dopuszczanie rozwoju funkcji rekreacyjnych i agroturystycznych na obszarach wiejskich pod warunkiem zachowania charakteru krajobrazu, funkcji rolniczych oraz ograniczenia konfliktów przestrzennych.
Zasady kształtowania zagospodarowania przestrzennego na obszarach zdegradowanych i obszarach rewitalizacji oraz obszarach wymagających przekształceń, rehabilitacji, rekultywacji lub remediacji Gmina Szamotuły nie posiada obszarów zdegradowanych i obszarów rewitalizacji w myśl ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji, jednak planuje się podjęcie działań służących wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji zgodnie ze wskazaną ustawą. Na terenie Gminy nie występują również obszary wymagające przekształceń, rehabilitacji, rekultywacji lub remediacji.

4. Spójność kierunków rozwoju Miasta i Gminy z kierunkami wynikającymi ze strategii rozwoju województwa. Obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa wraz z zakresem planowanych działań

Cele strategiczne oraz kierunki działań zawarte w niniejszej Strategii odnoszą się do zidentyfikowanych problemów, które mieszkańcy napotykają na obszarze Gminy Szamotuły. Jednocześnie, są one spójne z dokumentami strategicznymi wyższego rzędu o randze wojewódzkiej i krajowej, takimi jak Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 (KSRR) oraz Strategią rozwoju województwa wielkopolskiego do 2030 roku. Komplementarność celów jakie wyznacza Strategia z innymi działaniami oraz priorytetami wpływa na skuteczność i efektywność realizacji tego dokumentu.

Cel główny KSRR zakłada „efektywne wykorzystanie endogenicznych potencjałów terytoriów i ich specjalizacji dla osiągania zrównoważonego rozwoju kraju, co tworzyć będzie warunki do wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym osiąganiu spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym”. Cel ten uzupełniony jest 3 celami operacyjnymi:

Cel 1. Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym;

Cel 2. Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych;

Cel 3. Podniesienie jakości zarządzania i wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie.

Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego do 2030 roku jest elementem systemu programowania przygotowywanego na różnych poziomach. Jej treść uwzględnia ustalenia dokumentów wyższego rzędu, w szczególności zapisy projektów dokumentów wspólnotowych dotyczących polityki spójności po 2020 roku, strategii krajowych, takich jak: Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) oraz Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030.

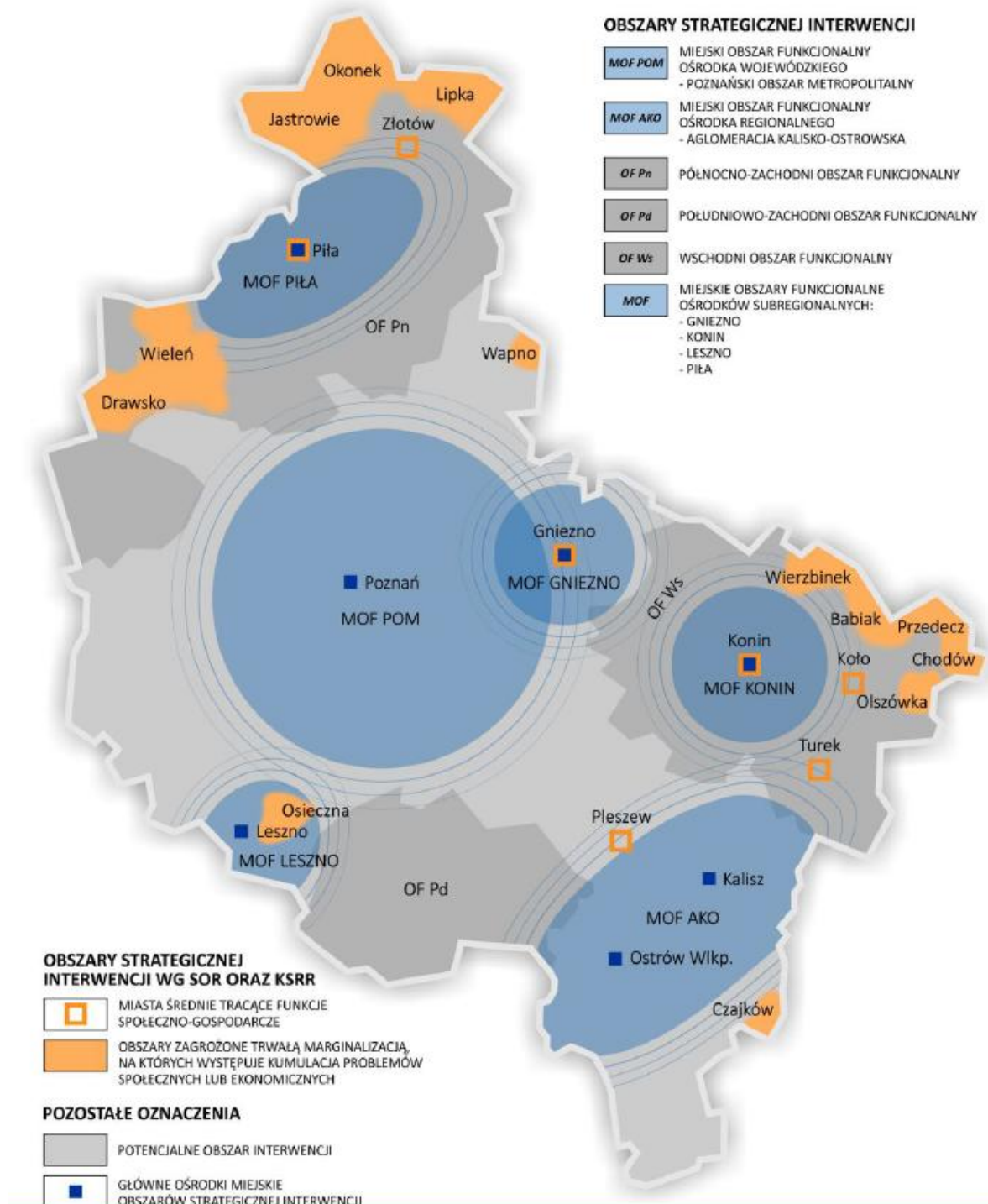
Wizja rozwoju województwa wielkopolskiego w perspektywie do 2030 roku brzmi: „Wielkopolska w 2030 roku to region przodujący w kraju, liczący się w Europie i szanujący jej uniwersalne wartości, świadomy swojego dziedzictwa przyrodniczego i cywilizacyjnego, spójny, zrównoważony i dostępny terytorialnie, otwarty na nowe idee i ludzi, silny nowoczesną gospodarką, aspiracjami i wiedzą swoich mieszkańców, zapewniający im bardzo dobre warunki życia, pracy i wypoczynku na całym obszarze województwa”.

Dokument zawiera następującą misję: „Samorząd Województwa umacnia krajową i europejską pozycję Wielkopolski, rozwija jej potencjał społeczny i gospodarczy, podnosi poziom życia mieszkańców oraz dba o środowisko przyrodnicze i dziedzictwo kulturowe regionu dla dobra jego obecnych i przyszłych pokoleń w myśl zasad zrównoważonego rozwoju”.

W Strategii rozwoju województwa wielkopolskiego do 2030 roku wyznaczono następujące cele strategiczne:

- Wzrost gospodarczy Wielkopolski bazujący na wiedzy swoich mieszkańców.
- Rozwój społeczny Wielkopolski oparty na zasobach materialnych i niematerialnych regionu.
- Rozwój infrastruktury z poszanowaniem środowiska przyrodniczego Wielkopolski.
- Wzrost skuteczności wielkopolskich instytucji i sprawności zarządzania regionem.

Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego do 2030 roku wskazuje również Obszary Strategicznej Interwencji (OSI), które są podstawą terytorialnego ukierunkowania celów interwencji. Do obszarów tych należy w szczególności kierować interwencję publiczną obejmującą finansowane z różnych źródeł inwestycje, w tym gospodarcze, infrastrukturalne i zasoby ludzkie. Dotyczy to zarówno obszarów charakteryzujących się największym potencjałem rozwojowym, które mają znaczący wpływ na wzrost konkurencyjności regionu, jak i obszarów o najtrudniejszej sytuacji społeczno-gospodarczej, które wymagają wsparcia, aby zapobiec ich dalszej marginalizacji.

Ryc. 5. Obszary strategicznej interwencji w województwie wielkopolskim

Źródło: Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego do 2030 roku.

W Strategii rozwoju województwa wielkopolskiego do 2030 roku, Gmina Szamotuły zaliczona została do Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Ośrodka Wojewódzkiego – Poznańskiego Obszaru Metropolitalnego. Poznański Obszar Metropolitalny został wskazany jako miejski obszar funkcjonalny ośrodka wojewódzkiego oraz jeden z obszarów strategicznej interwencji. Obszar ten stanowi główny element struktury przestrzennej Wielkopolski, skupiający największą część potencjału rozwojowego województwa i wpływający na konkurencyjność regionu w skali krajowej i międzynarodowej. Jego atutami są w szczególności bardzo dobra lokalizacja komunikacyjna, potencjał gospodarczy, kulturowy, turystyczny, naukowo-badawczy i akademicki, niski poziom bezrobocia oraz atrakcyjność rynku pracy.

Kolejnym istotnym dokumentem odniesienia jest Strategia Rozwoju Ponadlokalnego Metropolii Poznań 2035. Dokument ten obejmuje Metropolię Poznań jako obszar współpracy samorządów powiązanych funkcjonalnie z Poznaniem, w tym Miasto i Gminę Szamotuły. Strategia ta rozwija założenia polityki wojewódzkiej w skali metropolitalnej i odnosi się do zagadnień środowiskowych, transportowych, gospodarczych, społecznych oraz instytucjonalnych. W dokumencie wskazano pięć celów strategicznych: „Odporne i przyjazne środowisko”, „Zrównoważony system transportowy”, „Konkurencyjna i otwarta na współpracę gospodarka”, „Aktywne i kreatywne społeczeństwo” oraz „Zintegrowane zarządzanie rozwojem”. Dla Miasta i Gminy Szamotuły szczególne znaczenie mają zapisy dotyczące adaptacji do zmian klimatu, ochrony zasobów wodnych i przyrodniczych, rozwoju Poznańskiej Kolei Metropolitalnej, budowy spójnego systemu dróg rowerowych, rozwoju transportu publicznego, wzmocnienia lokalnej gospodarki, usług społecznych, edukacji, kultury, sportu oraz koordynacji polityk przestrzennych i rozwojowych w ramach Metropolii Poznań.

Kolejnym dokumentem powiązanim z lokalną Strategią jest Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w Miejskim Obszarze Funkcjonalnym Poznania na lata 2021–2027. Strategia ZIT jest dokumentem wdrożeniowym dla instrumentu Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych i określa zintegrowane działania służące rozwiązywaniu wspólnych problemów gospodarczych, środowiskowych, demograficznych i społecznych obszaru funkcjonalnego. Zgodnie z dokumentem realizacja ZIT ma wspierać działania przyczyniające się do wzrostu gospodarczego, poprawy adaptacyjności do zmian klimatu, poprawy konkurencyjności transportu niskoemisyjnego, zapewnienia ujednoliconego systemu informacji przestrzennej, polepszenia dostępności do usług społecznych i zdrowotnych, podniesienia jakości edukacji oraz poprawy jakości życia mieszkańców całej Metropolii Poznań. W Strategii ZIT wskazano projekty zintegrowane: „Publiczne e-usługi w Metropolii Poznań”, „Adaptacja do zmian klimatu w Metropolii Poznań”, „Zrównoważona mobilność miejska w Metropolii Poznań”, „Edukacja dla przyszłości w Metropolii Poznań”, „Zdrowe i aktywne społeczeństwo w Metropolii Poznań”, „Wzmocnienie potencjału ZIT w MOF Poznania” oraz „Kultura i turystyka w Metropolii Poznań”. Dla Szamotuł znaczenie mają zwłaszcza działania dotyczące e-usług i danych przestrzennych, retencji i ochrony zasobów wodnych, mobilności miejskiej, edukacji, usług społecznych, aktywizacji społeczności lokalnych, kultury i turystyki.

Ostatnim dokumentem bezpośrednio powiązanim z zakresem Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Szamotuły jest Plan Zrównoważonej Mobilności dla Metropolii Poznań do 2040 roku. Dokument obejmuje wszystkie aspekty mobilności na obszarze Poznania, powiatu poznańskiego oraz gmin zintegrowanych instytucjonalnie w ramach Stowarzyszenia Metropolia Poznań, w tym Miasto i Gminę Szamotuły. Celem Planu jest wskazanie kierunkowych, zintegrowanych działań prowadzących do zrównoważonego rozwoju transportu przez zwiększanie liczby podróży realizowanych inaczej niż samochodem osobowym. W Planie wskazano dwa cele horyzontalne: „Poprawa dostępności do transportu publicznego i zrównoważone planowanie przestrzenne” oraz „Bezpieczeństwo ruchu drogowego i świadome społeczeństwo”. Dla ich osiągnięcia określono sześć celów operacyjnych:

„Rozbudowa systemu transportu publicznego”, „Integracja podsystemów transportu publicznego”, „Prowadzenie racjonalnej polityki przestrzennej”, „Ruch indywidualny i bezpieczeństwo ruchu drogowego”, „Mobilność aktywna” oraz „Edukacja, wiedza i partycypacja”. Zapisy te są szczególnie istotne dla Szamotuł ze względu na rolę kolei w codziennych dojazdach, potrzebę integracji transportu kolejowego, autobusowego, rowerowego i pieszego, rozwój infrastruktury przesiadkowej, poprawę bezpieczeństwa ruchu oraz ograniczanie zależności od transportu samochodowego.

Tabela poniżej przedstawia spójność celów Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Szamotuły na lata 2026–2036 z dokumentami regionalnymi i ponadlokalnymi.

Tab. 3. Spójność celów Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Szamotuły na lata 2026–2036 z dokumentami regionalnymi i ponadlokalnymi

Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego do 2030 roku	Strategia Rozwoju Ponadlokalnego Metropolii Poznań 2035	Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w Miejskim Obszarze Funkcjonalnym Poznania na lata 2021–2027	Plan Zrównoważonej Mobilności dla Metropolii Poznań do 2040 roku	Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Szamotuły na lata 2026–2036
Cel strategiczny 1. Wzrost gospodarczy Wielkopolski bazujący na wiedzy swoich mieszkańców 1.1. Zwiększenie innowacyjności i konkurencyjności gospodarki regionu 1.2. Wzrost aktywności zawodowej i utrzymanie wysokiej jakości zatrudnienia 1.3. Wzrost i poprawa wykorzystania kapitału ludzkiego na rynku pracy	Cel strategiczny 3. Konkurencyjna i otwarta na współpracę gospodarka 3.1. Integracja oferty inwestycyjnej i wspólna promocja gospodarcza 3.2. Rozwój zintegrowanej oferty turystycznej 3.3. Współpraca w zakresie pozyskiwania czystej i taniej energii 3.4. Rozwój nowych kompetencji i usług zwiększających konkurencyjność i dywersyfikację rynku pracy Cel strategiczny 2. Zrównoważony system transportowy 2.2. Rozwój systemu Poznańskiej Kolei Metropolitalnej 2.3. Budowa spójnego systemu dróg rowerowych wraz z infrastrukturą towarzyszącą 2.4. Rozwój zintegrowanego systemu publicznego transportu zbiorowego	P1. Publiczne e-usługi w Metropolii Poznań P1.1 Wsparcie rozwoju e-usług publicznych w samorządach lokalnych Metropolii Poznań P4. Edukacja dla przyszłości w Metropolii Poznań P4.2 Podnoszenie konkurencyjności i jakości szkolnictwa zawodowego na obszarze Metropolii Poznań P7. Kultura i turystyka w Metropolii Poznań P3. Zrównoważona mobilność miejska w Metropolii Poznań Projekty: Rozwój turystyki szlaków tematycznych i rodzajowych w mieście i gminie Szamotuły poprzez budowę ciągów komunikacyjnych pieszych i rowerowych. Budowa drogi rowerowej nad rowem Przybrodzkim i	Cel horyzontalny 1. Poprawa dostępności do transportu publicznego i zrównoważone planowanie przestrzenne Cel operacyjny 1. Rozbudowa systemu transportu publicznego Cel operacyjny 2. Integracja podsystemów transportu publicznego Cel operacyjny 3. Prowadzenie racjonalnej polityki przestrzennej Cel operacyjny 5. Mobilność aktywna Projekty: Budowa drogi rowerowej nad rowem Przybrodzkim i rzeką Samą wraz z infrastrukturą towarzyszącą. Budowa węzła przesiadkowego w centrum miasta (ul. Młyńska.	Cel strategiczny 1. Spójna, dostępna i odporna przestrzeń Miasta i Gminy Szamotuły 1.1. Planowanie rozwoju wokół miasta, kolei i lokalnych ośrodków Gminy Cel strategiczny 3. Konkurencyjna, lokalnie zakorzeniona i odporna gospodarka Miasta i Gminy Szamotuły 3.1. Przedsiębiorczość, usługi i kompetencje lokalnego rynku pracy 3.2. Rolnictwo, turystyka, rekreacja i dziedzictwo jako potencjały lokalnej gospodarki 3.3. Gotowość Gminy na zmiany społeczne, gospodarcze i kryzysowe Cel strategiczny 4. Dostępne usługi społeczne, aktywni mieszkańcy i wysoka jakość życia w Mieście i Gminie Szamotuły

		rzeką Samą wraz z infrastrukturą towarzyszącą. Budowa infrastruktury służącej rozwojowi mobilności miejskiej na terenie Miasta i Gminy Szamotuły. Budowa węzła przesiadkowego w centrum miasta.	Budowa infrastruktury służącej rozwojowi mobilności miejskiej na terenie Miasta i Gminy Szamotuły.	4.1. Edukacja, opieka i rozwój dzieci oraz młodzieży
Cel strategiczny 2: Rozwój społeczny Wielkopolski oparty na zasobach materialnych i niematerialnych regionu 2.1. Rozwój Wielkopolski świadomy demograficznie 2.2. Przeciwdziałanie marginalizacji i wykluczeniu 2.3. Rozwój kapitału społecznego i kulturowego regionu	Cel strategiczny 4. Aktywne i kreatywne społeczeństwo 4.1. Zwiększanie spójności i ciągłości edukacji 4.2. Wzmacnianie bezpieczeństwa zdrowotnego i socjalnego 4.3. Rozwijanie kreatywnego i zintegrowanego społeczeństwa obywatelskiego 4.4. Kreowanie aktywności kulturalnej i sportowo-rekreacyjnej Cel strategiczny 3. Konkurencyjna i otwarta na współpracę gospodarka 3.2. Rozwój zintegrowanej oferty turystycznej	P4. Edukacja dla przyszłości w Metropolii Poznań P4.1 Wspieranie rozwoju uczniów oraz wzmacnianie kompetencji dydaktycznych i wychowawczych nauczycieli w szkołach kształcenia ogólnego Metropolii Poznań P4.3 Centrum Dialogu – wsparcie uczniów i ich rodziców oraz nauczycieli szkół z terenu MOF Poznania P5. Zdrowe i aktywne społeczeństwo w Metropolii Poznań P5.1 Poprawa ergonomii pracy w instytucjach na terenie Metropolii Poznań P5.2 Zintegrowane Centrum Opieki i Teleopieki w Metropolii Poznań P5.3 Poprawa dostępu do usług społecznych, wspierających rodzinę i	Cel horyzontalny 1. Poprawa dostępności do transportu publicznego i zrównoważone planowanie przestrzenne Cel horyzontalny 2. Bezpieczeństwo ruchu drogowego i świadome społeczeństwo Cel operacyjny 1. Rozbudowa systemu transportu publicznego Cel operacyjny 2. Integracja podsystemów transportu publicznego Cel operacyjny 4. Ruch indywidualny i bezpieczeństwo ruchu drogowego Cel operacyjny 5. Mobilność aktywna Cel operacyjny 6. Edukacja, wiedza i partycypacja Projekty:	Cel strategiczny 3. Konkurencyjna, lokalnie zakorzeniona i odporna gospodarka Miasta i Gminy Szamotuły 3.2. Rolnictwo, turystyka, rekreacja i dziedzictwo jako potencjały lokalnej gospodarki Cel strategiczny 4. Dostępne usługi społeczne, aktywni mieszkańcy i wysoka jakość życia w Mieście i Gminie Szamotuły 4.1. Edukacja, opieka i rozwój dzieci oraz młodzieży 4.2. Usługi blisko mieszkańca i bezpieczne warunki życia 4.3. Aktywna wspólnota, kultura i sport dostępne dla mieszkańców

		rodzinną pieczę zastępczą na terenie Metropolii Poznań P5.4 Aktywizacja i integracja społeczności lokalnych poprzez wsparcie działań organizacji społeczeństwa obywatelskiego P7. Kultura i turystyka w Metropolii Poznań Projekty: Modernizacja obiektu Szamotulskiego Ośrodka Kultury. Projektor kinowy dla kina "Halszka". Rozwój turystyki szlaków tematycznych i rodzajowych w mieście i gminie Szamotuły poprzez budowę ciągów komunikacyjnych pieszych i rowerowych.	Budowa drogi rowerowej nad rowem Przybrodzkim i rzeką Samą wraz z infrastrukturą towarzyszącą. Budowa węzła przesiadkowego w centrum miasta (ul. Młyńska). Budowa infrastruktury służącej rozwojowi mobilności miejskiej na terenie Miasta i Gminy Szamotuły.	
Cel strategiczny 3: Rozwój infrastruktury z poszanowaniem środowiska przyrodniczego Wielkopolski 3.1. Poprawa dostępności i spójności komunikacyjnej województwa 3.2. Poprawa stanu oraz ochrona środowiska przyrodniczego Wielkopolski 3.3. Zwiększenie bezpieczeństwa	Cel strategiczny 1. Odporne i przyjazne środowisko 1.1. Adaptacja do zmian klimatu i ochrona różnorodności biologicznej 1.2. Ochrona krajobrazu przyrodniczego i kulturowego 1.3. Edukacja ekologiczna i partycypacja społeczna w ochronie środowiska 1.4. Wspieranie działań w zakresie gospodarki wodno-ściekowej 1.5. Wzmacnianie efektywności gospodarowania odpadami 1.6. Monitoring środowiska przyrodniczego	P2. Adaptacja do zmian klimatu w Metropolii Poznań P2.1 Adaptacja do zmian klimatu poprzez ochronę zasobów wodnych na obszarze Metropolii Poznań P3. Zrównoważona mobilność miejska w Metropolii Poznań P1. Publiczne e-usługi w Metropolii Poznań P1.1 Wsparcie rozwoju e-usług publicznych w	Cel horyzontalny 1. Poprawa dostępności do transportu publicznego i zrównoważone planowanie przestrzenne Cel horyzontalny 2. Bezpieczeństwo ruchu drogowego i świadome społeczeństwo Cel operacyjny 1. Rozbudowa systemu transportu publicznego	Cel strategiczny 1. Spójna, dostępna i odporna przestrzeń Miasta i Gminy Szamotuły 1.1. Planowanie rozwoju wokół miasta, kolei i lokalnych ośrodków Gminy 1.2. Dostępna komunikacyjnie Gmina i bezpieczne przemieszczanie się mieszkańców 1.3. Odporna infrastruktura techniczna i funkcjonalne przestrzenie publiczne

i efektywności energetycznej	Cel strategiczny 2. Zrównoważony system transportowy 2.1. Rozbudowa infrastruktury transportowej i wzmacnianie roli Metropolii jako węzła w układzie krajowym i europejskim 2.2. Rozwój systemu Poznańskiej Kolei Metropolitalnej 2.3. Budowa spójnego systemu dróg rowerowych wraz z infrastrukturą towarzyszącą 2.4. Rozwój zintegrowanego systemu publicznego transportu zbiorowego 2.5. Budowa systemu zarządzania i planowania mobilności	samorządach lokalnych Metropolii Poznań Projekty: Retencja wód deszczowych na terenie gminy Szamotuły. Budowa drogi rowerowej nad rowem Przybrodzkim i rzeką Samą wraz z infrastrukturą towarzyszącą. Budowa infrastruktury służącej rozwojowi mobilności miejskiej na terenie Miasta i Gminy Szamotuły. Budowa węzła przesiadkowego w centrum miasta.	Cel operacyjny 2. Integracja podsystemów transportu publicznego Cel operacyjny 3. Prowadzenie racjonalnej polityki przestrzennej Cel operacyjny 4. Ruch indywidualny i bezpieczeństwo ruchu drogowego Cel operacyjny 5. Mobilność aktywna Cel operacyjny 6. Edukacja, wiedza i partycypacja Projekty: Budowa drogi rowerowej nad rowem Przybrodzkim i rzeką Samą wraz z infrastrukturą towarzyszącą. Budowa węzła przesiadkowego w centrum miasta (ul. Młyńska). Budowa infrastruktury służącej rozwojowi mobilności miejskiej na terenie Miasta i Gminy Szamotuły.	Cel strategiczny 2. Odporne środowisko, czysta energia i adaptacja Miasta i Gminy Szamotuły do zmian klimatu 2.1. Czyste powietrze i lokalna transformacja energetyczna 2.2. Retencja, ochrona wód i odporność na skutki zmian klimatu 2.3. Gospodarka obiegu zamkniętego i ochrona zasobów przyrodniczych
------------------------------	--	--	--	---

Cel strategiczny 4: Wzrost skuteczności wielkopolskich instytucji i sprawności zarządzania regionem 4.1. Rozwój zdolności zarządczych i świadczenia usług 4.2. Wzmocnienie mechanizmów koordynacji i rozwoju	Cel strategiczny 5. Zintegrowane zarządzanie rozwojem 5.1. Aktywny udział w tworzeniu ustawowych podstaw współpracy metropolitalnej 5.2. Wysoka jakość zintegrowanego planowania rozwoju społeczno-gospodarczego i przestrzennego wzmacniającego spójność wewnętrzną 5.3. Promocja i kształtowanie pozytywnych relacji z otoczeniem 5.4. Podnoszenie poziomu kompetencji kadr oraz budowa potencjału do dzielenia się wiedzą i wdrażania dobrych praktyk 5.5. Cyfryzacja usług publicznych w oparciu o wspólne standardy 5.6. Współpraca w reagowaniu na zdarzenia kryzysowe o charakterze ponadlokalnym oraz wzmacnianie systemów ochrony ludności i obrony cywilnej Cel strategiczny 2. Zrównoważony system transportowy 2.5. Budowa systemu zarządzania i planowania mobilności	P1. Publiczne e-usługi w Metropolii Poznań P1.1 Wsparcie rozwoju e-usług publicznych w samorządach lokalnych Metropolii Poznań P6. Wzmocnienie potencjału ZIT w MOF Poznania P6.1 Wzmocnienie potencjału ZIT w MOF Poznania (EFRR) P6.2 Wzmocnienie potencjału ZIT w Metropolii Poznań (EFS+) P5. Zdrowe i aktywne społeczeństwo w Metropolii Poznań P5.4 Aktywizacja i integracja społeczności lokalnych poprzez wsparcie działań organizacji społeczeństwa obywatelskiego	Cel horyzontalny 1. Poprawa dostępności do transportu publicznego i zrównoważone planowanie przestrzenne Cel horyzontalny 2. Bezpieczeństwo ruchu drogowego i świadome społeczeństwo Cel operacyjny 2. Integracja podsystemów transportu publicznego Cel operacyjny 3. Prowadzenie racjonalnej polityki przestrzennej Cel operacyjny 6. Edukacja, wiedza i partycypacja	Cel strategiczny 1. Spójna, dostępna i odporna przestrzeń Miasta i Gminy Szamotuły 1.1. Planowanie rozwoju wokół miasta, kolei i lokalnych ośrodków Gminy 1.3. Odporna infrastruktura techniczna i funkcjonalne przestrzenie publiczne Cel strategiczny 3. Konkurencyjna, lokalnie zakorzeniona i odporna gospodarka Miasta i Gminy Szamotuły 3.3. Gotowość Gminy na zmiany społeczne, gospodarcze i kryzysowe Cel strategiczny 4. Dostępne usługi społeczne, aktywni mieszkańcy i wysoka jakość życia w Mieście i Gminie Szamotuły 4.2. Usługi blisko mieszkańca i bezpieczne warunki życia 4.3. Aktywna wspólnota, kultura i sport dostępne dla mieszkańców
---	---	--	--	---

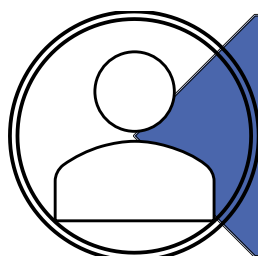
Źródło: opracowanie własne na podstawie Strategii rozwoju województwa wielkopolskiego do 2030 roku, Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Metropolii Poznań 2035, Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w Miejskim Obszarze Funkcjonalnym Poznania na lata 2021–2027, Planu Zrównoważonej Mobilności dla Metropolii Poznań do 2040 roku

5. System realizacji strategii, w tym wytyczne do sporządzenia dokumentów wykonawczych

Prawidłowy przebieg realizacji Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Szamotuły na lata 2026-2036 będzie kontrolowany poprzez odpowiednie jej wdrażanie, a następnie monitoring, ewaluację i w razie konieczności – aktualizację.

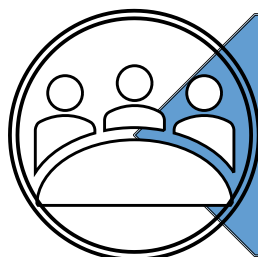
Wdrażanie Strategii

Strategia realizowana będzie w latach na jakie przyjęty został dokument, a więc w latach 2026-2036. Jednym z elementów wdrażania niniejszej Strategii jest obowiązek pracowników Urzędu oraz jednostek organizacyjnych do zapoznania się z dokumentem oraz wyznaczenie obszarów, za które każda jednostka lub pracownik będą odpowiedzialni. Podmiotami zaangażowanymi w proces realizacji Strategii będzie sektor publiczny (władze samorządowe, jednostki organizacyjne Gminy, inne jednostki samorządu terytorialnego), sektor prywatny (partnerzy prywatni i biznesowi, przedsiębiorcy, inwestorzy, organizacje otoczenia biznesu, zrzeszenia gospodarcze) oraz sektor społeczny (mieszkańcy, organizacje pozarządowe, liderzy społeczni, osoby publiczne). Z kolei za etap wdrażania, monitorowania, ewaluacji i aktualizacji Strategii odpowiedzialny będzie Burmistrz Miasta i Gminy Szamotuły, Rada Miasta i Gminy Szamotuły, pracownicy Urzędu Miasta i Gminy Szamotuły, jednostki organizacyjne Gminy oraz partnerzy społeczni, gospodarczy i instytucjonalni zaangażowani w realizację działań rozwojowych.

Burmistrz Miasta i Gminy Szamotuły

- stymulowanie i koordynacja działań
- integrowanie zasobów

Rada Miasta i Gminy Szamotuły

- wsparcie strategiczne przy realizacji i ewaluacji strategii oraz podejmowaniu decyzji strategicznych

Urząd Miasta i Gminy Szamotuły

- koordynacja działań
- poszukiwanie nowych źródeł finansowania
- monitoring, ewaluacja i przygotowanie zmian do aktualizacji
- realizacja

Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Szamotuły na lata 2026-2036 jest dokumentem określającym kierunki rozwoju w poszczególnych obszarach funkcjonowania samorządu.

W celu zachowania nadrzędności oraz spójności Strategii wobec innych planów, programów i dokumentów o charakterze strategicznym, które będą powstawały w Gminie na potrzeby realizacji zadań, rekomenduje się ich przygotowanie zgodnie z celami strategicznymi niniejszego dokumentu. Zagwarantowanie spójnego podejścia do polityki rozwoju wymagać zatem będzie uwzględnienia zapisów Strategii w zakresie konkretnych obszarów zarówno w dokumentach wieloletnich, jak i programach przyjmowanych corocznie. Pozwoli to wzmocnić efekt podejmowanych działań i jednocześnie uszczegółowić zapisy Strategii.

Wdrażając Strategię, samorząd Miasta i Gminy Szamotuły będzie dbał o współpracę z otoczeniem społecznym, gospodarczym i instytucjonalnym, w tym z mieszkańcami, organizacjami pozarządowymi, lokalnymi przedsiębiorcami, sołectwami, instytucjami publicznymi oraz jednostkami organizacyjnymi Gminy. Istotne znaczenie będzie miała również współpraca z Powiatem Szamotulskim, Województwem Wielkopolskim, administracją rządową oraz samorządami sąsiednimi. Ze względu na przynależność Miasta i Gminy Szamotuły do Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Poznania, szczególnie ważny będzie udział Gminy w działaniach Stowarzyszenia Metropolia Poznań, projektach partnerskich oraz konsultacjach dokumentów strategicznych i programowych dotyczących rozwoju całego obszaru metropolitalnego. Gmina będzie również uczestniczyć w konsultacjach dokumentów przyjmowanych przez podmioty z jej otoczenia, w szczególności z terenu Powiatu Szamotulskiego, Metropolii Poznań i województwa wielkopolskiego, jeśli ich zapisy mogą mieć wpływ na rozwój przestrzenny, społeczny, gospodarczy, środowiskowy lub transportowy Miasta i Gminy Szamotuły.

W celu zaangażowania organizacji pozarządowych we wspólne działania na rzecz rozwoju Gminy, projekty będą realizowane w partnerstwie z NGO. Dzięki temu możliwe będzie lepsze dostosowanie działań do potrzeb lokalnej społeczności, efektywniejsze wykorzystanie zasobów, a także wzmocnienie kapitału społecznego i budowanie trwałych relacji międzysektorowych.

Monitoring i ewaluacja Strategii

W celu sprawdzenia efektywności prowadzonych działań zakłada się przeprowadzenie analizy stopnia realizacji zakładanych celów. Prowadzenie monitoringu pozwala na weryfikację i reakcję w przypadku występowania negatywnych zjawisk, a także wprowadzenie aktualizacji dokumentu, o ile zajdzie taka potrzeba.

System monitorowania pełni funkcje kontrolne oraz weryfikujące skuteczność wdrażanych przedsięwzięć. Efekty Strategii będą monitorowane i opisywane w corocznym Raporcie o stanie gminy, który jest obowiązkowym dokumentem zgodnie z art. 28aa ust. 1 ustawy o samorządzie gminnym. Jednocześnie monitorowanie strategii umożliwi także rzetelne informowanie podmiotów zewnętrznych o uzyskanych wynikach, zrealizowanych działaniach, osiągniętych celach i planowanych strategicznych inwestycjach czy projektach.

Monitoring będzie odbywał się przy pomocy tabeli ewaluacyjnej, stanowiącej załącznik nr 3 do niniejszego dokumentu. Odpowiednie uzupełnienie tabeli pozwoli na sprawdzenie tego czy i w jakim stopniu zaplanowane działanie zostało zrealizowane, a założone rezultaty osiągnięte. W ten sposób można będzie ocenić, w jakiej części wykonano założony cel operacyjny, a dalej strategiczny. Monitoring Strategii przeprowadzany będzie corocznie przy okazji przygotowywania wspomnianego Raportu o stanie gminy.

Po wdrożeniu Strategii zostanie przeprowadzona ewaluacja ex-post. Punktem bazowym, do oparcia wyników, będzie przeprowadzona w 2025 roku ewaluacja ex-ante (Diagnoza sytuacji przestrzennej, klimatyczno-środowiskowej, gospodarczej i społecznej Miasta i Gminy Szamotuły). Celem ewaluacji ex-post będzie określenie długotrwałych efektów wdrażania Strategii, w tym wielkości zaangażowanych środków oraz skuteczności i efektywności podjętych działań. Wynikiem oceny końcowej powinny być wskazania odnośnie do dalszej polityki rozwoju Gminy Szamotuły oraz zdefiniowane czynniki, przyczyniające się do sukcesu lub niepowodzenia wdrażania Strategii.

Aktualizacja Strategii

Bieżące monitorowanie i ocena skuteczności działań Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Szamotuły będzie przesłanką do zareagowania, a tym samym wprowadzenia zmian w dokumencie w przypadkach uzasadnionych.

W momencie, gdy Burmistrz Miasta i Gminy Szamotuły zidentyfikuje konieczność modyfikacji Strategii Rozwoju Miasta i Gminy, występuje do Rady Miasta i Gminy Szamotuły z wnioskiem o jej zmianę.

Ewentualna aktualizacja Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Szamotuły na lata 2026-2036 będzie następować w trybie przewidzianym w art. 10f ust. 5 ustawy o samorządzie gminnym, który stanowi, iż strategia rozwoju gminy podlega aktualizacji, jeżeli wymaga tego sytuacja społeczna, gospodarcza, przestrzenna lub klimatyczno-środowiskowa gminy albo gdy jest to konieczne dla zachowania jej spójności ze strategią rozwoju ponadlokalnego lub strategią rozwoju województwa. Do aktualizacji strategii rozwoju gminy stosuje się wtedy zapisy z art. 10f ust. 1–4 ustawy o samorządzie gminnym.

6. Ramy finansowe i źródła finansowania

Gmina Szamotuły na bieżąco analizuje możliwości pozyskania zewnętrznych źródeł finansowania działalności, w tym kierunków działań przewidzianych w Strategii, zarówno stanowiących wydatki bieżące i majątkowe. Analizy te obejmują m.in.:

- fundusze unijne, m.in. **Fundusze Europejskie dla Wielkopolski 2021-2027** oraz środki unijne w ramach ogólnopolskich programów operacyjnych dla polityki spójności;
- środki z Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności;
- programy rządowe, w tym m.in. Rządowy Fundusz Rozwoju Dróg, Aktywny Maluch, Senior+, Dostępny Samorząd oraz inne programy w obszarze ochrony środowiska, sportu, kultury, edukacji i innych;
- programy jednostek samorządu terytorialnego wyższych szczebli, w tym zwłaszcza programy finansowane ze środków Samorządu Województwa Wielkopolskiego;
- inne, nieunijne fundusze międzynarodowe;
- inne zwrotne i bezzwrotne źródła finansowania, dystrybuowane przez podmioty publiczne i prywatne.

Program Regionalny: Fundusze Europejskie dla Wielkopolski 2021-2027 jest głównym dokumentem określającym kierunki wsparcia finansowanego ze środków Unii Europejskiej w województwie wielkopolskim w okresie budżetowym 2021-2027. Przewiduje się, że realizacja Strategii będzie kontynuowana również w oparciu o środki przewidziane w kolejnych perspektywach finansowych Unii Europejskiej, zgodnie z kierunkami wsparcia określonymi w przyszłych programach krajowych i regionalnych.

Szczególne znaczenie dla finansowania wybranych działań Strategii mają instrumenty terytorialne realizowane w ramach Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Poznania, w tym Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w Miejskim Obszarze Funkcjonalnym Poznania na lata 2021–2027 wraz z listą projektów. Miasto i Gmina Szamotuły, jako członek Stowarzyszenia Metropolia Poznań, może korzystać z mechanizmów współpracy ponadlokalnej oraz projektów zintegrowanych dotyczących m.in. mobilności, retencji, cyfryzacji, edukacji, usług społecznych, kultury i turystyki. Wśród przedsięwzięć wskazanych dla Miasta i Gminy Szamotuły znajdują się m.in. retencja wód deszczowych na terenie Gminy, budowa drogi rowerowej nad rowem Przybrodzkim i rzeką Samą wraz z infrastrukturą towarzyszącą, budowa infrastruktury służącej rozwojowi mobilności miejskiej, budowa węzła przesiadkowego w centrum miasta, modernizacja obiektu Szamotulskiego Ośrodka Kultury, zakup projektora kinowego dla kina „Halszka” oraz rozwój turystyki szlaków tematycznych i rodzajowych poprzez budowę ciągów komunikacyjnych pieszych i rowerowych.

W ramach perspektywy finansowej 2021-2027 samorząd ma możliwość korzystania z szerokiej puli dofinansowań. Polityka spójności na lata 2021-2027 obejmie fundusze takie jak:

- **EFRR** – Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego,
- **FS** – Fundusz Spójności,
- **EFS+** – Europejski Fundusz Społeczny+.

Do programów krajowych w perspektywie finansowej 2021-2027 należą m.in.:

- **FEnIKS** – Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko,

- **FENG** – Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki,
- **FERS** – Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027,
- **FERC** – Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy,
- **PTFE** – Pomoc Techniczna dla Funduszy Europejskich,
- **FEPŻ** – Fundusze Europejskie Pomoc Żywnościowa,
- programy Europejskiej Współpracy Terytorialnej.

Z punktu widzenia celów Strategii szczególnie istotne będą źródła finansowania odpowiadające głównym obszarom interwencji Gminy. Dla działań przestrzennych i transportowych znaczenie mogą mieć środki na drogi lokalne, bezpieczeństwo ruchu, infrastrukturę pieszą i rowerową, węzły przesiadkowe oraz powiązania transportu publicznego z koleją. W obszarze środowiskowym kluczowe będą programy wspierające retencję, zielono-niebieską infrastrukturę, termomodernizację, odnawialne źródła energii, efektywność energetyczną, gospodarkę wodno-ściekową, usuwanie azbestu i gospodarkę odpadami. Dla części społecznej istotne pozostaną środki na rozwój opieki nad dziećmi do lat 3, edukację, wsparcie psychologiczne i pedagogiczne, usługi opiekuńcze, opiekę wytchnieniową, aktywność seniorów, mieszkalnictwo wspomagane, dostępność oraz infrastrukturę kultury, sportu i rekreacji.

Powyższe instrumenty finansowe, jak i środki własne Gminy wskazują na potencjalne źródła finansowe, z których mogą być pozyskane środki na realizację Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Szamotuły na lata 2026-2036. Głównymi źródłami finansowania celów rozwojowych będą dochody własne Gminy, takie jak podatki i opłaty lokalne, udział w podatku dochodowym od osób fizycznych oraz pozostałe środki publiczne. Jednocześnie wiele zadań przewidzianych w strategii realizowanych będzie w ramach bieżącej działalności poszczególnych komórek organizacyjnych Urzędu Miasta i Gminy Szamotuły oraz jednostek organizacyjnych Gminy Szamotuły.

Realizacja części zadań przewidzianych w Strategii wymaga i zakłada współpracę z gminami sąsiednimi, powiatem szamotulskim oraz województwem wielkopolskim i ich jednostkami organizacyjnymi. Współpraca ta może obejmować również wymiar finansowy, w tym przekazanie dotacji na realizację zadania.

W przypadku Miasta i Gminy Szamotuły szczególne znaczenie będzie miała współpraca w ramach Metropolii Poznań, zwłaszcza w zakresie projektów transportowych, klimatycznych, edukacyjnych, społecznych i cyfrowych. Część przedsięwzięć, takich jak rozwój zrównoważonej mobilności, infrastruktury przesiadkowej, powiązań rowerowych, retencji czy usług publicznych, wymaga koordynacji z dokumentami i projektami ponadlokalnymi. Współpraca ta może obejmować zarówno przygotowanie dokumentacji, wspólne ubieganie się o środki zewnętrzne, realizację projektów partnerskich, jak i uzgadnianie standardów technicznych, organizacyjnych i finansowych.

Podstawę do określenia ram finansowych działań strategicznych stanowić będzie budżet Gminy oraz wieloletnia prognoza finansowa. Gmina będzie utrzymywać nadwyżkę operacyjną w sposób niezagrażający dyscyplinie finansów publicznych i umożliwiający spłatę wcześniej zaciągniętych zobowiązań. Pozostałe środki, a także dochody majątkowe przeznaczane będą na realizację zaplanowanych inwestycji. Długookresowe cele strategiczne określone będą w wieloletniej prognozie finansowej. W celu oddania realności prognozy oraz rzetelności finansowego przedstawienia planowanych działań, wieloletnia prognoza finansowa oddawać będzie wszystkie wydarzenia, które mają lub mogą mieć wpływ na gospodarkę finansową Gminy, a przede wszystkim uzależnione będą od czynników makroekonomicznych, takich jak: PKB, inflacja, tempo wzrostu wynagrodzeń, czy planowane zmiany systemowe np. w ustawie o dochodach jednostek samorządu terytorialnego. Na tej podstawie wyznaczane będą

możliwe do przeznaczenia limity wydatków w poszczególnych latach na wyznaczone przedsięwzięcia. W przypadku zaciągania zwrotnych źródeł finansowania, kształt wskaźnika obsługi zadłużenia określonego w art. 243 ustawy o finansach publicznych w każdym roku prognozy powinien uwzględniać obsługę dodatkowych zobowiązań Gminy.

Ze względu na szeroki zakres potrzeb rozwojowych wskazanych w Strategii, realizacja działań będzie wymagała etapowania oraz priorytetyzacji przedsięwzięć. W pierwszej kolejności powinny być przygotowywane i realizowane zadania, które odpowiadają na najważniejsze potrzeby mieszkańców, są zgodne z dokumentami ponadlokalnymi, posiadają możliwość uzyskania dofinansowania zewnętrznego, ograniczają przyszłe koszty bieżące Gminy lub wzmacniają odporność infrastruktury i usług publicznych. Dotyczy to w szczególności inwestycji w infrastrukturę wodno-kanalizacyjną, retencję, efektywność energetyczną, transport publiczny i rowerowy, usługi społeczne, edukację oraz obiekty publiczne o elastycznych funkcjach. Takie podejście pozwoli łączyć możliwości finansowe Gminy z wykorzystaniem środków zewnętrznych i zachowaniem bezpieczeństwa finansów publicznych.

Potencjał inwestycyjny Gminy Szamotuły, rozumiany jako suma środków finansowych pozostałych do dyspozycji, po pokryciu wszystkich bieżących kosztów funkcjonowania (wydatków bieżących) oraz spłacie obecnie zaplanowanych rat kapitałowych (rozchodów) w latach 2026-2036 wyniesie około 70 mln zł (zgodnie z uchwałą nr XX/246/2025 Rady Miasta i Gminy Szamotuły z dnia 17 grudnia 2025 r. w sprawie: Wieloletniej Prognozy Finansowej Miasta i Gminy Szamotuły na lata 2026-2042). Należy jednak mieć na uwadze, że dane zawarte w WPF najbardziej precyzyjnie odnoszą się do roku bieżącego i przyszłego. Prognoza na kolejne lata wyznaczana jest na podstawie trendów makroekonomicznych, które w obecnej sytuacji gospodarczej często ulegają zmianie, dlatego potencjał inwestycyjny Gminy Szamotuły przedstawia szacunkowe wartości.

ZAŁĄCZNIKI

**Załącznik nr 1: Diagnoza sytuacji przestrzennej,
klimatyczno-środowiskowej, gospodarczej i społecznej
Miasta i Gminy Szamotuły**

Diagnoza sytuacji przestrzennej,
klimatyczno-środowiskowej,
gospodarczej i społecznej
Miasta i Gminy Szamotuły

SPIS TREŚCI

METODOLOGIA BADAŃ	90
CZĘŚĆ 1: SYTUACJA PRZESTRZENNA	91
1.1. Informacje ogólne	91
1.2. Transport i łączność	93
1.3. Planowanie i zagospodarowanie przestrzenne	98
1.4. Walory kulturowe i turystyczne	105
CZĘŚĆ 2: SYTUACJA KLIMATYCZNO-ŚRODOWISKOWA	112
2.1. Walory przyrodnicze	112
<i>Ukształtowanie powierzchni i rzeźba terenu</i>	112
<i>Budowa geologiczna</i>	112
<i>Wody powierzchniowe i podziemne</i>	113
<i>Flora i fauna</i>	116
<i>Warunki klimatyczne</i>	117
<i>Jakość powietrza</i>	117
<i>Ochrona przyrody</i>	118
2.2. Zmiany klimatu i odnawialne źródła energii	120
2.3. Infrastruktura techniczna i działalność w zakresie ochrony środowiska	123
<i>Urządzenia sieciowe i energia cieplna</i>	123
<i>Gospodarka odpadami</i>	126
CZĘŚĆ 3: SYTUACJA GOSPODARCZA	127
3.1. Gospodarka lokalna	127
<i>Przedsiębiorczość</i>	127
<i>Rolnictwo</i>	130
<i>Rynek pracy</i>	132
3.2. Stan finansów samorządowych	135
<i>Wykonanie budżetu</i>	135
<i>Struktura dochodów i wydatków</i>	137
<i>Finansowanie ze źródeł zewnętrznych</i>	140
<i>Potencjał inwestycyjny</i>	143
CZĘŚĆ 4: SYTUACJA SPOŁECZNA	145
4.1. Demografia	145
4.2. Kapitał społeczny	149
<i>Żłobki i przedszkola</i>	149
<i>Szkoły</i>	153
<i>Kultura i sport</i>	161
<i>Bezpieczeństwo publiczne</i>	165
<i>Otoczenie wewnętrzne i zewnętrzne</i>	167
4.3. Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	170

METODOLOGIA BADAŃ

Punktem wyjścia do opracowania Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Szamotuły na lata 2026-2036 jest niniejsza Diagnoza sytuacji przestrzennej, klimatyczno-środowiskowej, gospodarczej i społecznej jednostki. Dokument wskazuje główne wyzwania społeczno-gospodarcze i przestrzenno-środowiskowe stojące przed Gminą, które powinny zostać podjęte w procesie realizacji Strategii. W tym celu przeprowadzona została ocena stanu istniejącego jednostki w ujęciu systemowym oraz dynamicznym. Ujęcie systemowe oznacza rozpoznanie związków pomiędzy środowiskiem przyrodniczym, społecznym i gospodarczym Gminy oraz jego relacji z otoczeniem zewnętrznym, które to czynniki mają podstawowe znaczenie dla efektywnego funkcjonowania systemu jako całości. Ujęcie dynamiczne oznacza z kolei porównanie sytuacji jednostki w danym przedziale czasowym oraz obserwację zmiany. Na potrzeby niniejszego opracowania analizie poddano sytuację Gminy Szamotuły w latach 2020-2024 (o ile nie zaznaczono inaczej).

W celu oceny stanu istniejącego Gminy zastosowano również metodę porównawczą, w której wykorzystane zostały średnie wartości dla gmin powiatu szamotulskiego oraz województwa wielkopolskiego stanowiących punkt odniesienia dla Gminy Szamotuły. Przygotowanie niniejszej diagnozy umożliwiła również przeprowadzona analiza porównawcza, w wyniku której dane zebrane dla Gminy Szamotuły zestawione zostały z danymi dla grupy porównawczej. Głównym kryterium doboru jednostek porównawczych było ich położenie na terenie województwa wielkopolskiego, status ośrodka miejsko-wiejskiego oraz pełnienie funkcji ośrodka wielofunkcyjnego (E3). Tym samym grupę porównawczą stanowiły następujące gminy: Gostyń, Jarocin, Krotoszyn, Oborniki, Pleszew, Rawicz, Szamotuły, Środa Wielkopolska, Śrem oraz Września.

Dokument powstał w oparciu o dane Urzędu Miasta i Gminy Szamotuły, gminne plany, programy oraz dokumenty strategiczne, a także dane Głównego Urzędu Statystycznego. Ponadto przeanalizowane zostały dokumenty wyższego szczebla pod względem ujęcia w nich Gminy. Dane demograficzne pochodzące z Banku Danych Lokalnych GUS mogą różnić się od informacji udostępnianych przez Urząd Miasta i Gminy Szamotuły, ponieważ w procesie ich pozyskiwania wykorzystano różne metody badawcze. W GUS bilanse liczby i struktury ludności w gminach opracowane są w oparciu o wyniki Narodowych Spisów Powszechnych z uwzględnieniem zmian spowodowanych ruchem naturalnym (urodzeniami i zgonami), migracjami ludności (na pobyt stały i czasowy) oraz przemieszczeniami związanymi ze zmianami administracyjnymi. Dane o zarejestrowanych urodzeniach i zgonach pochodzą ze sprawozdawczości urzędów stanu cywilnego, dane o migracjach wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały z Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji, a źródłem danych o zameldowaniach na pobyt stały w gminie jest rejestr PESEL (od 2006 roku). Mimo niewielkich rozbieżności pomiędzy gminną ewidencją a danymi GUS, analiza danych pozwala na zbadanie trendów i prognozowanych zmian w strukturze demograficznej. Stosowanie przez GUS spójnej metodyki obliczeń dla wszystkich jednostek samorządu terytorialnego, umożliwia przeprowadzenie analizy porównawczej gminy, powiatu i województwa, w oparciu o porównywalne dane i wskaźniki.

CZĘŚĆ 1: SYTUACJA PRZESTRZENNA

1.1. Informacje ogólne

Gmina Szamotuły jest jednostką o charakterze miejsko-wiejskim, położoną w północno-zachodniej części województwa wielkopolskiego, w odległości około 35 km na północny zachód od Poznania. Pełni funkcję podstawowego ośrodka lokalnego, koncentrującego funkcje administracyjne, w tym siedzibę władz samorządowych powiatu szamotulskiego. Powierzchnia Gminy wynosi 175,5 km², co odpowiada około 15% całkowitej powierzchni powiatu szamotulskiego. Jednostka graniczy:

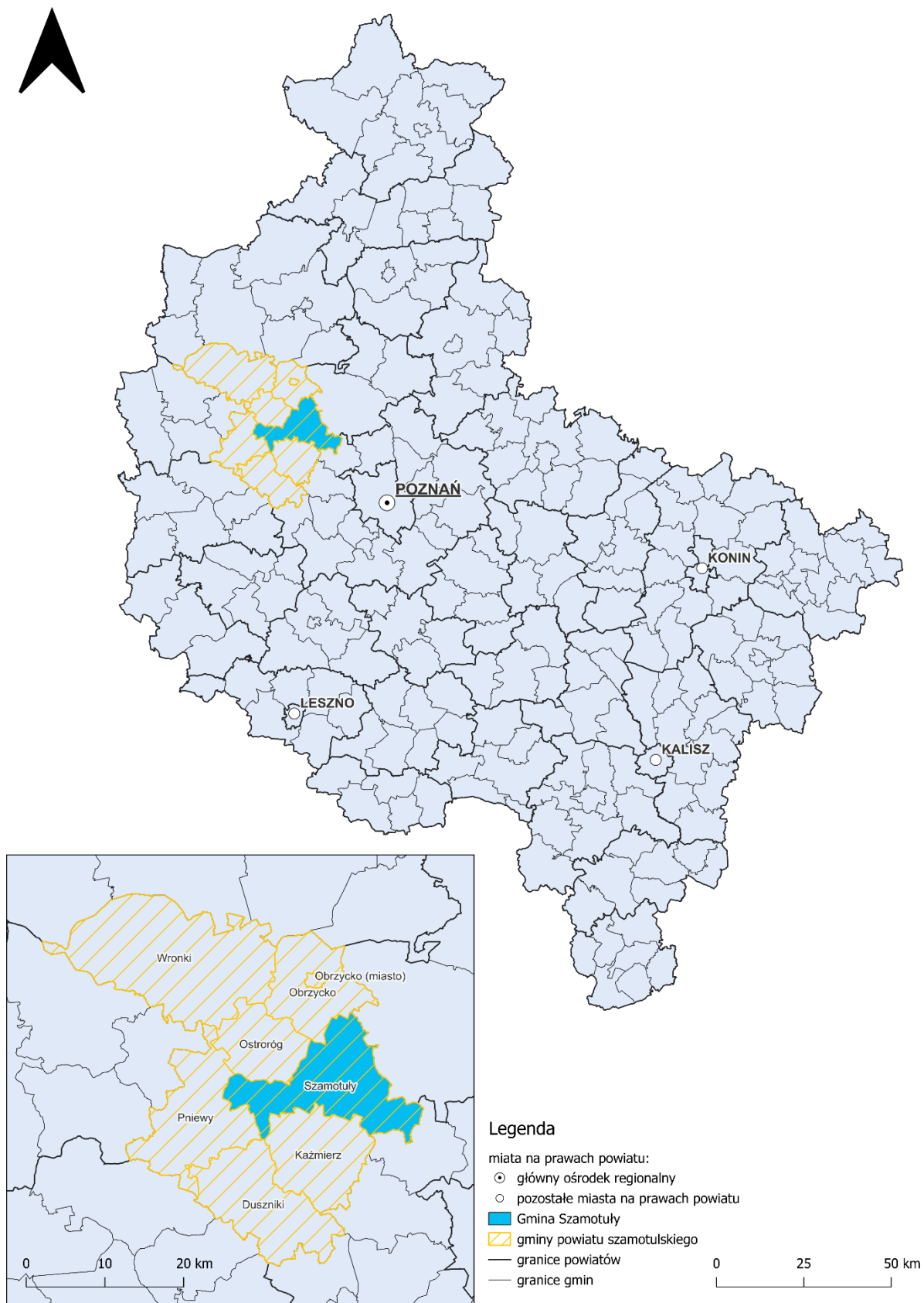
- od północy z gminą wiejską Obrzycko (powiat szamotulski),
- od wschodu z gminami Oborniki (powiat obornicki) i Rokietnica (powiat poznański),
- od południa z gminami Kaźmierz i Duszniki (powiat szamotulski),
- od zachodu z gminami Pniewy i Ostroróg (powiat szamotulski).

Gmina położona jest w strefie oddziaływania aglomeracji poznańskiej, stanowiącej główny ośrodek regionalny, odznaczający się wysoką dynamiką rozwoju. Szamotuły charakteryzują się również znacznymi walorami kulturowymi, spowodowanymi bogatą historią lokalną, sięgającą czasów średniowiecza. Na terenie Gminy mieści się Zamek Górków oraz Baszta Halszki, a układ urbanistyczny miasta objęty jest ochroną konserwatorską.

Obszar wiejski Gminy podzielony jest na 25 sołectw: Baborowo, Baborówko, Brodziszewo, Emilianowo, Gałowo, Gąsawy, Jastrowo, Kąsinowo, Kępa, Koźle, Krzeszkowice, Lipnica, Lulinek, Mutowo, Myszkowo, Otorowo, Pamiątkowo, Piaskowo, Piotrkówko, Przecław, Przyborówko, Przyborowo, Śmiłowo, Szczuczyn i Witoldzin.

Zgodnie z Klasyfikacją funkcjonalną gmin Polski na potrzeby Monitoringu planowania przestrzennego Śleszyńskiego i Komornickiego², Gmina Szamotuły zaklasyfikowana została wśród gmin miejsko-wiejskich, pełniących funkcję ośrodków wielofunkcyjnych.

² Śleszyński, P., & Komornicki, T. (2016). Klasyfikacja funkcjonalna gmin Polski na potrzeby monitoringu planowania przestrzennego. Functional classification of Poland's communes (gminas) for the needs of the monitoring of spatial planning. *Przegląd Geograficzny*, 88(4), 469-488.

Ryc. 1. Położenie Gminy Szamotuły na tle województwa wielkopolskiego i powiatu szamotulskiego
 Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii.

1.2. Transport i łączność

Nowoczesna i bezpieczna infrastruktura komunikacyjna stanowi jeden z podstawowych czynników przekładających się na atrakcyjność inwestycyjną oraz osiedleńczą gminy. Rozwinięta sieć drogowa ma również istotne znaczenie dla jakości życia mieszkańców i stymulacji lokalnego potencjału społeczno-gospodarczego. Jako jeden z podstawowych czynników wpływających na optymalną lokalizację działalności gospodarczej wskazuje się koszty związane z transportem dóbr i surowców, a zatem na dostępność transportową.

Gmina Szamotuły charakteryzuje się dogodnym położeniem w układzie transportowym oraz rozbudowaną siecią połączeń. Jednostka graniczy z Gminą Rokietnica, przez teren której przebiega droga ekspresowa S11, stanowiąca północno-zachodnią obwodnicę Poznania i mającą docelowo stanowić podstawową oś komunikacyjną województwa wielkopolskiego w relacji północ – południe. Niespełna 4 km od granicy Gminy Szamotuły, na terenie wsi Rokietnica, zlokalizowany jest węzeł drogowy Poznań Rokietnica, umożliwiający wjazd na obwodnicę. Dodatkowo, ok. 15 km na południe od granicy Gminy przebiega autostrada A2 relacji Warszawa – Berlin.

Na terenie Gminy Szamotuły przecinają się 4 drogi wojewódzkie, z czego 3 na obszarze miasta Szamotuły:

- droga wojewódzka nr 184 relacji Wronki – Poznań Napachanie,
- droga województwa nr 185 relacji Piotrowo – Szamotuły,
- droga wojewódzka nr 187 relacji Pniewy – Murowana Goślina,
- droga wojewódzka nr 306 relacji Dymaczewo Nowe – Lipnica.

Przez teren Gminy Szamotuły przebiegają liczne drogi powiatowe, których łączna długość wynosi ok. 65 km. Uzupełnienie sieci drogowej stanowią drogi gminne. Ich łączna długość wynosi w przybliżeniu 255 km, z czego 131 km stanowią odcinki nieutwardzone.

Na mocy uchwały nr XXIII/202/08 Rady Miasta i Gminy Szamotuły z dnia 28 kwietnia 2008 r. ustalona została Strefa Płatnego Parkowania w mieście Szamotuły. SPP obejmuje następujące drogi gminne: Nr 258180P ul. Rynek, Nr 258106P ul. Dworcowa, Nr 258103P ul. Garncarska, Nr 258176P ul. Ratuszowa, Nr 258223P ul. Wroniecka, Nr 258087P ul. Braci Czeskich, Nr 258118P ul. Kapłańska, Nr 258128P ul. Kościelna, Nr 258161P ul. Piekarska, Nr 258222P ul. Wodna i Nr 258202P ul. Sukiennicza w określonym zakresie przestrzennym. Opłaty za parkowanie obowiązują w okresie od poniedziałku do piątku w godzinach od 9:00 do 17:00.

Istniejąca infrastruktura drogowa umożliwia dojechanie samochodem osobowym z Szamotuł do centrum Poznania w ciągu ok. 50 minut, do Obornik – 20 minut, do Pniew – 30 minut, a do Czarnekowa – 40 minut.

Gminę Szamotuły przecinają następujące linie kolejowe:

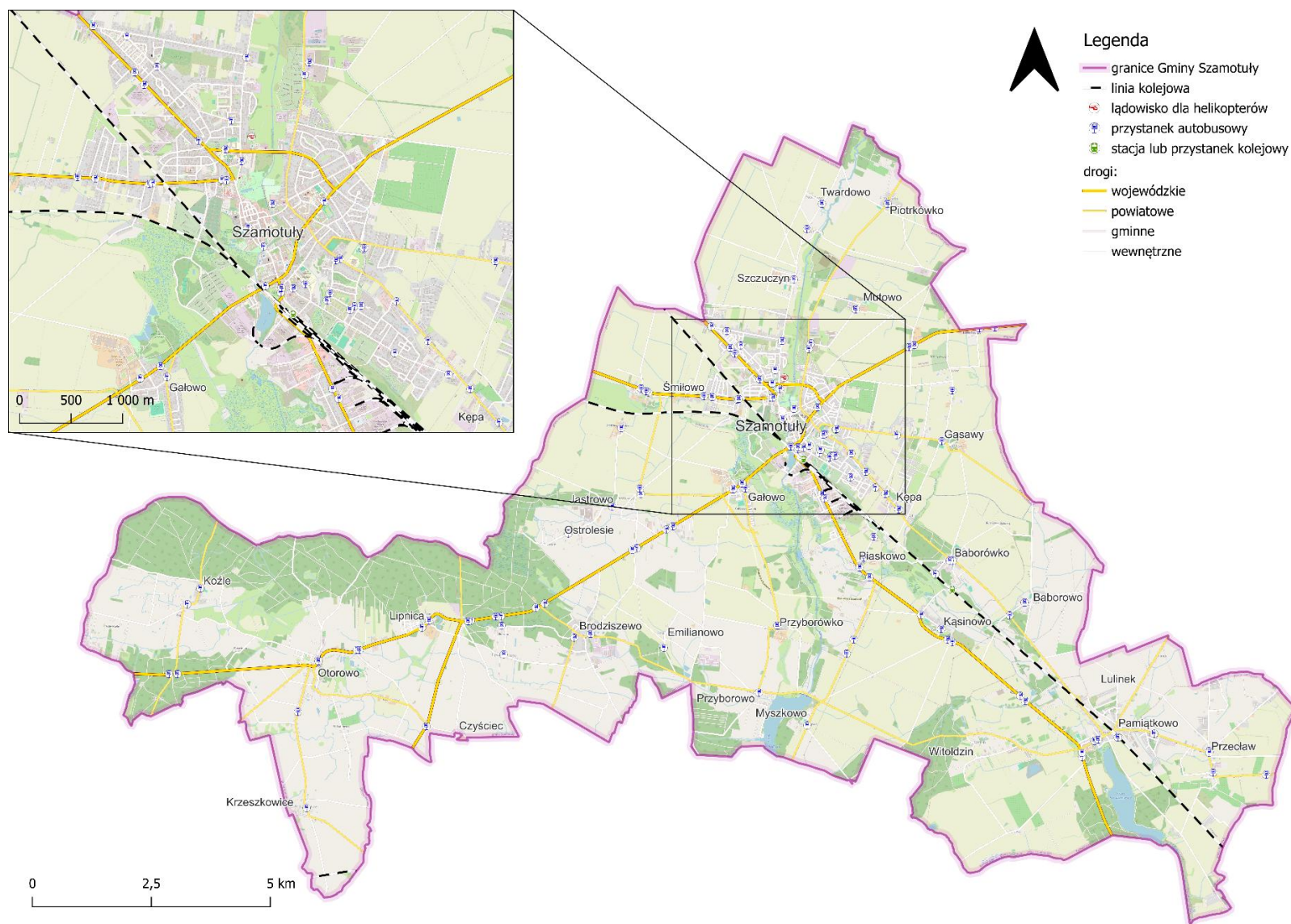
- linia nr 351 (zelektryfikowana, dwutorowa) relacji Poznań Główny – Szczecin Główny, będąca częścią międzynarodowej magistrali E59 łączącej Skandynawię z południem Europy.
- linia nr 363 (niezelektryfikowana, jednotorowa) relacji Międzychód – Skwierzyna,
- linia nr 368 (niezelektryfikowana, jednotorowa) relacji Szamotuły – Międzychód.

Obecnie ruch kolejowy na obszarze Gminy prowadzony jest wyłącznie na linii kolejowej nr 351. Na linii nr 363 przewozy pasażerskie zostały zawieszone w 1999 r., natomiast transport towarowy w 2002 r. Z kolei na linii nr 368 ruch pasażerski wstrzymano w 1995 r., a przewozy towarowe zakończono w 2012 r.

Na terenie Gminy Szamotuły znajdują się jedna stacja oraz dwa przystanki kolejowe, zlokalizowane w Szamotułach, Baborówku i Pamiątkowie. Według badań Urzędu Transportu Kolejowego w 2024 roku dobową wymianę pasażerów na stacji w Szamotułach wynosiła w przybliżeniu 2 700 osób, a średnia dobową liczba zatrzymań pociągów – 60. Z przytoczonych danych wynika zatem, że średnia wielkość wymiany pasażerskiej w przeliczeniu na 1 zatrzymanie wynosiła 45 osób. W tym czasie wielkość wymiany pasażerskiej w ciągu doby na przystanku w Baborówku mieściła się w przedziale 200-299, co przy średniej dobowej liczbie zatrzymań, wynoszącej 43, skutkowało średnią liczbą pasażerów na 1 zatrzymanie mieszczącą się w przedziale 5-10 osób. Wyższą intensywnością ruchu pasażerskiego charakteryzował się natomiast w 2024 roku przystanek kolejowy zlokalizowany w Pamiątkowie. W tym czasie średnia dobową wymianę pasażerów mieściła się w przedziale 500-699 osób, przy średnio 43 zatrzymaniach w ciągu doby. Tym samym średnia liczba pasażerów przypadających na 1 zatrzymanie znajdowała się w przedziale 10-15 osób.

Ruch kolejowy na stacji w Szamotułach obsługiwany był w tym czasie przez Koleje Wielkopolskie, PKP Intercity S.A. oraz POLREGIO S.A. Przejazd pociągiem ze stacji w Szamotułach na dworzec Poznań Główny zajmuje od 17 do 33 minut, w zależności od ilości zatrzymań po drodze. Ze względu na lokalizację stacji i infrastruktury kolejowej na terenie Gminy, a także częstotliwość kursów, transport kolejowy jest szczególnie istotnym środkiem transportu dla mieszkańców, umożliwiającym sprawny dojazd do innych ośrodków, w tym przede wszystkim Poznania.

Gmina Szamotuły objęta jest systemem kolejowego transportu zbiorowego w ramach Poznańskiej Kolei Metropolitalnej. Przez teren Gminy przebiega linia PKM4, łącząca Wronki ze stacją Poznań Główny.

Ryc. 2. Sieć transportowa na terenie Gminy Szamotuły

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii.

Gmina Szamotuły jest organizatorem transportu zbiorowego, w ramach którego przewozy realizowane są przez przedsiębiorstwa wyłanianie na drodze przetargu. W 2025 przewoźnikiem wyłonionym w trakcie przetargu zostało przedsiębiorstwo Matmich-BUS Przewóz osób Mateusz Michalak. Dnia 11 sierpnia 2023 r. zawarte zostało porozumienie międzygminne nr ZTM.TK.0717.30.2023 pomiędzy Miastem Poznań, a Gminą Rokietnica, Gminą Suchy Las, Gminą Tarnowo Podgórne i Gminą Szamotuły. W ramach aneksu z dnia 29 sierpnia 2025 r. do niniejszego porozumienia, gminy Szamotuły oraz Rokietnica powierzyły Miastu Poznań realizację zadania własnego w zakresie lokalnego transportu zbiorowego, polegającego na planowaniu i organizowaniu publicznego transportu zbiorowego oraz zarządzaniu nim na linii komunikacyjnej nr 893 relacji Kobylniki – Przeclaw. Na terenie Gminy Szamotuły funkcjonuje także transport zbiorowy organizowany i realizowanych przez prywatnych przewoźników, głównie w charakterze przewozów pracowniczych.

Pomimo korzystnego położenia Gminy Szamotuły w układzie transportowym, a także dostępności kolejowego i drogowego publicznego transportu zbiorowego, dostrzega się konieczność dalszego zwiększania spójności oferty przewozowej.

W zakresie rozwoju transportu warto zwrócić uwagę na rozbudowaną infrastrukturę punktów ładowania samochodów elektrycznych na terenie Gminy. Według danych Ewidencji Infrastruktury Paliw Alternatywnych, prowadzonej przez Ministerstwo Infrastruktury, na terenie Gminy Szamotuły znajdują się cztery punkty ładowania samochodów elektrycznych. Szczegółowe dane przedstawia poniższa tabela.

Tab. 4. Lista punktów ładowania samochodów elektrycznych na terenie Gminy Szamotuły

Nazwa bazy	Adres	Operator	Liczba punktów – moc ładowania
Biedronka Szamotuły, Wojska Polskiego PL-WUA-PDOT00236	ul. Wojska Polskiego 6a, 64-500 Szamotuły	Power Dot Poland Sp. z o.o.	1. Punkt – 50 kW 2. Punkt – 120 kW
Bricomarche ul. Zamkowa 7, 64-500 Szamotuły PL-FEH-PIM000011	ul. Zamkowa 7, 64-500 Szamotuły	ChargeIt CPO	1. Punkt – 11 kW
Dworcowa 40, 64-500 Szamotuły PL-68D-PAC2B0BF0	ul. Dworcowa 40, 64-500 Szamotuły	Enea Oświetlenie Sp. z o.o.	1. Punkt – 22 kW
Szamotuły by Plugbox PL-JKN-P00000041	ul. Powstańców Wielkopolskich 75a, 64-500 Szamotuły	PLUGBOX EUROPA Sp. z o.o.	1. Punkt – 60 kW 2. Punkt – 60 kW 3. Punkt – 22 kW

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Ewidencji Infrastruktury Paliw Alternatywnych.

W kontekście bezemisyjnych środków transportu należy również zwrócić uwagę na rozbudowaną infrastrukturę rowerową. Na terenie Gminy znajdują się ścieżki rowerowe o łącznej długości 37,4 km, z czego 16,6 km stanowi jej własność. Na jej obszarze krzyżują się liczne szlaki rowerowe, w tym stanowiące część Szamotulskich Pętli Rowerowych (rozdział 1.4.).

Poniższa tabela prezentuje zestawienie wydatków budżetu Gminy Szamotuły w latach 2020-2024 w dziale 600 Transport i łączność. W analizowanym okresie doszło do znacznego spadku wysokości wydatków budżetowych we wskazanym dziale, co związane było głównie ze stałym spadkiem wartości wydatków majątkowych. W 2020 roku wydatki ogółem w dziale 600 wynosiły przeszło 10,22 mln zł, z czego 8,76 mln zł stanowiły wydatki majątkowe. W kolejnych latach wartość wydatków majątkowych stale malała, aż w 2024 roku wyniosła blisko 4,06 mln zł. W tym czasie wartość wydatków ogółem wyniosła natomiast 6,53 mln zł. Warto zauważyć,

że w analizowanym okresie doszło natomiast do wzrostu wysokości wydatków bieżących. W 2020 roku wynosiły one 1,46 mln zł, a w 2024 roku – 2,47 mln zł.

W latach 2020-2024 wydatki ogółem w dziale 600 wynosiły średnio 8,3 mln zł, co stanowiło ok. 5% wszystkich wydatków budżetowych Gminy Szamotuły.

Tab. 5. Wydatki w dziale transport i łączność w latach 2020-2024 w Gminie Szamotuły

DZIAŁ 600 Transport i łączność	2020	2021	2022	2023	2024
Wydatki ogółem, w tym:	10 220 409,34	10 113 030,85	8 080 165,48	6 564 899,24	6 528 271,41
wydatki bieżące	1 460 078,63	1 864 450,50	3 077 429,50	2 269 628,21	2 471 721,58
wydatki majątkowe	8 760 330,71	8 248 580,35	5 002 735,98	4 295 271,03	4 056 549,83

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

W 2024 roku na terenie Gminy Szamotuły realizowano następujące inwestycje związane z infrastrukturą drogową:

- budowa połączenia drogowego łączącego drogą gminną nr 258033P z drogą wojewódzką nr 187 wraz z infrastrukturą towarzyszącą,
- przebudowa ul. Aroniowej w Kępie,
- przebudowa ulicy Leśnej w Otorowie – chodnik,
- budowa drogi z płyt betonowych w układzie pasowy w Koźlu (fundusz sołecki),
- budowa dróg w układzie pasowym na ulicy Słonecznej w Lipnicy (fundusz sołecki),
- budowa drogi betonowej w układzie pasowym wraz z łącznikami na ulicy Polnej w Baborówku (fundusz sołecki),
- przebudowa ul. Łąkowej – budowa chodnika w Przecławiu (fundusz sołecki),
- układania kostki brukowej pod miejsca parkingowe w Gąsawach (fundusz sołecki),
- wykonanie chodników w Baborowie (fundusz sołecki),
- budowa drogi betonowej wraz z uzupełnieniem kostką w Śmiłowie (fundusz sołecki),
- budowa drogi betonowej wraz z uzupełnieniem kostką w Kępie (fundusz sołecki),
- budowa węzła przesiadkowego w centrum miasta,
- przebudowa ul. Złotej Rybki i Małego Księcia w Przyborowie.

Gmina Szamotuły przynależy do Stowarzyszenia Metropolia Poznań, dla której opracowany został Plan Zrównoważonej Mobilności dla Metropolii Poznań do 2040 roku. Dokument ten przyjęty został przez Radę Miasta i Gminy Szamotuły 18 grudnia 2023 roku na mocy uchwały nr LVI/561/2023. Dokument formułuje wizję rozwoju mobilności na terenie Stowarzyszenia w sposób następujący:

„Metropolia Poznań prowadzi zintegrowaną i zrównoważoną politykę transportową i przestrzenną, wpływając pozytywnie na jakość życia mieszkańców, ład przestrzenny, bezpieczeństwo oraz stan środowiska naturalnego.”

Dokument określa dwa podstawowe cele horyzontalne:

1. Poprawa dostępności do transportu publicznego i zrównoważone planowania przestrzenne.
2. Bezpieczeństwo ruchu drogowego i świadome społeczeństwo.

Na podstawie celów horyzontalnych określone zostały projekty, których realizacja pozwoli na osiągnięcie założonych celów. Wśród projektów dotyczących Gminy Szamotuły wskazanych w dokumencie wymienić należy: budowę drogi rowerowej nad rowem Przybrodzkim i rzeką Samą wraz z infrastrukturą towarzyszącą, budowę węzła przesiadkowego w centrum miasta (ul. Młyńska), budowę infrastruktury służącej rozwojowi mobilności miejskiej na terenie Miasta i Gminy Szamotuły czy budowę obwodnicy Szamotuły przez Wielkopolski Zarząd Dróg Wojewódzkich w Poznaniu w ciągu DW nr 184 i 187.

Szczególnie ważnym czynnikiem wpływającym w dzisiejszych czasach na rozwój społeczno-ekonomiczny jest łączność, której obecnie najistotniejszym elementem jest dostęp do wysokiej jakości Internetu szerokopasmowego. Stanowi on integralną część codziennego życia oraz jest narzędziem służącym zarówno realizacji obowiązków zawodowych, edukacji, jak i rekreacji.

Według danych raportu Ministerstwa Cyfryzacji „Polska w zasięgu stacjonarnego dostępu do Internetu” w IV kwartale 2025 roku na terenie Gminy Szamotuły znajdowało się 7 629 punktów adresowych, spośród których 6 848 zlokalizowanych było w zasięgu stacjonarnego dostępu do Internetu szerokopasmowego. Na omawianym obszarze znajdowało się 1 748 białych plan NGA, w tym 781 bez żadnego zasięgu. W rzeczywistym zasięgu znajdowało się blisko 85% punktów adresowych, w hurtowym – 3%, a w teoretycznym – 2%. Pozostałe 10% punktów adresowych nie miało dostępu do zasięgu Internetu szerokopasmowego. Dostęp do sieci przepustowości wynoszącej przynajmniej 1 000 mb/s miało 85,35% punktów zlokalizowanych w zasięgu stacjonarnego dostępu do Internetu szerokopasmowego. Pod względem medium służącemu zapewnieniu połączenia z Internetem szerokopasmowym przeważały światłowody (80,5%). Wysokim udziałem odznaczały się również kable parowe miedziane (13,2%).

1.3. Planowanie i zagospodarowanie przestrzenne

Planowanie przestrzenne stanowi instrument w rękach samorządów umożliwiający przeciwdziałanie konfliktom przestrzennym oraz optymalne wykorzystanie dostępnych terenów, w oparciu o dokumenty planistyczne i decyzje jednostek wyższego rzędu. Kluczową funkcją planowania przestrzennego jest również zmierzanie w kierunku rozwoju zrównoważonego, czyli stanu, w którym rozwój każdej ze sfer (społecznej, gospodarczej i środowiskowej) odbywa się bez pogorszenia stanu pozostałych.

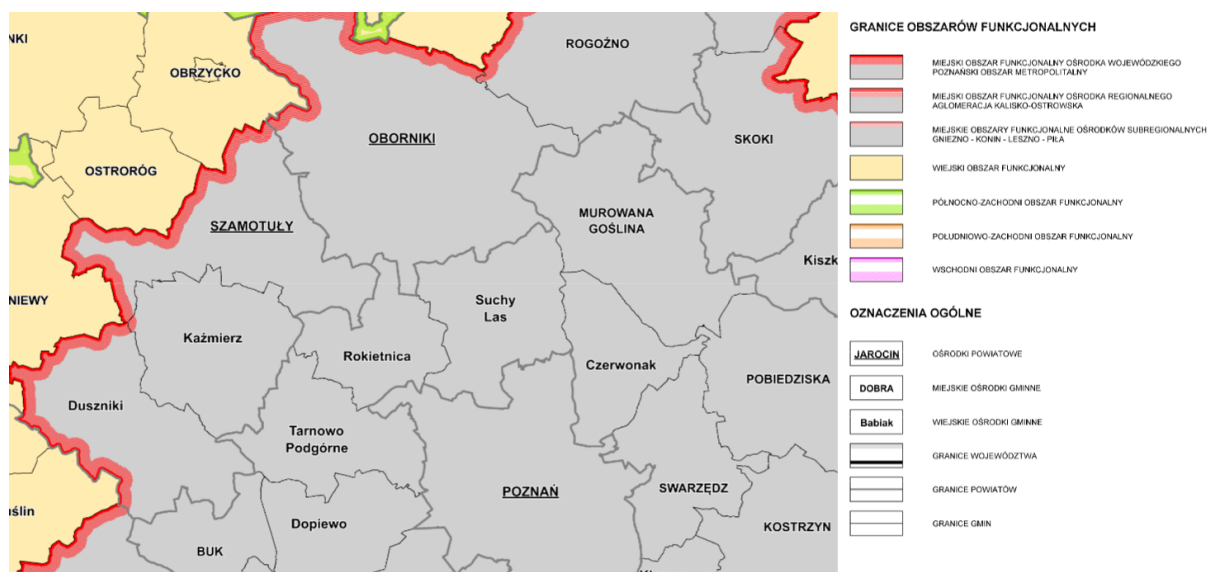
Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Wielkopolskiego „Wielkopolska 2020+” (PZPW) stanowi nadrzędny dokument planistyczny, regulujący kwestie planowania przestrzennego w regionie. PZPW określa następujące obszary funkcjonalne o znaczeniu ponadregionalnym, regionalnym oraz subregionalnym:

- Miejski Obszar Funkcjonalny Ośrodka Wojewódzkiego – Poznański Obszar Metropolitalny,
- Miejski Obszar Funkcjonalny Ośrodka Regionalnego – Aglomeracja Kalisko-Ostrowska,
- Miejski Obszar Funkcjonalny Ośrodka Subregionalnego – Gniezno,
- Miejski Obszar Funkcjonalny Ośrodka Subregionalnego – Konin,
- Miejski Obszar Funkcjonalny Ośrodka Subregionalnego – Leszno,

- Miejski Obszar Funkcjonalny Ośrodka Subregionalnego – Piła,
- Wiejski Obszar Funkcjonalny,
- Południowo-zachodni Obszar Funkcjonalny,
- Północno-zachodni Obszar Funkcjonalny,
- Wschodni Obszar Funkcjonalny.

W PZPW Gmina Szamotuły zaklasyfikowana została jako część Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Ośrodka Wojewódzkiego – Poznański Obszar Metropolitalny. Obszar ten zlokalizowany jest w centralnej części województwa wielkopolskiego i obejmuje strefę silnego oddziaływania społeczno-gospodarczego Poznania, która zamieszkała jest przez blisko 1/3 mieszkańców regionu. Plan określa dla tego obszaru następujące cele polityki przestrzennej:

- Rozwój funkcji metropolitalnych,
- Kształtowanie zielonego pierścienia metropolii,
- Kształtowanie spójnego systemu przyrodniczego,
- Rozwój efektywnego systemu komunikacyjnego,
- Rozwój zintegrowanego systemu transportu zbiorowego,
- Zapewnienie bezpieczeństwa publicznego,
- Rozwój efektywnych struktur osadniczych.

Ryc. 3. Podział województwa wielkopolskiego na obszary funkcjonalne

Źródło: opracowanie własne na podstawie Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Wielkopolskiego.

Całkowita powierzchnia Gminy Szamotuły wynosi 175,5 km². W jej strukturze przestrzennej przeważają użytki rolne, stanowiące 75,3% jej powierzchni. Znacznym udziałem odznaczają się również lasy, które stanowią kolejnych 14,1% jej powierzchni.

Sieć osadniczą Gminy Szamotuły tworzy miasto Szamotuły oraz 38 miejscowości wiejskich, składających się na 25 sołectw. Miasto, zlokalizowane centralnie, pełni funkcję ośrodka administracyjnego, w którym mieści się siedziba władz gminnych i powiatowych oraz głównego centrum usługowego, edukacyjnego, kulturalnego i gospodarczego, skupiając znaczną część ludności Gminy. Jego struktura przestrzenna ma czytelny, zróżnicowany układ funkcjonalny, z historycznym centrum o średniowiecznym, szachownicowym planie urbanistycznym, który

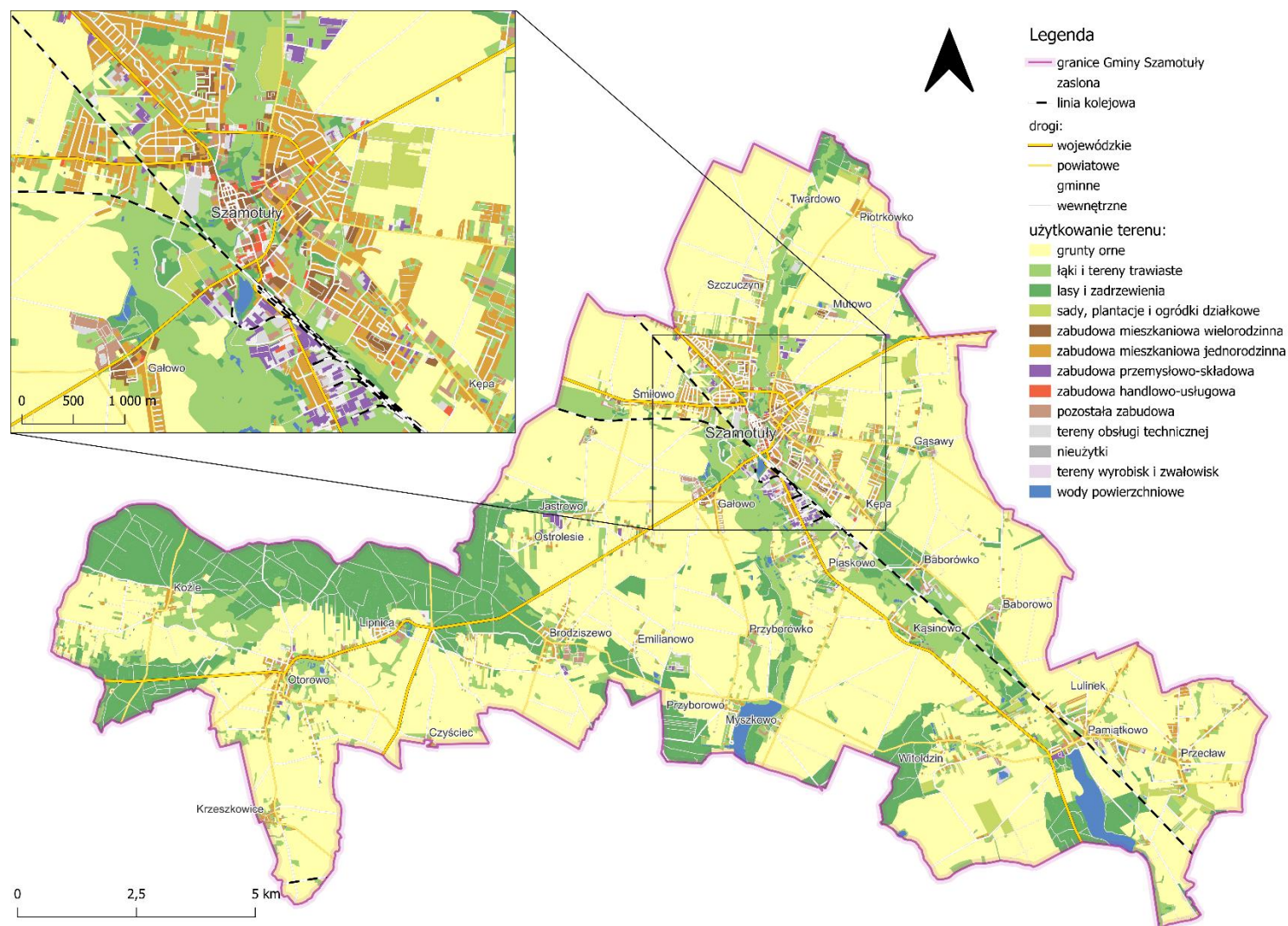
objęty został ochroną konserwatorską, otoczonym strefami zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, zespołami zabudowy wielorodzinnej oraz wyodrębnioną dzielnicą przemysłowo-składową po zachodniej stronie linii kolejowej. Obiekty o funkcji handlowo-usługowej koncentrują się natomiast w centralnej części miasta Szamotuły, przede wszystkim przy ulicach: Dworcowej, Zamkowej, Bolesława Chrobrego i Alei Jana Pawła II. Istotnymi ośrodkami rozwojowymi Gminy są również: Gąsawy, Kępa, Otorowo, Pamiątkowo i Przecław.

Na obszarach wiejskich zabudowa ma charakter przede wszystkim rolniczy i koncentruje się wzdłuż lokalnych ciągów komunikacyjnych. Dominują siedliska gospodarstw rolnych, przy czym w miejscowościach związanych z dawnymi PGR-ami występują zespoły zabudowy wielorodzinnej z lat 70. XX w., często zlokalizowane w sąsiedztwie historycznych zespołów dworsko- i pałacowo-parkowych. Nowa zabudowa mieszkaniowa rozwija się głównie w strefie podmiejskiej oraz w południowo-wschodniej części Gminy.

Na terenie Gminy Szamotuły zidentyfikowano problem występowania niezagospodarowanych lub niedostatecznie zagospodarowanych terenów, w tym przestrzeni publicznych o znaczącym potencjale funkcjonalnym i krajobrazowym. Obszary te, pomimo korzystnego położenia oraz wartości środowiskowych i historycznych, nie pełnią obecnie w pełni funkcji integrujących i aktywizujących społeczność lokalną, co w konsekwencji wpływa negatywnie na jakość ładu przestrzennego oraz estetykę otoczenia. Do kluczowych przykładów tego typu przestrzeni należą m.in. bulwary wzdłuż rzeki Samy, okalające historyczną część miasta, które mogłyby stanowić istotny element systemu terenów rekreacyjnych i korytarzy ekologicznych. Podobne wyzwania dotyczą obszaru zlokalizowanego przy rowie Przybrodzkim, gdzie brak spójnej koncepcji zagospodarowania ogranicza możliwość wykorzystania tego terenu dla celów rekreacyjnych, przyrodniczych i społecznych.

W zakresie stanu zagospodarowania przestrzennego należy również zawrócić uwagę na obszary wymagające remediacji, rekultywacji, rehabilitacji lub przekształceń. Rehabilitację, stanowiącą działania ukierunkowane na przywrócenie pierwotnych lub nadanie nowych cech zdegradowanej przestrzeni i zabudowie w obrębie obszarów zurbanizowanych, należy podjąć na obszarze wysypiska odpadów oraz suszarni osadów ściekowych w Szamotułach. Remediacji wymaga natomiast jezioro Pamiątkowskie, stanowiące jeden z głównych terenów rekreacyjnych w Gminie Szamotuły. Konieczna jest również rekultywacja zbiornika wodnego Jeziórko.

W kontekście spójności przestrzenno-funkcjonalnej Gminy Szamotuły istotnym ograniczeniem rozwoju przestrzennego są również bariery o charakterze liniowym, w szczególności przebiegające przez jej obszar linie kolejowe oraz dolina rzeki Samy. Elementy te, choć pełnią ważne funkcje transportowe i przyrodnicze, jednocześnie w sposób wyraźny fragmentują strukturę przestrzenną Gminy, utrudniając integrację poszczególnych części układu osadniczego. Zjawisko to jest szczególnie widoczne w obrębie miasta Szamotuły, gdzie infrastruktura kolejowa prowadzi do wyraźnego podziału przestrzeni miejskiej na dwa odrębne obszary funkcjonalne. Ograniczona liczba powiązań komunikacyjnych pomiędzy tymi częściami wpływa na wydłużenie relacji transportowych, koncentrację ruchu w wybranych punktach oraz osłabienie powiązań społeczno-gospodarczych. Dodatkowo dolina rzeki Samy, stanowiąca naturalny korytarz ekologiczny, pełni funkcję bariery morfologicznej, która przy braku odpowiedniej infrastruktury mostowej może ograniczać dostępność terenów położonych po przeciwnych stronach cieku.

Ryc. 4. Pokrycie terenu Gminy Szamotuły

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii.

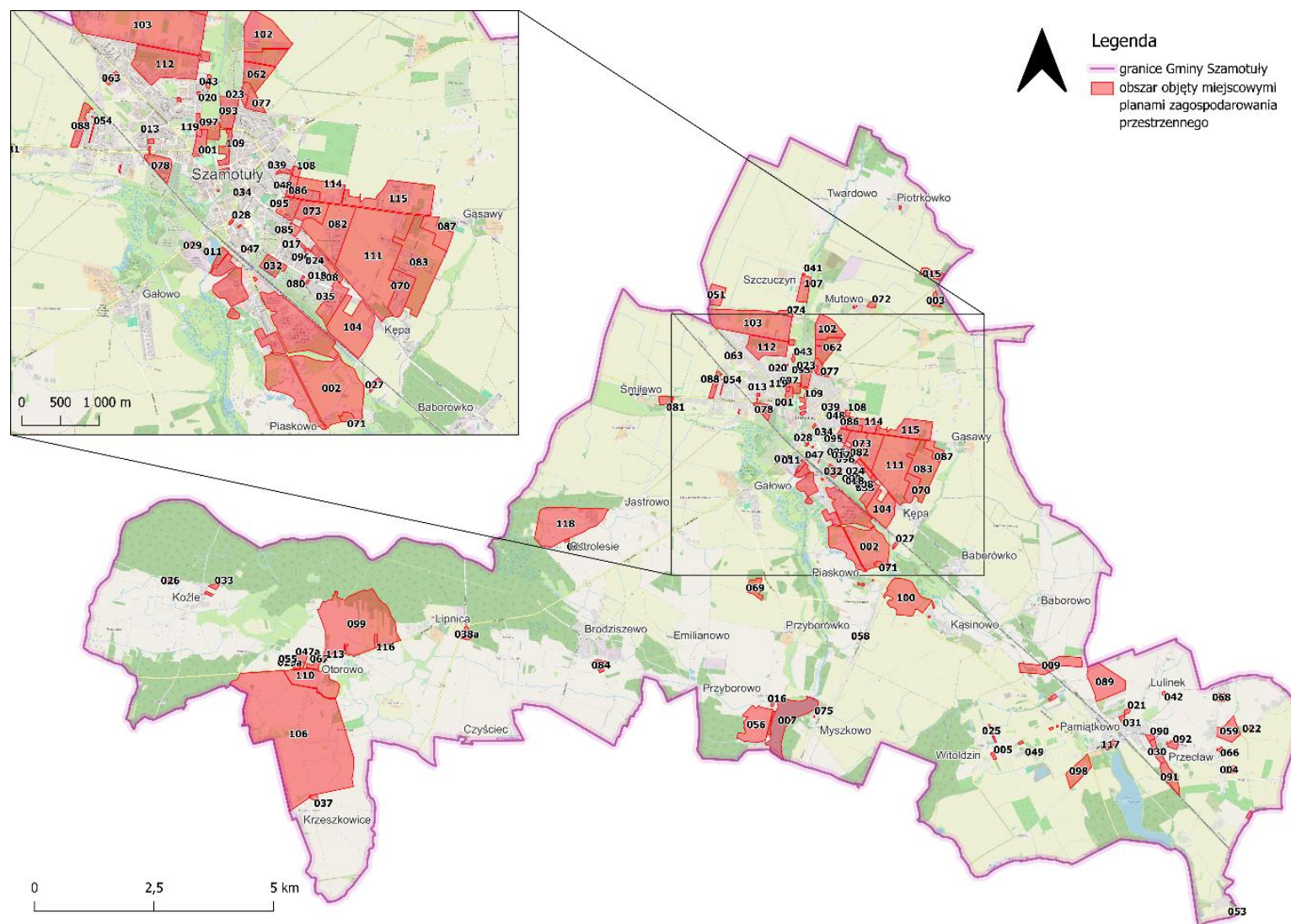
Polityka przestrzenna Gminy Szamotuły, do momentu przyjęcia planu ogólnego, kształtowana jest przez Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Szamotuły, którego obowiązująca wersja przyjęta została na mocy uchwały nr LX/621/2024 Rady Miasta i Gminy Szamotuły z dnia 23 kwietnia 2024 r. Dokument ten określa podstawowe ramy dla prowadzenia polityki przestrzennej oraz stanowi punkt wyjściowy przy opracowaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Zgodnie z treścią dokumentu priorytetowym kierunkiem rozwoju przestrzennego miasta Szamotuły jest wspieranie funkcji o charakterze miastotwórczym, a zatem: usługowych, administracyjnych, oświatowych, kulturalnych, rekreacyjno-wypoczynkowych i produkcyjnych, a także mieszkalnictwa. Na terenach wiejskich podstawę rozwoju przestrzennego stanowią natomiast rolnictwo, wspierane przez funkcje zabudowy zagrodowej i mieszkaniowej. W dokumencie wyznaczone zostały dwie strefy funkcjonalne Gminy Szamotuły:

- strefa zainteresowania – obejmuje obszary koncentracji osadnictwa oraz tereny niezbędnej infrastruktury technicznej i komunikacyjnej. W jej granicach przewiduje się utrzymanie istniejącej zabudowy, połączone z powstawaniem nowych inwestycji,
- strefa otwarta – obejmująca pozostałą część Gminy. W jej granicach planuje się utrzymanie dotychczasowego sposobu przeznaczenia terenów, w tym terenów niezurbanizowanych oraz istniejącej zabudowy wiejskiej. Jej głównym celem jest utrzymanie ciągłości strukturalnej i funkcjonalnej istniejących powiązań ekologicznych, zachowanie ich potencjału biologicznego oraz przeciwdziałanie zmianom warunków siedliskowych.

Na podstawie wytycznych wskazanych w SUIKZP opracowywane są miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego (MPZP), stanowiące akty prawa miejscowego, mające na celu regulację funkcji oraz sposobu użytkowania danego obszaru. W momencie opracowania niniejszej diagnozy, na terenie Gminy Szamotuły obowiązuje 97 MPZP. Obszar objęty miejscowymi planami wynosi w przybliżeniu 1 699 ha, co odpowiada 9,7% powierzchni Gminy.

Zakres przestrzenny obowiązujących MPZP prezentuje poniższa rycina

Ryc. 5. Zasięg przestrzenny miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego w Gminie Szamotuły

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii oraz Systemu Informacji Przestrzennej Gminy Szamotuły.

Na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego polityka przestrzenna Gminy prowadzona jest za pośrednictwem decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu (tzw. WZ) bądź decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego.

W latach 2020-2024 w Gminie Szamotuły wydano 1 524 decyzje o warunkach zabudowy (średnio 305 rocznie), co stanowiło w przybliżeniu 29% decyzji wydanych na obszarze powiatu szamotulskiego. W tym czasie na terenie Gminy największą liczbą wydanych decyzji WZ odznaczał się rok 2023 (374), a najniższą – rok 2024 (258). Wskaźnik opisujący liczbę wydawanych w tym czasie w Gminie Szamotuły decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowaniu terenu przyjmował wartości w przedziale od 8,62 do 12,47, a jego średnia wartość to 10,14. Natomiast dla obszaru powiatu szamotulskiego w latach 2020-2024 wskaźnik przybierał wartości w przedziale od 10,58 do 13,65, przy średniej wynoszącej 11,38. Analiza przytoczonych danych wskazuje, że Gmina Szamotuły odznacza się niższą intensywnością wykorzystania instrumentu decyzji WZ względem pozostałych jednostek powiatu szamotulskiego. Dodatkowo, dostrzegalny jest trend stałego wzrostu liczby wydawanych decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowaniu terenu w Gminie Szamotuły w latach 2020-2023, po czym w 2024 roku nastąpił znaczny spadek ich liczby.

W celu dokładniejszej diagnozy ruchu budowlanego zdecydowano się również na analizę liczby wydawanych pozwoleń na budowę i zgłoszeń budowy z projektem budowlanym. W latach 2020-2024 w Gminie Szamotuły wydano ich łącznie 652, co odpowiadało ok. 25% pozwoleń i zgłoszeń wydanych budowlanych na terenie powiatu szamotulskiego. Przeliczając ich liczbę na 1 000 mieszkańców otrzymano wskaźnik, którego średnia wartość dla Gminy Szamotuły wyniosła 4,34. Najwyższą jego wartość odnotowano w roku 2021 (5,95), a najniższą – w roku 2023 (2,43). W tym czasie średnia dla obszaru powiatu szamotulskiego kształtowała się na poziomie 5,75, co wskazuje, że Gmina Szamotuły odznacza się niższym poziomem ruchu budowlanego. W latach 2020-2024 średnio 76% wydawanych pozwoleń i zgłoszeń budowy z projektem budowlanym w Gminie Szamotuły dotyczyło budowy nowych budynków mieszkalnych, a pozostałe 24% – nowych budynków zbiorowego zamieszkania oraz niemieszkalnych i obiektów inżynierskich. Na obszarze powiatu szamotulskiego natomiast 72% pozwoleń i zgłoszeń dotyczyło budowy nowych budynków mieszkalnych. Tym samym Gmina Szamotuły odznaczała się w tym czasie wyższym udziałem nowopowstających budynków mieszkalnych.

Tab. 6. Ruch budowlany w Gminie Szamotuły w latach 2020-2024 na tle średniej gmin powiatu szamotulskiego

		2020	2021	2022	2023	2024
Decyzje o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu						
ogółem	Gmina Szamotuły	264	288	340	374	258
	powiat	941	1251	970	1023	1029
na 1 tys. mieszkańców	Gmina Szamotuły	8,75	9,57	11,31	12,47	8,62
	powiat	10,26	13,65	10,58	11,16	11,23
Pozwolenia wydane na budowę i zgłoszenia budowy z projektem budowlanym						
ogółem	Gmina Szamotuły	176	179	134	73	90
	powiat	681	677	487	352	439
na 1 tys. mieszkańców	Gmina Szamotuły	5,83	5,95	4,46	2,43	3,01
	powiat	7,42	7,39	5,31	3,84	4,79
w tym nowe budynki mieszkalne (%)	Gmina Szamotuły	77,84	78,21	74,63	73,97	74,44
	powiat	78,41	77,84	71,66	61,08	72,67
w tym nowe budynki zbiorowego zamieszkania oraz niemieszkalne i obiekty inżynierii lądowej i wodnej (%)	Gmina Szamotuły	22,16	21,79	25,37	26,03	25,56
	powiat	21,59	22,16	28,34	38,92	27,33

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

1.4. Walory kulturowe i turystyczne

Historia Szamotuł ma genezę w kilku wczesnośredniowiecznych ośrodkach osadniczych. Tradycja historyczna wskazuje na cztery zasadnicze „kolebki” miasta: gród Osówka, położony na morenowym wzniesieniu wśród podmokłych łąk w rejonie dzisiejszego Gałowa; osadę targową określaną jako Stare Szamotuły (Stare Miasto), zlokalizowaną na prawym brzegu Samy; Nowe Szamotuły, rozwijające się w obrębie obecnego śródmieścia wokół dzisiejszego Rynku; oraz gród Świdlin-Ostrówek, usytuowany również nad rzeką Samą. Wieloośrodkowy charakter wczesnego osadnictwa wskazuje na stopniową konsolidację struktur przestrzennych i funkcjonalnych, które dały początek późniejszemu miastu.

Pierwsza wzmianka źródłowa o osadzie, identyfikowanej jako Stare Szamotuły, pochodzi z 1231 r., kiedy książę Przemysław I nadał jej prawo organizowania targów. Informacja o Nowych Szamotułach pojawia się w 1284 r., natomiast w 1352 r. wzmiankowana jest osada Świdlin-Ostrówek. W 1383 r. Szamotuły występują już w dokumentach jako miasto, zaś w 1420 r. król Władysław Jagiełło formalnie potwierdził nadanie praw miejskich. W okresie średniowiecza Szamotuły zaliczały się do miast średniej wielkości, o czym świadczy m.in. wystawienie 12 zbrojnych na wyprawę wojenną w 1410 r.

Od XV do XVII w. miasto przeżywało intensywny rozwój gospodarczy i kulturalny. Funkcjonowały tu liczne warsztaty rzemieślnicze, rozwijał się przemysł olejarski, sukienniczy, garncarski i powroźniczy. Istotne znaczenie miało położenie przy ważnych szlakach handlowych, co sprzyjało rozwojowi osadnictwa i wymiany handlowej. W 1551 r. w oficynie zamku Górków bracia czescy założyli pierwszą w Wielkopolsce drukarnię, działającą do około 1575 r.

W 1815 r. Szamotuły znalazły się w granicach Wielkiego Księstwa Poznańskiego, a w 1818 r. utworzono powiat szamotulski, funkcjonujący, z niewielkimi zmianami granic, do 1975 r. W okresie zaboru pruskiego mieszkańcy aktywnie przeciwstawiali się procesom

germanizacyjnym. W latach 1918-1919 Szamotuły stanowiły istotny ośrodek powstania wielkopolskiego.

W czasie II wojny światowej, 7 września 1939 r., miasto zostało zajęte przez wojska niemieckie. W latach okupacji 1939-1945 zginęło ponad 3,5 tys. mieszkańców Ziemi Szamotulskiej. Wyzwolenie spod okupacji nastąpiło 26 stycznia 1945 r., a 7 marca 1945 r. odbyło się pierwsze posiedzenie Miejskiej Rady Narodowej, inaugurujące działalność nowych władz lokalnych.

Współcześnie Gmina Szamotuły wyróżnia się bogatym dziedzictwem archeologicznym. Szczególne znaczenie miało odkrycie 13 marca 2007 r. ruin XIII-wiecznego ośrodka miejskiego, identyfikowanego jako Stare Szamotuły, zlokalizowanego w rejonie Mutowa, około 3 km na północ od miasta. Znaleźisko to należy do nielicznych tego typu odkryć w Europie i stanowi istotny element badań nad wczesnym rozwojem urbanistycznym regionu. Wyrazem znacznych walorów historycznych i kulturowych obszaru Gminy jest ujęcie w Gminnej Ewidencji Zabytków 473 obiektów, spośród których część pochodzi jeszcze z czasów średniowiecza. Dodatkowo, na jej obszarze zlokalizowane są następujące miejsca pamięci narodowej:

- pomnik Wacława z Szamotuł,
- pomnik Powstańców Wielkopolskich,
- tablica upamiętniająca strajki robotnicze w Szamotułach w latach: 1905, 1907, 1908 i 1911,
- tablica z okazji 80-lecia Związku Inwalidów Wojennych RP,
- pomnik Maksymiliana Ciężkiego,
- tablica upamiętniająca gen. Mariana Orlika,
- pomnik gen. Stanisława Maczka,
- Miejsce Pamięci Narodowej – tablica i krzyż przy Bazylice Kolegiackiej,
- pomnik Jana Pawła II,
- pomnik Polaków rozstrzelanych przez Niemców 13 grudnia 1939 r.,
- pomnik Polaków z Otorowa rozstrzelanych przez Niemców 13 października 1939 r.

Wyrazem bogatej tradycji lokalnej Gminy Szamotuły jest znaczna liczba obiektów zabytkowych zlokalizowanych na jej terenie, które zostały wpisane do rejestru zabytków województwa wielkopolskiego.

Tab. 7. Wykaz obiektów nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków województwa wielkopolskiego na terenie Gminy Szamotuły

Miejscowość	Zabytek
Baborówko	• zespół pałacowy i folwarczyn, 2 pot. XIX, nr rej.: 2135/A z 21.09.1987: ➤ pałac ➤ ogrodzenie z bramami na folwark, mur ➤ 2 obory ➤ chlewnia ➤ wozownia ➤ stajnia ➤ kuźnia ➤ spichlerz ➤ budynek mieszkalny ➤ szklarnia

	➤ park, nr rej.: 64/Wlkp/A z 20.08.2001
Gatowo	• zespół pałacowy, poł. XIX: ➤ pałac, nr rej.: 1415/A z 1.03.1973 ➤ park, nr rej.: 1712/A z 9.04.1975
Gąsawy	• zespół dworski, poł. XIX, XX, nr rej.: 2136/A z 23.09.1987: ➤ dwór ➤ park
Lipnica	• zespół dworski, nr rej.: 2158/A z 12.11.1990: ➤ dwór, 2 poł. XVIII ➤ park, XVIII/XIX ➤ oficyna, XIX ➤ domek ogrodnika, 4 ćw. XIX ➤ budynek gospodarczy, 4 ćw. XIX ➤ ogrodzenie z bramą wjazdową, 4 ćw. XIX
Myszkowo	• zespół dworski: ➤ dwór, 1786, 1 poł. XIX, nr rej.: 345/A z 29.10.1968 ➤ park, 1 poł. XIX, nr rej.: 2371/A z 25.05.1995 i 20.09.1997
Otorowo	• kościół par. pw. Wszystkich Świętych, 1 poł. XVI, XVIII, nr rej.: 2451/A z 21.12.1932 • zespół pałacowy, XVIII-XIX: ➤ pałac, nr rej.: 2493/A z 31.01.1952 ➤ park, nr rej.: 2217/A z 16.12.1991
Pamiętkowo	• park dworski, 1 poł. XIX, 2 poł. XIX, nr rej.: 2558/A z 22.09.1995
Piaskowo	• zespół willi nr 64, 1897, nr rej.: 2585/A z 28.03.1996: ➤ willa ➤ budynek gospodarczy (gotybnik) ➤ ogród
Szamotuły	• historyczny układ urbanistyczny, XIV-XX, nr rej.: 486/Wlkp/A z 28.06.2007 • kościół par. pw. św. Stanisława Biskupa, ul. Kaptańska, 1423, 1513-42, nr rej.: 2455/A z 21.12.1932 • zespół klasztorny reformatów, ul. Dworcowa: ➤ kościół pw. Świętego Krzyża, 1675-82, nr rej.: 2456/A z 21.12.1932 ➤ klasztor, 2 poł. XVII, nr rej.: 1090/A z 27.04.1970 • aleja lipowa przy ul. Wiosny Ludów, 1 ćw. XX, nr rej.: 1110/Wlkp/A z 15.03.2021 • zespół zamkowy, nr rej.: 109/A z 1.06.1968: ➤ wieża mieszkalna „Basztka Halszki”, 1518, 1869, nr rej.: 2457/A z 21.12.1932 ➤ budynek na podzamczu, tzw. Zamek, k. XV, 1518-49, 1869 ➤ oficyna, k. XVIII ➤ park z fragmentami fosy i wałów, (XV) XIX • dom, ul. Braci Czeskich 8, szach., XIX, nr rej.: 774/A z 14.11.196 • dom, Rynek 10, poł. XIX, nr rej.: 1224/A z 3.09.1970 • dom, Rynek 14, po 1826, nr rej.: 2305/A z 23.06.1994 • dom, pl. Sienkiewicza 23, 2 poł. XIX, nr rej.: 2214/A z 17.10.1991 • budynek chłodni z lodownią, na terenie d. rzeźni, ul. Wodna 3, 1907, nr rej.: 820/Wlkp/A z 21.10.2010

Źródło: opracowanie własne na podstawie Wykazu zabytków nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków województwa podlaskiego prowadzonego przez Narodowy Instytut Dziedzictwa.

Historyczny układ urbanistyczny Szamotuł, wpisany do rejestru zabytków województwa wielkopolskiego, stanowi czytelny przykład wieloetapowego rozwoju przestrzennego miasta

o genezie średniowiecznej, ukształtowanego na podłożu wcześniejszych tradycji osadniczych. Rdzeń lokacyjny z XIV w. tworzy obszerny, regularny rynek z siecią ulic przecinających się pod kątem prostym, z którego wyprowadzono drogi w kierunku Poznania i Wroniek; na zachód od rynku usytuowano kościół parafialny pw. św. Stanisława, natomiast w południowej części miasta, na terenie Świdwina, zlokalizowana była siedziba właścicieli miasta. W XV w., w wyniku podziału Szamotuł na część północną i południową, doszło do powstania drugiego zamku w części północnej, wokół którego rozwinęło się tzw. Nowe Miasto z targowiskiem. W kolejnych stuleciach układ przestrzenny wzbogacono o nowe obiekty sakralne i klasztorne, a także zabudowę związaną z rozwojem rzemiosła i handlu, przy zachowaniu pierwotnej siatki ulic i kierunków dróg wylotowych. Istotne przekształcenia nastąpiły w XIX w., zwłaszcza po wybudowaniu linii kolejowej i wytyczeniu ul. Dworcowej (1848 r.), co zainicjowało rozwój zabudowy willowej i obiektów użyteczności publicznej. W efekcie obecny układ urbanistyczny miasta odzwierciedla ciągłość procesów urbanizacyjnych trwających blisko 750 lat, zachowując czytelne relikty kolejnych faz rozwoju – od osadnictwa przedlokacyjnego po przekształcenia epoki nowożytnej i industrialnej.

Gmina Szamotuły dysponuje znaczącym potencjałem dziedzictwa kulturowego w postaci licznych zespołów pałacowych, pałacowo-parkowych, dworskich oraz zabytkowych parków krajobrazowych, których łączna powierzchnia wynosi ok. 76 ha. Na jej obszarze zlokalizowanych jest 12 parków zabytkowych, w większości założonych w II połowie XIX w., z wyjątkiem XVIII-wiecznego parku w Lipnicy oraz ogrodu willowego w Piaskowie. Szczególnie cenne są rozbudowane zespoły rezydencjonalno-folwarczne, m.in. w Baborówku, Gałowie, Gąsawach, Lipnicy, Myszkowie i Otorowie, obejmujące pałace lub dwory wraz z historycznymi parkami krajobrazowymi, zabudową gospodarczą, oficynami oraz elementami małej architektury. Istotnym komponentem krajobrazu kulturowego są również zespoły o charakterze obronnym i rezydencjonalnym, takie jak zespół zamkowy w Szamotułach z zachowanymi relikwiami fos i wałów oraz starodrzewiem. Parki te cechują się obecnością cennych drzewostanów, układów wodnych (stawów i fos), rozbudowanej sieci alei i ścieżek, a także historycznych ogrodów użytkowych. Zasoby te stanowią istotny element tożsamości przestrzennej Gminy oraz świadectwo jej wielowiekowych tradycji rezydencjonalnych i ziemiańskich.

W zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego Gminy Szamotuły wskazać należy na istotne zagrożenia dla zachowania jego wartości, wynikające przede wszystkim z niezadowalającego stanu technicznego części historycznej zabudowy, prowadzącego do jej postępującej dekapitalizacji, a w konsekwencji do degradacji lub utraty całych zespołów zabytkowych. Niepokojącym zjawiskiem są również działania remontowe realizowane z naruszeniem zasad ochrony konserwatorskiej, które mogą prowadzić do nieodwracalnych przekształceń substancji zabytkowej oraz zatarcia autentycznych cech historycznego krajobrazu kulturowego.

Na terenie Gminy Szamotuły znajdują się liczne obiekty o walorach turystycznych, związane z historią i kulturą lokalną ziemi szamotulskiej.

Zamek i Baszta, usytuowane w północnej części miasta na tzw. przedmieściu wronieckim. Od ok. 1511 roku obiekt był przebudowywany przez Łukasza II Górkę, co przyczyniło się do utrwalenia nazwy wiążącej budowlę z rodem Górków. W kolejnych stuleciach zamek wielokrotnie zmieniał właścicieli i podlegał przekształceniom architektonicznym, tracąc ostatecznie swój pierwotny, gotycki charakter w wyniku przebudowy przeprowadzonej ok. 1870 roku przez rodzinę Sachsen-Coburg-Gotha. Obecnie obiekt pełni funkcję siedziby Muzeum Zamek Górków. Integralną częścią założenia jest późnogotycka baszta, tradycyjnie określana jako Baszta Halszki lub Baszta Czarnej Księżniczki, związana z postacią Elżbiety (Halszki) z Ostroga, żony Łukasza III Górki. W wieży mieści się ekspozycja poświęcona

dziejom Szamotuł i regionu. W skład zespołu wchodzi również dwie oficyny z końca XVIII w., w których prezentowana jest m.in. wystawa etnograficzna ukazująca tradycyjne wyposażenie wielkopolskiej chaty i warsztatów rzemieślniczych. Stałe ekspozycje w zamku obejmują zaaranżowane wnętrza rezydencji ziemiańskiej z bogatą kolekcją dzieł sztuki i rzemiosła artystycznego (obrazy, meble, numizmaty, zegary, tkaniny), a także jedną z największych w Polsce kolekcji ikon prawosławnych i unickich, liczącą blisko 1 200 obiektów, głównie z XIX w.

Bazylika Mniejsza i kolegiata pw. Matki Bożej Pocieszenia oraz św. Stanisława Biskupa w Szamotułach, nazywana również Bazyliką Kolegiacką, jest najstarszym zabytkiem miasta i jednym z najcenniejszych obiektów architektury sakralnej w Wielkopolsce. Świątynia, wzniesiona w XIV w. w pobliżu rynku, została gruntownie przebudowana w XV stuleciu, kiedy to rozbudowano m.in. prezbiterium i nawy boczne. Monumentalny charakter budowli podkreśla gotyckie sklepienie gwiazdźdźaste typowe dla architektury gotyku niemieckiego, a jej wnętrze zdobią polichromie i witraże z XIX i XX w. Wyposażenie kościoła obejmuje liczne dzieła o wysokiej wartości artystycznej i historycznej, w tym jeden z najstarszych w Wielkopolsce krucyfiksów (ok. 1370 roku), późnorenesansowy nagrobek Jakuba Rokossowskiego z warsztatu Canavassiego, spiżową płytę nagrobną Andrzeja Szamotulskiego z ok. 1500 roku autorstwa Andreasa Vischera oraz kamienną chrzcielnicę z XVI w. W prezbiterium znajduje się barokowy ołtarz główny z cennymi obrazami, natomiast szczególnym przedmiotem kultu jest umieszczony w nawie południowej obraz Matki Bożej Pocieszenia Szamotuł Pani – XVII-wieczna ruska ikona, ukoronowana w 1970 roku koronami papieskimi przez kard. Stefana Wyszyńskiego. W 2008 roku do świątyni wprowadzono relikwie św. Stanisława, a w 2014 roku papież Franciszek nadał jej tytuł Bazyliki Mniejszej. Przed kościołem znajduje się neogotycka brama-dzwonnica z XIX w., w której umieszczono późnobarokowy krucyfiks z XVII w., dopełniający historycznego charakteru założenia.

Barokowy kościół pw. św. Krzyża wraz z zespołem klasztornym franciszkanów zlokalizowany jest na południe od rynku, na prawym brzegu rzeki Samy, w miejscu dawnego zamku Świdwów. Świątynia została wzniesiona z fundacji rodziny Korzbok-Łąckich. Jednonawowy kościół przykryty jest dachem dwuspadowym zwieńczonym barokową wieżyczką z baniastym hełmem, a jego wnętrze nakrywa sklepienie kolebkowe z lunetami. Od wschodu przylega ośmioboczna kaplica z kopułą i latarnią, ozdobiona XVII-wiecznymi malowidłami przedstawiającymi sceny z życia św. Antoniego. Wystrój wnętrza ma charakter rokokowy i pochodzi z ok. 1760 roku, wykonany został w warsztacie Józefa Eglauera. Na szczególną uwagę zasługuje ołtarz główny z krucyfiksem oraz bogatą dekoracją figuralną, a także późnokokokowa snycerka ambony, ławek, chrzcielnicy i konfesjonałów. Przy kościele funkcjonował konwent franciszkanów reformatów, zlikwidowany przez władze pruskie w 1832 roku. Świątynia pełniła następnie różne funkcje, m.in. kościoła szkolnego w okresie międzywojennym. Od 1972 roku jest kościołem parafialnym, a w 2020 roku zakon franciszkanów ponownie objął opiekę nad kościołem, klasztorem i parafią św. Krzyża.

Na terenie Gminy Szamotuły odbywają się liczne wydarzenia kulturalne (rozdział 4.2), wpływające na potencjał turystyczny. Wśród nich wymienić można m.in. Uliczny Festiwal Osobowości (UFO) organizowany na terenie Parku Zamkowego. W trakcie Festiwalu artyści z różnych zakątków świata przeprowadzają pokaz żywych rzeźb, a także odbywają się różne formy animacji kulturalnych, takie jak warsztaty, spektakle czy występy.

W zakresie dziedzictwa kulturowego i tożsamości lokalnej terenu Gminy Szamotuły wskazać należy na występowanie licznych wytworów kultury lokalnej, takich jak half szamotulski, wykonywany na białym tiulu. Na terenie Szamotuł na przestrzeni dziejów wykształcił się specyficzny sposób haftowania polegających na łączeniu nici w prostych ściegach, umożliwiających powstawanie motywów roślinnych, takich jak liście. Typowym elementem

haftu szamotulskiego są licznie dziurkowania tworzące symetryczne kompozycje, przypominające kwiaty. Przy Szamotulskim Ośrodku Kultury działa Koło Hafciarskie, w ramach którego członkowie z zaangażowaniem kultywują tradycję hafciarstwa w Szamotułach. Obecnie motyw haftu szamotulskiego jest często przenoszony na wyroby ceramiczne czy grafiki.

Do elementów niematerialnego dziedzictwa Gminy Szamotuły należy również zaliczyć Wesele Szamotulskie, będące tradycyjną formą zawierania zaślubin praktykowaną na ziemi szamotulskiej. Oprócz tradycyjnych strojów szamotulskich, w których na weselu pojawiają się zarówno para młoda, jak i goście, istotnym elementem tradycji jest wieloetapowość procesu. Charakterystycznym pierwszym etapem zaślubin w stylu szamotulskim są zмовiny, będące spotkaniem, podczas którego zawierana jest umowa przedślubna. W trakcie zмовin Panna Młoda reprezentowana jest przez swoich rodziców, a Pan Młody przez tzw. faktora, będącego jego pośrednikiem. Zgodnie ze zwyczajem, uroczystości weselne odbywają się w domu rodzinnym Panny Młodej. Tradycja ta, choć rzadko, w dalszym ciągu ma być praktykowana na ziemi szamotulskiej i okolicach. Od 2017 roku szamotulska tradycja zaślubin wpisane jest do Krajowej Listy Niematerialnego Dziedzictwa Kulturowego. Na podstawie tej tradycji powstało w dwudziestoleciu międzywojennym widowisko pn. „Wesele Szamotulskie” opisujące dokładnie cały proces zaślubin. Przez wiele lat widowisko to było realizowane przez Zespół Folklorystyczny „Szamotuły”.

Gmina Szamotuły posiada również swój produkt regionalny w postaci oleju rydzowego z Inianki, nawiązujący do wielowiekowej tradycji produkcji olejów. Olej ten tłoczony jest na zimno z nasion lnianki siewnej oraz charakteryzuje się wysoką zawartością prozdrowotnych kwasów i witamin. Olej ten produkowany jest w Śmiłowie koło Szamotuł od 1992 roku przez rodzinną firmę SemCo.

Gmina Szamotuły dysponuje zróżnicowanym potencjałem turystyczno-rekreacyjnym, umożliwiającym realizację różnych form aktywnego wypoczynku, takich jak turystyka piesza i rowerowa, spływy kajakowe, jazda konna, wędkarstwo czy rekreacja w postaci grzybobrania. Istotnym elementem infrastruktury sportowo-rekreacyjnej jest również Centrum Sportu Szamotuły, obejmujące: korty tenisowe, siłownię, sale fitness, hale sportową, boiska piłkarskie, pływalnię, grotę solną oraz sauny.

Na obszarze Gminy wyodrębnić można trzy główne rejony o funkcji turystyczno-wypoczynkowej:

- rejon jeziora Pamiątkowskiego (72,6 ha), położonego ok. 10 km na południowy wschód od Szamotuł, z infrastrukturą rekreacyjną obejmującą m.in. kąpielisko i pole namiotowe,
- Jezioro Szamotulskie – przepływowy zbiornik na rzece Samie o powierzchni niespełna 4 ha, zlokalizowany w granicach miasta,
- zbiornik małej retencji Zalew Radzyny, usytuowany w sołectwie Myszkowo przy południowej części Gminy, którego powierzchnia w jej granicach wynosi ok. 35 ha.

Przez teren Gminy Szamotuły przebiegają liczne szlaki turystyczne, przedstawione w poniższej tabeli.

Tab. 8. Szlaki turystyczne na terenie Gminy Szamotuły

Nazwa szklaku	Typ szlaku	Długość	Przebieg
szlak zielony	pieszy	10,5 km	Szamotuły – Szczuczyn – Grabowiec – Kobylniki
szlak czerwony	pieszy	10,1 km	Otorowo - Brodziszewo
szlak czarny / „Stu Jezior”	rowerowy	75 km	Szamotuły – Ostroróg – Zajączkowo – Sieraków - Międzychód
szlak zielony Transwielkopolska Trasa Rowerowa	rowerowy	200 km	Poznań – Pamiątkowo – Szamotuły – Kobylniki – Obrzycko – Lubasz – Czarnków – Okonek
szlak niebieski Szamotuły – Niepruszewo	rowerowy	b.d.	Szamotuły - Gałowo - Kaźmierz - Kiączyn - Ceradz kościelny - Niepruszewo
szlak żółty Pamiątkowo – Kaźmierz	rowerowy	b.d.	Pamiątkowo – Żalewo – Chlewiska – Kaźmierz
Szamotulskie Pętle Rowerowe	rowerowy	43 km	Pętla Wschodnia: Szamotuły – Baborówko – Pamiątkowo – Lulinek – Górka – Ślepuchowo – Objezierze – Chrustowo – Sławienko – Ruks – Dołęga – Sycyn – Piotrkówko – Szczuczyn – Szamotuły
Szamotulskie Pętle Rowerowe	rowerowy	45 km	Pętla Zachodnia: Szamotuły – Baborówko – Kąsinowo – Myszkowo – Przyborowo – Brodziszewo – Koźle – Wielonek – Ostroróg – Rudki – Gałowo – Szamotuły
Szamotulskie Pętle Rowerowe	rowerowy	40 km	Pętla Północna: Szamotuły – Szczuczyn – Twardowo – Lasy Kobylnickie - Brączewo – Rezerwat "Świetlista Dąbrowa" – Obrzycko – Słopanowo – Kobylniki – Gaj Mały – Szamotuły
Lubuska Droga Świętego Jakuba	pieszy	284 km	Murowana Goślina – Oborniki – Szamotuły – Ostroróg – Wronki – (....) Słubice

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań Urzędu Miasta i Gminy Szamotuły.

Uzupełnieniem oferty turystycznej jest rozwinięta baza noclegowa o zróżnicowanym standardzie, obejmująca hotele, pensjonaty, schronisko młodzieżowe, obiekty agroturystyczne oraz zaplecze gastronomiczne. Do istotnych obiektów należą m.in. Hotel „Maraton”, Restauracja „Leśne Atelier” zlokalizowana w zabytkowej oficynie zespołu zamkowego, Szkolne Schronisko Młodzieżowe oraz zespół pałacowy w Baborówku oferujący apartamenty i całoroczne miejsca agroturystyczne. Na obszarach wiejskich funkcjonują ponadto gospodarstwa agroturystyczne, m.in. w Witoldzinie, Pamiątkowie i Otorowie, co sprzyja rozwojowi turystyki wiejskiej i weekendowej.

CZĘŚĆ 2: SYTUACJA KLIMATYCZNO-ŚRODOWISKOWA

2.1. Walory przyrodnicze

Walory przyrodnicze wpływają w sposób znaczący na potencjał rozwojowy jednostki samorządu terytorialnego. Warunki atmosferyczne, ukształtowanie terenu, budowa geologiczna czy zbiorniki wodne stanowią czynniki mogące determinować atrakcyjność turystyczną, warunki do uprawy rolniczej czy eksploatację surowców mineralnych, a zatem definiować stan gospodarki lokalnej oraz wyznaczać kierunki jej rozwoju.

Ukształtowanie powierzchni i rzeźba terenu

Zgodnie z regionalizacją fizyczno-geograficzną Polski (Solon i inni) na podstawie pracy Kondrackiego, Gmina Szamotuły zlokalizowana jest w megaregionie Pozaalpejskiej Europy Środkowej, w prowincji Niż Środkowoeuropejski, w podprowincji Pojezierza Południowobałtyckiego, w makroregionach Pojezierze Wielkopolskie i Pradolina Toruńsko-Eberswaldzka oraz w mezoregionach Pojezierze Poznańskie i Kotlina Gorzowska³.

Ukształtowanie powierzchni Gminy Szamotuły jest efektem procesów glacialnych i fluwioglacialnych związanych z wycofywaniem się lądolodu zlodowacenia bałtyckiego (faza poznańska), co nadaje krajobrazowi charakter młodoglacialny o przewadze form morenowych. Zasadniczą część obszaru zajmuje Równina Szamotulska, położona na zapleczu moren fazy poznańskiej, o stosunkowo wyrównanej powierzchni moreny dennej, z wysokościami bezwzględnymi najczęściej w przedziale 75-95 m n.p.m. Deniwelacje terenu są niewielkie i zazwyczaj mieszczą się w granicach 5-20 m, przy spadkach stoków wynoszących przeważnie 3-6°, z wyjątkiem wyraźniej zaznaczonej doliny rzeki Samy. W południowej i południowo-zachodniej części Gminy występuje strefa pagórków czołowomorenowych stadiu poznańskiego, osiągających wysokości 90-100 m n.p.m., ułożonych w kierunku północny zachód – południowy wschód. Towarzyszą im formy akumulacji wodnolodowcowej (kemy, ozy), lokalnie także formy eoliczne (wydmy), szczególnie w północno-wschodniej części Gminy, gdzie występują piaszczyste poziomy terasowe. Istotnym elementem rzeźby jest dolina rzeki Samy, rozcinająca wysoczyznę morenową i tworząca obniżenie o szerokości 400-1500 m oraz różnicy wysokości dochodzącej średnio do 10 m między krawędziami zboczy; doliny boczne wcinają się w wysoczyznę na głębokość od 3 do 18 m. W części południowej wysoczyzna morenowa przechodzi w płaszczyznę sandrową. Najwyższy punkt Gminy, położony na południe od Otorowa, osiąga 105,4 m n.p.m., natomiast najniższy znajduje się w dolinie Samy na północ od Szamotuł i wynosi 57,6 m n.p.m., co potwierdza umiarkowane zróżnicowanie hipsometryczne analizowanego obszaru.

Budowa geologiczna

Budowa geologiczna obszaru Gminy Szamotuły ma charakter wielowarstwowy i odzwierciedla złożoną historię procesów tektonicznych oraz sedymentacyjnych, obejmujących utwory mezozoiczne, kenozoiczne i czwartorzędowe. Podłoże mezozoiczne reprezentowane jest przez osady triasu, jury i kredy górnej, przy czym strop mezozoiku, zbudowany głównie z margli i wapieni kredowych, zalega na głębokości ponad 120 m n.p.m., natomiast osady jurajskie (wapień i margle) występują na poziomie ok. 300 m p.p.m. W obrębie mezozoiku wykształciła się głęboka struktura tektoniczna – tzw. Rów Poznański, którego oś wyznacza dolina Samicy. Struktura ta wypełniona jest osadami trzeciorzędowymi, w tym miocenu o znacznej miąższości (50-150 m), reprezentowanymi przez utwory piaszczysto-żwirowe,

³ Solon, J., Borzyszkowski, J., Bidlasik, M., Richling, A., Badora, K., Balon, J., ... & Ziája, W. (2018). Physico-geographical mesoregions of Poland: Verification and adjustment of boundaries on the basis of contemporary spatial data

podścielone warstwami mułkowo-piaszczystymi i pokładami węgla brunatnego (formacja mioceńska). Na nich zalegają osady plioceńskie, głównie iły poznańskie, szeroko rozprzestrzenione na obszarze Gminy.

Najmłodsze piętro budowy geologicznej stanowią utwory czwartorzędowe o miąższości od kilku do kilkudziesięciu metrów (średnio 25-50 m), związane przede wszystkim z działalnością lądolodu zlodowacenia bałtyckiego (faza poznańska). Gmina położona jest na zapleczu strefy czołowej tej fazy, co skutkowało akumulacją glin zwałowych, piasków i żwirów wodnolodowcowych, osadów sandrowych oraz utworów akumulacji jeziornej i rzecznej. W części południowej dominują gliny zwałowe oraz piaski i żwiry wodnolodowcowe zalegające na podłożu gliniastym, natomiast w części środkowej i północnej przeważają osady zastoiskowe i sandrowe, a w obrębie rynny rzeki Samy – piaski akumulacji rzecznej. Stosunkowo niewielka miąższość osadów ostatniego zlodowacenia sprawia, że w rzeźbie terenu czytelne pozostają również elementy ukształtowane w trakcie wcześniejszych etapów glacialnych.

Wody powierzchniowe i podziemne

Obszar Gminy Szamotuły niemal w całości należy do zlewni rzeki Warty (z wyjątkiem fragmentów zachodnich odprowadzających wody do zlewni Ostrorogi), a dominującym kierunkiem spływu jest kierunek północny. Główną osią hydrograficzną jest rzeka Sama, będąca lewobrzeżnym dopływem Warty o długości 44,2 km i powierzchni zlewni 448,4 km², przepływająca przez Gminę z południa na północ. Sama ma charakter rzeki nizinnej o niewielkim spadku, a jej dopływy na terenie Gminy są w znacznej mierze uregulowane i powiązane z gęstą siecią rowów melioracyjnych. Cieki wodne wykazują reżim śnieżno-deszczowy z wiosennymi wezbrzeniami roztopowymi oraz niżówkami letnimi. Największym naturalnym zbiornikiem wód powierzchniowych jest Jezioro Pamiątkowskie (ponad 72 ha), rynnowy zbiornik przepływowy o średniej głębokości 2,2 m, z którego wypływa Strumień Przybrodzki. Istotną rolę w systemie wodnym pełni również sztuczny zbiornik retencyjny Zalew Radzyny, zlokalizowany w dolinie Samy, o łącznej pojemności 2,88 mln m³, pełniący funkcje przeciwpowodziowe i retencyjne. Uzupełnieniem sieci wód powierzchniowych jest Jezioro Szamotulskie, będące niewielkim, przepływowym zbiornikiem na rzece Samie o powierzchni ok. 4 ha.

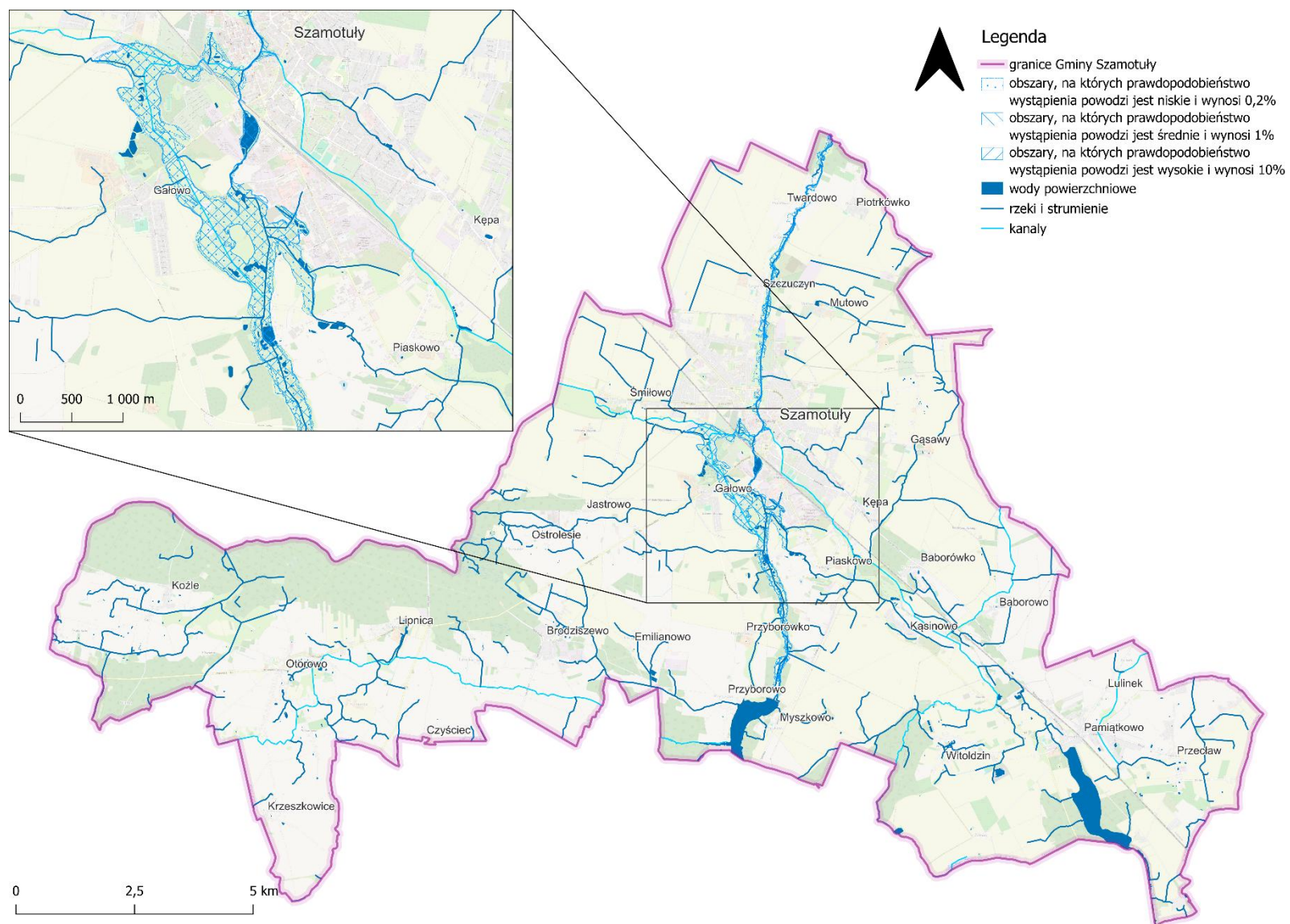
Poniższa tabela prezentuje podstawową charakterystykę poszczególnych jednolitych części wód powierzchniowych (JCWP), zlokalizowanych w Gminie Szamotuły.

Tab. 9. Podstawowa charakterystyka JCWP występujących na terenie Gminy Szamotuły.

Nazwa	Kod	Typ JCWP	Stan ogólny	Stan chemiczny
Samica Kierska	RW6000151871299	potok lub struga w dolinie o dużym udziale torfowisk	zły stan wód	poniżej dobrego
Warta od Samy do Kamionki	RW60001218759	wielka rzeka nizinna	zły stan wód	dobry
Warta od Wełny do Samy	RW60001218719	wielka rzeka nizinna	zły stan wód	poniżej dobrego
Osiecznica (Oszczynica)	RW600018187499	rzeka w systemie rzeczno-jeziorowym Pojezierzy	zły stan wód	poniżej dobrego
Sama od Kanału Lubosińskiego do Kanału Przybrodzkiego	RW600009187279	potok lub strumień nizinny	zły stan wód	poniżej dobrego
Sama od Kan. Przybrodzkiego do ujścia	RW60001118729	rzeka nizinna	zły stan wód	poniżej dobrego

Pamiętkowskie	LW10259	jezioro na podłożu wapiennym, o dużej wartości współczynnika Schindlera, polimiktyczne	zły stan wód	dobry
Sama do Kan. Lubosińskiego	RW600016187239	Rzeka w dolinie o dużym udziale torfowisk	zły stan wód	poniżej dobrego
Ostroroga	RW600009187389	Potok lub strumień nizinny	zły stan wód	poniżej dobrego
Buszewskie	LW10256	Jezioro na podłożu wapiennym, o dużej wartości współczynnika Schindlera, stratyfikowane	b.d.	dobry
Kanał Otorowski	RW6000091872712	potok lub strumień nizinny	zły stan wód	dobry

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PGW Wody Polskie.

Ryc. 6. Sieć hydrologiczna i obszary zagrożenia powodzią na terenie Gminy Szamotuły
 Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ISOK i BDOT10k.

Na obszarze Gminy Szamotuły występują dwa zasadnicze poziomy wodonośne związane z utworami czwartorzędowymi i trzeciorzędowymi. W obrębie osadów czwartorzędowych wyróżnia się poziom wód gruntowych, zalegający płytko, zazwyczaj na głębokości 2-5 m p.p.t., lokalnie słabo izolowany od powierzchni ze względu na nieciągłość pokryw gliniastych oraz poziom wód wgłębnych, występujący głównie w piaszczysto-żwirowych utworach kopalnej doliny Samy, na głębokości 20-60 m. Główny użytkowy poziom wodonośny związany jest jednak z utworami trzeciorzędowymi, przede wszystkim z poziomem mioceńskim, w którym wyróżnia się trzy warstwy wodonośne (dolną, środkową i górną), zbudowane z piasków drobnych i średnich, lokalnie ze żwirem i domieszką mułków, o miąższości dochodzącej do 50 m. W praktyce eksploatowane są głównie warstwy dolna i środkowa. Warunki występowania wód podziemnych na terenie Gminy są stosunkowo mało zróżnicowane, przy czym na obszarach wysoczyznowych zwierciadło wód zalega przeważnie płytko, a większe głębokości notuje się lokalnie, m.in. w rejonie Radzyn.

Gmina Szamotuły zlokalizowana jest na obszarze dwóch jednolitych części wód podziemnych (JCWPd), których charakterystykę prezentuje poniższa tabela.

Tab. 10. Podstawowa charakterystyka JCWPd zlokalizowanych na terenie Gminy Szamotuły

Numer JCWPd	Kod	Powierzchnia (km ²)	Stan chemiczny	Stan ilościowy
36	GW200036	2723.59	dobry	dobry
28	GW200028	4063.03	dobry	dobry

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PGW Wody Polskie.

Flora i fauna

Flora Gminy Szamotuły kształtuje się w obrębie Okręgu Poznańsko-Gnieźnieńskiego Krainy Wielkopolsko-Kujawskiej i wykazuje cechy przejściowe między elementami borealnymi a środkowoeuropejskimi, przy jednoczesnym braku naturalnego występowania m.in. buka, jodły, świerka i modrzewia. Potencjalną roślinność naturalną stanowią przede wszystkim łęgi jesionowo-wiązowe (*Fraxino-Ulmetum*), grądy (*Galio silvatici-Carpinetum*), bory mieszane sosnowo-dębowe (*Pino-Quercetum*) oraz zbiorowiska dolin cieków wodnych (*Ciraeo-Alnetum*). Obecnie roślinność ma w dużym stopniu charakter przekształcony antropogenicznie, z dominacją krajobrazów segetalnych związanych z rolnictwem, a także zbiorowisk ruderalnych rozwijających się na terenach przekształconych. Istotnym elementem przyrodniczym są zbiorowiska wodne i szuwarowe doliny Samy oraz Jeziora Pamiątkowskiego, reprezentowane m.in. przez zespoły *Wolffietum arrizae*, *Hydrocharo-Stratietum*, *Myriophyllo-Nupharetum* i *Scirpo-Phragmitetum*. Cenne uzupełnienie bioróżnorodności stanowią torfowiskowe i leśne gatunki mchów oraz bogata mykoflora, w tym objęta ochroną purchawica olbrzymia. Pomimo znacznej antropopresji, na terenie Gminy zachowały się fragmenty roślinności o wysokich walorach przyrodniczych, zwłaszcza w dolinach cieków i w obrębie siedlisk podmokłych.

Fauna Gminy Szamotuły jest zróżnicowana i ściśle powiązana z mozaiką siedlisk leśnych, dolin rzecznych oraz terenów rolniczych. W kompleksach leśnych występują liczne gatunki ssaków, a w rejonie rzek i zbiorników wodnych spotykane są bóbr i wydra. Herpetofaunę reprezentują chronione gatunki gadów, takie jak jaszczurka zwinka, padalec i zaskroniec, a także liczne gatunki płazów, głównie żaby i ropuchy. Szczególne znaczenie przyrodnicze mają ptaki. Na terenie Gminy wyznaczono sześć stref ochrony miejsc rozrodu i regularnego przebywania gatunków chronionych, obejmujących m.in. bociana czarnego (2 strefy) oraz kanię rudą (4 strefy). Występują tu również ptaki drapieżne, takie jak pustułka, myszołów i błotniak stawowy, a dolina rzeki Samy stanowi siedlisko licznych gatunków ptaków lęgowych, w tym wodno-błotnych, śpiewających i zaroślowych. Zróżnicowanie siedlisk sprzyja utrzymaniu

relatywnie wysokiej bioróżnorodności, pomimo znacznego przekształcenia krajobrazu przez działalność człowieka.

Warunki klimatyczne

Gmina Szamotuły położona jest w obrębie regionu środkowowielkopolskiego (XV) według klasyfikacji klimatycznej A. Wosia (1994), charakteryzującego się względnie jednorodnymi i przejściowymi cechami klimatu umiarkowanego. Warunki klimatyczne cechują się stosunkowo niską roczną sumą opadów atmosferycznych, wynoszącą około 500 mm, z maksimum przypadającym na miesiące letnie oraz minimum w okresie zimowym; w sezonie wegetacyjnym suma opadów przekracza 300 mm. Średnia roczna temperatura powietrza kształtuje się na poziomie 7,8°C, przy średniej temperaturze stycznia wynoszącej ok. -2,2°C oraz średnich temperaturach miesięcy letnich przekraczających 17°C. Dominują wiatry z kierunków południowo-zachodniego i zachodniego, osiągające największe prędkości w okresie zimowo-wiosennym (powyżej 4 m/s), natomiast najslabsze latem. Wilgotność względna powietrza utrzymuje się na poziomie 68–70%, z wyższymi wartościami w miesiącach zimowych. W obniżeniach terenu oraz w dolinie rzeki Samy obserwuje się częstsze występowanie mgieł, co związane jest z ograniczonym przewietrzaniem oraz podwyższoną wilgotnością tych obszarów.

Jakość powietrza

Główny Inspektorat Ochrony Środowiska prowadzi badania jakości powietrza dla terenu całej Polski. Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska w Poznaniu co roku publikuje raport dotyczący rocznej oceny jakości powietrza na terenie województwa wielkopolskiego. W ramach przeprowadzonego badania region podzielony zostaje na 3 strefy w oparciu o następujące kryteria:

- aglomeracje o liczbie mieszkańców powyżej 250 tys.,
- miasta o liczbie mieszkańców powyżej lub zbliżonej do 100 tys.,
- pozostały obszar województwa niewchodzący w skład wyżej wspomnianych aglomeracji i miast.

Tym samym badanie na terenie województwa wielkopolskiego przeprowadza się z podziałem na strefy:

- aglomeracji poznańskiej,
- miasta Kalisz,
- strefy wielkopolskiej.

Gmina Szamotuły zaklasyfikowana do strefy wielkopolskiej, dla której w 2024 roku stwierdzono przekroczenie dopuszczalnego stężenia benzo(a)pirenu w pyłe zawieszonym PM₁₀.

Benzo(a)piren jest wielopierścieniowym węglowodorem aromatycznym powstającym głównie w procesach niepełnego spalania paliw i innych substancji organicznych, a jego nośnikiem w powietrzu jest pył zawieszony, co sprzyja jego wnikanii do organizmu człowieka. Związek ten wykazuje silne właściwości toksyczne i kancerogenne. Reaguje z DNA, kumuluje się w organizmie oraz może prowadzić do rozwoju nowotworów, zwłaszcza raka płuc, a także uszkodzeń układu nerwowego i zaburzeń płodności. Benzo(a)piren oddziałuje negatywnie nie tylko na zdrowie ludzi, lecz również na środowisko przyrodnicze, w tym glebę, wodę i roślinność, przyczyniając się do ich degradacji.

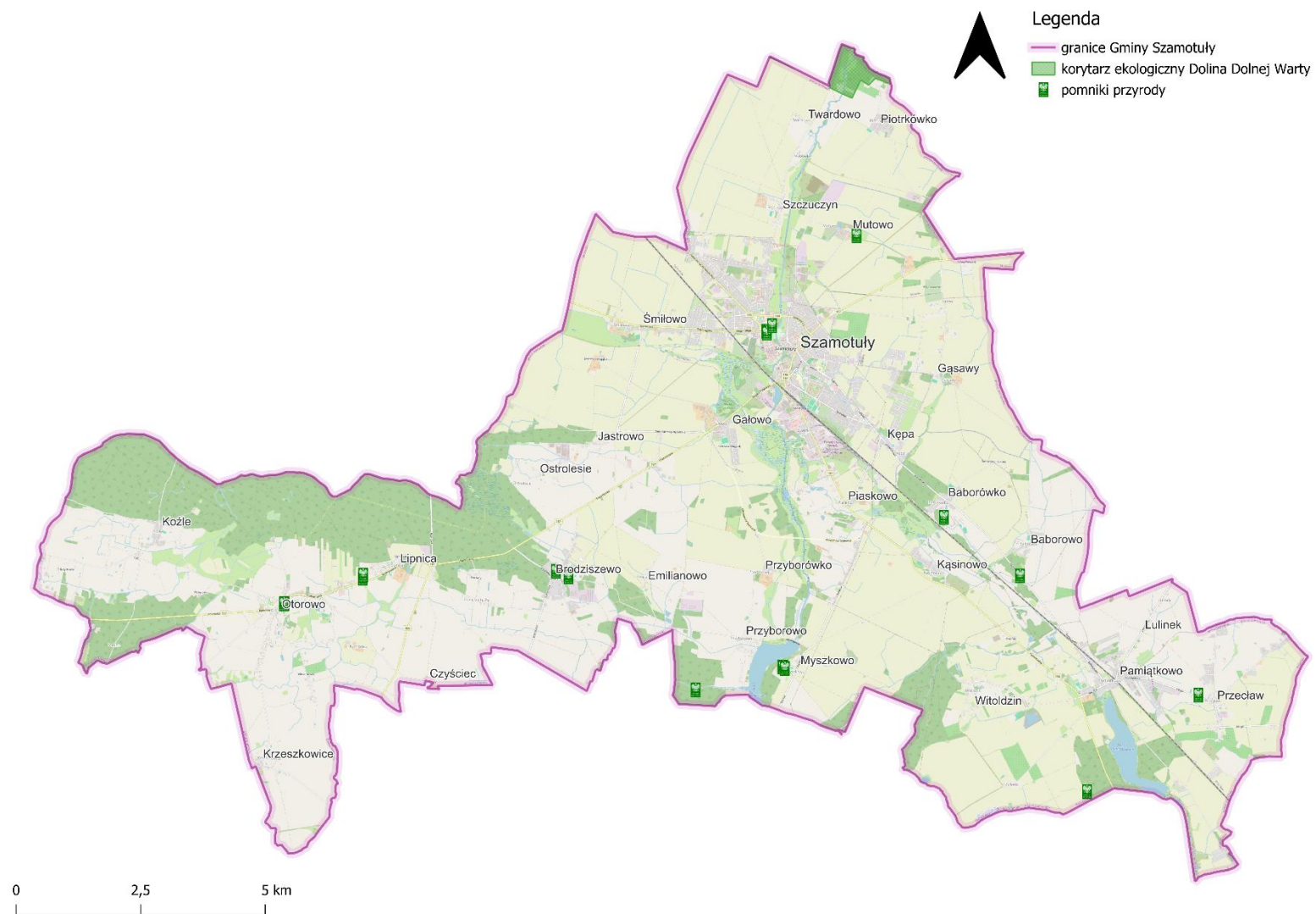
Na terenie Gminy Szamotuły głównym źródłem zanieczyszczeń powietrza jest tzw. emisja niska, związana z indywidualnymi systemami grzewczymi oraz lokalnymi kotłowniami węglowymi, w których spalane są paliwa niskiej jakości w przestarzałych instalacjach, a także z transportem drogowym. Emisja ta obejmuje przede wszystkim pył zawieszony PM10, tlenek węgla oraz lotne związki organiczne i nasila się w okresie zimowym, zwłaszcza w obszarach zwartej zabudowy utrudniającej rozpraszanie zanieczyszczeń. Istotnym źródłem zanieczyszczeń jest również emisja liniowa generowana przez ruch drogowy (w tym na drogach wojewódzkich, powiatowych i gminnych), obejmująca m.in. tlenki azotu, pyły, węglowodory aromatyczne i metale ciężkie, a także emisja punktowa związana z działalnością lokalnych zakładów przemysłowych i obiektów produkcyjno-logistycznych⁴.

Ochrona przyrody

Ochrona przyrody na terenie Gminy Szamotuły realizowana jest na podstawie zapisów ustawy o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 r. Zgodnie z przytoczoną ustawą za ochronę przyrody uznaje się zachowanie, właściwe wykorzystanie oraz odnawianie zasobów przyrody i jej składów, co odbywa się w oparciu o formy ochrony przyrody.

Zgodnie z danymi Centralnego Rejestru Form Ochrony Przyrody w Gminie Szamotuły nie występują obszarowe formy ochrony przyrody, utworzone w oparciu o zapisy ustawy o ochronie przyrody. Na jej terenie zlokalizowanych jest 18 pomników przyrody. Jej północna część stanowi fragment korytarza ekologicznego Doliny Dolnej Warty. Korytarze ekologiczne choć nie są formami ochrony przyrody, to pełnią istotną rolę jako obszary umożliwiające przemieszczanie się roślin i zwierząt pomiędzy siedliskami. Nie można więc mówić o skutecznych działaniach chroniących środowisko, w szczególności w odniesieniu do zwierząt prowadzących wędrowny tryb życia, w całkowitym oderwaniu od funkcji, jakie pełni korytarz. Korytarze to drogi życia, dzięki którym wiele gatunków może egzystować pomimo niekorzystnych zmian w środowisku, a cenne europejskie siedliska nadal cechuje wysoka bioróżnorodność.

⁴ Program Ochrony Środowiska dla Miasta i Gminy Szamotuły na lata 2021-2024 z perspektywą do 2028 roku

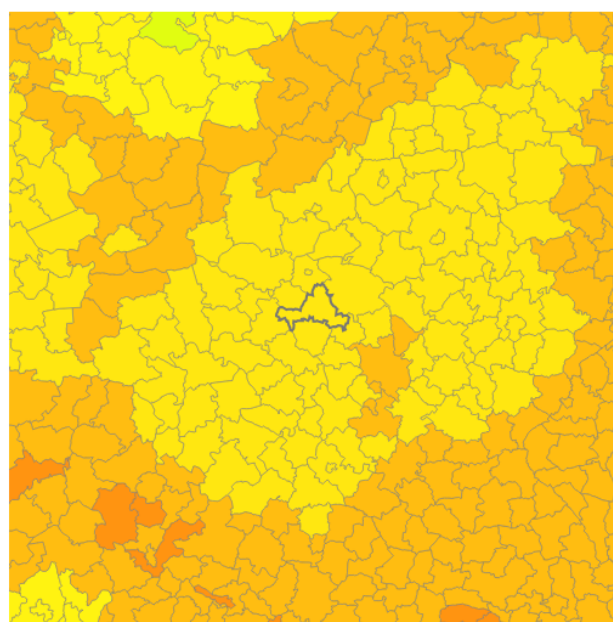

Ryc. 7. Formy ochrony przyrody na terenie Gminy Szamotuły wraz przebiegiem korytarzy ekologicznych
 Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Centralnego Rejestru Form Ochrony Przyrody.

2.2. Zmiany klimatu i odnawialne źródła energii

Analizując klimat lokalny należy brać również pod uwagę zmiany klimatyczne, które silnie wpływają na komfort życia mieszkańców, w szczególności miast i terenów zurbanizowanych. Wdrażanie działań zwiększających odporność tych terenów na zmiany klimatu znajduje oparcie w szeroko pojętym interesie publicznym zawierającym się w dążeniu do zapewnienia jak najkorzystniejszych warunków bytowania człowieka. Poniższe zestawienie przedstawia analizę ryzyka w zakresie zagrożenia niedoborem zasobów wodnych w Gminie Szamotuły w kolejnych dziesięcioleciach. Wynika z niego, że ryzyko zagrożenia jest średnie. Warto zwrócić uwagę, że w kolejnych dekadach stale będzie rosła poziom zagrożenia. Wpływ na to będzie miało stopniowe podnoszenie się temperatury powietrza, a także zwiększanie się ryzyka zagrożenia suszą.

Gospodarka wodna - zagrożenia niedoborem zasobów - RCP 8.5 - 2021-2030

SZAMOTUŁY (POW. SZAMOTULSKI, WOJ. WIELKOPOLSKIE)

Informacje szczegółowe o obszarze

Ekspozycja: 0,4

Podatność: I

Zagrożenie:

- 2021-2030: 0,55
- 2031-2040: 0,6
- 2041-2050: 0,6
- 2051-2060: 0,6
- 2061-2070: 0,6
- 2071-2080: 0,65
- 2081-2090: 0,538
- 2091-2100: 0,538

Ryzyko:

- 2021-2030: 3
- 2031-2040: 3
- 2041-2050: 3
- 2051-2060: 3
- 2061-2070: 3
- 2071-2080: 3
- 2081-2090: 3
- 2091-2100: 3

Ryc. 8. Analiza ryzyka w zakresie zagrożenia niedoborem zasobów wodnych w Gminie Szamotuły

Źródło: <https://ryzyko.ios.gov.pl/> (dostęp: 19.02.2026 r.).

Na podstawie analizy map zagrożeń suszą, opracowanych na potrzeby Planu Przeciwdziałania Skutkom Suszy zauważyć można, że Gmina Szamotuły położona jest na terenach zagrożonych wystąpieniem suszy oraz deficytów wody – zwłaszcza w okresie wiosenno-letnim.

Obszar Gminy Szamotuły zagrożony jest występowaniem wszystkich rodzajów suszy, których klasy zagrożeń są lokalnie zróżnicowane:

- zagrożenie suszą atmosferyczną – klasa IV (ekstremalne zagrożenie),
- zagrożenie suszą rolniczą – klasa IV (ekstremalne zagrożenie),
- zagrożenie suszą hydrologiczną – klasa II (umiarkowane zagrożenie),
- zagrożenie suszą hydrogeologiczną – klasa I (słabe zagrożenie).

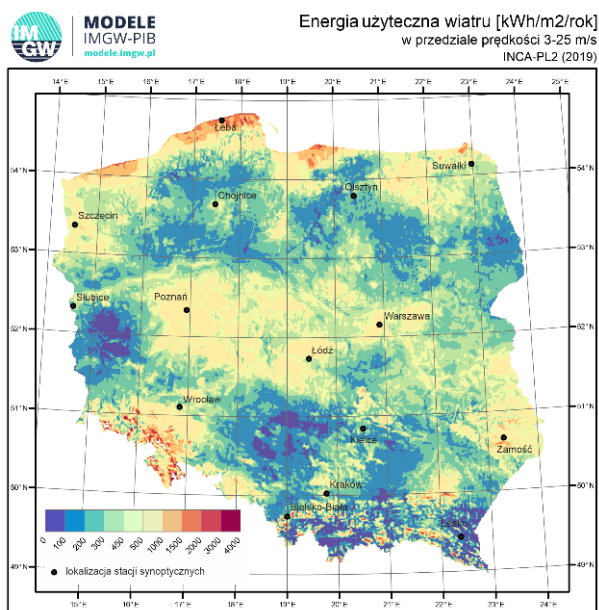
W łącznym zestawieniu Gmina Szamotuły zaklasyfikowana została jako obszar silnie zagrożony suszą. Należy przy tym dodać, że w Planie nie wskazano żadnego działania inwestycyjnego w zakresie przeciwdziałania suszy, którego realizacja miałaby odbywać się na

terenie Gminy Szamotuły. W ramach realizacji Strategii ZIT realizowane jest działanie pn. Wsparcie retencji wodnej i rozwój zielono-niebieskiej infrastruktury na obszarze Miasta i Gminy Szamotuły, którego całkowita wartość szacowana jest na blisko 6,9 mln zł.

Na przestrzeni ostatnich lat temat zrównoważonego rozwoju oraz transformacji energetycznej stał się nieodłącznym elementem debaty publicznej. W związku z tym, coraz większy nacisk kładziony jest na osiągnięcie neutralności energetycznej oraz dekarbonizację gospodarki, czego efektem jest stopniowe zwiększanie nakładów inwestycyjnych na rozwój odnawialnych źródeł energii (OZE). Ze względu na specyficzne uwarunkowania geograficzne Polski, najszybciej rozwijającymi się gałęziami OZE są technologie wykorzystujące potencjał wiatrowy, słoneczny oraz geotermalny.

Energia wiatrowa jest zasobem w pełni odnawialnym, niewyczerpalnym. Ocenia się, że pod względem występowania odpowiedniej siły wiatru na 2/3 terytorium Polski występują korzystne warunki do rozwoju energetyki wiatrowej. Produkcja energii z wiatru jest opłacalna przy jego średniej rocznej prędkości na wysokości 30 m nad ziemią minimum 4 m/s.

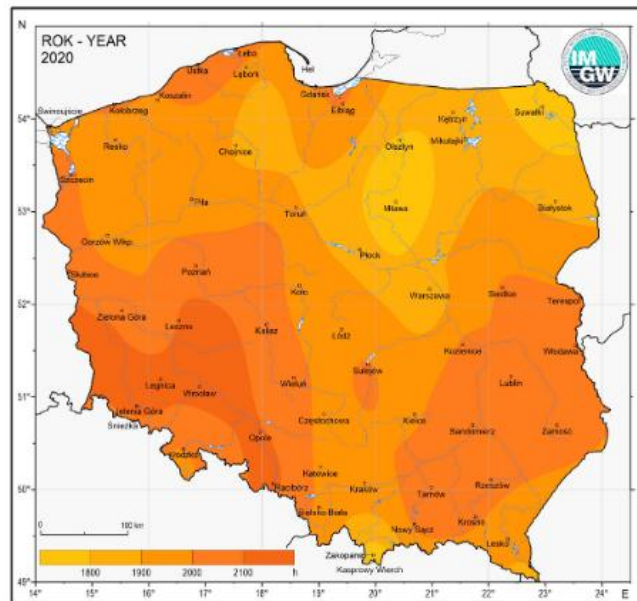
Poniższa rycina przedstawia średnią roczną sumę energii wiatrowej na poziomie 10 m n.p.g. w terenie otwartym na obszarze Polski. Analiza danych wskazuje, że Gmina Szamotuły charakteryzuje się umiarkowanymi warunkami wietrznymi – potencjał energetyczny obszaru mieści się w zakresie 500-1000 kWh/(m²/rok) na wysokości 10 metrów, co oznacza to, że są tam średnie warunki do lokalizowania siłowni wiatrowych.

Ryc. 9. Energia użyteczna wiatru na poziomie 10 m n.p.g. w terenie otwartym na obszarze Polski [kWh/m²/rok] na podstawie pomiarów z sieci synoptycznej IMGW-PIB (1971-2000).

Źródło: Atlas klimatu Polski (Lorenc H. 2005) i dane INCA-PL2 (2019).

Poniższa mapa przedstawia średnie roczne sumy nasłonecznienia w Polsce, które odzwierciedlają potencjał do rozwoju energetyki słonecznej w poszczególnych regionach kraju. Gmina Szamotuły położona jest na obszarze, dla którego średnie sumy usłonecznienia w ciągu roku wahają się w przedziale 2000-2100 h/rok. Są to dobre warunki, które umożliwiają rozwój energetyki słonecznej na terenie badanej jednostki. W Gminie Szamotuły energia słoneczna jest wykorzystywana głównie przez indywidualne mikroinstalacje.

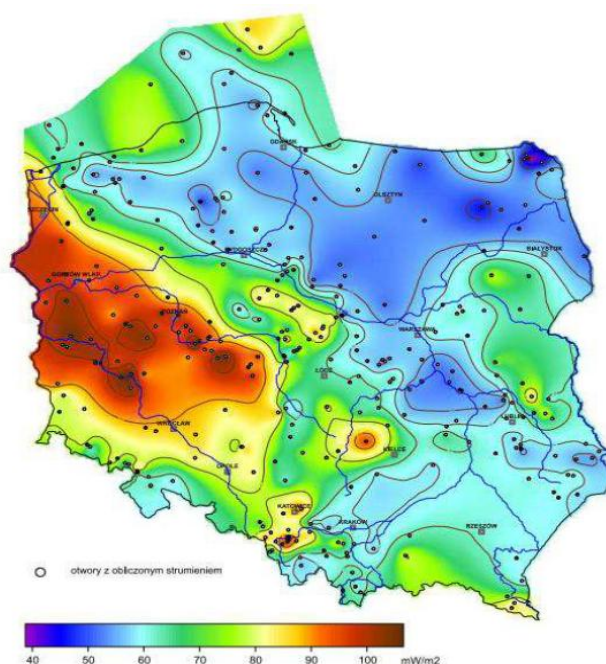
Ryc. 10. Średnie roczne sumy usłonecznienia w Polsce

Źródło: Klimat Polski 2020 (Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej Państwowy Instytut Badawczy)

Energię geotermalną rozumieć należy jako energię cieplną wnętrza Ziemi. Energię tą dzieli się w zależności od głębokości, z której jest eksploatowana na dwa typy:

- geotermię płytką (energia pobierana jest z głębokości do 100 m za pomocą pomp ciepła),
- geotermię głęboką (energia pobierana jest z wnętrza Ziemi, na głębokości kilku kilometrów).

Mapa warunków geotermalnych w Polsce wskazuje, że Gmina Szamotuły położona jest na obszarze, który charakteryzuje się korzystnym potencjałem do budowy instalacji geotermalnych.

Ryc. 11. Mapa rozkładu gęstości ziemskiego strumienia ciepłego na obszarze Polski

Źródło: <https://www.mos.gov.pl/> (Szewczyk & Gientka, 2009).

Przeprowadzona analiza pozwala zakładać, że Gmina Szamotuły odznacza się korzystnymi uwarunkowaniami do rozwoju OZE. Dotyczy to szczególnie instalacji fotowoltaicznych oraz geotermalnych.

Niemniej, pomimo korzystnych uwarunkowań fizyczno-geograficznych, na terenie Gminy Szamotuły nie wyznaczono terenów do rozwoju energetyki za pośrednictwem odnawialnych źródeł energii.

2.3. Infrastruktura techniczna i działalność w zakresie ochrony środowiska

Stan techniczny oraz poziom rozbudowania infrastruktury technicznej jest czynnikiem mogącym w sposób znaczący oddziaływać na środowisko naturalne oraz komfort życia mieszkańców jednostki. Zły stan techniczny infrastruktury technicznej skutkować może przedostaniem się do środowiska zanieczyszczeń, a co za tym idzie doprowadzić do jego degradacji. Jej niska dostępność w połączeniu z niską świadomością ekologiczną motywować natomiast może część społeczności do utylizowania problematycznych nieczystości ciekłych i stałych z pominięciem obowiązujących regulacji prawnych, w sposób prowadzący do degradacji środowiska.

Urządzenia sieciowe i energia ciepła

Dobrze rozwinięta infrastruktura sieciowa jest jednym z podstawowych czynników wpływających na atrakcyjność osiedleńczą, potencjał inwestycyjny danego terenu, a także na jakość środowiska. Zgodnie z danymi GUS w 2024 roku Gmina Szamotuły odznaczała się wysokim poziomem zwodociągowania, wynoszącym 99,9%. W tym czasie średnia na obszarze powiatu szamotulskiego wynosiła 97,9%, a województwa wielkopolskiego – 97%. Sieć wodociągowa Gminy Szamotuły nie obejmowała w tym czasie wyłącznie nowopowstałych budynków mieszkaniowych, które nie zostały jeszcze do niej podłączone, lub pojedynczych domostw zlokalizowanych w znacznej odległości od pozostałej zabudowy. Jej łączna długość na terenie Gminy Szamotuły wnosila w tym czasie 245,3 km, z czego 69,9 km zlokalizowanych

było w granicach miasta. Według danych GUS w 2024 roku zgłoszono 54 awarie sieci wodociągowej oraz dostarczono łącznie 1 522,5 dekametrów sześciennych wody.

Podmiotem odpowiedzialnym za dostarczanie wody na terenie Gminy jest Zakład Gospodarki Komunalnej w Szamotułach Sp. z o.o., której siedziba mieści się przy ul. Wojska Polskiego 14 w Szamotułach. ZGK oprócz zaopatrzania w wodę Gminy, prowadzi również sprzedaż hurtową wody dla sąsiedniej Gminy Obrzycko, zapewniając dostawy do miejscowości Gaj Mały.

Na mocy uchwały nr VII/58/2024 Rady Miasta i Gminy Szamotuły z dnia 30 października 2024 r. przyjęty został Wieloletni plan rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych i urządzeń kanalizacyjnych będących w posiadaniu Zakładu Gospodarki Komunalnej w Szamotułach – Spółka z o.o. na lata 2025-2028. W ramach planu określono szereg inwestycji związanych z rozbudową sieci wodociągowej, obejmujących m.in.: budowę i rozbudowę stacji uzdatniania wody, utworzenie połączeń pierścieniowych czy prowadzenie sieci do nowopowstających terenów mieszkaniowych.

Gmina Szamotuły odznacza się również stosunkowo wysokim poziomem skanalizowania. Na terenie województwa wielkopolskiego w 2024 średni poziom skanalizowania wynosił 74,8%. Nieznacznie niższą wartością wskaźnika charakteryzował się obszar powiatu szamotulskiego (73,2%). W Gminie Szamotuły natomiast poziom skanalizowania wynosił w tym czasie 89,8%. Na obszarze miejskim udział ludności korzystającej z sieciowej infrastruktury kanalizacyjnej wynosił 93,2%, a na obszarze wiejskim – 84,8%. Łączna długość sieci kanalizacyjnej w Gminie wyniosła 136,3 km. W 2024 roku zgłoszono 11 awarii sieci, spośród których 9 dotyczyło obszaru miejskiego, a 2 – obszaru wiejskiego.

Podmiotem odpowiedzialnym za odprowadzanie ścieków z terenu Gminy jest Zakład Gospodarki Komunalnej w Szamotułach Sp. z o.o. Poniższa tabela przedstawia dane dotyczące oczyszczalni ścieków zlokalizowanych na terenie Gminy Szamotuły.

Tab. 11. Charakterystyka oczyszczalni ścieków zlokalizowanych na terenie Gminy Szamotuły

Lokalizacja	Przepustowość (m ³ /d)	RLM
Szamotuły	6 300	33 000
Otorowo	400	5 000
Pamiątkowo	200	1 200

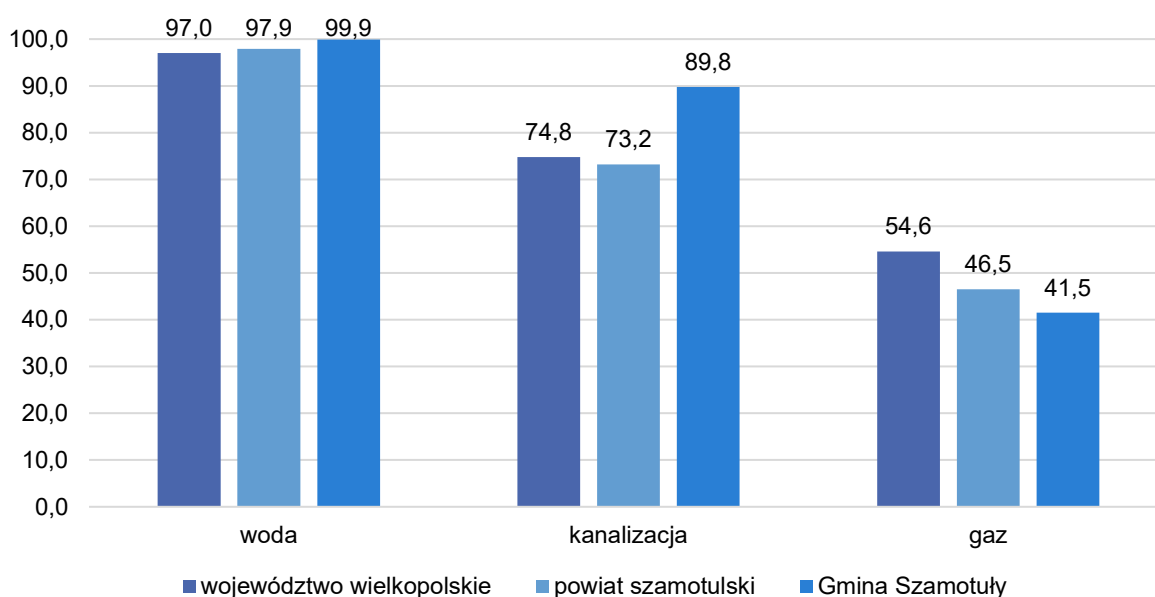
Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań Urzędu Miasta i Gminy Szamotuły.

Przy obecnym poziomie liczby mieszkańców oczyszczalnie w Szamotułach i Otorowie utrzymują oczekiwany poziom przepustowości. Problemem w tym zakresie pozostaje oczyszczalnia ścieków w Pamiątkowie, której obecna przepustowość jest zbyt niska. Dodatkowo, oczyszczalnie w Pamiątkowie i Szamotułach zagrożone są utratą przepustowości w razie wzrostu liczby osób objętych systemem odprowadzania nieczystości płynnych.

W Wieloletnim planie rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych i urządzeń kanalizacyjnych będących w posiadaniu Zakładu Gospodarki Komunalnej w Szamotułach – Spółka z o.o. na lata 2025-2028 wskazano szereg planowanych inwestycji dotyczących rozbudowy systemu kanalizacji, obejmujących m.in.: modernizację przepompowni głównej wraz ze zmianą pomp sterowania, zakup WUKO (wodnego udrożnienia kanalizacji i odpływów) czy rozbudowę oczyszczalni ścieków w Pamiątkowie i Szamotułach. Dodatkowo, planowana jest również rozbudowa systemu kanalizacji sanitarnej w miejscowościach Koźle i Kępa.

Zgodnie z danymi GUS w 2024 roku poziom zgazyfikowania Gminy Szamotuły wynosił 41,5% i był niższy niż średnia dla obszaru powiatu szamotulskiego (46,5%) oraz województwa wielkopolskiego (54,6%).

Szczegółowe dane przedstawia poniższa rycina.

Ryc. 12. Udział korzystających z instalacji sieciowych w Gminie Szamotuły w 2024 roku na tle powiatu i województwa

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Na terenach nieposiadających dostępu do sieci gazowej konieczne jest wykorzystanie indywidualnych źródeł ciepła. Według danych Centralnej Ewidencji Emisyjności Budynków na terenie Gminy Szamotuły w 2024 roku znajdowała się znaczna liczba kotłów gazowych (4 167 źródeł) oraz systemów ogrzewania elektrycznego (2 179 źródeł). Dodatkowo, znacznym udziałem charakteryzowały się również kotły zasilane paliwem stałym, w tym węglem kamiennym (3 627 źródeł)⁵.

Tab. 12. Struktura indywidualnych źródeł ciepła na terenie Gminy Szamotuły w 2024 roku

Nośnik energii	Liczba źródeł
węgiel kamienny	b.d.
gaz ziemny	4 167
olej opałowy	140
biomasa, w tym drewno	2 789
ciepło sieciowe (lokalne kotłownie, elektrociepłownie, biogazownie, spalarnie odpadów)	251
energia elektryczna	2 179
energia słoneczna (kolektory słoneczne)	229
energia geotermalna (pompy ciepła)	349

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Centralnej Ewidencji Emisyjności Budynków.

⁵ uchwała nr XII/128/2025 Rady Miasta i Gminy Szamotuły z dnia 26 lutego 2025 r. w sprawie przyjęcia aktualizacji „Założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla Gminy Szamotuły”

Gospodarka odpadami

Za działania związane z utrzymaniem czystości i porządku w Gminie Szamotuły odpowiada Zakład Gospodarki Komunalnej sp. z o.o. Na terenie Gminy zlokalizowany jest punkt selektywnego zbierania odpadów komunalnych w miejscowości Szczuczyn.

W 2024 roku odnotowano 6 937 deklaracji dotyczących zagospodarowania odpadów komunalnych, w ramach których zgłoszonych zostało 27 826 osób. Zebrano w ów czas odpady o łącznej masie 11 372,056 Mg, z czego 6 762,42 Mg stanowiły odpady zmieszane.

Wśród nich przeważały odpady zmieszane (60%). Odpady biologiczne stanowiły 22% masy wszystkich zebranych odpadów, tworzywa sztuczne – 8%, szkło – 5%, papier – 3%, a odpady wielkogabarytowe – 2%.

Zmieszane odpady przekazywane były do Zakładu Utylizacji Odpadów Clean City sp. z o.o. w Mnichach w Gminie Międzychód.

CZĘŚĆ 3: SYTUACJA GOSPODARCZA

3.1. Gospodarka lokalna

Przedsiębiorczość

Jednym z elementów charakteryzujących lokalny rynek pracy oraz sytuację gospodarczą gmin jest liczba podmiotów gospodarczych działających na ich obszarze. Stanowi ona istotny wskaźnik poziomu przedsiębiorczości w granicach danej jednostki samorządowej. W poniższej tabeli przedstawiono liczbę zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w rejestrze REGON na obszarze gmin powiatu szamotulskiego w latach 2020-2024, a także średnią dla grupy porównawczej.

W 2020 roku na terenie powiatu szamotulskiego zarejestrowane były 9 804 podmioty gospodarcze, z czego 3 664 funkcjonowało w Gminie Szamotuły, co stanowiło 37,4% ogółu przedsiębiorstw w powiecie. Gmina charakteryzowała się najwyższym poziomem przedsiębiorczości w obrębie powiatu, jednak liczba zarejestrowanych podmiotów pozostawała poniżej średniej dla przyjętej grupy porównawczej, wynoszącej wówczas 4 303 podmioty.

W 2024 roku liczba podmiotów gospodarczych w powiecie wzrosła do 10 830, co oznacza przyrost o 1 026 jednostek względem 2020 roku. W analogicznym okresie w Gminie Szamotuły odnotowano wzrost o 252 przedsiębiorstwa, osiągając poziom 3 916 podmiotów, które stanowiły 36,2% ogólnej liczby firm w powiecie. Pomimo wzrostu bezwzględnej liczby podmiotów, ich poziom w Gminie nadal pozostawał niższy niż średnia dla gmin w grupie porównawczej, która wynosiła w tym czasie 4 740 podmiotów.

Struktura przestrzenna działalności gospodarczej wskazuje na wyraźną koncentrację przedsiębiorstw w granicach miasta Szamotuły, gdzie w 2024 roku zarejestrowanych było 2 617 podmiotów, co stanowiło blisko 67% wszystkich firm funkcjonujących na obszarze Gminy.

Tab. 13. Zmiany liczby podmiotów gospodarczych w gminach powiatu szamotulskiego i w grupie porównawczej w latach 2020-2024

JST	2020		2024		zmiana liczby zarejestrowanych podmiotów w okresie 2020-2024
	liczba zarejestrowanych podmiotów w REGON	odsetek w powiecie	liczba zarejestrowanych podmiotów w REGON	odsetek w powiecie	
powiat szamotulski	9 804	100,0%	10 830	100,0%	1 026
Obrzycko (gmina miejska)	258	2,6%	270	2,5%	12
Duszniki	908	9,3%	1 066	9,8%	158
Kaźmierz	996	10,2%	1 200	11,1%	204
Obrzycko (gmina wiejska)	439	4,5%	505	4,7%	66
Ostroróg	348	3,5%	403	3,7%	55
Pniewy	1 495	15,2%	1 594	14,7%	99
Szamotuły	3 664	37,4%	3 916	36,2%	252
Wronki	1 696	17,3%	1 876	17,3%	180
Grupa porównawcza	4 303	-	4 740	-	437

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W 2024 wśród spółek handlowych z siedzibą w Gminie Szamotuły 42 posiadały udziały kapitału zagranicznego.

Według danych na koniec 2024 roku wśród podmiotów gospodarczych prowadzących działalność na terenie Gminy Szamotuły, na podstawie Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD 2007), najwięcej z nich działało w sekcji G Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle (21%). Wysokim udziałem odznaczały się również sekcje F Budownictwo (16%), M Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (9%) oraz C Przetwórstwo przemysłowe (9%).

Tab. 14. Podmioty działające na terenie Gminy Szamotuły na koniec 2024 r. według sekcji PKD

SEKCJE PKD 2007	Liczba podmiotów	Udział
SEKCJA G Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	808	21%
SEKCJA F Budownictwo	625	16%
SEKCJA M Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	366	9%
SEKCJA C Przetwórstwo przemysłowe	340	9%
SEKCJA S i T Pozostała działalność usługowa	303	8%
SEKCJA H Transport i gospodarka magazynowa	292	7%
SEKCJA Q Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	208	5%
SEKCJA L Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	196	5%
SEKCJA N Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	147	4%
SEKCJA P Edukacja	132	3%
SEKCJA K Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	106	3%
SEKCJA J Informacja i komunikacja	103	3%
SEKCJA R Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	93	2%
SEKCJA I Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	83	2%
SEKCJA A Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	65	2%
SEKCJA O Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	21	1%
SEKCJA E Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	11	0%
SEKCJA B Górnictwo i wydobywanie	1	0%

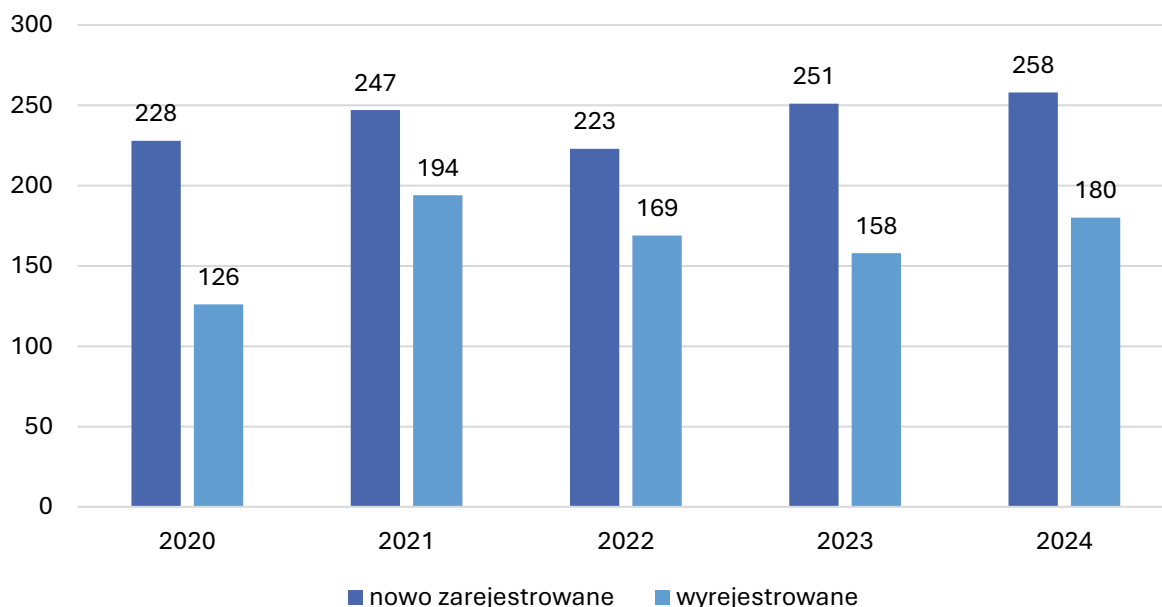
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Wśród największych przedsiębiorstw działających na terenie Gminy Szamotuły wymienić można m.in.:

- ADM Szamotuły Sp. z o.o. (produkcja spożywcza – oleje roślinne),
- Kogeneracja Szamotuły S.A. (energetyka),
- Kenpol Sp. z o.o. (działalność usługowa i przemysłowa),
- Market Przemysłowy Bracia Olejniczak Sp. K. (handel przemysłowy).

Analiza danych dotyczących zmian w rejestrze REGON w latach 2020-2024 na terenie Gminy Szamotuły wskazuje na utrzymującą się przewagę liczby nowo rejestrowanych podmiotów gospodarczych nad liczbą podmiotów wyrejestrowanych. Najwyższą liczbę nowych rejestracji

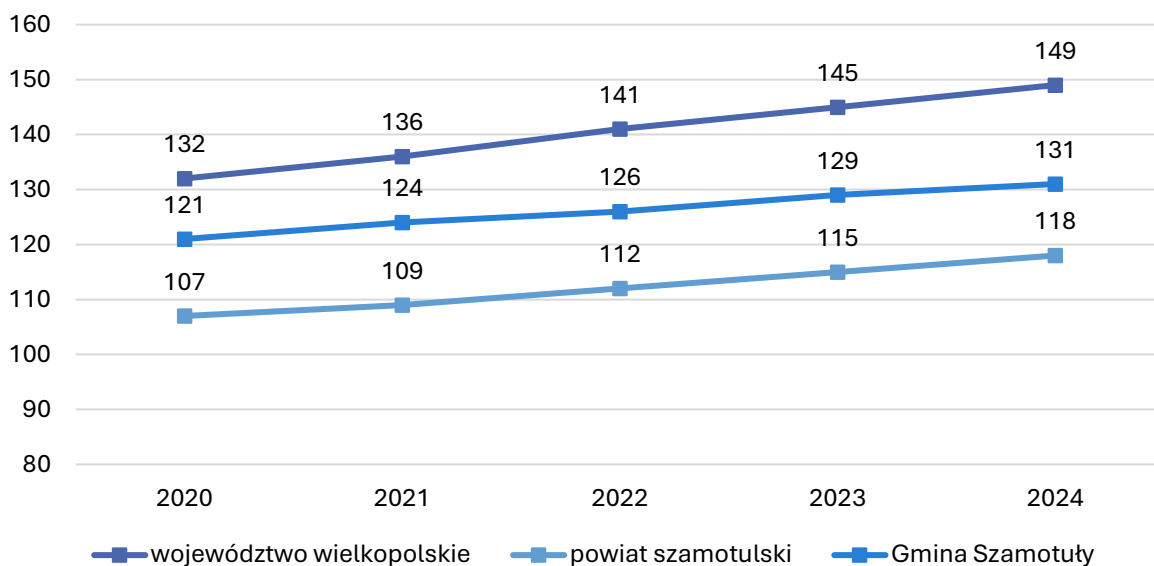
odnotowano w 2024 roku (258), natomiast największa liczba wyrejestrowań wystąpiła w 2021 roku (194). W ujęciu syntetycznym świadczy to o dodatnim saldzie zmian w strukturze przedsiębiorstw, co potwierdza utrzymującą się aktywność gospodarczą oraz relatywnie korzystne warunki dla rozwoju przedsiębiorczości na obszarze Gminy w analizowanym okresie.

Ryc. 13. Porównanie liczby podmiotów nowo zarejestrowanych i wyrejestrowanych z rejestru REGON w latach 2020-2024 działających na terenie Gminy Szamotuły

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Dla osiągnięcia porównywalności poziomu rozwoju przedsiębiorczości w poszczególnych jednostkach samorządu terytorialnego stosowane jest kryterium liczby przedsiębiorstw przypadających na 1 tys. mieszkańców. Gminę Szamotuły zestawiono ze średnią dla gmin powiatu szamotulskiego oraz województwa wielkopolskiego, co prezentuje poniższa rycina. W latach 2020-2024 odnotowano stały wzrost wartości wskaźnika dla wszystkich analizowanych jednostek. W tym czasie jego wartość dla obszaru województwa wielkopolskiego wzrosła z 132 do 149. Średnia dla powiatu szamotulskiego wzrosła natomiast w tym czasie ze 107 do 118. W całym analizowanym okresie omawiany wskaźnik przybierał dla Gminy Szamotuły wartości powyżej średniej dla powiatu szamotulskiego. W tym czasie jego wartość dla Gminy wzrosła ze 121 do 131.

Ryc. 14. Liczba podmiotów zarejestrowanych w systemie REGON w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców w Gminie Szamotuły na tle średniej dla gmin powiatu i województwa w latach 2020-2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

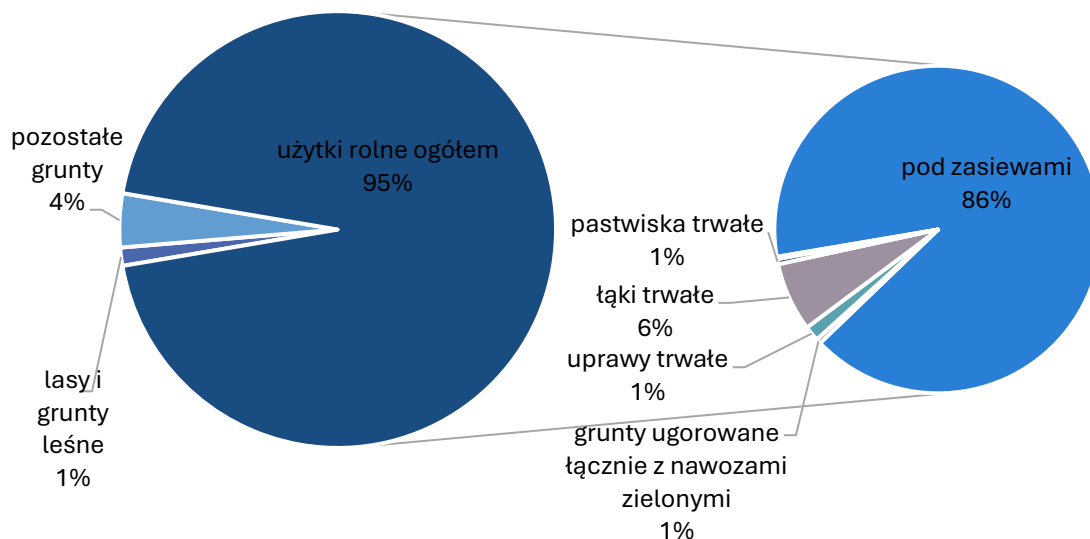
Rolnictwo

W Gminie Szamotuły istotną rolę pod względem rozwoju społeczno-gospodarczego odgrywa rolnictwo, dlatego analizując jej gospodarkę lokalną należy uwzględnić specyfikę znajdujących się na jej terenie gospodarstw rolnych. Najbardziej rzetelnym źródłem informacji odzwierciedlającym realny stan rolnictwa są przeprowadzone raz na 10 lat Powszechne Spisy Rolne. Obowiązek przeprowadzenia spisów wynika z rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady, a uszczegółowionego na poziomie krajowym w drodze ustawy z dnia 31 lipca 2019 r. o Powszechnym Spisie Rolnym w 2020 r. Udział w spisie rolnym jest obowiązkowy, a odmowa przystąpienia skutkować może nałożeniem grzywny. Dzięki przyjętym rozwiązaniom w ostatnim Powszechnym Spisie Rolnym przeprowadzonym w 2020 r. według danych GUS wzięło udział 98% polskich gospodarstw rolnych. Tym samym, analiza stanu rolnictwa na terenie Gminy Szamotuły przeprowadzona została głównie w oparciu o dane pozyskane na drodze PSR 2020.

Warunki glebowe Gminy Szamotuły należy ocenić jako korzystne dla rozwoju produkcji rolniczej, co potwierdza struktura klas bonitacyjnych gruntów ornych. Największy udział mają gleby klasy IV (ok. 34%) oraz III (ok. 33%), natomiast gleby klasy II występują marginalnie (ok. 1,5%) i koncentrują się głównie w obrębach Śmiłowo, Gąsawy, Przeclaw i Pamiętkowo. Na obszarze Gminy nie występują natomiast gleby klasy I. Gleby najslabsze (klasy V i VI) zajmują łącznie ok. 30% gruntów ornych, przy czym udział klasy VI wynosi jedynie 9%, co wskazuje na relatywnie niewielki udział gruntów o bardzo niskiej przydatności rolniczej.

Zgodnie z klasyfikacją kompleksów rolniczej przydatności gleb, na terenie Gminy dominują kompleksy o dobrej jakości, w tym: żytni bardzo dobry (20,4%), żytni dobry (11,5%) oraz pszenno-dobry (10,5%). Istotny udział ma również kompleks żytni słaby (15,4%). Najlepsze kompleksy pszenne występują przede wszystkim w obrębach Szczuczyn, Śmiłowo, Jastrowo, Otorowo, Krzeszkowice, Gąsawy, Baborowo, Przeclaw i Pamiętkowo. Gleby nieprzydatne rolniczo występują stosunkowo rzadko i ograniczają się do wschodniej części obrębu Mutowo. Struktura ta potwierdza wysoki potencjał rolniczy Gminy, przy sprzyjających warunkach siedliskowych i agroklimatycznych.

W 2020 roku użytki rolne zajmowały około 95% gospodarstw rolnych. W ich strukturze użytkowania dominowały grunty pod zasiewami (86%) i łąki trwałe (6%). Z kolei lasy i grunty leśne stanowiły ok. 1% ich powierzchni, a pozostałe grunty – ok. 4%. Strukturę użytkowania gruntów rolnych prezentuje poniższa rycina.

Ryc. 15. Użytkowanie gospodarstw rolnych oraz użytków rolnych na terenie Gminy Szamotuły w 2020 roku
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PSR 2020.

Wśród zasiewów przeważały zboża (55%), spośród których najwyższym udziałem odznaczała się pszenica (19%) i pszenżyto (12%). Oprócz zbóż, znaczną część zasiewów stanowiły uprawy przemysłowe, w tym rzepak i rzepnik (16%), międzyplony (14%) oraz okopowe (7%).

W 2020 r. w Gminie Szamotuły łącznie zarejestrowanych było 576 gospodarstw rolnych, co stanowiło ok. 22,2% wszystkich gospodarstw rolnych znajdujących się w powiecie szamotulskim. Średnia wielkość gospodarstwa rolnego w Gminie Szamotuły jest nieznacznie mniejsza niż średnia dla powiatu szamotulskiego (na terenie badanej jednostki wyniosła ok. 21 ha, podczas gdy w całym powiecie średnia kształtowała się na poziomie 21,73 ha). Większość z gospodarstw rolnych w Gminie Szamotuły według grup obszarowych użytków rolnych zawierało się w przedziale 1-5 ha (31% wszystkich gospodarstw), a drugim z kolei były gospodarstwa znajdujące się w przedziale 15 ha i więcej (28%).

Tab. 15. Gospodarstwa rolne wg grup obszarowych użytków rolnych w Gminie Szamotuły na tle powiatu szamotulskiego

Gospodarstwa rolne wg grup obszarowych użytków rolnych	Gmina Szamotuły		powiat szamotulski	
	Liczba podmiotów	Udział	Liczba podmiotów	Udział
ogółem	576	100%	2 593	100%
do 1 ha włącznie	35	6%	95	4%
1 - 5 ha	176	31%	763	29%
5 - 10 ha	103	18%	480	19%
10 - 15 ha	102	18%	418	16%
15 ha i więcej	160	28%	837	32%
Średnia wielkość gospodarstwa rolnego dla użytków rolnych (ha)	21,00		21,73	

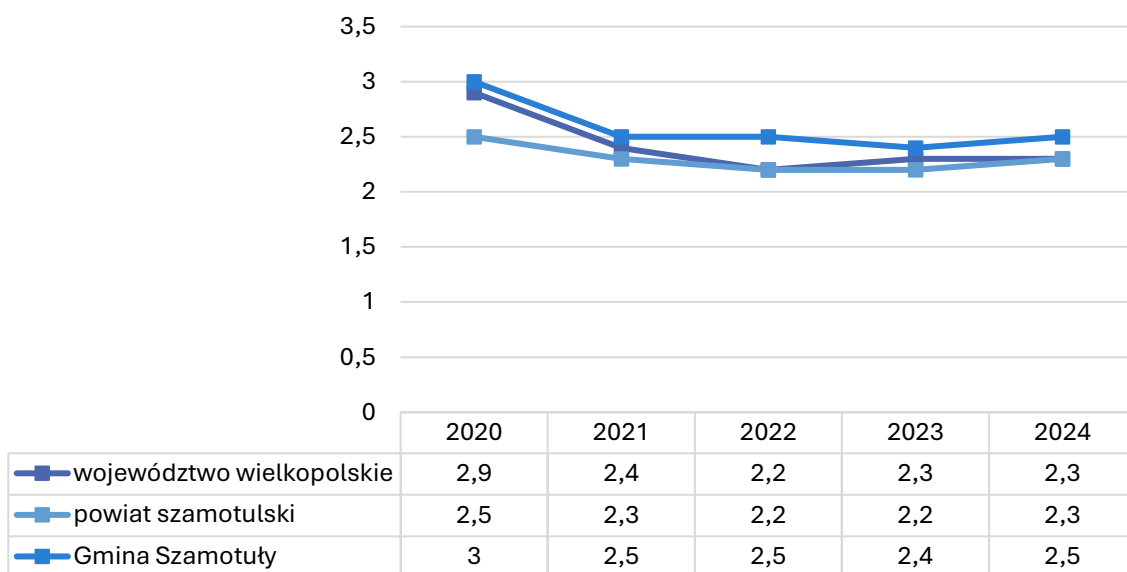
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PSR 2020.

Struktura wielkościowa gospodarstw rolnych jest szczególnie istotna w analizie ich dochodowości. Nadmierne rozdrobnienie determinuje najczęściej brak możliwości utrzymania gospodarstwa domowego w oparciu o środki pozyskane z działalności rolniczej. Z kolei wielkopowierzchniowe gospodarstwa rolne wymagają wysokiego stopnia mechanizacji produkcji, co wiąże się z ich kapitałochłonnością. Zdecydowana większość gospodarstw rolnych wykazała dochód uzyskany z prowadzonej działalności rolniczej (572). Poddając jednak analizie również inne źródła dochodu, widoczne jest, że najczęściej gospodarstwa domowe nie są utrzymywane wyłącznie z prowadzonej działalności rolniczej, ale również z innych form zarobkowania. W 38,5% przypadków były to również dochody z pracy najemnej, w 26,9% – dochody z emerytury i renty, w 18,2% – dochody z innych niezarobkowych źródeł poza emeryturą i rentą, a w 17,7% dochody z pozarolniczej działalności gospodarczej. Wysoki udział gospodarstw czerpiących dochody z tytułu renty lub emerytury może świadczyć o tym, że są to gospodarstwa osób w wieku poprodukcyjnym, zajmujących się prowadzeniem gospodarstw rolnych. Potencjalnie może to również świadczyć o tym, że kolejne pokolenia nie chcą przejmować rodzinnych gospodarstw i kontynuować prowadzenia działalności rolniczej.

Rynek pracy

Zjawiskiem ściśle związanym z dynamiką oraz kierunkiem rozwoju gospodarczego jednostki samorządowej jest sytuacja na rynku pracy. Dostępność stabilnego zatrudnienia w połączeniu z satysfakcją z wykonywanej pracy ma bezpośredni wpływ na ocenę jakości życia mieszkańców oraz atrakcyjność osiedleńczą jednostki. Wyrazem złej sytuacji na lokalnym rynku pracy jest wzrost bezrobocia. Osobę bezrobotną rozumieć należy jako osobę, która ukończyła 18 rok życia i nie osiągnęła jeszcze wieku emerytalnego, która pozostaje niezatrudniona i nie podejmuje działalności zarobkowej, ale może podjąć pracę i jest zarejestrowana w odpowiednim dla miejsca stałego bądź czasowego zameldowania powiatowym urzędzie pracy oraz poszukuje miejsca zatrudnienia lub pracy zarobkowej. Wysokie bądź długotrwałe bezrobocie wpływać może także na nasilenie się innych problemów społecznych, takich jak: ubóstwo, alkoholizm czy przestępczość.

Poniższa rycina przedstawia zmiany udziału osób bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w Gminie Szamotuły na tle średniej dla gmin powiatu szamotulskiego oraz województwa wielkopolskiego w latach 2020-2024. W analizowanym okresie średnia wartość wskaźnika na terenie badanej jednostki kształtowała się na poziomie 2,6%, co stanowiło wynik wyższy od średniej dla gmin województwa wielkopolskiego (2,4%) oraz powiatu szamotulskiego (2,3%). Udział osób pozostających bez pracy na terenie Gminy był najwyższy w 2020 roku, kiedy to kształtował się na poziomie 3%. Sytuacja ta była skutkiem kryzysu gospodarczego wywołanego globalną pandemią SARS-CoV-2. W kolejnym roku wartość wskaźnika uległa jednak zmniejszeniu i utrzymywała się na stabilnym poziomie w kolejnych latach.

Ryc. 16. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w Gminie Szamotuły na tle średniej gmin powiatu i województwa w latach 2020-2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Według danych Powiatowego Urzędu Pracy w Szamotulach w powiecie szamotulskim pod koniec stycznia 2026 roku zarejestrowanych było 1 406 osób bezrobotnych, z czego 54,7% stanowiły kobiety. Pod względem czasu pozostawania bez pracy najliczniejszą grupę stanowiły osoby bezrobotne od 1 do 3 miesięcy (290 osób, z czego 47,2% stanowiły kobiety) oraz od 6 do 12 miesięcy (272, z czego 54,4% stanowiły kobiety). Wśród zarejestrowanych osób bezrobotnych najliczniejszą grupę stanowiły osoby w wieku od 35 do 44 lat (391 osób, z czego 57,3% stanowiły kobiety). Pod względem wykształcenia natomiast przeważały osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym lub branżowym (444 osoby, z czego 45% stanowiły kobiety).

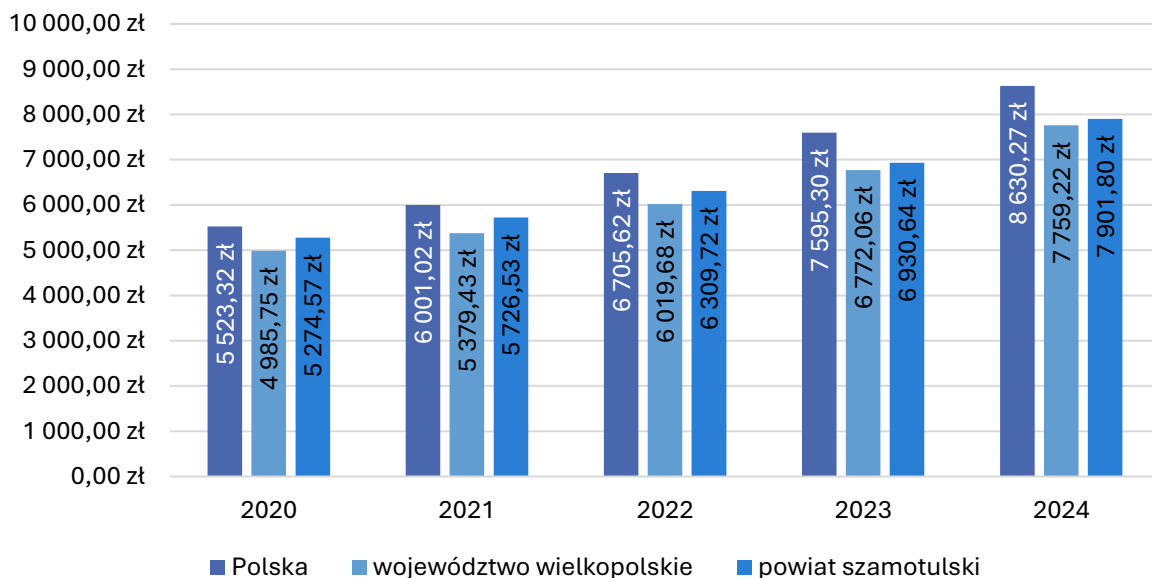
Tab. 16. Struktura bezrobotnych w powiecie szamotulskim w 2026 roku (stan na 31 stycznia 2026 r.)

		Ogółem	Udział kobiet
Bezrobotni zarejestrowani ogółem		1 406	54,7%
Czas pozostawania bez pracy w m-c	do 1	163	51,5%
	1-3	290	47,2%
	3-6	235	48,5%
	6-12	272	54,4%
	12-24	234	61,1%
	Powyżej 24	212	67,5%
Wiek	18-24	234	60,7%
	25-34	279	65,6%
	35-44	391	57,3%
	45-54	280	54,3%
	55 lat i więcej	222	30,6%
Wykształcenie	wyższe	132	71,2%
	policealne oraz średnie zawodowe	282	63,5%
	średnie ogólnokształcące	163	66,3%
	zasad. zawodowe/branżowe	444	45%
	gimnazjalne/ podstawowe i poniżej	385	48,8%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Według danych zawartych w Barometrze Zawodów w powiecie szamotulskim w 2026 roku występować będzie deficyt poszukujących pracy w następujących zawodach: brukarze, diagności laboratoryjni i medyczni, elektrycy i energetycy, fizjoterapeuci i masażyści, kierowcy autobusów, kierowcy samochodów ciężarowych i ciągników siodłowych, krawcy i pracownicy produkcji odzieży, lekarze, logopedzi i audiofonolodzy, magazynierzy, mechanicy pojazdów samochodowych, mechanicy-monterzy maszyn, urządzeń i instrumentów, monterzy instalacji budowlanych, monterzy konstrukcji metalowych, murarze i tynkarze, nauczyciele nauczania wczesnoszkolnego, nauczyciele przedmiotów ogólnokształcących i języków obcych, nauczyciele przedszkoli, operatorzy aparatury medycznej, operatorzy i mechanicy sprzętu do robót ziemnych, operatorzy obrabiarek skrawających, operatorzy urządzeń dźwigowo-transportowych, opiekunki dziecięce, opiekunowie osoby starszej lub z niepełnosprawnością, pedagodzy i nauczyciele wspierający, pielęgniarki i położne, pracownicy fizyczni w produkcji i pracach prostych, pracownicy służb mundurowych, pracownicy socjalni i mediatorzy, psycholodzy i terapeuci, ratownicy medyczni, spawacze, ślusarze, tapicerzy, technicy mechanicy oraz wychowawcy w placówkach oświatowych i opiekuńczych. Dodatkowo, wystąpić ma duży deficyt poszukujących pracy wśród nauczycieli szkół specjalnych i oddziałów integracyjnych.

W latach 2020-2024 doszło do znacznego wzrostu przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia, zarówno na terenie powiatu szamotulskiego, jak i całego kraju. W 2020 roku średnie wynagrodzenie brutto w Polsce kształtowało się na poziomie 5 523,32 zł, a w województwie wielkopolskim – 4 985,75 zł. Na tle średniej wojewódzkiej powiat szamotulski odznaczał się wyższą wartością średniego miesięcznego wynagrodzenia brutto, które wynosiło w tym czasie 5 274,57 zł. W 2024 roku natomiast wyniosło ono w Polsce 8 630,27 zł (wzrost o 56% względem 2020 roku), w województwie wielkopolskim – 7 756,22 zł (wzrost o 56%), a w powiecie szamotulskim – 7 901,80 zł (wzrost o 50%). Analiza przytoczonych danych wskazuje, że w latach 2020-2024 średnia wartość miesięcznego wynagrodzenia w powiecie szamotulskim wzrosła, ale dynamika wzrostu pozostawała poniżej średniej dla województwa i całego kraju.

Ryc. 17. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w powiecie szamotulskim i województwie wielkopolskim na tle kraju w latach 2020-2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

3.2. Stan finansów samorządowych

Stan finansów samorządowych determinuje zdolność jednostki samorządu terytorialnego do zaspokajania bieżących potrzeb i oczekiwań mieszkańców oraz podejmowania działań inwestycyjnych, przez co w znaczący sposób wpływa na dynamikę i kierunek rozwoju lokalnego.

Wykonanie budżetu

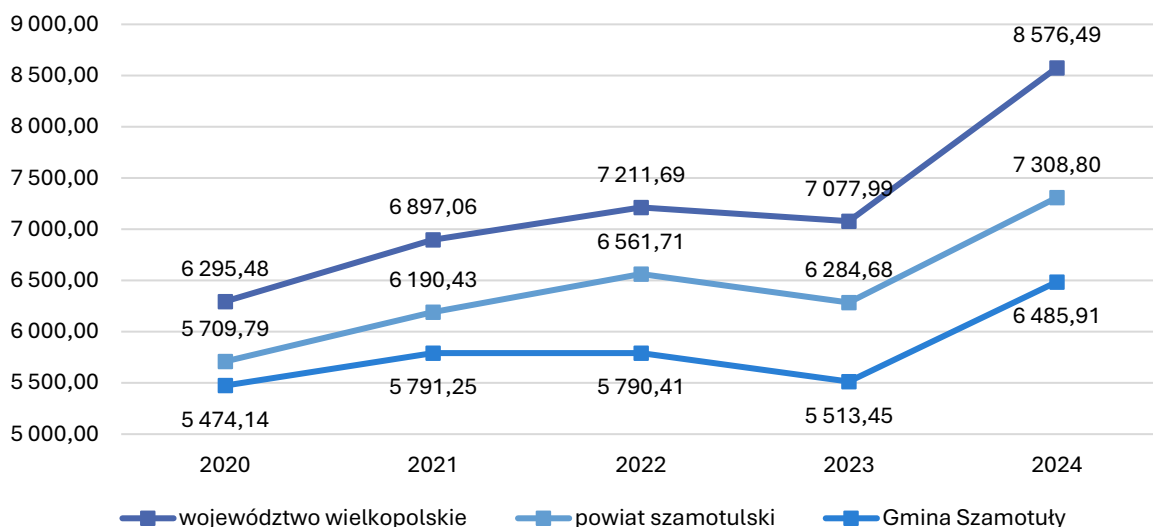
W latach 2020-2024 dochody ogółem Gminy Szamotuły oscylowały w przedziale od 165,6 mln zł do 194,4 mln zł. Ich najniższą wartość odnotowano w 2020 roku, a najwyższą w roku 2024. Znaczący wpływ na wysokość dochodów budżetowych Gminy Szamotuły miały dochody bieżące, których średni udział w dochodach ogółem wynosił 94,7%, a średnia wartość – 161,9 mln zł. Wpływy budżetowe z dochodów bieżących osiągnęły najwyższym poziom w roku 2024 (184,7 mln zł), a najniższy w roku 2023 (151,9 mln zł). Dochody majątkowe oscylowały natomiast w owym okresie w przedziale od 3 do 13,8 mln.

Tab. 17. Zestawienie głównych kategorii dochodów i wydatków Gminy Szamotuły w latach 2019-2024 (zł)

	2020	2021	2022	2023	2024
Dochody ogółem, w tym:	165 592 759,30	174 507 744,06	174 135 016,65	165 657 167,33	194 368 643,98
dochody bieżące	153 333 963,44	166 837 706,08	171 131 344,56	151 864 994,55	184 687 344,43
dochody majątkowe	12 258 795,86	7 670 037,98	3 003 672,09	13 792 172,78	9 681 299,55
Wydatki ogółem, w tym:	159 167 908,45	168 718 055,48	189 624 105,61	163 544 819,03	196 469 286,23
wydatki bieżące	144 042 321,59	153 564 145,64	168 775 451,94	152 945 066,12	174 894 308,39
wydatki majątkowe	15 125 586,86	15 153 909,84	20 848 653,67	10 599 752,91	21 574 977,84
Wynik budżetu	6 424 850,85	5 789 688,58	-15 489 088,96	2 112 348,30	-2 100 642,25

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań budżetowych.

Przeliczając dochody ogółem na 1 mieszkańca, w latach 2020-2024 wynosiły one średnio 5 811 zł. W latach 2020-2021 ich wartość wzrosła z 5 474 do 5 791 zł, po czym w kolejnych latach malała, aż w 2023 roku wyniosła 5 513 zł. W 2024 roku doszło natomiast do ich znacznego wzrostu, w wyniku którego wartość wskaźnika wyniosła 6 486 zł. Należy zaznaczyć, że w całym analizowanym okresie wartość dochodów ogółem przypadających na 1 mieszkańca w Gminie Szamotuły była poniżej średniej dla powiatu szamotulskiego i województwa wielkopolskiego.

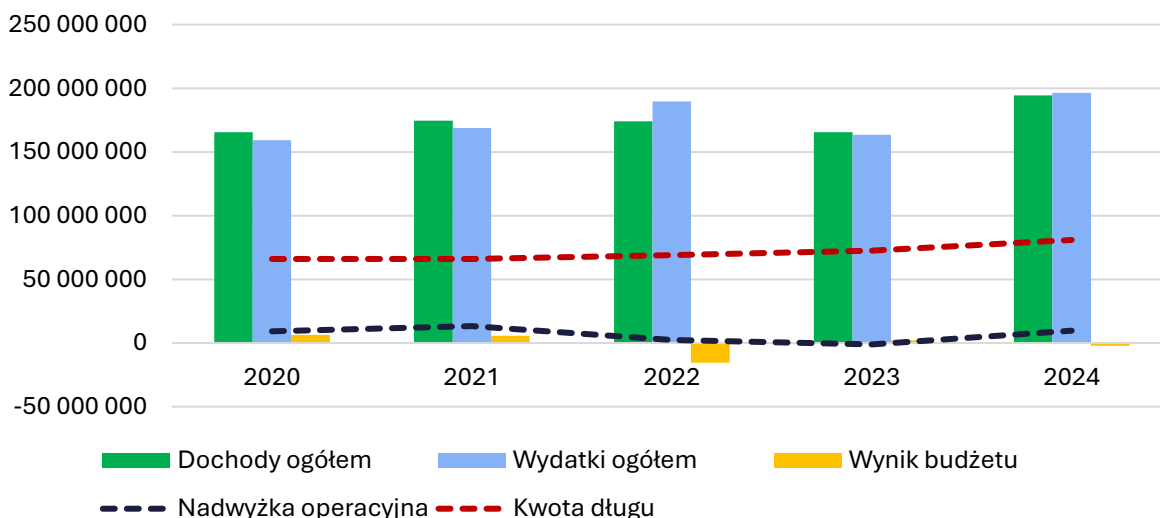
Ryc. 18. Dochody ogółem na 1 mieszkańca w Gminie Szamotuły na tle powiatu i województwa na latach 2020-2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W 2020 roku wydatki ogółem Gminy Szamotuły wyniosły 159,1 mln zł, po czym w kolejnych latach stale rosły, aż w 2022 roku wyniosły 189,6 mln zł. W 2023 roku doszło do ich spadku. W tym czasie wydatki budżetu Gminy Szamotuły kształtowały się na poziomie 163,5 mln zł. W 2024 roku miejsce miał znaczny wzrost wartości dochodów budżetowych, co wiązało się również ze wzrostem wysokości wydatków, które wyniosły w tym czasie blisko 196,5 mln zł. Przeszło 90,5% wydatków ogółem stanowiły w tym czasie wydatki bieżące. Ich wartość wahała się w przedziale od 144 mln zł do 174,9 mln zł, osiągając najniższą wartość w 2020 roku, a najwyższą w roku 2024. Wydatki majątkowe natomiast oscylowały w przedziale od 10,6 mln zł w 2023 roku do 21,6 mln zł w 2024 roku.

Wynik budżetu, stanowiący różnicę dochodów ogółem i wydatków ogółem, w analizowanym okresie przyjmował wartości od -15,5 mln zł do 6,4 mln zł. Najwyższą nadwyżkę dochodów nad wydatkami odnotowano w 2020 roku, a największy deficyt – w roku 2022, co spowodowane było znacznym wzrostem wydatków bieżących i majątkowych w tym czasie.

Poniższy wykres przedstawia wykonanie budżetu Gminy Szamotuły w latach 2020-2024. Zestawiając dochody i wydatki Gminy Szamotuły należy zauważyć, że przez większość analizowanego czasu dochody ogółem przewyższały wydatki ogółem. W tym czasie doszło również do wzrostu poziomu zadłużenia z 66,1 mln zł do 80,9 mln zł.

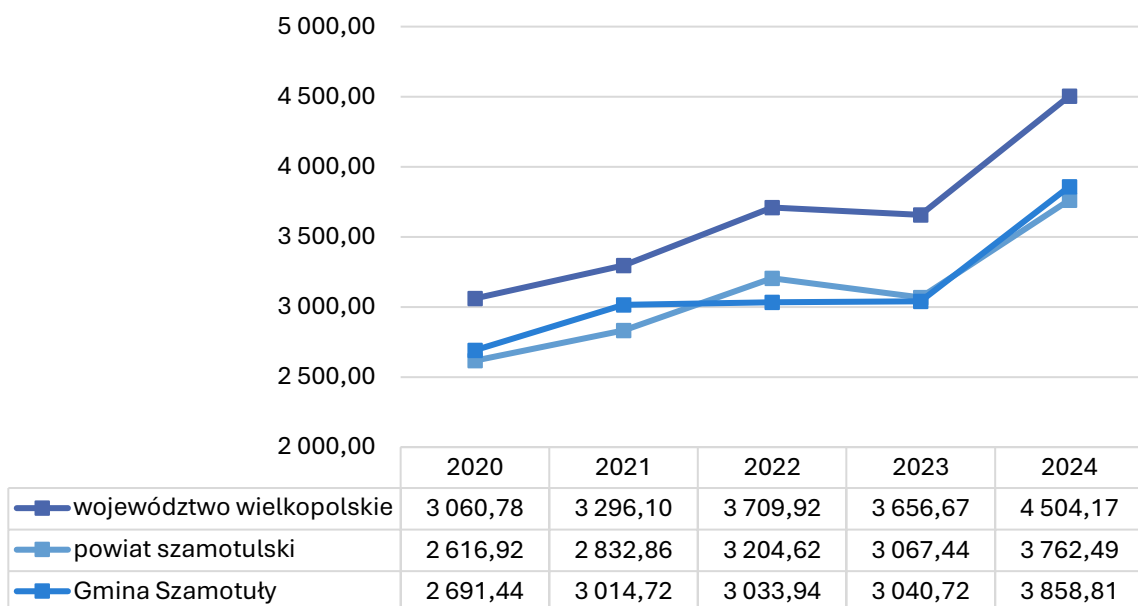
Ryc. 19. Wykonanie budżetu Gminy Szamotuły w latach 2020-2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań budżetowych.

Struktura dochodów i wydatków

Wśród dochodów budżetowych najistotniejszą rolę odgrywają dochody własne, które są czynnikiem decydującym o samodzielności finansowej jednostki. Zaliczane są do nich przede wszystkim podatki i opłaty lokalne. Jest to szczególnie ważne, ponieważ w tej kategorii dochodów gmina posiada prerogatywy do kształtowania ich poziomu poprzez wydawanie uchwał, dzięki którym może decydować o stawkach podatkowych, wprowadzaniu ulg i zwolnień, umarzaniu należności, a także do przejmowania z nich wpływów. Dzięki znacznemu zakresowi swobody w kształtowaniu tych dochodów, jednostka może również oddziaływać na podmioty gospodarcze, które funkcjonują na danym terenie, a przez to stymulować rozwój lokalny.

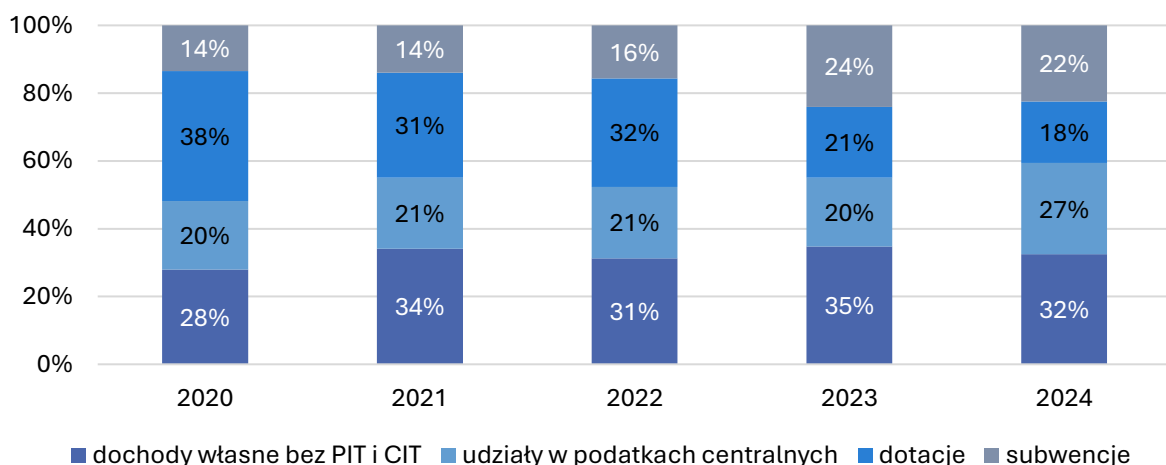
W latach 2020-2024 dochody własne na 1 mieszkańca w Gminie Szamotuły kształtowały się w przedziale od 2 691 zł do 3 859 zł, osiągając średnią wartość na poziomie 3 128 zł. W tym czasie średnia dla obszaru województwa wielkopolskiego wynosiła 3 646 zł, a dla powiatu szamotulskiego – 3 097 zł.

Ryc. 20. Dochody własne na 1 mieszkańca w Gminie Szamotuły na tle powiatu i województwa w latach 2020-2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Analizując strukturę dochodów budżetowych Gminy Szamotuły w latach 2020-2024 można zaobserwować, że znacznym udziałem w tych dochodach odznaczały się dotacje. W latach 2020-2022 stanowiły one średnio 34% wszystkich wpływów budżetowych, a w 2023 roku, ze względu na całkowite przeniesienie wypłat z Programu Rodzina 500+/800+ do ZUS, uległy one zmniejszeniu do 32%, systematycznie spadając w kolejnych latach. Subwencje natomiast stanowiły w analizowanym okresie średnio 19% wpływów budżetowych Gminy Szamotuły, z czego najwyższy ich poziom odnotowano w 2023 roku (24%). Dochody własne bez PIT i CIT stanowiły średnio 32% wpływów budżetowych. Ich najwyższym udziałem odznaczał się rok 2023 (35%), a najniższym – rok 2020 (28%). Udział w podatkach centralnych odpowiadał natomiast w latach 2020-2024 za 22% wpływów budżetowych. Ich największy udział odnotowano w 2024 roku, w którym wyniósł 27%. Wynik ten świadczy o stosunkowo wysokim poziomie samodzielności finansowej Gminy Szamotuły.

Ryc. 21. Struktura dochodów Gminy Szamotuły w latach 2020-2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań budżetowych.

Wśród dochodów podatkowych na przestrzeni analizowanych lat najważniejszą rolę odgrywały wpływy z tytułu udziału w podatku PIT, którego wartość w latach 2020-2024 oscylowała w przedziale od 29,2 mln zł do 47,4 mln zł. Znaczne wpływy budżetowe odnotowano również z tytułu podatku od nieruchomości, którego wartość w analizowanym okresie wzrosła z blisko 22 mln zł do 29,5 mln zł.

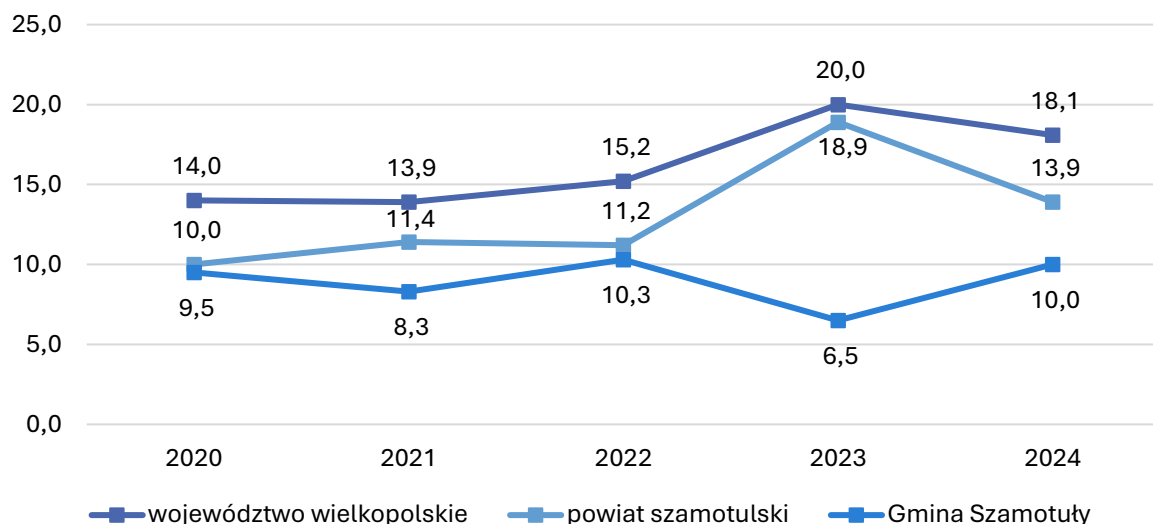
Tab. 18. Dochody podatkowe Gminy Szamotuły w latach 2020-2024

	2020	2021	2022	2023	2024
PIT	31 687 340,00	34 474 624,00	34 541 137,91	29 227 360,00	47 415 164,00
CIT	1 820 309,81	2 087 688,26	2 131 655,15	4 378 094,00	4 980 180,00
podatek rolny	1 354 547,84	1 551 248,38	1 570 785,00	1 875 438,64	2 275 015,85
podatek od nieruchomości	21 982 979,12	22 163 232,00	24 978 727,06	24 883 555,34	29 454 487,24
podatek leśny	79 149,30	79 870,91	85 355,25	129 952,93	131 767,40
podatek od środków transportowych	925 923,46	927 660,11	962 027,75	986 333,27	1 018 136,13
karta podatkowa	48 195,51	118 896,21	127 029,72	148 346,00	135 622,04
podatek od czynności cywilnoprawnych	1 871 260,28	2 243 595,42	2 174 305,39	2 019 095,84	2 178 759,18
wpływy z opłaty skarbowej	636 273,35	744 342,51	656 753,20	676 718,85	670 799,54
wpływy z opłaty eksploatacyjnej	5 424,00	16 660,99	9 173,00	20 162,20	38 267,90

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań budżetowych.

Wśród wydatków budżetowych, największy ich udział w latach 2020-2024 dotyczył kolejno działu 801 – Oświata i wychowanie (średnio 36%), 855 – Rodzina (18%) oraz 900 – Gospodarka komunalna i ochrony środowiska (13%).

Analiza udziału wydatków inwestycyjnych w strukturze wydatków ogółem Gminy Szamotuły w latach 2020-2024 wskazuje, że średni poziom tego wskaźnika wyniósł 8,9%. Najwyższą wartość odnotowano w 2022 roku (10,3%), natomiast najniższą w 2023 roku (6,5%). W całym analizowanym okresie udział wydatków inwestycyjnych w budżecie Gminy pozostawał niższy niż średnia dla gmin powiatu szamotulskiego oraz województwa wielkopolskiego. W ujęciu syntetycznym świadczy to o relatywnie ostrożnej polityce inwestycyjnej Gminy na tle jednostek porównawczych, co może wskazywać na ograniczone możliwości finansowe lub priorytetowe traktowanie wydatków bieżących. Jednocześnie zauważalne wahania wskaźnika w poszczególnych latach potwierdzają zmienną dynamikę realizacji zadań inwestycyjnych.

Ryc. 22. Udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem w Gminie Szamotuły na tle powiatu i województwa

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Wśród realizowanych w tym czasie inwestycji wymienić można m.in. następujące:

- budowa przedszkola integracyjnego przy ulicy Lipowej w Szamotułach,
- budowa stacji przeładunkowej odpadów komunalnych wraz z infrastrukturą techniczną dla Miasta i Gminy Szamotuły,
- budowa punktu selektywnego zbierania odpadów komunalnych dla Miasta i Gminy Szamotuły,
- budowa boiska przy ul. Nowowiejskiego w Szamotułach.

Finansowanie ze źródeł zewnętrznych

Poniższa tabela prezentuje wykaz projektów, na które Gmina Szamotuły pozyskała dofinansowanie z Funduszy Europejskich w latach 2004-2024. Łączna wartość dofinansowania wyniosła 56,8 mln zł.

Tab. 19. Projekty dofinansowane z Funduszy Europejskich

Lp.	Tytuł projektu	Beneficjent	Wartość dofinansowania	Wartość projektu
Fundusze Europejskie na lata 2007-2013				
1.	Budowa szerokopasmowej infrastruktury dostępu do Internetu celem przeciwdziałania wykluczeniu cyfrowemu	Miasto i Gmina Szamotuły	4 023 235,73 zł	4 733 218,51 zł
2.	Indywidualizacja procesu nauczania i wychowania uczniów klas I-III z terenu Miasta i Gminy Szamotuły	Miasto i Gmina Szamotuły	391 065,52 zł	460 077,08 zł
3.	Uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej na terenie Gminy Szamotuły	Zakład Gospodarki Komunalnej w Szamotułach Sp. z o.o.	14 708 565,19 zł	24 021 104,83 zł

4.	Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu osób długotrwale bezrobotnych, niezaradnych życiowo i ich rodzin z miasta i gminy Szamotuły - SZANSA	Ośrodek Pomocy Społecznej w Szamotułach	1 040 369,15 zł	1 223 963,71 zł
Fundusze Europejskie na lata 2014-2020				
5.	Kompleksowa modernizacja energetyczna Szkoły Podstawowej nr 1 w Szamotułach	Miasto i Gmina Szamotuły	1 512 907,04 zł	1 890 132,33 zł
6.	Rewitalizacja centrum miasta wraz z przyległym otoczeniem do pełnienia nowych funkcji: społecznych, gospodarczych, kulturalnych i rekreacyjnych, poprzez: modernizację rynku i parku Jana III Sobieskiego w Szamotułach	Miasto i Gmina Szamotuły	8 839 320,52 zł	13 991 263,74 zł
7.	Rozwój infrastruktury edukacji ogólnej poprzez rozbudowę Zespołu Szkół w Pamiątkowie	Miasto i Gmina Szamotuły	3 686 710,95 zł	13 162 898,11 zł
8.	Wspieranie strategii niskoemisyjnych na obszarze Miasta i Gminy Szamotuły poprzez budowę Zintegrowanego Węzła Przesiadkowego w Szamotułach, Pamiątkowie i Baborówku wraz z infrastrukturą	Miasto i Gmina Szamotuły	2 960 713,10 zł	4 324 012,96 zł
9.	Zwiększenie integracji różnych form transportu wraz z poprawą dostępu do transportu publicznego poprzez rozbudowę systemu zintegrowanego węzła przesiadkowego na terenie miasta Szamotuły	Miasto i Gmina Szamotuły	2 134 181,29 zł	2 962 947,30 zł
10.	Rozwój systemu ścieżek rowerowych oraz spacerowych, a także poprawa ich jakości – na terenie Miasta i Gminy Szamotuły	Miasto i Gmina Szamotuły	1 119 922,77 zł	1 678 310,40 zł
11.	Wzrost funkcjonalności zintegrowanego węzła przesiadkowego na terenie Szamotuł	Miasto i Gmina Szamotuły	937 634,45 zł	1 357 866,72 zł
12.	Wsparcie na starcie na terenie Miasta i Gminy Szamotuły	Miasto i Gmina Szamotuły	674 101,00 zł	793 060,00 zł
13.	Klucz do lepszej edukacji w szkołach podstawowych na terenie Miasta Szamotuły	Miasto i Gmina Szamotuły	653 919,62 zł	769 317,20 zł
14.	Poprawa jakości kształcenia w Szkole Podstawowej nr 3 w Szamotułach	Miasto i Gmina Szamotuły	260 624,87 zł	306 617,50 zł
15.	Poprawa kształcenia ogólnego w Zespole Szkół w Pamiątkowie poprzez doposażenie pracowni, podniesienie kompetencji kadry i realizację dodatkowych zajęć	Miasto i Gmina Szamotuły	201 019,50 zł	236 493,53 zł
16.	Przebudowa i rozbudowa oczyszczalni ścieków w Otorowie	Zakład Gospodarki Komunalnej w	4 597 443,55 zł	8 156 125,32 zł

		Szamotułach Sp. z o.o.		
Fundusze Europejskie na lata 2021-2027				
17.	Budowa przedszkola integracyjnego przy ul. Zygmunta Szczęsnego Felińskiego w Szamotułach	Miasto i Gmina Szamotuły	5 313 643,10 zł	16 486 047,06 zł
18.	Inni a tak samo równi - edukacja włączająca w Gminie Szamotuły	Miasto i Gmina Szamotuły	1 710 224,60 zł	2 443 178,00 zł
19.	Miasto i Gmina Szamotuły dla przedszkolaków!	Miasto i Gmina Szamotuły	692 037,85 zł	988 625,50 zł
20.	Modernizacja infrastruktury Biblioteki Publicznej Miasta i Gminy Szamotuły	Miasto i Gmina Szamotuły	133 209,00 zł	166 511,25 zł
21.	Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowości Koźle w gminie Szamotuły	Zakład Gospodarki Komunalnej w Szamotułach Sp. z o.o.	1 594 530,00 zł	1 961 271,90 zł

Źródło: www.mapadotacji.gov.pl.

Gmina Szamotuły pozyskała również środki z Rządowego Funduszu Polski Ład, będącego Programem Inwestycji Strategicznych mającego na celu zwiększenie skali inwestycji publicznych poprzez bezzwrotne dofinansowanie działań inwestycyjnych realizowanych przez JST. Gmina pozyskała w ten sposób dotacje na inwestycje na łączną kwotę blisko 26,1 mln zł.

Tab. 20. Inwestycje w Gminie Szamotuły zrealizowane przy dofinansowaniu z Rządowego Funduszu Polski Ład

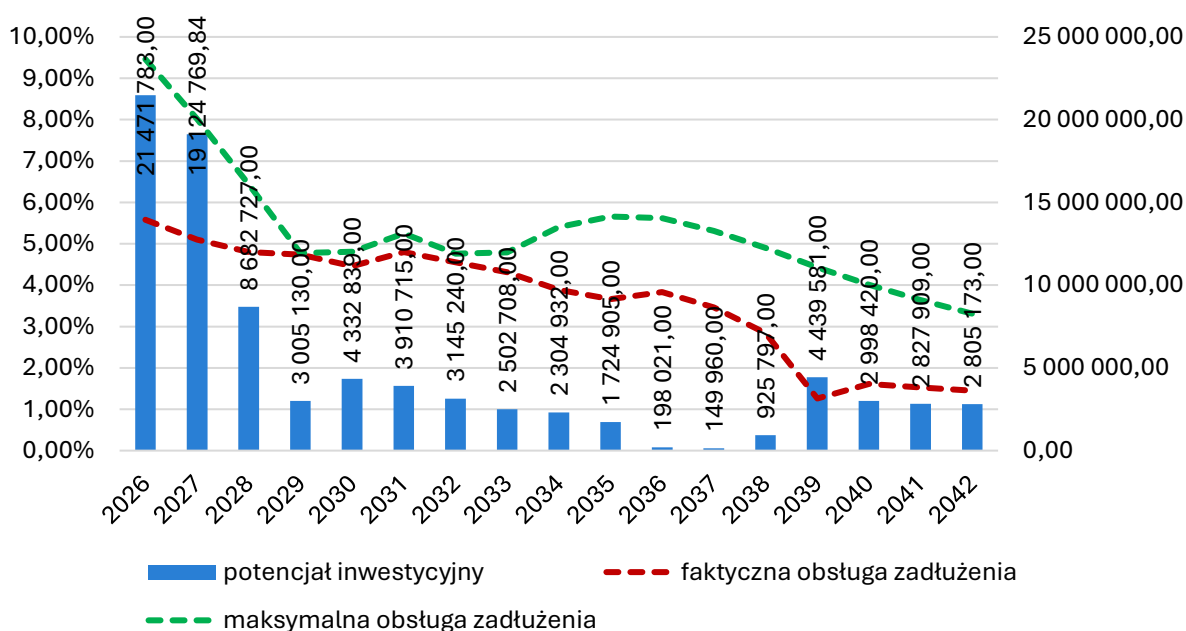
Lp.	Inwestycja	Kwota przyznanego dofinansowania	Data ogłoszenia wyników
1.	Budowa połączenia drogowego łączącego drogę gminną nr 258033P z drogą wojewódzką nr 187 wraz z infrastrukturą towarzyszącą	4 702 500,00 zł	25.10.2021
2.	Budowa przedszkola integracyjnego przy ul. Zygmunta Szczęsnego Felińskiego w Szamotułach	6 800 000,00 zł	30.05.2022
3.	Budowa stacji przeładunkowej odpadów komunalnych wraz z infrastrukturą techniczną dla Miasta i Gminy Szamotuły	3 150 000,00 zł	30.05.2022
4.	Budowa sortowni odpadów komunalnych dla Miasta i Gminy Szamotuły	1 889 312,00 zł	14.07.2022
5.	Rewitalizacja i ochrona dziedzictwa kulturowego zespołu bazyliki kolegiackiej z XIII wieku w Szamotułach	947 000,00 zł	14.07.2023
6.	Modernizacja oczyszczalni ścieków w Pamiątkowie	1 999 255,00 zł	15.09.2023
7.	Renowacja kaplicy św. Antoniego w kościele pw. św. Krzyża w Szamotułach	392 000,00 zł	26.09.2023
8.	Nowoczesna transformacja energetyczna placówek oświatowych w Gminie Szamotuły	4 254 300,00 zł	07.10.2023
9.	Budowa hali sportowej przy Szkole Podstawowej nr 1 w Szamotułach	2 000 000,00 zł	07.10.2023

Źródło: opracowanie własne.

Potencjał inwestycyjny

Wykres poniżej przedstawia kształtowanie się wskaźnika obsługi zadłużenia Gminy Szamotuły na lata 2026-2042 zgodnie z uchwałą nr XX/246/2025 Rady Miasta i Gminy Szamotuły z dnia 17 grudnia 2025 r. w sprawie: Wieloletniej Prognozy Finansowej Miasta i Gminy Szamotuły na lata 2026-2042. Pozwala on na ocenę możliwości inwestycyjno-kredytowych gminy w przyszłości.

Zgodnie z art. 243 ustawy o finansach publicznych, dopuszczalna wysokość spłaty zobowiązań JST w danym roku (faktyczna obsługa zadłużenia) nie może przekroczyć indywidualnie liczonego, maksymalnego wskaźnika obsługi zadłużenia. Jak wynika z wykresu, obecny kształt wskaźnika obsługi zadłużenia Gminy Szamotuły pozwala na obsługę dodatkowych zobowiązań.

Ryc. 23. Kształtowanie się wskaźnika obsługi zadłużenia Gminy Szamotuły na 2026-2042

Źródło: opracowanie własne na podstawie uchwały nr XX/246/2025 Rady Miasta i Gminy Szamotuły z dnia 17 grudnia 2025 r. w sprawie: Wieloletniej Prognozy Finansowej Miasta i Gminy Szamotuły na lata 2026-2042

Dodatkowo na wykresie przedstawiono potencjał inwestycyjny Gminy rozumiany jako suma środków finansowych pozostałych do dyspozycji, po pokryciu wszystkich bieżących kosztów funkcjonowania (wydatków bieżących) oraz spłacie obecnie zaplanowanych rat kapitałowych (rozchodów). Wynika z niego, że potencjał inwestycyjny na lata 2026-2042 wyniesie blisko 84,6 mln zł, z czego 40,6 mln zł wydatkowane będzie w latach 2026-2027.

Wśród najważniejszych wydatków majątkowych w WPF wskazano m.in.: budowę hali sportowej przy Szkole Podstawowej nr 1 w Szamotułach (13,8 mln zł), podwyższenie udziałów Gminy Szamotuły w spółce gminnej Zakład Gospodarki Komunalnej w Szamotułach Sp. z o.o. z siedzibą w Szamotułach (5 mln zł) czy transformację energetyczną placówek oświatowych w Gminie Szamotuły (4,7 mln zł).

Należy mieć na względzie, że dane zawarte w WPF najbardziej precyzyjnie odnoszą się do roku bieżącego i przyszłego. Prognoza na kolejne lata wyznaczana jest na podstawie trendów

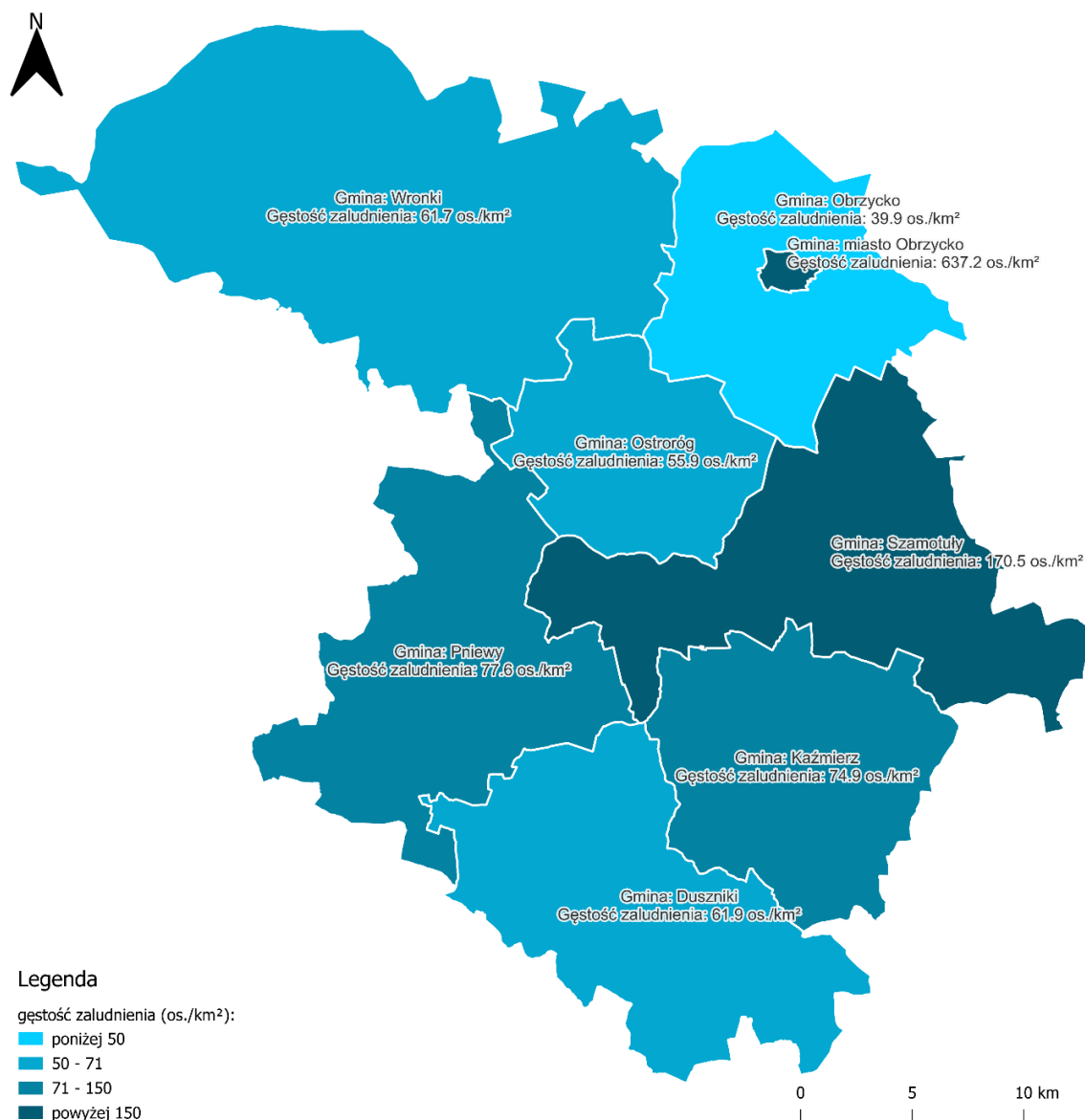
makroekonomicznych, które w obecnej sytuacji gospodarczej często ulegają zmianie, dlatego potencjał inwestycyjny Gminy przedstawia również szacunkowe wartości.

CZĘŚĆ 4: SYTUACJA SPOŁECZNA

4.1. Demografia

Sytuacja demograficzna stanowi podstawowy czynnik kształtujący dynamikę oraz kierunek rozwoju społeczno-gospodarczego. Wzrost demograficzny wpływa zarówno na zasobność kapitału ludzkiego, a co za tym idzie na potencjał danego rynku pracy, jak i na ilość relacji międzyludzkich, które są szczególnie istotnym elementem pozwalającym budować silny kapitał społeczny. Sytuacja demograficzna oraz prognozy demograficzne stanowią podstawę do programowania działań przez lokalne samorządy w wieloletnich perspektywach. Są zatem kluczowym czynnikiem w kontekście rozwoju lokalnego oraz planowania strategicznego.

Zgodnie z danymi GUS Gmina Szamotuły w 2024 roku liczyła 29 928 mieszkańców, co w przeliczeniu na powierzchnię jednostki skutkowało gęstością zaludnienia na poziomie 171 os./km². Wśród gmin powiatu szamotulskiego wyższą koncentracją ludności charakteryzowała się wyłącznie gmina miejska Obrzycko (637 os./km²).

Ryc. 24. Gęstość zaludnienia w powiecie szamotulskim w 2024 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii

W poniższej tabeli zestawiono dane dotyczące liczby ludności w powiecie szamotulskim oraz w grupie porównawczej w latach 2020-2024 wraz ze średnią dynamiką zmian oraz udziałem mieszkańców gmin w stosunku do całkowitej liczby osób zamieszkujących powiat. W 2020 roku Gmina Szamotuły liczyła 30 182 mieszkańców, co było najwyższą wartością wśród gmin powiatu szamotulskiego. W kolejnych latach jej liczba mieszkańców powoli, choć w stałym tempie ulegała zmniejszeniu, na skutek czego w 2024 roku wyniosła 29 928 osób. W tym czasie mieszkańcy Gminy Szamotuły stanowili 33% wszystkich mieszkańców powiatu szamotulskiego. Wskaźnik średniej dynamiki zmiany liczby mieszkańców, określający wektor oraz tempo zmian liczby ludności rok do roku, przybrał dla Gminy Szamotuły wartość 99,8%.

Gminę Szamotuły w 2024 roku zamieszkiwało mniej osób niż wynosiła średnia dla grupy porównawczej (35 944 osoby). Niemniej wskaźnik średniej dynamiki przybrał dla grupy porównawczej średnią wartość analogiczną do wartości dla Gminy Szamotuły, co pozwala zakładać, że w ostatnich latach jednostka ta w nie wyróżniała się negatywnie ani pozytywnie na tle gmin o podobnej charakterystyce pod względem dynamiki zmiany liczby ludności.

Tab. 21. Zmiany liczby ludności w gminach powiatu szamotulskiego oraz w grupie porównawczej w latach 2020-2024

JST	2020	2021	2022	2023	2024	udział w 2024 r.	średnia dynamika
powiat szamotulski	91 723	91 662	91 649	91 659	91 631	100%	100,0%
Obrzycko (gmina miejska)	2 381	2 384	2 387	2 391	2 383	3%	100,0%
Duszniki	9 420	9 471	9 498	9 616	9 669	11%	100,7%
Kaźmierz	9 020	9 155	9 332	9 434	9 582	10%	101,5%
Obrzycko (gmina wiejska)	4 379	4 396	4 430	4 425	4 417	5%	100,2%
Ostroróg	4 748	4 741	4 733	4 723	4 741	5%	100,0%
Pniewy	12 555	12 508	12 449	12 375	12 302	13%	99,5%
Szamotuły	30 182	30 103	30 049	29 986	29 928	33%	99,8%
Wronki	19 038	18 904	18 771	18 709	18 609	20%	99,4%
Grupa porównawcza	36 166	36 101	36 081	36 017	35 944	-	99,8%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Na liczbę ludności w jednostkach samorządu terytorialnego wpływ mają dwa czynniki: przyrost naturalny i saldo migracji. Przyrost naturalny stanowi różnicę pomiędzy urodzeniami żywymi a zgonami. Saldo migracji natomiast jest różnicą pomiędzy liczbą osób, które w danym okresie zameldowały się na danym obszarze, a liczbą osób wymeldowanych.

W celu osiągnięcia porównywalności pomiędzy różnymi jednostkami samorządu terytorialnego zdecydowano się na ujęcie przyrostu naturalnego i salda migracji w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców.

W 2024 roku wskaźnik przyrostu naturalnego na 1 000 mieszkańców w województwie wielkopolskim kształtował się na poziomie -2,8. Nieznacznie wyższym poziomem przyrostu naturalnego cechował się powiat szamotulski, w którym omawiany wskaźnik przybrał wartość -2,09. Wśród gmin powiatu, Gmina Szamotuły charakteryzowała się w tym czasie jedną z najniższych wartości wskaźnika przyrostu naturalnego, który wyniósł

-2,9. W tym czasie jego niższą wartością charakteryzowała się jedynie Gmina Pniewy (-3). Gmina Szamotuły pod względem przyrostu naturalnego wypadła również gorzej na tle grupy porównawczej, dla której średnia wartość wskaźnika wyniosła -2,55.

Wskaźnik salda migracji w relacji do liczby ludności przyjął w tym czasie dla województwa wielkopolskiego wartość 0,6, a dla powiatu szamotulskiego 2,2. Najwyższymi jego wartościami w obrębie powiatu odznaczały się gminy Kaźmierz (14,9) i Duszniki (4,7). Dla Gminy Szamotuły jego wartość wyniosła 2, co pozwala na częściowe łagodzenie zmian demograficznych wynikających z ujemnego poziomu przyrostu naturalnego. Gmina odznaczała się także stosunkowo wysokim poziomem salda migracji na tle grupy porównawczej, dla której omawiany wskaźnik przyjął średnią wartość 0,34.

Tab. 22. Przyrost naturalny i saldo migracji na 1 tys. mieszkańców w Gminie Szamotuły w latach 2020-2024 na tle powiatu, województwa oraz grupy porównawczej

JST	przyrost naturalny na 1 000 mieszkańców		saldo migracji na 1 000 mieszkańców	
	2024 r.	średnia zmiana wskaźnika od 2020 r.	2024 r.	średnia zmiana wskaźnika od 2020 r.
województwo wielkopolskie	-2,80	-0,41	0,60	0,03
powiat szamotulski	-2,09	-0,31	2,20	0,23
Obrzycko (gmina miejska)	-1,26	-0,53	-2,50	-0,43
Duszniki	-0,21	-0,16	4,70	0,10
Kaźmierz	-0,73	-0,63	14,90	1,50
Obrzycko (gmina wiejska)	-2,26	-0,51	0,00	-0,85
Ostroróg	-0,84	-0,63	4,60	1,68
Pniewy	-3,00	0,03	-2,20	-0,28
Szamotuły	-2,90	-0,25	2,00	0,40
Wronki	-2,25	-0,45	-1,90	-0,50
Grupa porównawcza	-2,55	-0,46	0,34	-0,09

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Grupą istotnie wpływającą na rozwój demograficzny oraz gospodarczy danego obszaru są osoby w wieku 25-34 lat. Grupa ta jest szczególnie istotna ze względu na wysokie prawdopodobieństwo założenia rodziny przez jej przedstawicieli w relatywnie niedługim czasie oraz wyboru „miejsca do życia”, rozumianego jako kwestię zakupu mieszkania oraz podjęcie stałej pracy.

W 2020 roku osoby w wieku 25-34 lat w Wielkopolsce stanowiły 14,06% ludności, w powiecie szamotulskim – 13,33%, a w Gminie Szamotuły – 13,25%. W 2024 roku natomiast wartość omawianego wskaźnika dla województwa wielkopolskiego wyniosła 12,44% (spadek o 12 p.p.), dla powiatu szamotulskiego – 11,55% (spadek o 12 p.p.), a dla Gminy Szamotuły – 11,3% (spadek o 15 p.p.). Tym samym Gmina Szamotuły odznacza się na tle powiatu i regionu niższym udziałem osób w wieku 25-34 lat, a także wyższą dynamiką ich odpływu.

Obok osób w wieku 25-34 lat równie istotną grupą, wpływającą na sytuację demograficzną i gospodarczą danego obszaru, są osoby w wieku poprodukcyjnym. Wysoki udział seniorów w danej społeczności wiąże się z koniecznością zwiększenia wydatków w takich obszarach jak zdrowie czy usługi społeczne oraz koniecznością dostosowania infrastruktury i sektora usług społecznych do ich potrzeb.

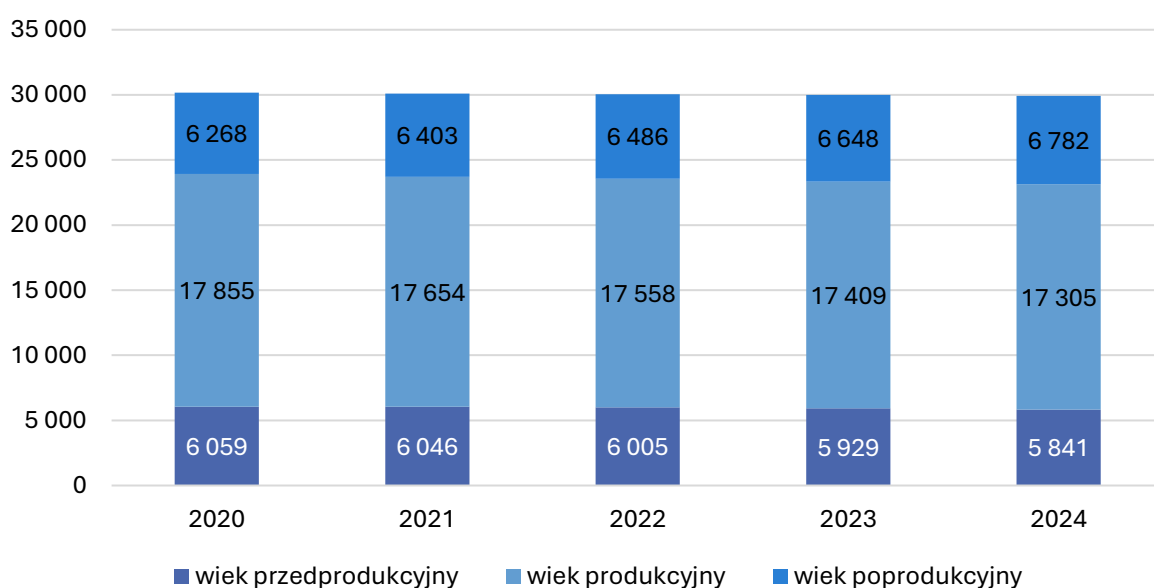
W 2020 roku wskaźnik ludności w wieku poprodukcyjnym w stosunku do ludności w wieku produkcyjnym w województwie wielkopolskim kształtował się na poziomie 26%, w powiecie szamotulskim – 24,4%, a w Gminie Szamotuły – 25,9%. W 2024 roku natomiast omawiany wskaźnik dla Wielkopolski przyjął wartość 29,5% (wzrost o 13 p.p.), dla powiatu szamotulskiego – 28,4% (wzrost o 16 p.p.), a dla Gminy Szamotuły – 30,2% (wzrost o 17 p.p.). Gmina Szamotuły odznacza się zatem na tle powiatu i regionu stosunkowo wysokim poziomem tak ujętego obciążenia demograficznego, które dodatkowo charakteryzuje się wyższą dynamiką wzrostu.

Tab. 23. Wskaźniki demograficzne dla Gminy Szamotuły w 2020 i 2024 roku na tle powiatu i województwa

JST	mieszkańcy w wieku 25-34 lat w stosunku do ludności ogółem (%)			ludność w wieku poprodukcyjnym w stosunku do ludności w wieku produkcyjnym (%)		
	2020	2024	dynamika	2020	2024	dynamika
województwo wielkopolskie	14,06	12,44	88%	26,00	29,50	113%
powiat szamotulski	13,33	11,55	87%	24,40	28,40	116%
Gmina Szamotuły	13,25	11,30	85%	25,90	30,20	117%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Analiza danych Głównego Urzędu Statystycznego za lata 2020-2024 wskazuje na niekorzystne zmiany w strukturze wieku ludności Gminy Szamotuły. W badanym okresie odnotowano spadek liczby osób w wieku przedprodukcyjnym z 6 059 do 5 841 (spadek o 3,6%) oraz w wieku produkcyjnym z 17 855 do 17 305 (spadek o 3,1%). Jednocześnie liczba mieszkańców w wieku poprodukcyjnym wzrosła z 6 268 do 6 782 osób, co oznacza wzrost o 8,2%. Zaobserwowane tendencje świadczą o postępującym procesie starzenia się społeczeństwa oraz zmniejszaniu się potencjalnych zasobów pracy. W dłuższej perspektywie może to prowadzić do wzrostu obciążenia demograficznego, zwiększonego zapotrzebowania na usługi społeczne i zdrowotne oraz wyzwań w zakresie lokalnego rynku pracy i finansów publicznych.

Ryc. 25. Struktura ludności w Gminie Szamotuły w latach 2020-2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Analiza powyższych danych wskazuje, że Gmina Szamotuły, podobnie jak zdecydowana większość gmin w Polsce, mierzy się z problemem starzenia się społeczeństwa. W dłuższej perspektywie będzie on wiązał się z koniecznością reorganizacji sektora usług społecznych oraz istotnymi przemianami strukturalnymi na lokalnym rynku pracy.

Zgodnie z prognozami demograficznymi Głównego Urzędu Statystycznego na lata 2027-2037, w Gminie Szamotuły przewidywane są dalsze, istotne zmiany w strukturze ludności według wieku. W analizowanym horyzoncie czasowym prognozowany jest nieznaczny spadek ogólnej liczby mieszkańców (o 0,2%). Największą dynamikę spadkową odnotuje populacja w wieku 0-17 lat (-16,4%), natomiast liczba osób w wieku produkcyjnym zmniejszy się o 1,9%. Jednocześnie przewidywany jest znaczący wzrost liczby mieszkańców w wieku poprodukcyjnym (o 16,7%), przy czym najwyższą dynamiką wzrostu charakteryzować się będzie grupa osób w wieku 80 lat i więcej, której liczebność ma zwiększyć się o 90%.

4.2. Kapitał społeczny

Kapitał społeczny stanowi termin z pogranicza ekonomii i socjologii. Rozumieć go należy jako element procesu produkcji i życia w zorganizowanym społeczeństwie, którego wartość opiera się na wzajemnych relacjach i zaufaniu jednostek. Dzięki kapitałowi społecznemu, ludzie mogą osiągać większe korzyści ekonomiczne. Uważa się, że występuje silna korelacja pomiędzy poziomem kapitału społecznego, a produktywnością gospodarki.

Żłobki i przedszkola

Rola żłobków oraz przedszkoli w lokalnej społeczności polega na umożliwieniu rodzicom szybszego powrotu na rynek pracy, w związku ze zwolnieniem ich z konieczności sprawowania opieki nad dziećmi, a także na ich wzajemnej integracji, co korzystnie wpływa na budowanie kapitału społecznego.

Na terenie Gminy Szamotuły zlokalizowane są 4 żłobki, z czego 3 na terenie miasta Szamotuły i 1 w miejscowości Przecław. Łączna liczba miejsc dla dzieci w żłobkach wynosi 124. Wysokość podstawowej opłaty ponoszonej przez rodziców za pobyt dziecka (nie licząc zniżek i kosztów wyżywienia) waha się w przedziale od 1 950 zł do 2 200 zł.

Tab. 24. Charakterystyka żłobków na terenie Gminy Szamotuły

Nazwa	Lokalizacja	Liczba miejsc	Podstawowa opłata ponoszona przez rodziców	Godziny otwarcia
Żłobek Słoneczko	ul. Zielona 74, Szamotuły	46	2 200 zł	7:00-17:00
Żłobek Cypisek	ul. Mikołaja Kopernika 4, Szamotuły	23	1 950 zł	6:30-17:00
Filia Żłobek Cypisek	ul. Łąkowa 9, Szamotuły	27	1 950 zł	6:30-17:00
Żłobek Marysieńka	ul. Długa 50, Przecław	28	2 200 zł	7:00-17:00

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych rejestru żłobków i klubów dziecięcych Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.

Na terenie Gminy Szamotuły funkcjonuje rozbudowana sieć placówek wychowania przedszkolnego, obejmująca oddziały przedszkolne przy szkołach, przedszkola publiczne i niepubliczne oraz niepubliczny punkt przedszkolny. W roku szkolnym 2024/2025 największą liczbą wychowanków charakteryzowało się Przedszkole nr 5 „Miś” z oddziałem integracyjnym w Szamotułach, do którego uczęszczało 147 dzieci zorganizowanych w sześciu grupach,

o średniej liczebności 25 osób. Najmniejszą liczbę podopiecznych odnotowano w Terapeutycznym Punkcie Przedszkolnym „TIP TOP” w Szamotułach (15 dzieci). Placówka ta ma charakter specjalistyczny i jest przeznaczona dla dzieci z niepełnosprawnościami, wymagających systematycznej terapii oraz indywidualizowanego wsparcia edukacyjno-rozwojowego. Zajęcia prowadzone są w małych grupach, co umożliwia realizację zaleceń wynikających z orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego oraz dostosowanie procesu dydaktyczno-terapeutycznego do indywidualnych potrzeb dzieci.

Tab. 25. Przedszkola na terenie Gminy Szamotuły w roku szkolnym 2024/2025

Lp.	Nazwa przedszkola/oddziału/punktu przedszkolnego	Liczba dzieci	Liczba grup	Średnia wielkość grupy	Godziny otwarcia
Oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych					
1.	Szkoła Podstawowa nr 2 z oddziałami sportowymi im. Marii Konopnickiej w Szamotułach	106	5	21	6.30-16.30
2.	Szkoła Podstawowa im. ppłk Maksymiliana Ciężkiego w Baborowie	36	2	18	6.40 - 15.40
3.	Szkoła Podstawowa w Brodziszewie im. Ofiar Pacyfikacji Brodziszewa 1939	27	2	14	6.30-16.30
4.	Szkoła Podstawowa im. Arkadego Fiedlera w Przyborowie	28	2	14	6:45-16:00
5.	Szkoła Podstawowa w Otorowie	22	1	22	7.00 – 15.00
6.	Szkoła Podstawowa im. Powstańców Wielkopolskich w Pamiątkowie	146	6	24	6:30-16:30
Przedszkola publiczne					
5.	Przedszkole nr 1 w Szamotułach	130	6	22	6:30-16:30
6.	Przedszkole nr 3 w Szamotułach	117	5	23	6:30-16:30
7.	Przedszkole na 4 w Szamotułach	86	4	22	6:30-16:30
8.	Przedszkole nr 5 „Miś” z oddziałami integracyjnymi w Szamotułach	147	6	25	6:30-16:30
9.	Przedszkole w Gałowie	34	2	17	6:30-16:30
10.	Przedszkole w Otorowie	36	2	18	6:30-16:00
Przedszkola niepubliczne/ niepubliczny punkt przedszkolny					
11.	Przedszkole Anglojęzyczne Uniwersytet Milusiński Piotr Gajewski w Szamotułach	40	2	20	6:30-17:00
12.	Przedszkole Niepubliczne im. św. Zygmunta Felińskiego Sióstr Franciszkanek Rodziny Maryi w Szamotułach	96	5	19	6:30-16:30
13.	Przedszkole Niepubliczne Zgromadzenia Sióstr Urszulanek Serca Jezusa Konającego „u Julki” w Lipnicy	25	2	13	6:30-16:00

14.	Przedszkole „Słoneczko” Anna Korycka w Szamotułach	90	5	18	7:00-17:00
15.	Niepubliczne Przedszkole „Niebo” w Koźlu	31	4	8	6:30-16:30
16.	ATM Edukacja Prywatne przedszkole Kubusia Puchatka w Szamotułach (zamknięte 31.08.2025 r.)	35	4	9	6:30-16:30
17.	Terapeutyczny Punkt Przedszkolny „TIP TOP” w Szamotułach	15	4	4	8:00-13:00

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań Gminy Szamotuły.

Rozbudowana sieć placówek wychowania przedszkolnego pozwala na utrzymywanie w ostatnich latach udziału dzieci objętych opieką przedszkolną na stałym poziomie 100%. W latach 2020-2025 liczba dzieci z terenu Gminy, uczęszczająca do przedszkoli na terenie innych gmin kształtowała się w przedziale od 39 do 49 osób. Liczba dzieci zamieszkujących teren innych samorządów, które uczęszczały do przedszkoli na terenie Gminy Szamotuły w latach 2020-2024 wzrosła z 30 do 54, po czym w roku szkolnym 2024/2025 spadła do zera. Miesięczny koszt utrzymania 1 dziecka w przedszkolu gminnym oscylował w tym czasie w przedziale od 1 106,77 zł (rok szkolny 2020/2021) do 2 027,06 zł (rok szkolny 2022/2023). W roku szkolnym 2024/2025 wynosił natomiast 1 970,88 zł. Gmina Szamotuły dotuje również działalność przedszkoli niepublicznych. W roku szkolnym 2020/2021 wysokość miesięcznej dotacji na 1 dziecko wynosiła 830,08 zł, po czym w kolejnych latach stale rosła, aż w roku szkolnym 2022/2023 osiągnęła najwyższy poziom w analizowanym okresie (1 520,3 zł). W roku szkolnym 2024/2025 wysokość miesięcznej dotacji na 1 dziecko w przedszkolu niepublicznym wynosiła natomiast 1 478,16 zł.

Tab. 26. Funkcjonowanie placówek przedszkolnych w Gminie Szamotuły w latach 2020-2025

		2020/2021	2021/2022	2022/2023	2023/2024	2024/2025
Udział dzieci objętych opieką przedszkolną	%	100%	100%	100%	100%	100%
Liczba dzieci z terenu Gminy w przedszkolach na terenie innych gmin	os.	40	41	39	49	48
Liczba dzieci z terenu innych gmin w przedszkolach na terenie Gminy	os.	30	36	47	54	0
Miesięczny koszt utrzymania 1 dziecka w przedszkolu gminnym	zł	1 106,77	1 203,34	2 027,06	1 767,44	1 970,88
Wysokość miesięcznej dotacji na 1 dziecko w przedszkolu niepublicznym	zł	830,08	902,50	1 520,30	1 325,58	1 478,16

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań Gminy Szamotuły.

Szkoły

Dostęp do dobrej edukacji stanowi jeden z głównych filarów rozwoju społeczno-gospodarczego jednostki. Jest to również czynnik szczególnie istotny dla rozwoju dzieci, a co za tym idzie – lokalnej społeczności. Szkoły, oprócz funkcji edukacyjnej, odpowiedzialne są również za kształtowanie postaw moralnych podopiecznych poprzez monitorowanie ich zachowań, angażowanie do pracy w grupach oraz tworzenie warunków do wzajemnej integracji i socjalizacji.

W Gminie Szamotuły zlokalizowanych jest 8 szkół podstawowych, z czego 3 mieszczą się na terenie miasta Szamotuły. Pozostałe zaś placówki znajdują się w miejscowościach: Baborowo, Brodziszewo, Przyborowo, Otorowo i Pamiątkowo. Pod względem liczby uczniów w roku szkolnym 2024/2025 największą placówką była Szkoła Podstawowa nr 1 im. Stanisława Staszica w Szamotulach, do której uczęszczało 738 uczniów. Uczniowie zorganizowali byli w 32 oddziały, których średnia wielkość wynosiła 23 osoby. Największą średnią wielkością

oddziału charakteryzowała się Szkoła Podstawowa nr 3 im. Adama Mickiewicza w Szamotułach (24 osoby), a najmniejszą – placówką w Brodziszewie (8 osób). Szkoła Podstawowa nr 1 w Szamotułach zatrudniała też największą liczbę etatów nauczycielskich w Gminie (81,61 etatów). Ze względu na znaczną liczbę uczniów Szkoła Podstawowa nr 1 i Szkoła Podstawowa nr 3 w Szamotułach pracowały w systemie zmianowym.

Tab. 27. Szkoły podstawowe na terenie Gminy Szamotuły w roku szkolnym 2024/2025

Lp.	Nazwa szkoły	Liczba uczniów	Liczba oddziałów	Średnia wielkość oddziału	Liczba etatów nauczycieli	Zmianowy system pracy (tak/nie)
1.	Szkoła Podstawowa nr 1 im. Stanisława Staszica w Szamotułach	738	32	23	81,61	tak
2.	Szkoła Podstawowa nr 2 z Oddziałami Sportowymi im. Marii Konopnickiej w Szamotułach	333	16	21	58	nie
3.	Szkoła Podstawowa nr 3 im. Adama Mickiewicza w Szamotułach	719	30	24	73,49	tak
4.	Szkoła Podstawowa im. ppłk Maksymiliana Ciężkiego w Baborowie	145	9	16	36,12	nie
5.	Szkoła Podstawowa w Brodziszewie im. Ofiar Pacyfikacji Brodziszewa 1939	61	8	8	22	nie
6.	Szkoła Podstawowa im. Arkadego Fiedlera w Przyborowie	93	8	12	25	nie
7.	Szkoła Podstawowa w Otorowie	199	11	18	24	nie
8.	Szkoła Podstawowa im. Powstańców Wielkopolskich w Pamiątkowie	340	16	21	55,45	nie

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań Gminy Szamotuły.

W latach 2020-2025 liczba uczniów szkół podstawowych wraz z klasami „0” wahała się w przedziale od 2 180 do 2 505 osób. W roku szkolnym 2024/2025 wyniosła natomiast 2 441 osób. Liczba uczniów z terenu Gminy, którzy uczęszczali do szkół na terenie innych gmin oscylowała natomiast w tym czasie w przedziale od 98 do 166.

Tab. 28. Liczba uczniów zamieszkujących Gminę Szamotuły uczęszczająca do szkół na terenie Gminy w latach 2020-2025

	2020/2021	2021/2022	2022/2023	2023/2024	2024/2025
Łączna liczba uczniów uczęszczających do szkół na terenie Gminy wraz z klasami "0"	2 180	2 505	2 460	2 245	2 441
Liczba uczniów z terenu Gminy, uczęszczających do szkół na terenie innych gmin	122	141	127	166	98

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań Gminy Szamotuły.

Dodatkowo, na terenie Gminy zlokalizowane są następujące placówki i ośrodki kształcenia:

- Branżowa Szkoła I stopnia nr 1 w Szamotułach (Zespół Szkół nr 3 im. Hugona Kołłątaja w Szamotułach),
- Branżowa Szkoła I stopnia nr 2 w Szamotułach (Zespół Szkół nr 2 im. Stanisława Staszica w Szamotułach),
- Branżowa Szkoła I stopnia specjalna (Zespół Szkół nr 3 im. Hugona Kołłątaja w Szamotułach),
- I Liceum Ogólnokształcące im. ks. Piotra Skargi w Szamotułach,
- II Liceum Ogólnokształcące (Zespół Szkół nr 2 im. Stanisława Staszica w Szamotułach),
- Liceum Ogólnokształcące dla dorosłych (Zespół Szkół nr 2 im. Stanisława Staszica w Szamotułach),
- Państwowa Szkoła Muzyczna I st. im. Wacława z Szamotuł w Szamotułach,
- Szkoła Policealna nr 1 (Zespół Szkół nr 3 im. Hugona Kołłątaja w Szamotułach),
- Szkoła Policealna nr 2 (Zespół Szkół nr 2 im. Stanisława Staszica w Szamotułach),
- Szkoła Specjalna Przysposabiająca do Pracy (Zespół Szkół Specjalnych im. Jana Brzechwy w Szamotułach),
- Technikum nr 1 (Zespół Szkół nr 2 im. Stanisława Staszica w Szamotułach),
- Technikum nr 2 (Zespół Szkół nr 3 im. Hugona Kołłątaja w Szamotułach),
- Ośrodek Kształcenia Zawodowego w Szamotułach (Zakład Doskonalenia Zawodowego Centrum Kształcenia w Poznaniu).

W Zespole Szkół nr 2 w Szamotułach technikum oferuje edukację w następujących kierunkach: technik rolnik z elementami agrotechniki, technik żywienia i usług gastronomicznych z elementami dietetyki, technik technologii żywności z zarządzaniem jakością, technik architektury krajobrazu z elementami florystyki oraz technik ochrony środowiska z elementami ekologii. W szkole branżowej istnieje natomiast możliwość nauki zawodów: rolnika, ogrodnika, kucharza, kelnera, cukiernikach i piekarza. Szkoła policealna przygotowuje natomiast do pracy w zawodach florysty oraz opiekuna środowiskowego.

Oferta edukacyjna technikum przy Zespole Szkół nr 3 w Szamotułach umożliwia natomiast zdobycie tytułu: technika pojazdów samochodowych, technika ekonomisty, technik rachunkowości, technik mechanik, technik elektryk i technik logistyk. W szkole branżowej prowadzona jest natomiast edukacja w kierunkach: ślusarz, operator obrabiarek skrawających, krawiec, tapicer, stolarz, sprzedawca, fryzjer, elektryk oraz lakiernik samochodowych. Dodatkowo, przy Zespole działa szkoła policealna, w której istnieje możliwość zdobycia tytułów zawodowych technika administracji oraz technika BHP.

Istotnym czynnikiem wpływającym na jakość i funkcjonalność bazy dydaktycznej jest liczba sal lekcyjnych. Stanowią one podstawowe przestrzenie prowadzenia zajęć edukacyjnych, a ich niewystarczająca liczba wiązać się może z koniecznością prowadzenia zmianowego trybu pracy w placówce. Największą ich liczbą odznacza się Szkoła Podstawowa nr 1 w Szamotułach (32), a najmniejszą – Szkoła Podstawowa w Brodziszewie (8).

W zakresie bazy edukacyjnej należy zwrócić uwagę na dostępność oraz stan techniczny obiektów sportowych. Ich wysoka dostępność oraz stan techniczny przełożyć się mogą na zwiększone zainteresowanie aktywnością fizyczną wśród uczniów, a co za tym idzie, na rozwój ich zainteresowań i promocję zdrowego trybu życia. Zły stan techniczny natomiast, oprócz obniżenia zainteresowania ofertą sportową, przełożyć się może także potencjalnie na

obniżone poczucie bezpieczeństwa uczniów korzystających ze zdegradowanej infrastruktury. Placówki w Baborowie i Przyborowie nie mają dostępu do sal sportowych ani gimnastycznych. Obie placówki posiadają dostęp jedynie do plenerowych terenów sportowo-rekreacyjnych, co uniemożliwia odbywanie zajęć sportowych w sezonie zimowym i przy niedogodnych warunkach atmosferycznych. Warto również podkreślić, że w przypadku większości szkół podstawowych na terenie Gminy dostrzega się problem niezadowalającego stanu technicznego obiektów sportowych.

Istotną częścią procesu kształcenia jest nauka języków obcych, których znajomość stanowić może atut zwiększający kompetencje zawodowe. W Szkole Podstawowej nr 1 i Szkole Podstawowej nr 3 w Szamotułach oraz w placówce w Pamiątkowie wydzielone zostały specjalistyczne pracownie językowe.

W zakresie przyszłych kompetencji uczniów należy także zwrócić uwagę na ich zdolności cyfrowe, które ogrywają w dzisiejszym świecie coraz większą rolę. W każdej ze szkół w Gminie Szamotuły znajdują się komputery przeznaczone do dyspozycji uczniów. Największą ich liczbą cechuje się Szkoła Podstawowa nr 3 im. Adama Mickiewicza w Szamotułach (77 szt.). W tym zakresie istotna jest również liczba projektorów multimedialnych, umożliwiającą zwiększenie atrakcyjności i różnorodności przekazu wiedzy w trakcie lekcji dzięki wykorzystaniu materiałów audiowizualnych. Największą ich liczbą wyróżnia się Szkoła Podstawowa nr 2 w Szamotułach, posiadająca 31 projektorów multimedialnych. Brakiem projektorów odznacza się natomiast szkoła podstawowa zlokalizowana w Otorowie, co rzutować może na atrakcyjność prowadzonych zajęć.

Na jakość nauczania, a także komfort psychiczny uczniów i rodziców wpływ ma poziom bezpieczeństwa zapewniany przez daną placówkę. Jednym z elementów zwiększających poziom bezpieczeństwa jest system monitoringu wizyjnego. Monitorowaniem wizyjnym objęte są wszystkie szkoły podstawowe w Gminie, za wyjątkiem placówek w Baborowie i Brodziszewie. W celu zapewnienia komfortu uczniów w szkołach instalowane są szafki osobiste, w których podopieczni mogą bezpiecznie przechowywać swoje prywatne rzeczy. Dostęp do prywatnych szafek mają uczniowie prawie wszystkich szkół podstawowych w Gminie Szamotuły. Jedyny wyjątek w tym zakresie stanowi Szkoła Podstawowa nr 1 im. Stanisława Staszica. W celu zapewnienia bezpieczeństwa uczniom przed rozpoczęciem i po zakończeniu zajęć lekcyjnych w szkołach otwierane są świetlice, w których dzieci mogą bezpiecznie spędzić czas wolny, integrując się z rówieśnikami pod kontrolą opiekunów. Najdłużej w ciągu dnia działa świetlica w Szkole Podstawowej nr 3 w Szamotułach, która sprawuje opiekę nad dziećmi w godzinach 6:30-17:00.

Dodatkowo, przy Szkole Podstawowej nr 3 w Szamotułach oraz przy placówkach w Przyborowie i Otorowie znajdują się parkingi dla kadry nauczycielskiej i rodziców, dzięki którym możliwe jest bezpiecznie pozostawianie i odbieranie dzieci z zajęć lekcyjnych.

Tab. 29. Stan bazy dydaktycznej w szkołach na terenie Gminy Szamotuły w 2025 roku

Nazwa szkoły:	Szkoła Podstawowa nr 1 im. Stanisława Staszica w Szamotułach	Szkoła Podstawowa nr 2 z Oddziałami Sportowymi im. Marii Konopnickiej w Szamotułach	Szkoła Podstawowa nr 3 im. Adama Mickiewicza w Szamotułach	Szkoła Podstawowa im. ppłk Maksymiliana Ciężkiego w Baborowie	Szkoła Podstawowa w Brodziejewie im. Ofiar Pacyfikacji Brodziejewa 1939	Szkoła Podstawowa im. Arkadego Fiedlera w Przyborowie	Szkoła Podstawowa w Otorowie	Szkoła Podstawowa im. Powstańców Wielkopolskich w Pamiątkowie
Liczba sal lekcyjnych (szt.)	32	24	26	11	8	14	14	20
Rodzaj i stan obiektów sportowych / sal gimnastycznych	sala gimnastyczna – do remontu	2 sale gimnastyczne – 1 sala do remontu	sala gimnastyczna – stan dobry	brak	zastępcza sala gimnastyczna – stan dobry	brak	sala gimnastyczna – do remontu	sala gimnastyczna – do remontu
Pracownie językowe	tak	nie	tak	nie	nie	nie	nie	tak
Klasy dwujęzyczne / sportowe / integracyjne	nie	tak	nie	nie	nie	nie	nie	nie
Komputery do użytku uczniów (szt.)	52	37	77	15	28	11	28	26
Projektory multimedialne (szt.)	12	31	26 (7 projektorów i 19 telewizorów)	9	8	14	0	28
Kamery - monitoring szkolny	tak	tak	tak	nie	nie	tak	tak	tak
Szafki osobiste dla każdego ucznia	nie	tak	tak	tak	tak	tak	tak	tak
Świetlice – godziny otwarcia	6:30-16:30	6:30-16:30	6:30-17:00	6:40-15:40	8:20-15:30	6:45-16:00	11:15-15:30	6:30-16:30
Parkingi dla kadry / rodziców	nie	nie	tak	nie	nie	tak	tak	nie

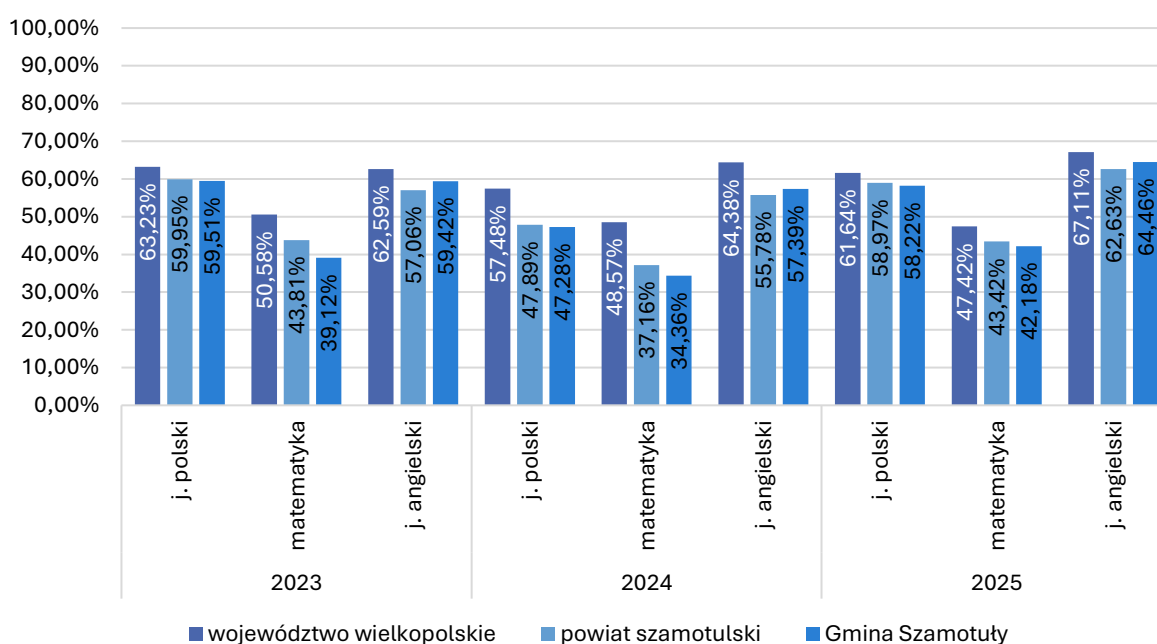
Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań Gminy Szamotuły.

Podstawowym celem rozwoju edukacji oraz bazy edukacyjnej w danej jednostce jest zwiększenie jej skuteczności, rozumianej jako rozwój wiedzy i kompetencji uczniów. Najczęściej stosowaną formą weryfikacji ich postępów edukacyjnych są testy, egzaminy i sprawdziany wewnętrzne oraz zewnętrzne. Podstawowy test jakiemu poddawani są uczniowie szkół podstawowych w całej Polsce jest test ósmoklasisty, przeprowadzany pod koniec edukacji podstawowej. W celu zdiagnozowania efektów nauczania w szkołach podstawowych w Gminie Szamotuły zdecydowano się na porównanie średnich wyników z egzaminu ósmoklasisty w Gminie, powiecie szamotulskim oraz województwie wielkopolskim.

W latach 2023-2025 zbiorczy wynik z egzaminu z języka polskiego w województwie wielkopolskim kształtował się na poziomie 60,78%. Niższą średnią charakteryzował się powiat szamotulski, na którego obszarze średni wynik z tego egzaminu kształtował się w analizowanym okresie na poziomie 55,6%. W Gminie Szamotuły natomiast średni wynik wynosił 55%. W analizowanym okresie w Gminie najwyższy średni wynik z egzaminu z języka polskiego odnotowano w roku 2023 (59,51%), a najniższy w roku 2024 (47,28%).

Największe trudności uczniom na analizowanym obszarze w latach 2023-2025 sprawiał egzamin z matematyki. W województwie wielkopolskim średnia z tego egzaminu w tym czasie kształtowała się na poziomie 48,86%, co było wartością powyżej średniej dla powiatu szamotulskiego (41,46%) i Gminy Szamotuły (38,55%). Z egzaminu ósmoklasisty z matematyki uczniowie z Gminy Szamotuły najwyższy średni wynik osiągnęli w roku 2025 (42,18%), a najniższy w roku 2024 (34,36%).

Statystycznie uczniowie najlepiej radzili sobie natomiast z egzaminem z języka angielskiego, z którego średni wynik w województwie wielkopolskim w latach 2023-2025 wynosił 64,69%. Dla powiatu szamotulskiego wyniósł on natomiast 58,49%, a dla Gminy Szamotuły – 60,42%. Tym samym Gmina Szamotuły odznacza się na tle powiatu wyższym średnim wynikiem z egzaminu z języka angielskiego, co świadczyć może o wyższym poziomie nauczania tego przedmiotu. Uczniowie zdający ten egzamin w Gminie Szamotuły najwyższy średni wynik osiągnęli w roku 2025 (64,46%), a najniższy w roku 2024 (57,39%).

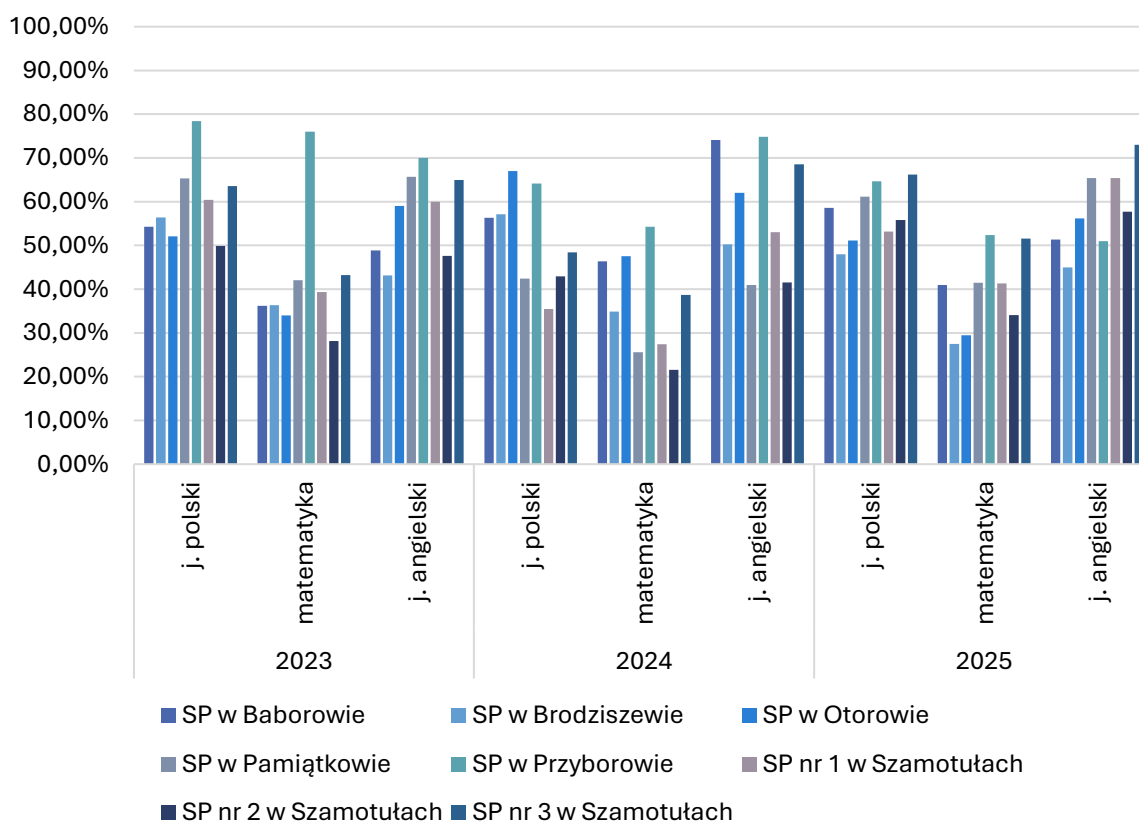

Ryc. 26. Średnie wyniki egzaminu ósmoklasisty w Gminie Szamotuły w latach 2023-2025 na tle powiatu i województwa

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OKE Poznań.

W Gminie Szamotuły w latach 2023-2025 najwyższymi średnimi wynikami z egzaminów z języka polskiego, matematyki i języka angielskiego odznaczały się Szkoła Podstawowa w Przyborowie (65,07%), Szkoła Podstawowa nr 3 w Szamotułach (57,57%) oraz Szkoła Podstawowa w Baborowie (51,89%). Najniższe średnie wyniki cechowały natomiast Szkołę Podstawową nr 2 w Szamotułach (42,14%). Należy jednak mieć na względzie, że w szkołach charakteryzujących się niższą liczbą osób podchodzących do omawianego egzaminu, uśrednione wyniki są w większym stopniu poddane na zniekształcenia.

W latach 2023-2025 szkoła podstawowa w Przyborowie cechowała się najwyższymi średnimi wynikami z egzaminów z języka polskiego (69,09%) i matematyki (60,87%). Najwyższe średnie wyniki z egzaminów z języka angielskiego wystąpiły w Szkole Podstawowej nr 3 w Szamotułach (68,82%). Szkoła Podstawowa nr 2 w Szamotułach odznaczała się natomiast w tym czasie najniższymi w Gminie uśrednionymi wynikami z egzaminów z języka polskiego (49,53%) i matematyki (27,92%). Szkoła Podstawowa w Brodziejewie odnotowała natomiast w ów czas najniższe średnie wyniki z egzaminów z języka angielskiego, które wyniosły 46,14%.

Ryc. 27. Średnie wyniki egzaminu ósmoklasisty w Gminie Szamotuły w latach 2023-2025 w podziale na szkoły

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OKE Poznań.

Istotnym czynnikiem wpływającym na edukację uczniów są wszelkie projekty edukacyjne, konkursy oraz oferowane wsparcie dla uczniów ze specjalnymi potrzebami. W ostatnich latach w szkołach znajdujących się na terenie Gminy Szamotuły realizowano lub organizowano m.in. następujące:

- projekty edukacyjne: Narodowy Program Rozwoju Czytelnictwa, Aktywna Tablica, Aktywna Szkoła, Laboratoria Przyszłości, Podróże z klasą,

- konkursy: wojewódzkie konkursy przedmiotowe, Międzynarodowy Konkurs Matematyczny „KANGUR”, Ogólnopolski Konkurs Przedmiotowy LEON, konkursy językowe, konkursy wiedzy historycznej,
- formy wsparcia dla uczniów ze specjalnymi potrzebami: zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze, zajęcia korekcyjno-kompensacyjne, rewalidacja, nauczanie indywidualne, terapia logopedyczna, wsparcie psychologa i pedagoga, integracja sensoryczna.

Dodatkowo, uczniowie szkół podstawowych zlokalizowanych w Gminie Szamotuły uczestniczyli w następujących zawodach i turniejach sportowych: Wielkopolskie Igrzyska Młodzieży Szkolnej w Szachach Drużynowych, Mistrzostwa Powiatu Szamotulskiego w Unihokeju, Mistrzostwa Powiatu Szamotulskiego w Sztafetowych Biegach Przełajowych, Turniej o Mistrzostwo Szkół Podstawowych Gminy Szamotuły w tenisie ziemnym, Turniej Piłki Nożnej i Piłki Siatkowej czy Mistrzostwa Miasta i Gminy Szamotuły w Futsalu.

Rozbudowana sieć placówek edukacyjnych wiąże się z koniecznością ponoszenia znacznych wydatków na ich utrzymanie. W latach 2020-2024 wartość wydatków w dziale 801 Oświata i wychowanie wzrosły z 46,3 mln zł do 93,1 mln zł (wzrost o 101%). Wzrost ten spowodowany był przede wszystkim rosnącymi kosztami związanych z wydatkami bieżącymi. Na początku analizowanego okresu ich wartość wynosiła 46,1 mln zł, a w 2024 roku – 81,4 mln zł (wzrost o 76%). Na wydatki bieżące składały się wynagrodzenia i pochodne, których wartość w analizowanym okresie uległa zwiększeniu z 35,7 mln zł do 60,5 mln zł (wzrost 70%) oraz pozostałe wydatki bieżące, których wartość wzrosła z 10,7 mln zł do 32,6 mln zł (wzrost o 205%). W latach 2020-2024 doszło również do znacznego wzrostu wysokości wydatków majątkowych. Na początku analizowanego okresu ich wartość wynosiła 203,9 tys. zł, a na jego końcu – 11,7 mln zł. Znaczny wzrost wydatków majątkowych w tym czasie spowodowany był m.in. zakupem autobusu elektrycznego na potrzeby dowozu uczniów do placówek szkolnych oraz realizacją zadania „nowoczesna transformacja energetyczna placówek oświatowych w Gminie Szamotuły”, w ramach którego realizowane były zadania z zakresu termomodernizacji dotyczące Szkoły Podstawowej nr 3 w Szamotułach, Przedszkola nr 1 w Szamotułach, Szkoły Podstawowej w Otorowie i Szkoły Podstawowej w Pamiątkowie.

Wraz ze wzrostem wydatków ogółem w dziale 801 rosła również wysokość subwencji oświatowej, stanowiącej wsparcie finansowe przydzielane z budżetu państwa jednostkom samorządu terytorialnego na realizację zadań z zakresu edukacji. W 2020 roku wartość subwencji oświatowej wynosiła 21,7 mln zł, a w 2024 roku – 37,9 mln zł (wzrost o 74%). Niemniej, pomimo wzrostu wartości subwencji, dynamika wzrostu wartości wydatków ogółem pozostawała wyższa, na skutek czego różnica między subwencją oświatową, a wydatkami w dziale 801 wzrosła w tym czasie z 24,6 mln zł do 55,2 mln zł. Tym samym stopień pokrycia wydatków środkami z subwencji oświatowej zmalał z 47% do 41%.

Uwzględniając rosnące koszty funkcjonowania rozbudowanej sieci placówek oświatowych, malejący poziom pokrycia wydatków w dziale 801 środkami subwencji oświatowej oraz prognozowane zmiany demograficzne wskazujące na stopniowy spadek liczby mieszkańców w wieku szkolnym, zasadne wydaje się rozważenie działań optymalizacyjnych w obszarze organizacji edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej na terenie Gminy Szamotuły. Działania te powinny zmierzać do racjonalizacji struktury systemu oświaty, przy jednoczesnym zapewnieniu dostępności i wysokiej jakości kształcenia dostosowanego do zmieniających się uwarunkowań społeczno-demograficznych.

Tab. 30. Wydatki w dziale oświata i wychowanie w Gminie Szamotuły w latach 2020-2024

	2020	2021	2022	2023	2024
WYDATKI OGÓŁEM	46 345 130,61	51 724 301,48	59 587 431,94	67 118 671,79	93 069 023,06
Wydatki bieżące, w tym:	46 141 247,38	51 508 780,88	58 863 869,29	65 672 900,79	81 362 233,43
<i>Wynagrodzenia i pochodne</i>	35 672 259,88	37 935 871,15	42 227 220,27	47 580 409,48	60 514 426,91
<i>Pozostałe wydatki bieżące</i>	10 672 870,73	13 788 430,33	17 360 211,67	19 538 262,31	32 554 596,15
Wydatki majątkowe	203 883,23	215 520,60	723 562,65	1 445 771,00	11 706 789,63
SUBWENCJA OŚWIATOWA	21 727 180,58	23 035 897,68	25 389 315,33	28 787 047,60	37 899 743,71
Różnica między subwencją oświatową a wydatkami w dziale 801	24 617 950,03	28 688 403,80	34 198 116,61	38 331 624,19	55 169 279,35
Stopień pokrycia	47%	45%	43%	43%	41%

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań Gminy Szamotuły i danych BDL GUS.

Kultura i sport

Kultura w lokalnej społeczności pełni m.in. funkcje: integracyjną, edukacyjną, komunikacyjną, tożsamościową, rozrywkową, twórczą, ekonomiczną czy społeczną. Szczególnie istotne z punktu widzenia jednostki samorządu terytorialnego są funkcje społeczne, związane z regulacją norm, obyczajów i kodów kulturowych, a zatem wpływające na kształtowanie kapitału społecznego oraz funkcje integracyjne, przez które rozumieć należy zdolność kultury do tworzenia poczucia wspólnoty poprzez tworzenie wspólnych przeżyć i doświadczeń. Dodatkowo, kultura pełni ważną rolę poprzez dostarczanie lokalnym społecznościom możliwości spędzania wolnego czasu, wzbogaconego o elementy twórcze, innowacyjne lub edukacyjne.

W Gminie Szamotuły działają 2 samorządowe instytucje kultury:

- Szamotulski Ośrodek Kultury (SZOK), z siedzibą przy ul. Dworcowej 43 w Szamotułach,
- Biblioteka Publiczna Miasta i Gminy Szamotuły im. Edmunda Calliera, z siedzibą przy ul. Rynek 10 w Szamotułach.

Szamotulski Ośrodek Kultury prowadzi szeroko zakrojoną działalność kulturalną, edukacyjną i społeczną, pełniąc funkcję kluczowego centrum animacji życia kulturalnego Gminy Szamotuły. Instytucja organizuje liczne wydarzenia artystyczne, w tym koncerty muzyki rozrywkowej i klasycznej, spektakle teatralne, retransmisje wydarzeń scenicznych oraz projekcje filmowe w ramach Dyskusyjnego Klubu Filmowego „Halszka”. Przy Ośrodku działa Kino Halszka 3D, w którym wyświetlane są zarówno filmy polskie, jak i międzynarodowe. W 2024 roku odbyło się 871 seansów, w których udział wzięło 35 339 widzów. Istotnym elementem oferty są również festiwale i wydarzenia plenerowe, takie jak Dni Szamotuł, Szamafest, Koncertowe Lato czy Jarmark Szamotulski.

Ośrodek realizuje także programy edukacyjne i warsztatowe, obejmujące m.in. zajęcia rękodzielnicze, ceramiczne, muzyczne oraz spotkania podróżnicze w ramach cyklu SzOKTravel. Ważnym obszarem aktywności jest integracja społeczności lokalnej poprzez inicjatywy międzypokoleniowe, działania charytatywne (m.in. wsparcie WOŚP i lokalnych zbiórek) oraz ofertę skierowaną do seniorów, obejmującą dancingi, zajęcia ruchowe i chóralskie.

SZOK prowadzi ponadto rozbudowaną strukturę sekcji artystycznych i hobbystycznych, w tym zespoły muzyczne i folklorystyczne, chóry, orkiestrę kameralną, sekcje taneczne, teatralne, plastyczne, fotograficzne, rękodzielnicze oraz kluby szachowe i brydżowe. Zróżnicowana oferta programowa wskazuje na kompleksowe podejście do animacji kultury, łączące działalność artystyczną, edukacyjną, integracyjną i prospołeczną, skierowaną do różnych grup wiekowych mieszkańców.

W zakresie zaplecza lokalowego SZOK-u należy zwrócić uwagę, że zarówno Ośrodek, jak i Kino Halszka, stanowiące istotne miejsca realizacji oferty kulturowej Gminy, odznaczają się postępującą degradacją stanu technicznego. W związku z tym konieczne jest podjęcie działań remontowych, które pozwolą na dalszą animację kultury.

Biblioteka Publiczna Miasta i Gminy Szamotuły pełni funkcję wielowymiarowego centrum kultury, edukacji i aktywizacji społecznej, łącząc klasyczne zadania biblioteczne z działaniami animacyjnymi i programami rozwojowymi. Instytucja realizuje liczne przedsięwzięcia o charakterze ogólnopolskim i grantowym, m.in. program „Mała książka – wielki człowiek”, inicjatywy Fundacji Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego (Program Rozwoju Bibliotek oraz Akademia Klimatyczna – Biblioteki dla klimatu), a także projekty wspierane przez Narodowy Program Rozwoju Czytelnictwa 2.0 („BLISKO – Epicka Biblioteka Doświadczeń”) oraz Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego (m.in. „Na skrzydłach słów”, zakup nowości wydawniczych i dostęp zdalny).

Działalność programowa obejmuje szerokie spektrum wydarzeń: spotkania autorskie, prelekcje i konferencje (w tym o tematyce regionalnej i historycznej), cykle edukacyjne i warsztatowe (m.in. storytelling, warsztaty zielarskie, komiksowe, działania dla dzieci w formule „Dziecięcej Biblioteki Doświadczeń”), a także inicjatywy integrujące mieszkańców i wzmacniające kapitał społeczny (np. „Czytanie łączy pokolenia”, kluby dyskusyjne, wydarzenia sąsiedzkie). Ważnym kierunkiem rozwoju jest także edukacja klimatyczna oraz budowa zasobów regionalnych poprzez tworzenie Szamotulskiego Archiwum Cyfrowego (SZAC). W Archiwum zbierane i udostępniane są materiały dotyczące historii lokalnej Szamotuł, w tym fotografie, dokumenty i nagrania wspomnień.

Skala aktywności bibliotecznej znajduje odzwierciedlenie w wysokich wskaźnikach użytkowania. W 2024 roku wypożyczono 130 370 książek, założono 472 nowe konta czytelnicze oraz zakupiono 3 242 nowości wydawnicze. Biblioteka obsługiwała 3 729 aktywnych czytelników, wśród których największą grupę stanowiły osoby uczące się (1 682) oraz pracujące (1 482), co potwierdza istotną rolę instytucji w podnoszeniu kompetencji kulturowych i edukacyjnych mieszkańców w różnych fazach życia. Pod względem grup wiekowych przeważali natomiast czytelnicy w wieku 6-12 lat (921 osób) oraz 25-44 lat (806 osób).

Wśród najważniejszych wydarzeń kulturalnych odbywających się na terenie Gminy Szamotuły wymienić można m.in.:

- Jakżem Jechoł do Szamotuł – organizowany cyklicznie w Muzeum Zamek Górków przegląd folkloru i twórczości ziemi szamotulskiej, w którym udział biorą artyści z terenu całego województwa wielkopolskiego,
- Godejma po naszymu – cykliczny, amatorski konkurs gwary wielkopolskiej i szamotulskiej organizowany w Kinie Halszka przez Szamotulski Ośrodek Kultury,
- Jarmark Szamotulski, stylizowany na wzór dawnych jarmarków miejskich z okresu dwudziestolecia międzywojennego, podczas którego odbywają się koncerty i występy artystyczne,

- Konkurs na Haft i Koronkę, cykliczne wydarzenie mające na celu promocję kultury i tradycji lokalnej ziemi szamotulskiej, podczas którego uczestnicy mają możliwość zgłaszania swoich prac do konkursu, które następnie wystawiane są w ramach wernisażu pokonkursowego,
- Jarmark Bożonarodzeniowy, jednodniowe wydarzenie organizowane na szamotulskim rynku, podczas którego odbywają się kiermasze produktów lokalnych i rękodzieła oraz liczne atrakcje świąteczne,
- Powiatowy Przegląd Teatrów Dziecięcych i Młodzieżowych o statuetkę Czarnej Księżniczki, realizowane w Kinie Halszka, w ramach którego odbywają się występy sceniczne młodocianych aktorów teatralnych i miłośników teatru.

Infrastruktura sportowa Gminy Szamotuły obejmuje następujące obiekty:

- hala widowiskowo-sportowa „Wacław”, będąca wielofunkcyjnym obiektem sportowym, którego centralnym elementem jest arena główna przystosowana do organizacji wydarzeń sportowych i widowiskowych. Konstrukcja hali umożliwia wydzielenie trzech niezależnych boisk, co pozwala na równoległe rozgrywanie zawodów m.in. w piłce nożnej, piłce ręcznej, siatkówce, koszykówce oraz tenisie. Widownia dysponuje 270 miejscami siedzącymi, zlokalizowanymi w trzech sektorach o długości 28 m każdy. Zaplecze socjalne obejmuje sześć szatni o powierzchni 15 m² każda, wyposażonych w węzły sanitarne, a także szatnię dostosowaną do potrzeb osób z niepełnosprawnościami (10 m²). W strukturze obiektu funkcjonują ponadto dodatkowe pomieszczenia i strefy usługowe, w tym grota solna, siłownia, sala fitness, sala konferencyjna oraz siedziba administracji Centrum Sportu Szamotuły;
- dwa zespoły odkrytych kortów tenisowych w Szamotułach. Pierwszy z nich stanowią korty zlokalizowane przy basenie letnim – obejmujące osiem kortów ziemnych o nawierzchni z mączki ceglanej, usytuowanych w otoczeniu zieleni. Obiekt jest ogrodzony i wyposażony w oświetlenie, co umożliwia jego użytkowanie w godzinach wieczornych. Infrastruktura towarzysząca obejmuje wyremontowany w 2018 roku budynek zaplecza, podłączony do sieci kanalizacji sanitarnej, a także elementy małej architektury, w tym ławki z drewnianymi siedziskami. Drugi kompleks stanowią korty tenisowe TKKF, obejmujące dwa odkryte korty o nawierzchni z mączki ceglanej. Obiekt jest ogrodzony i oświetlony oraz posiada zaplecze techniczno-socjalne w postaci odrębnego budynku;
- basen kryty, obejmujący: basen sportowy o długości 25 m z 6 torami, basek rekreacyjna ze sztuczną rzeką oraz masażami wodnymi, 5-osobowe jacuzzi, brodzik dla dzieci, zjeżdżalnię o długości 86 metrów oraz dwie fińskie sauny;
- basen na wolnym powietrzu, obejmujący: basen rekreacyjny o długości 50 metrów, brodzik dla dzieci, przebieralnię, toalety, natryski, plac zabaw, boisko do siatkówki plażowej i koszykówki oraz siłownię zewnętrzną;
- kompleks rekreacyjny przy ul. Felińskiego, obejmujący: boisko wielofunkcyjne, skatepark, street workout oraz plac zabaw;

- kompleks rekreacyjny w Pamiątkowie, obejmujący: boisko wielofunkcyjne, bieżnię 4-torową, boisko betonowe do gry w koszykówkę z 1 tablicą, trawiaste boisko do piłki nożnej, skatepark, siłownię zewnętrzną i plac zabaw;
- siłownię w Centrum Sportu Szamotuły, w której ofercie znajdują się treningi w strefie ciężarów, treningi cardio oraz treningi na maszynach;
- stadion sportowy, o wymiarach 105x68 metrów, na którym rozgrywki prowadzi miejscowa drużyna Sparta Szamotuły;
- sala fitness, w której prowadzone są zajęcia z fitness, aerobiku, jogi, zumbi i tańca. Sala wyposażona jest w 13 stepów do ćwiczeń, materace oraz 5 drabinek ćwiczeniowych;
- boisko w Gałowie, użytkowane przez drużynę LKS Kłos Gałowo i składa się z 2 płyt trawiastych. Przy boisku znajdują się: boisko wielofunkcyjne na kostce brukowej, boisko do siatkówki plażowej, plac zabaw dla dzieci, siłownię zewnętrzną oraz strefa street workout;
- boisko w Baborówku, obejmujące boisko pełnowymiarowe o nawierzchni trawiastej, boisko wielofunkcyjne o wymiarach 44x22 metry do gry w tenisa ziemnego, koszykówkę, siatkówkę, mini piłkę nożną, siłownię zewnętrzną oraz plac zabaw;
- boisko w Otorowie do piłki nożnej;
- boisko wielofunkcyjne w Otorowie przy szkole wraz z siłownią zewnętrzną;
- boisko w Kąsinowie, obejmujące: boisko do piłki nożnej, boisko do siatkówki plażowej, boisko utwardzone z kostki brukowej, siłownię zewnętrzną i plac zabaw;
- boisko w Gąsawach, obejmujące: trawiaste boisko do piłki nożnej, betonowe boisko do koszykówki oraz plac zabaw;
- boisko wielofunkcyjne przy ul. Nowowiejskiego w Szamotułach do piłki nożnej i siatkówki;
- Orlik przy ul. Szczuczyńskiej w Szamotułach, obejmujące boisko do piłki nożnej z trawy syntetycznej, bieżnię lekkoatletyczną, boisko wielofunkcyjne do gry w koszykówkę, siatkówkę, piłkę ręczną i tenisa ziemnego, siłownię zewnętrzną, street workout oraz plac zabaw;
- strzelnica w Mutowie;
- tereny jeździeckie w Baborówku,
- obiekty przyszkolne.

Dodatkowo, na terenie Gminy działają liczne obiekty prywatne, świadczące usługi w zakresie sportu i kultury fizycznej.

Za realizację zadań własnych Gminy Szamotuły z zakresu kultury fizycznej odpowiada Centrum Sportu Szamotuły, z siedzibą przy ul. Sportowej 6. W ofercie Centrum znajdują się następujące obiekty: korty tenisowe, siłownia, sala fitness, hala Wacław, boiska piłkarskie, pływalnia oraz SPA.

Wśród najważniejszych wydarzeń sportowych organizowanych na terenie Gminy wymienić należy: bieg Szamotulska Nocna Piątka im. Bohdana Zielińskiego, Biegi Ciężkiego, Szamotuły Boxing Night, Zawody Ogólnopolskie i Międzynarodowe w Ośrodku Jeździeckim Baborówko oraz Turnieje Ogólnopolskie i Województwie w Tenisie Ziemnym.

Gmina Szamotuły aktywnie działa na rzecz promocji zdrowego trybu życia i promocji sportu wśród społeczności lokalnej. W tym celu, na mocy uchwały nr LVII/571/2023 Rady Miasta i Gminy Szamotuły z dnia 28 grudnia 2023 r. przyjęta została Strategia Sportu dla Miasta i Gminy Szamotuły na lata 2023-2028. Na potrzeby opracowania powyżej Strategii przeprowadzone były badania ankietowe. Zgodnie z ich wynikami, ulubionymi formami aktywnej rekreacji wśród respondentów z Gminy Szamotuły są sporty intensywne (bieganie, aerobik, pływanie dystansowe, siłownia, kolarstwo itp.) oraz średnio intensywne, takie jak rekreacyjne gry ruchowe, jazda na rolkach czy nordic walking. Dodatkowo, w ankiecie blisko 2/3 wszystkich respondentów wskazało, że nie ma potrzeby wyjeżdżania poza teren Gminy w celu uprawiania sportu. Można zatem zakładać, że rozbudowana infrastruktura sportowa Gminy Szamotuły zaspokaja potrzeby sportowo-rekreacyjne większości mieszkańców. Jak wskazywano w dokumencie, wśród słabych stron bazy sportowej wymienić można: niewystarczające wsparcie finansowe dla organizacji sportowych, brak Rady Sportu, niewystarczająco rozbudowaną infrastrukturę dla osób ze szczególnymi potrzebami czy brak wykwalifikowanej kadry do pracy z osobami z niepełnosprawnościami.

Bezpieczeństwo publiczne

Bezpieczeństwo stanowi fundament stabilności i rozwoju. Zapewnia mieszkańcom poczucie ochrony, wpływa na ich zdrowie i dobrostan, sprzyja współpracy, angażowaniu się w życie wspólnoty oraz pozytywnie wpływa na rozwój gospodarczy i społeczny JST.

Zgodnie z art. 7 ust. 1 pkt 14 ustawy o samorządzie gminnym, utrzymanie porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli oraz ochrona przeciwpożarowa i przeciwpowodziowa należy do zadań własnych Gminy.

Za bezpieczeństwo na terenie Gminy Szamotuły odpowiadają funkcjonariusze Komendy Powiatowej Policji w Szamotułach.

Według danych Systemu Ewidencji Wypadków i Kolizji w 2024 roku na terenie miasta Szamotuły doszło do 253 zdarzeń drogowych oraz 12 wypadków, w których 6 osób zostało lekko rannych, a 6 ciężko rannych. Wśród zdarzeń tych przeważały zderzenia pojazdów boczne i tylne. Na obszarze wiejskim Gminy Szamotuły natomiast doszło w tym czasie do 115 zdarzeń drogowych i 10 wypadków. W wypadkach tych lekko rannych zostało 5 osób, a ciężko rannych – 4 osoby. Wśród zdarzeń drogowych najczęstsze przypadki dotyczyły: najechania na zwierzę, zderzenia pojazdów tylnego, zderzenia pojazdów bocznego oraz najechania na dziurę, wybój lub garb.

Na terenie Gminy Szamotuły funkcjonuje również Straż Miejska w Szamotułach, która w 2025 roku zatrudniała 8 funkcjonariuszy oraz 2 pracowników cywilnych. Straż Miejska realizuje zadania z zakresu ochrony porządku publicznego i bezpieczeństwa na terenie Gminy, koncentrując się na działaniach interwencyjnych, prewencyjnych oraz kontrolnych. Do jej podstawowych kompetencji należy reagowanie na wykroczenia i przestępstwa, w tym wybryki chuligańskie, zakłócanie porządku publicznego oraz przypadki niszczenia mienia, a także zabezpieczanie imprez masowych, zgromadzeń i przemarszów. Istotnym obszarem aktywności jest również egzekwowanie przepisów związanych z ustawą o wychowaniu w trzeźwości, w tym interwencje wobec osób spożywających alkohol w miejscach niedozwolonych. W zakresie utrzymania czystości i porządku strażnicy prowadzą kontrole dotyczące gospodarki odpadami, przestrzegania regulaminu utrzymania czystości, sposobu ogrzewania nieruchomości oraz zapobiegania nielegalnemu składowaniu odpadów. Podejmują także działania w obszarze wykroczeń drogowych, w szczególności dotyczących nieprawidłowego parkowania, naruszeń przepisów ruchu pieszych i rowerzystów oraz niestosowania się do zakazów ruchu, współpracując w tym zakresie z Policją. Straż Miejska

proceedzi szeroką współpracę instytucjonalną, m.in. z Policją, Strażą Leśną, Państwową Strażą Rybacką, jednostkami organizacyjnymi Gminy oraz zarządcami nieruchomości. Uzupełnieniem działań interwencyjnych są przedsięwzięcia profilaktyczne i edukacyjne skierowane do dzieci, młodzieży i dorosłych, realizowane w szkołach i podczas wydarzeń lokalnych, mające na celu wzmacnianie świadomości prawnej i poprawę bezpieczeństwa społeczności lokalnej.

Zadania z zakresu bezpieczeństwa realizuje również Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej w Szamotułach. W 2024 roku jednostka PSP wyjeżdżała łącznie do 1 688 interwencji. W strukturze zdarzeń 257 stanowiły pożary, 1 318 – miejscowe zagrożenia, natomiast 113 zgłoszeń zakwalifikowano jako alarmy fałszywe.

W działaniach ratowniczo-gaśniczych Państwowa Straż Pożarna wspierania jest przez jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej. Na terenie Gminy Szamotuły zarejestrowanych jest 9 jednostek OSP, z czego jednostki w Baborowie i Brodziszewie ujęte zostały w Krajowym Systemie Ratowniczo-Gaśniczym. Oznacza to, że ich obszarem działań jest cały teren powiatu szamotulskiego. W 2024 roku łączna liczba członków OSP wynosiła 205 osób, które w ciągu roku udział wzięło w łącznie 257 interwencjach.

Tab. 31. Jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej na terenie Gminy Szamotuły

Nazwa jednostki	Lokalizacja	Ujęcie w Krajowym Systemie Ratowniczo-Gaśniczym
OSP Baborowo	Baborowo	Tak
OSP Brodziszewo	Brodziszewo	Tak
OSP Jastrowo	Jastrowo	Nie
OSP Koźle	Koźle	Nie
OSP Krzeszkowice	Krzeszkowice	Nie
OSP Otorowo	Otorowo	Nie
OSP Pamiątkowo	Pamiątkowo	Nie
OSP Przecław	Przecław	Nie
OSP Szamotuły	Szamotuły	Nie

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań Gminy Szamotuły i danych Krajowego Rejestru Sądowego.

Poczucie bezpieczeństwa mieszkańców w istotnym stopniu kształtowane jest przez warunki panujące w ich bezpośrednim otoczeniu społecznym, w szczególności w środowisku rodzinnym i sąsiedzkim. Szczególnie destrukcyjny wpływ na ten obszar mają zjawiska związane z przemocą domową, które nie tylko naruszają podstawowe prawa i dobrostan jednostek, lecz także prowadzą do długofalowych konsekwencji psychologicznych, społecznych i wychowawczych. Występowanie przemocy w rodzinie osłabia zaufanie społeczne, ogranicza gotowość do podejmowania aktywności obywatelskiej oraz sprzyja marginalizacji osób doświadczających przemocy. W konsekwencji zjawisko to negatywnie oddziałuje na poziom kapitału społecznego, rozumianego jako sieć relacji opartych na zaufaniu, współpracy i wzajemnym wsparciu, stanowiących fundament prawidłowego funkcjonowania wspólnoty lokalnej.

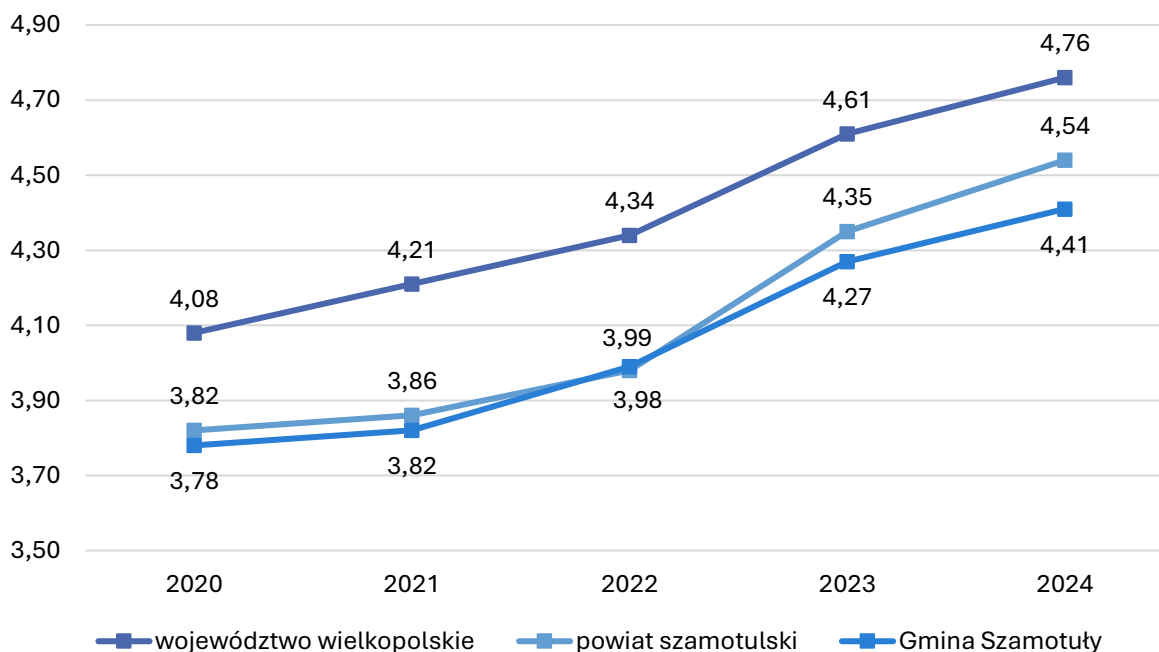
Zgodnie z Miejsko-Gminnym Programem Przeciwdziałania Przemocy Domowej oraz Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej dla Miasta i Gminy Szamotuły na lata 2025-2028, wśród najważniejszych wyzwań związanych z przemocą domową wymienić należy: niewystarczającą świadomość społeczną dotyczącą możliwości wsparcia dla osób doświadczających przemocy, niewystarczające zasoby służące realizacji zadań w zakresie ochrony ofiar, w tym również niewystarczająca liczba specjalistycznych szkoleń oraz wciąż

dostrzegalny problem liczby zgłoszeń przypadków przemocy domowej w związku z trudnościami społecznymi powstałymi na skutek polityki izolacji w okresie COVID-19.

Otoczenie wewnętrzne i zewnętrzne

Jednym z elementów otoczenia wewnętrznego gminy są organizacje pozarządowe działające na jej obszarze. Ich liczba odzwierciedlać może także stopień zaangażowania społecznego w sprawy publiczne. W celu analizy stanu sektora NGO-sów (*ang. Non-governmental organization*) w Gminie Szamotuły zdecydowano się na przeliczenie liczby fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 1 000 mieszkańców oraz porównanie sytuacji Gminy z obszarem powiatu szamotulskiego i województwa wielkopolskiego.

W latach 2020-2024 wartość omawianego wskaźnika dla Gminy Szamotuły wzrosła z poziomu 3,78 do 4,41. Jego średnia wartość w analizowanym okresie wyniosła natomiast 4,05, co było wartością niższą od średniej dla obszaru powiatu szamotulskiego (4,11) oraz województwa wielkopolskiego (4,4).

Ryc. 28. Liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 1 tys. mieszkańców w Gminie Szamotuły na tle powiatu i województwa w latach 2020-2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Według danych Krajowego Rejestru Sądowego, w momencie opracowania niniejszej diagnozy, na terenie Gminy Szamotuły zarejestrowanych jest 97 stowarzyszeń, organizacji społecznych i zawodowych, fundacji oraz zakładów opieki zdrowotnej. Wśród nich wymienić można m.in.: Stowarzyszenie Przyjaciół Chóru Cantabile, Szamotulskie Towarzystwo Muzyczne, Stowarzyszenie Aktywny Szczuczyn, Miejski Klub Sportowy Sparta Szamotuły, Stowarzyszenie Amazonki Halszka czy Towarzystwo Kultury Ziemi Szamotulskiej.

Szczególną rolę w życiu społeczności lokalnych odgrywają koła gospodyń wiejskich (KGW). Jak wskazuje ustawa o kołach gospodyń wiejskich stanowią one dobrowolne, niezależne od administracji rządowej i jednostek samorządu terytorialnego, samorządną społeczną organizację mieszkańców wsi, wspierającą rozwój przedsiębiorczości na wsi i aktywnie działającą na rzecz środowisk wiejskich. Odgrywają one również kluczową rolę

w propagowaniu lokalnych tradycji i zwyczajów. Według danych Krajowego Rejestru Kół Gospodyń Wiejskich w Gminie Szamotuły zarejestrowanych jest 18 KGW:

- Koło Gospodyń Wiejskich Gąsawy,
- Koło Gospodyń Wiejskich w Brodziszewie,
- Koło Gospodyń Wiejskich Krzeszkowice,
- Koło Gospodyń Wiejskich w Otorowie „Otorowianki”,
- Koło Gospodyń Wiejskich „Zgrany Przeclaw”,
- Koło Gospodyń Wiejskich w Lulinku,
- Koło Gospodyń Wiejskich w Koźlu,
- Koło Gospodyń Wiejskich w Myszkowie „Odnowa”,
- Koło Gospodyń Wiejskich „Nie ma lipy” w Lipnicy,
- Koło Gospodyń Wiejskich Baborówko,
- Koło Gospodyń Wiejskich w Kępie Kępanki,
- Koło Gospodyń Wiejskich w Jastrowie,
- Koło Gospodyń Wiejskich „Witoldzin na Wesoło”,
- Koło Gospodyń Wiejskich w Mutowie „Ale Kwiatki”,
- Koło Gospodyń Wiejskich w Śmiłowie „Pod Lipami”,
- Koło Gospodyń Wiejskich w Gałowie „Gałowianki”,
- Koło Gospodyń Wiejskich Pamiątkowskie Gospochy w Pamiątkowie,
- Koło Gospodyń Wiejskich Kreatywne Kobiety w Szczuczynie.

Obok istniejących organizacji pozarządowych, warto także zwrócić uwagę na formy partycypacji społecznej w zarządzaniu jednostką samorządu terytorialnego. Zarządzanie w sposób deliberatywny umożliwia uwzględnienie interesów wielu grup społecznych, co z kolei w sposób znaczący wpływa na jakość życia mieszkańców. W Gminie Szamotuły planowane jest utworzenie Rady Seniorów oraz Rady Młodzieży, co pozwoli na wzmocnienie aktywizacji tych grup społecznych w sprawach lokalnych. Od lutego 2025 roku funkcjonuje Szamotulska Rada Działalności Pożytku Publicznego, będąca organem doradczym i konsultacyjnym działającym przy Burmistrzu Miasta i Gminy Szamotuły. Jej członkowie wybierani są jako przedstawiciele sektora pozarządowego w celu reprezentowania jej interesów.

Dodatkowo, funkcjonuje Szamotulski Budżet Obywatelski, w ramach którego mieszkańcy mogą zgłaszać pomysły na przedsięwzięcia, spośród których następnie w sposób demokratyczny wybierane są zadania, na których realizację zostaną przeznaczone środki z Budżetu. Na realizację zadań zgłaszanych w ramach Budżetu w 2026 roku przeznaczonych zostało 500 tys. zł.

Instrumentem służącym kształtowaniu polityki współpracy z organizacjami pozarządowymi jest program współpracy Gminy Szamotuły z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie. Zgodnie z treścią przedmiotowego programu w 2026 roku celem głównym Gminy Szamotuły w zakresie współpracy ze wskazanymi organizacjami jest umacnianie partnerstwa pomiędzy samorządem, a organizacjami pozarządowymi. Rozwijanie współpracy finansowej i pozafinansowej Gminy z organizacjami pozarządowymi w zakresie rozpoznawania i zaspokajania potrzeb społecznych mieszkańców oraz zwiększania aktywności społeczności lokalnej. Zgodnie z treścią przytoczonego dokumentu, na powyższe cele planuje się przeznaczenie środków finansowych z budżetu Gminy w kwocie nie mniejszej niż 456 tys. zł.

Gmina Szamotuły należy do następujących organizacji:

Stowarzyszenie Metropolia Poznań, zrzeszające 23 jednostki samorządu terytorialnego: miasto Poznań, powiat poznański oraz 21 gmin. Obszar ten zamieszkały jest przez przeszło milion mieszkańców. Celem działalności Stowarzyszenia jest wzmacnianie współpracy oraz wspólne rozwiązywanie problemów w skali ponadlokalnej. Jako Związek ZIT Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Poznania odpowiada również za realizację Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych, współfinansowanych ze środków europejskich. Realizowane projekty dotyczą m.in. zrównoważonej mobilności miejskiej, działań środowiskowych czy aktywizacji społeczności lokalnej. Dla Stowarzyszenia została opracowana Strategia Rozwoju Ponadlokalnego Metropolii Poznań 2035, określającej podstawowe cele strategiczne rozwoju w następujących obszarach:

1. Odporne i przyjazne środowisko,
2. Zrównoważona mobilność,
3. Konkurencyjna i otwarta na współpracę gospodarka,
4. Aktywne i kreatywne społeczeństwo,
5. Zintegrowane zarządzanie rozwojem.

Lokalna Grupa Działania „Dolina Samy”, będącej stowarzyszeniem funkcjonującym od 2008 roku, zrzeszającym przedstawicieli sektora publicznego, społecznego i gospodarczego z obszaru czterech gmin: Rokietnica, Kaźmierz, Tarnowo Podgórne i Szamotuły. Organizacja działa w formule partnerstwa trójsektorowego i realizuje podejście Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność (RLKS), wdrażając Strategię Rozwoju Lokalnego, współfinansowaną ze środków Unii Europejskiej. W 2024 roku LGD podpisała umowę ramową z Zarządem Województwa Wielkopolskiego na realizację LSR w perspektywie 2021–2027, korzystając m.in. z funduszy EFS+, EFRR oraz EFRROW. Działalność LGD koncentruje się na wspieraniu zrównoważonego rozwoju obszaru poprzez aktywizację społeczności lokalnej, rozwój przedsiębiorczości oraz wzmacnianie potencjału turystycznego i kulturowego regionu. Wśród kluczowych obszarów wsparcia znajdują się: rozwój atrakcyjności turystycznej (w tym infrastruktury i agroturystyki), poprawa jakości życia mieszkańców poprzez wsparcie małej infrastruktury i usług lokalnych, ochrona dziedzictwa kulturowego i środowiska oraz działania na rzecz integracji społecznej i przeciwdziałania wykluczeniu. Stowarzyszenie realizuje zarówno projekty grantowe i konkursowe, jak i inicjatywy własne o charakterze integracyjnym i promocyjnym, takie jak warsztaty rękodzielnicze, rajdy rowerowe czy cykliczny Piknik Moto-Eko. LGD „Dolina Samy” pełni zatem rolę lokalnego animatora rozwoju, integrując samorządy, organizacje społeczne i przedsiębiorców wokół wspólnych działań na rzecz podnoszenia jakości życia i wzmacniania tożsamości regionalnej.

Współpraca międzynarodowa Miasta i Gminy Szamotuły rozwijana jest od 1989 roku, kiedy podpisano pierwszą umowę partnerską z niemieckim miastem Gross-Gerau. W kolejnych latach zawarto porozumienia z Brignoles (1996 r., Francja), Bruneck (1997 r., Włochy) oraz Tielt (1998 r., Belgia), włączając Szamotuły do sieci miast współpracujących w formule partnerstwa europejskiego. Zakres współpracy obejmuje m.in. kulturę, sport, turystykę, wymianę młodzieży, rolnictwo i leśnictwo, ochronę środowiska, a także wymianę doświadczeń w zakresie administracji samorządowej i polityki społecznej. Do najważniejszych form współpracy należą coroczne „Dni Europy” organizowane rotacyjnie w miastach partnerskich, międzynarodowe obozy młodzieżowe oraz udział w Targach Wiosennych w Brignoles. Regularnie odbywają się także konferencje burmistrzów oraz wymiany branżowe, obejmujące m.in. pracowników administracji, bibliotekarzy, młodzież szkolną i środowiska sportowe. Długoletni i systematyczny charakter współpracy został doceniony na szczecelu europejskim.

W 1995 roku grupa miast partnerskich, w tym Szamotuły, otrzymała nagrodę „Złote Gwiazdy Partnerstwa” Komisji Europejskiej, a w 2002 r. Rada Europy przyznała Szamotułom „Dyplom Europy” za wkład w szerzenie idei integracji europejskiej.

4.3. Opieka zdrowotna i pomoc społeczna

Opieka zdrowotna stanowi element istotnie wpływający na jakość życia oraz przewidywaną długość życia. Dostęp do dobrej opieki zdrowotnej wpływać może pozytywnie również na rozwój gospodarczy, poprzez ograniczenie negatywnych skutków chorób i kontuzji oraz związane z tym zwiększenie poczucia bezpieczeństwa wśród lokalnej społeczności. Mając na uwadze występujące w Polsce zjawisko starzenia się społeczeństwa służba zdrowia odgrywa też znaczną rolę w związku ze szczególnym popytem na jej usługi wśród seniorów.

W mieście Szamotuły przy ul. Sukienniczej 13 zlokalizowany jest Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej. W SPZOZ wyodrębnione zostały następujące oddziały: Oddział Anestezjologii i Intensywnej Terapii, Oddział Chirurgiczny z Pododdziałem Chirurgii Urazowo-Ortopedycznej, Oddział Dziecięcy, Oddział Ginekologiczno-Położniczy, Oddział Noworodkowy, Oddział Wewnętrzny z Pododdziałem Intensywnej Opieki Kardiologicznej oraz Szpitalny Oddział Ratunkowy.

Dodatkowo, na terenie Gminy znajdują się następujące podmioty odpowiedzialne za świadczenie usług z zakresu opieki medycznej:

- Centrum Położnicze Agnieszka Kamińska-Nowak Położna Środowiskowo-Rodzinna Poradnia Laktacyjna,
- Indywidualna Praktyka Lekarska „Hipokrates”,
- Pielęgniarsko-Położniczy Ośrodek „Rodzina” S.C. Gabinet Pielęgniarki Środowiskowo-Rodzinnej,
- Pielęgniarsko-Położny Ośrodek „Rodzina” S.C. Położna,
- Przychodnia Lekarska Medicus Poradnia Dziecięca,
- Przychodnia Lekarska Medicus Przychodnia Lekarska,
- Przychodnia Lekarska Podstawowej i Specjalist. Opieki Zdrowotnej „Pod Zegarem” 1,
- Przychodnia Lekarska Podstawowej i Specjalist. Opieki Zdrowotnej „Pod Zegarem” 2,
- Przychodnia Lekarska Podstawowej i Specjalist. Opieki Zdrowotnej „Pod Zegarem” 3.

Na terenie Gminy Szamotuły zlokalizowanych jest 7 aptek realizujących recepty refundowane.

Pomimo rozbudowanej sieci podmiotów świadczących usługi z zakresu opieki medycznej, na terenie Gminy Szamotuły dostrzega się problem niewystarczającej dostępności specjalistycznej opieki medycznej i rehabilitacyjnej. Stanowi to wyzwanie szczególnie dla osób starszych i z niepełnosprawnościami, które stanowią podstawową grupę beneficjentów wskazanych usług⁶.

Podmiotem odpowiedzialnym za realizację usług społecznych jest Ośrodek Pomocy Społecznej w Szamotułach, którego siedziba mieści się przy Placu Henryka Sienkiewicza 20. Podstawowa oferta wsparcia Ośrodka dla mieszkańców obejmuje: świadczenia pieniężne i niepieniężne, pracę socjalną, wsparcie rodzin w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych oraz wspieranie osób z niepełnosprawnościami. Dodatkowo, OPS prowadzi również punkt konsultacyjny dla osób uzależnionych i współuzależnionych, w ramach którego osoby zmagające się z uzależnieniami mogą skorzystać ze wsparcia psychologa oraz

⁶ Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Miasta i Gminy Szamotuły na lata 2025-2035

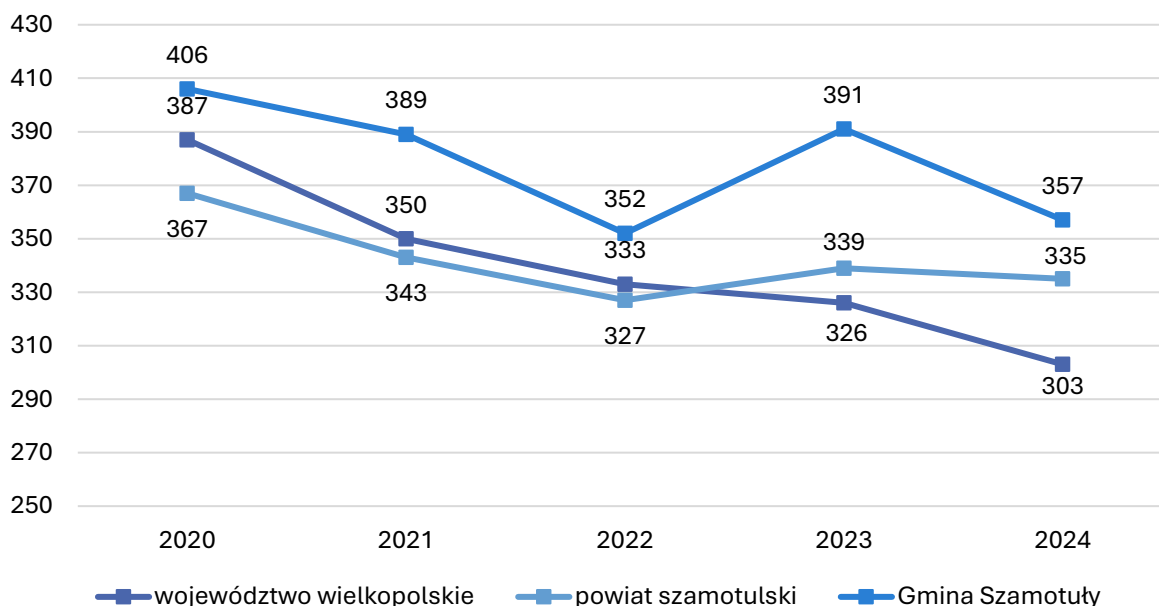
prawnika. W 2022 roku otworzone zostało Centrum Profilaktyki Społecznej w Szamotułach, będącej Placówką Wsparcia Dziennego. Tym samym celem działalności Centrum jest wsparcie rodzin w opiece i wychowaniu dzieci. Ośrodek Pomocy Społecznej odpowiada również za prowadzenie świetlic środowiskowych zlokalizowanych w miejscowościach Baborówko, Śmiłowo i Mutowo.

W celu koordynacji i zwiększenia spójności działań związanych z pomocą społeczną, na mocy uchwały nr X/102/2024 z dnia 30 grudnia 2024 r. przyjęta została Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Miasta i Gminy Szamotuły na lata 2025-2035. Zgodnie z treścią przytoczonego dokumentu, na terenie Gminy występują m.in. następujące problemy społeczne: niewystarczające wsparcie psychologiczne, psychiatryczne i terapeutyczne, niedostateczne wsparcie opieki długoterminowej dla osób starszych, starzenie się społeczeństwa czy rosnące ryzyko wykluczenia społecznego. W zakresie mocnych stron sektora opieki społecznej wskazano natomiast na duże doświadczenie pracowników socjalnych zatrudnionych w OPS oraz dobrą reputację Ośrodka, co świadczy o wysokim poziomie kompetencji i zaangażowania jego pracowników.

Na terenie Gminy Szamotuły wsparcie w ramach usług społecznych oferują również:

- Zgromadzenie Sióstr Franciszkanek Rodziny Maryi, które w ramach swojej działalności prowadzą jadłodajnię oferującą posiłki osobom potrzebującym. Zgromadzenie Sióstr prowadzi również Dzienny Dom Pobytu – Betlejemka oraz Świetlicę Socjoterapeutyczną,
- Fundacja Nadzieja, która prowadzi Centrum Integracji Społecznej,
- Szamotulskie Stowarzyszenie Klub Abstynenta „CZAS”, prowadzące Klub Abstynenta.

Poniższy wykres przedstawia liczbę beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w przeliczeniu na 10 tys. ludności w Gminie Szamotuły oraz na obszarze powiatu szamotulskiego i województwa wielkopolskiego. W latach 2020-2024 wartość omawianego wskaźnika dla obszaru całej Wielkopolski zmalała z 387 do 303. Na terenie powiatu szamotulskiego jego wartość w latach 2020-2022 zmalała z 367 do 327, po czym w 2023 roku wzrosła do 339, aby ponownie w 2024 roku opaść do 334. Gmina Szamotuły w całym analizowanym okresie charakteryzowała się najwyższymi wartościami omawianego wskaźnika, który w tym czasie ulegał znacznym wahaniom i oscylował w przedziale od 352 do 406. Świadczyć to może o szerokim zakresie i znacznej złożoności potrzeb społecznych mieszkańców.

Ryc. 29. Liczba beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności w Gminie Szamotuły na tle powiatu i województwa w latach 2020-2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W zakresie pomocy społecznej ważny zasób stanowi mienie komunalne Gminy, obejmujące lokale mieszkaniowe, które wykorzystane mogą zostać do wsparcia osób potrzebujących lub w ciężkiej sytuacji życiowej. W 2024 roku zasób ten w Gminie Szamotuły obejmował 435 lokali mieszkalnych, z czego 344 stanowiły mieszkania komunalne, a 91 – mieszkania socjalne. We wcześniejszych latach liczba omawianych mieszkań utrzymywała się na zbliżonym poziomie, co świadczy o stabilności polityki gospodarowania mieniem komunalnym Gminy Szamotuły.

Tab. 32. Liczba mieszkań komunalnych w zasobie Gminy Szamotuły w latach 2020-2024

	2020	2021	2022	2023	2024
Liczba mieszkań komunalnych	363	357	350	350	344
Liczba mieszkań socjalnych	90	89	88	88	91

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań Gminy Szamotuły.

Zasady gospodarowania mieniem komunalnym Gminy Szamotuły regulowane są na mocy uchwały nr XXXIX/412/2022 Rady Miasta i Gminy Szamotuły z dnia 25 maja 2022 r. w sprawie wieloletniego programu gospodarowania zasobem mieszkaniowym Gminy Szamotuły na lata 2022-2026. Według tego dokumentu zakładane są wydatki w wysokości 6,1 mln zł, które w trakcie jego okresu programowania przeznaczone mają zostać na realizację zadań inwestycyjnych związanych z mieszkaniowym zasobem Gminy Szamotuły. Spośród nich 2,1 mln zł wydatkowane ma zostać na przechodzenie na gospodarkę niskoemisyjną, w tym na instalację centralnego ogrzewania. W latach 2022-2026 łącznie 1,85 mln zł wydatkowane ma być na remonty i modernizacje części wspólnych w budynkach mieszkaniowych, 160 tys. zł – na remonty i modernizacje w częściach wspólnych budynków komunalnych, a 420 tys. zł – na remonty i modernizacje zasiedlonych lokali mieszkalnych.

W Gminie Szamotuły obowiązuje Miejsko-Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2025-2028, przyjęty na mocy uchwały nr X/105/2024 Rady Miasta i Gminy Szamotuły z dnia 30 grudnia 2024 r. Diagnoza zawarta w dokumencie wskazuje na narastający problem uzależnień behawioralnych wśród młodzieży w Gminie Szamotuły, przejawiający się m.in. nadmiernym

korzystaniem z technologii cyfrowych (ponad 30% uczniów deklaruje spędzanie powyżej 4 godzin dziennie online w celach rozrywkowych). Zjawisku temu towarzyszy niski poziom świadomości rodziców w zakresie zagrożeń związanych z uzależnieniami behawioralnymi oraz ograniczona dostępność działań profilaktycznych, mimo wyraźnie artykułowanego zapotrzebowania na tego typu wsparcie. Dodatkowo stwierdzono istotną zależność między nasileniem problemów emocjonalnych a skłonnością do kompensacyjnego korzystania z Internetu, co zwiększa ryzyko rozwoju zaburzeń o charakterze uzależnieniowym.

Załącznik nr 2: Wzór ankiety

ANKIETA

Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Szamotuły na lata 2026-2036

Szanowni Państwo,

w związku z podjęciem prac nad przygotowaniem Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Szamotuły, zwracamy się z prośbą o wypełnienie anonimowej ankiety.

Część I

Oceń stopień rozwoju i/lub działalność Gminy i jej mieszkańców we wskazanych obszarach w skali od 1 do 5 poprzez wpisanie znaku X w odpowiednie pola poniższej tabeli.

W przyjętej skali poszczególne liczby oznaczają następujące oceny: 1 – bardzo zła, 2 – zła, 3 – dostateczna, 4 – dobra, 5 – bardzo dobra. Możliwe jest także zaznaczenie odpowiedzi *Nie dotyczy/nie mam zdania*. Oceniane elementy zostały podzielone na sześć obszarów: społeczeństwo, gospodarka, środowisko i przestrzeń, infrastruktura techniczna, turystyka i rekreacja oraz edukacja i kultura.

OBSZAR: SPOŁECZEŃSTWO						
Oceniany element	Ocena					
	1	2	3	4	5	Nie dotyczy/ nie mam zdania
aktywność mieszkańców na rzecz Gminy (np. wolontariat, partycypacja społeczna, inicjatywy oddolne)						
skuteczność działania pomocy społecznej						
dostęp do podstawowej opieki medycznej						
dostęp do specjalistycznej opieki medycznej						
możliwość zapewnienia dojazdu do specjalistycznej opieki medycznej poza teren Gminy						
dostęp do żłobków/klubów dziecięcych						
jakość opieki w żłobkach/klubach dziecięcych						
wsparcie osób starszych (np. domy pomocy społecznej, kluby seniora)						
wsparcie osób niesamodzielnych (np. opieka wytchnieniowa, usługi opiekuńcze, asystent rodziny)						
zadowolenie z usług świadczonych przez Urząd Miasta i Gminy						
bezpieczeństwo publiczne						
dostępność architektoniczna budynków administracji publicznej						

OBSZAR: GOSPODARKA						
Oceniany element	Ocena					
	1	2	3	4	5	Nie dotyczy/ nie mam zdania
atrakcyjność inwestycyjna						
możliwość uzyskania zatrudnienia						
możliwości zawodowe dla osób z wyższym wykształceniem						
warunki prowadzenia i rozwijania działalności gospodarczej						
funkcjonowanie transportu zbiorowego						
połączenia komunikacyjne z innymi gminami i miastami						
dostępność usług (np. poczta, bank, fryzjer, sklepy spożywcze)						
perspektywy rozwojowe działalności rolniczej						
konkurencyjność przedsiębiorstw na rynku lokalnym						
OBSZAR: ŚRODOWISKO I PRZESTRZEŃ						
Oceniany element	Ocena					
	1	2	3	4	5	Nie dotyczy/ nie mam zdania
estetyka (czystość przestrzeni publicznych)						
jakość powietrza						
oferta działań wspierających ochronę środowiska (np. dofinansowania do wymiany źródeł ciepła)						
czystość wód powierzchniowych i terenów przylegających						
infrastruktura melioracji szczegółowej (rowy, sieć drenarska, przepusty, itp.)						
dostępność terenów zieleni (parków, skwerów, zieleńców, zadrzewień ulicznych, lasów)						
czystość terenów zieleni (parków, skwerów, zieleńców, zadrzewień ulicznych, lasów)						
świadomość ekologiczna mieszkańców						
system odbioru odpadów						
efektywność zagospodarowania przestrzeni (czy tereny są wykorzystywane optymalnie)						
walory środowiska przyrodniczego						
rozwój odnawialnych źródeł energii						

OBSZAR: INFRASTRUKTURA TECHNICZNA						
Oceniany element	Ocena					
	1	2	3	4	5	Nie dotyczy/ nie mam zdania
stan dróg						
mała infrastruktura drogowa (chodniki, oświetlenie, przystanki, itp.)						
bezpieczeństwo przy głównych drogach w związku z ruchem samochodów osobowych i ciężarowych						
jakość sieci wodociągowej						
jakość sieci kanalizacyjnej						
jakość sieci gazowej						
dostępność szerokopasmowego Internetu						
OBSZAR: TURYSTYKA I REKREACJA						
Oceniany element	Ocena					
	1	2	3	4	5	Nie dotyczy/ nie mam zdania
atrakcyjność turystyczna						
poziom bazy sportowo-rekreacyjnej						
poziom bazy turystyczno-wypoczynkowej (m.in. szlaki turystyczne, miejsca noclegowe)						
poziom bazy gastronomicznej						
wyposażenie placów zabaw i siłowni zewnętrznych						
system ścieżek rowerowych (połączenia, ciągłość, możliwości traktowania ich jako alternatywy dla transportu samochodowego)						
jakość istniejących ścieżek rowerowych						
jakość istniejących chodników						
oferta spędzania wolnego czasu dla dzieci						
oferta spędzania wolnego czasu dla młodzieży						
oferta spędzania wolnego czasu dla dorosłych						
oferta spędzania wolnego czasu dla seniorów						
działania promocyjne władz, mające na celu pozyskanie potencjalnych turystów						

OBSZAR: EDUKACJA I KULTURA						
Oceniany element	Ocena					
	1	2	3	4	5	Nie dotyczy / nie mam zdania
dostęp do edukacji przedszkolnej						
jakość edukacji przedszkolnej						
jakość infrastruktury przedszkolnej						
dostęp do edukacji w szkołach podstawowych						
jakość edukacji w szkołach podstawowych						
jakość infrastruktury w szkołach podstawowych (sale lekcyjne, sportowe, wyposażenie pracowni szkolnych, szatnie, itp.)						
dostęp do edukacji w szkołach ponadpodstawowych (w tym dojazd)						
wsparcie dla uczniów zdolnych w szkołach						
wsparcie dla uczniów z trudnościami w nauce w szkołach						
dodatkowa oferta w szkołach (koła zainteresowań, klasy sportowe, dodatkowe zajęcia, itp.)						
organizacja dowozu dzieci do szkół						
jakość i różnorodność wydarzeń kulturalno-rozrywkowych						
dostęp do obiektów kulturalnych (godziny i dni otwarcia, itp.)						
działalność instytucji kultury (np. domu kultury, biblioteki)						
działalność świetlic wiejskich						

Część II

Proszę o zaznaczenie 5 punktów, które są najistotniejsze do poprawy w Gminie w ciągu najbliższych lat.

- ☐ poprawa stanu infrastruktury drogowej (w tym m.in. nawierzchni dróg, przejść dla pieszych)
- ☐ poprawa funkcjonowania transportu zbiorowego
- ☐ rozbudowa ścieżek rowerowych
- ☐ rozbudowa ciągów pieszych
- ☐ rozbudowa oświetlenia ulicznego
- ☐ rozwój infrastruktury rekreacyjno-sportowej
- ☐ rozwój infrastruktury kulturalnej

- ☐ **rozwój terenów zieleni (parki, skwery, zieleńce, zadrzewienia uliczne)**
- ☐ **renowacja zabytków**
- ☐ **poprawa jakości obsługi mieszkańców i komunikacji z mieszkańcami**
- ☐ **budowa/modernizacja sieci wodociągowej**
- ☐ **budowa sieci kanalizacji sanitarnej oraz przydomowych oczyszczalni ścieków**
- ☐ **budowa/rozwój sieci gazowej**
- ☐ **budowa/modernizacja świetlic wiejskich**
- ☐ **rozwój przedsiębiorczości: ułatwianie zakładania/prowadzenia działalności gospodarczej (w tym ulgi)**
- ☐ **rozwój rolnictwa, w tym nowoczesnych gospodarstw rolnych i przemysłu przetwórczego**
- ☐ **poprawa poziomu czystości wód powierzchniowych i podziemnych**
- ☐ **poprawa funkcjonowania systemu gospodarki odpadami**
- ☐ **zwiększenie dostępu do Internetu**
- ☐ **wsparcie budowy instalacji pozyskujących energię odnawialną ze słońca, wiatru, biomasy**
- ☐ **zwiększenie liczby miejsc opieki nad dziećmi do lat 3**
- ☐ **stworzenie miejsc opieki nad osobami starszymi i niepełnosprawnymi**
- ☐ **poprawa dostępu do usług medycznych**
- ☐ **zmniejszenie bezrobocia**
- ☐ **zwiększenie natężenia działań promocyjnych Gminy**
- ☐ **inwestycje w rozwój turystyki**
- ☐ **budowa obwodnicy**
- ☐ **podniesienie poziomu nauczania w szkołach podstawowych**
- ☐ **zwiększenie dostępności przedszkoli**
- ☐ **organizacja/zwiększenie liczby zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży**
- ☐ **poprawa bezpieczeństwa publicznego**
- ☐ **rozwój oferty kulturalnej i sportowej (impres, wydarzeń sportowych)**
- ☐ **aktywizacja osób starszych**
- ☐ **inny (jaki?)**

Część III

Odpowiedz na pytanie, co mogłoby stać się wizytówką Gminy?

--

Metryczka

Płeć:

- ☐ kobieta
- ☐ mężczyzna
- ☐ osoba niebinarna/nie chcę podawać

Wiek:

- ☐ poniżej 18 lat
- ☐ 18-25 lat
- ☐ 26-35 lat
- ☐ 36-45 lat
- ☐ 46-55 lat
- ☐ 56-65 lat
- ☐ powyżej 65 lat

Status zawodowy/zatrudnienie:

- ☐ uczeń/uczennica lub student/ka
- ☐ rolnik/rolniczka
- ☐ przedsiębiorca/przedsiębiorczyni
- ☐ osoba pracująca (poza rolnictwem i prowadzeniem własnej działalności gospodarczej)
- ☐ osoba bezrobotna
- ☐ emeryt/ka lub rencista/tka
- ☐ inne (jakie?)

Zamieszkanie:

- ☐ jestem mieszkańcem miasta w Gminie
- ☐ jestem mieszkańcem wsi w Gminie
- ☐ nie jestem mieszkańcem Gminy

Załącznik nr 3: Tabela ewaluacyjna

CEL OPERACYJNY	KIERUNKI DZIAŁAŃ	Jednostka odpowiedzialna	Planowany termin wykonania	Faktyczny termin wykonania	Realizacja (TAK / NIE)
1.1. Planowanie rozwoju wokół miasta, kolei i lokalnych ośrodków Gminy	· Wdrażanie Planu Ogólnego Gminy Szamotuły jako podstawy prowadzenia polityki przestrzennej, z uwzględnieniem równowagi między rozwojem mieszkaniowym, gospodarczym, usługowym, rolniczym, rekreacyjnym i przyrodniczym.				
	· Rozwój Systemu Informacji Przestrzennej Gminy jako narzędzia wspierającego planowanie inwestycji, analizę dostępności usług, zarządzanie infrastrukturą, konsultacje społeczne i udostępnianie danych przestrzennych mieszkańcom.				
	· Stopniowe obejmowanie miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego obszarów kluczowych dla rozwoju Gminy, w szczególności terenów presji mieszkaniowej, aktywności gospodarczej, usług publicznych, przestrzeni publicznych oraz rejonów stacji i przystanków kolejowych.				
	· Koncentracja nowej zabudowy w obszarach dobrze skomunikowanych i możliwych do obsługi infrastrukturą techniczną, w szczególności w Szamotułach, Pamiątkowie i Otorowie.				
	· Wyznaczanie i porządkowanie terenów przeznaczonych pod działalność gospodarczą o skali dopasowanej do uwarunkowań Gminy, w szczególności usług technicznych, rzemiosła, przetwórstwa, działalności produkcyjnej o ograniczonej uciążliwości i obsługi lokalnego rynku.				
	· Powiązanie planowania przestrzennego z dostępnością transportu publicznego, szkół, przedszkoli, usług społecznych, terenów rekreacyjnych oraz infrastruktury wodno-kanalizacyjnej i energetycznej.				
	· Wprowadzanie standardów jakości przestrzeni w dokumentach planistycznych i inwestycjach gminnych, obejmujących m.in. dostępność dla osób ze szczególnymi potrzebami, bezpieczeństwo pieszych i rowerzystów, estetykę zabudowy, jakość przestrzeni publicznych oraz racjonalne wykorzystanie terenów.				
	· Ochrona historycznego układu urbanistycznego Szamotuł, obiektów zabytkowych, krajobrazu kulturowego i lokalnych dominant przestrzennych jako elementów budujących tożsamość Gminy.				
1.2. Dostępna komunikacyjnie Gmina	· Wspieranie realizacji kolejnych etapów obwodnicy Szamotuł w ciągu dróg wojewódzkich nr 184 i 187, jako inwestycji poprawiającej płynność ruchu, bezpieczeństwo oraz warunki funkcjonowania centrum miasta.				

i bezpieczne przemieszczanie się mieszkańców	Współpraca w zakresie wzmacniania roli kolei jako podstawowego środka codziennych powiązań z Poznaniem, w tym poprzez poprawę dostępności stacji w Szamotułach oraz przystanków kolejowych w Pamiątkowie i Baborówku, dążenie do utworzenia kolejnych przystanków kolejowych, a także organizację wygodnych dojazdów, parkingów rowerowych, parkingów buforowych, oznakowania i rozwiązań typu „kiss and ride”.				
	Tworzenie warunków do ograniczania barier komunikacyjnych powodowanych przez linię kolejową nr 351, w szczególności poprzez współpracę z zarządcą infrastruktury kolejowej w zakresie rozwiązań bezkolizyjnych, bezpieczeństwa przejazdów, organizacji ruchu oraz poprawy powiązań pomiędzy częściami miasta.				
	Współpraca z zarządcami dróg wojewódzkich i powiatowych w zakresie poprawy dostępności transportowej Gminy, w szczególności na kierunkach powiązań z Poznaniem, Rokietnicą, Wronkami, Obornikami i sąsiednimi gminami.				
	Modernizacja i rozbudowa dróg gminnych wraz z infrastrukturą towarzyszącą, w szczególności chodnikami, poboczami, odwodnieniem, oświetleniem, przejściami dla pieszych, zatokami i elementami poprawy bezpieczeństwa ruchu.				
	Poprawa powiązań transportowych pomiędzy Szamotułami, Pamiątkowem, Baborówkiem, Otorowem i pozostałymi miejscowościami Gminy, w tym poprzez działania własne Gminy oraz współpracę z właściwymi zarządcami infrastruktury.				
	Rozwój transportu zbiorowego na terenie Gminy i w powiązaniach ponadlokalnych, w tym lepsze powiązanie transportu autobusowego z kolejowym, rowerowym i pieszym, analiza potrzeb komunikacyjnych mieszkańców miasta i sołectw, określanie zasad obsługi komunikacyjnej w ramach możliwości organizacyjnych i finansowych Gminy oraz współpraca z sąsiednimi gminami, Metropolią Poznań i organizatorami transportu.				
	Rozbudowa spójnego systemu transportu rowerowego łączącego miejscowości Gminy z Szamotułami oraz zapewniającego bezpieczne przemieszczanie się rowerem w samym mieście, w tym poprzez wyznaczanie głównych tras rowerowych, uzupełnianie ich odcinkami lokalnymi, budowę ścieżek rowerowych, ciągów pieszko-rowerowych, pasów rowerowych, przejazdów rowerowych, parkingów rowerowych i powiązań z transportem publicznym.				

	· Poprawa bezpieczeństwa pieszych i rowerzystów w miejscach szczególnego natężenia ruchu, w szczególności przy szkołach, przedszkolach, przystankach, przejazdach kolejowych, obiektach sportowych i przestrzeniach publicznych.				
	· Porządkowanie polityki parkingowej w centrum Szamotuł oraz przy kluczowych obiektach publicznych, usługowych, sportowych, kulturalnych i rekreacyjnych, w tym z uwzględnieniem parkingów buforowych, miejsc dla autokarów i lepszej organizacji krótkiego postoju.				
1.3. Odporna infrastruktura techniczna i funkcjonalne przestrzenie publiczne	· Modernizacja i zwiększanie odporności systemu wodociągowego, w tym rozwój połączeń sieciowych poprawiających bezpieczeństwo dostaw wody w sytuacjach awarii i zwiększonego zapotrzebowania.				
	· Rozwój monitoringu sieci wodociągowej, automatyzacji procesów i systemów zarządzania awariami, w szczególności na terenie Szamotuł i w kluczowych elementach infrastruktury komunalnej.				
	· Modernizacja i rozbudowa stacji uzdatniania wody, w tym SUW Kąsinowo i SUW Szamotuły, obejmująca m.in. automatyzację, rozbudowę filtrów, montaż dodatkowych urządzeń oraz poprawę efektywności energetycznej.				
	· Rozbudowa infrastruktury kanalizacyjnej na obszarach wymagających uzupełnienia sieci, w szczególności w rejonach Przecławia, Pamiątkowa, Baborowa, Kępy, Kąsinowa i Baborówka.				
	· Modernizacja oczyszczalni ścieków i infrastruktury towarzyszącej, w tym pompowni, urządzeń przesyłowych i systemów ograniczających ryzyko przeciążenia sieci w miejscowościach rozwijających się osadniczo.				
	· Wzmacnianie ciągłości działania infrastruktury komunalnej w sytuacjach kryzysowych, m.in. poprzez rezerwowe źródła zasilania, sprzęt awaryjny, beczkowozy, monitoring, procedury reagowania, zabezpieczenie infrastruktury krytycznej oraz rozwój zapasowych połączeń sieciowych ograniczających ryzyko odcięcia mieszkańców od podstawowych usług.				
	· Rozwój infrastruktury cyfrowej i narzędzi cyfrowego zarządzania Gminą, w tym ograniczanie białych plam w dostępie do Internetu szerokopasmowego poprzez diagnozowanie potrzeb, współpracę z operatorami telekomunikacyjnymi, koordynację inwestycji infrastrukturalnych oraz wykorzystanie danych przestrzennych do zarządzania awariami, inwestycjami, oświetleniem, drogami, kanalizacją, własnością gminną i dostępnością usług.				
	· Odnowa, rewitalizacja i funkcjonalne wzmocnienie centrum Szamotuł wraz z przyległym otoczeniem, w tym rynku i parku Jana III Sobieskiego, jako przestrzeni społecznych, gospodarczych, kulturalnych i rekreacyjnych.				

	· Rozwój przestrzeni publicznych w sołectwach, obejmujący m.in. miejsca spotkań, place zabaw, siłownie plenerowe, małą architekturę, oświetlenie, miejsca odpoczynku i bezpieczne dojścia.				
	· Poprawa dostępności, czytelności i funkcjonalności przestrzeni publicznych oraz otoczenia obiektów publicznych, edukacyjnych, kulturalnych, sportowych i rekreacyjnych, w szczególności poprzez likwidację barier architektonicznych, porządkowanie dojść, dojazdów, oznakowania, oświetlenia, miejsc postojowych, stojaków rowerowych i podstawowego zaplecza dla użytkowników.				
	· Wdrożenie Gminnej Uchwały Krajobrazowej regulującej zasady sytuowania reklam i ogrodzeń w celu eliminacji chaosu wizualnego i ochrony historycznej architektury Szamotuł.				

CEL OPERACYJNY	KIERUNKI DZIAŁAŃ	Jednostka odpowiedzialna	Planowany termin wykonania	Faktyczny termin wykonania	Realizacja (TAK / NIE)
2.1. Czyste powietrze i lokalna transformacja energetyczna	· Ograniczanie niskiej emisji poprzez wspieranie wymiany wysokoemisyjnych źródeł ciepła, doradztwo dla mieszkańców oraz lepsze wykorzystanie dostępnych programów dofinansowania.				
	· Termomodernizacja budynków gminnych oraz poprawa efektywności energetycznej obiektów publicznych, w szczególności szkół, przedszkoli, obiektów administracyjnych, sportowych, kulturalnych i społecznych.				
	· Rozwój odnawialnych źródeł energii na budynkach i terenach gminnych, w tym instalacji fotowoltaicznych, pomp ciepła, magazynów energii oraz rozwiązań zwiększających autokonsumpcję energii.				
	· Przygotowanie Gminy do rozwoju lokalnej energetyki rozproszonej, w tym poprzez analizę możliwości tworzenia spółdzielni energetycznych, klastrów energii lub innych form współpracy z mieszkańcami, przedsiębiorcami i jednostkami publicznymi.				
	· Modernizacja oświetlenia publicznego w kierunku rozwiązań energooszczędnych, ograniczających zużycie energii, koszty eksploatacyjne i emisję gazów cieplarnianych.				
	· Wdrażanie systemu monitorowania zużycia energii w budynkach i infrastrukturze gminnej, umożliwiającego planowanie inwestycji, kontrolę kosztów i ocenę efektów działań oszczędnościowych.				

2.2. Retencja, ochrona wód i odporność na skutki zmian klimatu	· Prowadzenie kontroli i działań informacyjnych dotyczących spalania paliw oraz przestrzegania zasad ochrony powietrza, z uwzględnieniem roli Straży Miejskiej, edukacji mieszkańców i reagowania na zgłoszenia.				
	· Rozwój lokalnego monitoringu jakości powietrza i udostępnianie mieszkańcom informacji o stanie powietrza, w szczególności w miejscach koncentracji usług publicznych, edukacji i zabudowy mieszkaniowej.				
	· Opracowanie kompleksowego programu ochrony przed hałasem, obejmującego min: a) wprowadzanie stref uspokojenia ruchu samochodowego i fizycznych ograniczeń prędkości na drogach gminnych blisko gęstej zabudowy mieszkaniowej; b) wypracowanie ram organizacyjnych, ram godzinowych i standardów akustycznych dla imprez plenerowych; c) tworzenie naturalnych ekranów akustycznych oraz konstrukcji ograniczających emisję hałasu wzdłuż głównych szlaków tranzytowych w Gminie oraz stosowanie innych rozwiązań (w tym organizacyjnych) ograniczających emisję hałasu tranzytowego.				
	· Rozwój systemów retencji wód opadowych i roztopowych na terenach gminnych, w tym zbiorników retencyjnych, ogrodów deszczowych, niecek infiltracyjnych, rowów chłonnych i rozwiązań spowalniających odpływ wody.				
	· Stopniowe porządkowanie gospodarowania wodami opadowymi na terenach zurbanizowanych, szczególnie w miejscach narażonych na podtopienia, przeciążenia odwodnienia lub szybki spływ powierzchniowy.				
	· Ochrona i odtwarzanie naturalnej retencji w dolinie Samy, przy ciekach, rowach, zbiornikach wodnych i terenach podmokłych, z poszanowaniem funkcji przyrodniczych, krajobrazowych i przeciwpowodziowych.				
	· Ograniczanie dopływu zanieczyszczeń do wód powierzchniowych oraz wspieranie racjonalnego gospodarowania wodą poprzez porządkowanie gospodarki wodami opadowymi i ściekowej, zabezpieczanie terenów rekreacyjnych nad wodą, utrzymanie urządzeń melioracyjnych oraz współpracę z właściwymi instytucjami, rolnikami i właścicielami gruntów.				
	· Zwiększanie odporności przestrzeni publicznych na upały i suszę poprzez rozwój zacienienia, nasadzenia drzew i krzewów, dobór roślin odpornych na warunki miejskie oraz ograniczanie nadmiernego nagrzewania się terenów utwardzonych.				
	· Uwzględnianie ryzyk klimatycznych w przygotowaniu inwestycji gminnych, w szczególności dotyczących odwodnienia, zieleni, lokalizacji obiektów, materiałów nawierzchniowych i kosztów utrzymania.				
	· Prowadzenie działań edukacyjnych dotyczących oszczędzania wody, retencji przydomowej, suszy, ochrony cieków i ograniczania zanieczyszczeń trafiających do wód.				

	- Naturalna rewitalizacja parków miejskich oraz tworzenie mikro-parków kieszonkowych i wysp chłodu na zdegradowanych lub zabetonowanych działkach gminnych przy użyciu roślinności rodzimej i miododajnej. - Objęcie prawną ochroną szamotulskich torfowisk i bagien (w formie użytków ekologicznych) jako naturalnych buforów magazynujących wodę w czasie suszy.				
2.3. Gospodarka obiegu zamkniętego i ochrona zasobów przyrodniczych	Rozwój infrastruktury zagospodarowania odpadów, w tym m.in. kompostowni bioodpadów, instalacji do przetwarzania odpadów wielkogabarytowych, budowlanych i rozbiórkowych, magazynowania odpadów problemowych oraz bezpiecznego zagospodarowania wyrobów zawierających azbest, zgodnie z kierunkami wojewódzkiego systemu gospodarki odpadami.				
	Zwiększanie skuteczności selektywnej zbiórki oraz ograniczanie ilości odpadów zmieszanych poprzez edukację mieszkańców, kontrolę jakości segregacji, dostosowywanie systemu odbioru do potrzeb miasta i sołectw, rozwój kompostowania bioodpadów u źródła, ponowne użycie, naprawę oraz odpowiedzialne zakupy i konsumpcję.				
	Systematyczna likwidacja dzikich wysypisk oraz wzmacnianie działań zapobiegających nielegalnemu porzucaniu odpadów, w tym poprzez monitoring miejsc problemowych, zgłoszenia mieszkańców i działania informacyjne.				
	Kontynuacja usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy, z wykorzystaniem dostępnych programów wsparcia i informacji kierowanych do właścicieli nieruchomości.				
	Ochrona i pielęgnacja pomników przyrody, zadrzewień przydrożnych, parkowych i śródpolnych oraz innych elementów zieleni ważnych dla krajobrazu, bioróżnorodności i mikroklimatu Gminy.				
	Wzmacnianie lokalnych powiązań przyrodniczych, w szczególności w dolinie Samy, przy ciekach, zbiornikach wodnych, terenach otwartych i zadrzewieniach, z uwzględnieniem ich znaczenia dla bioróżnorodności, retencji krajobrazowej i przewietrzania przestrzeni.				
	Prowadzenie stałej edukacji ekologicznej mieszkańców, dzieci, młodzieży, seniorów i przedsiębiorców w zakresie gospodarki odpadami, jakości powietrza, ochrony przyrody, oszczędzania zasobów i odpowiedzialnych postaw środowiskowych.				
	Utworzenie Błękitno-Zielonego „Przełomu rzeki Samy” – formalne zabezpieczenie terenów nadrzecznych i utworzenie infrastruktury pieszorowerowej i edukacyjnej.				

	· Przyjęcie i stosowanie standardów ochrony, pielęgnacji i utrzymania zieleni oraz drzewostanu przy inwestycjach realizowanych na gruntach gminnych i w działaniach komunalnych.				
	· Współpraca z właściwymi nadleśnictwami, właścicielami lasów oraz instytucjami ochrony przyrody w zakresie wzmacniania społecznych, rekreacyjnych, retencyjnych i przyrodniczych funkcji lasów oraz terenów zadrzewionych na obszarze Miasta i Gminy Szamotuły, w tym analiza możliwości obejmowania wybranych kompleksów leśnych formami zarządzania lub ochrony adekwatnymi do ich znaczenia dla mieszkańców, krajobrazu i adaptacji do zmian klimatu.				
	· Wdrożenie systemowego programu czystości i walki z dzikimi wysypiskami poprzez instalację fotopułapek i bezwzględne egzekwowanie kar w miejscach notorycznego porzucania odpadów.				

CEL OPERACYJNY	KIERUNKI DZIAŁAŃ	Jednostka odpowiedzialna	Planowany termin wykonania	Faktyczny termin wykonania	Realizacja (TAK / NIE)
3.1. Przedsiębiorczość, usługi i kompetencje lokalnego rynku pracy	· Wzmacnianie funkcji gospodarczych centrum Szamotuł poprzez działania służące utrzymaniu i rozwojowi lokalnego handlu, usług, gastronomii i rzemiosła, w szczególności we współpracy z przedsiębiorcami, właścicielami lokali, instytucjami kultury i organizatorami wydarzeń miejskich.				
	· Rozwój przejrzystej obsługi przedsiębiorców w Urzędzie Miasta i Gminy Szamotuły, obejmującej aktualne informacje o procedurach, lokalach użytkowych, zamówieniach publicznych, konsultacjach, danych gospodarczych oraz dostępnych formach kontaktu z administracją.				
	· Organizowanie stałego dialogu gospodarczego z przedsiębiorcami, obejmującego cykliczne spotkania, konsultacje potrzeb lokalnych firm, wymianę informacji o barierach rozwoju oraz współpracę przy przygotowywaniu działań wspierających lokalną gospodarkę.				
	· Wzmacnianie rozwoju branż odpowiadających realnym potrzebom mieszkańców i lokalnego rynku pracy poprzez współpracę szkół, pracodawców, instytucji rynku pracy i organizacji społecznych w zakresie doradztwa zawodowego, praktyk, staży, kształcenia branżowego, przekwalifikowania oraz uczenia się przez całe życie.				

3.2. Rolnictwo, turystyka, rekreacja i dziedzictwo jako potencjały lokalnej gospodarki	· Wsparcie przedsiębiorczości mieszkańców rozpoczynających lub rozwijających działalność gospodarczą, w szczególności osób młodych, kobiet, osób powracających na rynek pracy, seniorów aktywnych zawodowo oraz mieszkańców obszarów wiejskich.				
	· Promocja lokalnych firm, usług, produktów i miejsc pracy poprzez prezentację przedsiębiorców, wydarzenia gospodarcze, działania informacyjne, współpracę z mediami lokalnymi oraz wykorzystanie kanałów komunikacji Gminy.				
	· Wykorzystywanie zamówień publicznych i zakupów realizowanych przez Gminę do wzmacniania lokalnego rynku, w granicach obowiązujących przepisów, m.in. poprzez dialog z wykonawcami, dzielenie zamówień na części, jasne kryteria udziału oraz stosowanie klauzul społecznych i środowiskowych tam, gdzie jest to uzasadnione.				
	· Wsparcie rozwoju lokalnego rolnictwa poprzez współpracę z doradztwem rolniczym, organizacjami branżowymi, rolnikami i sołectwami w zakresie informowania o programach wsparcia, zmianach prawnych, adaptacji do suszy, ochrony gleb, skracania łańcuchów dostaw oraz możliwości dywersyfikacji dochodów gospodarstw.				
	· Wsparcie rozwoju krótkich łańcuchów dostaw, sprzedaży bezpośredniej, przetwórstwa rolno-spożywczego i lokalnych produktów żywnościowych, w szczególności poprzez działania promocyjne, informacyjne i partnerskie.				
	· Opracowanie, wdrożenie i promocja spójnego produktu turystyczno-rekreacyjnego Gminy, łączącego dziedzictwo kulturowe, turystykę pieszą i rowerową, walory wodne i przyrodnicze, gastronomię, wydarzenia, lokalne produkty, tradycje kulinarne, rzemiosło, haft szamotułski, dziedzictwo wsi oraz inne wyróżniki tożsamości Gminy jako elementy wzmacniające rozpoznawalność Szamotuł i lokalną gospodarkę.				
	· Wsparcie dywersyfikacji działalności gospodarstw rolnych i mieszkańców obszarów wiejskich, w szczególności w kierunku usług, przetwórstwa, edukacji przyrodniczej, rekreacji, agroturystyki, opieki oraz działalności pozarolniczej.				
	· Rozwój oferty turystyki weekendowej i jednodniowej opartej na dziedzictwie kulturowym Szamotuł, lokalnych tradycjach, wydarzeniach, produktach regionalnych oraz zasobach rekreacyjnych miasta i obszarów wiejskich.				

	· Wykorzystanie potencjału Samy, Jeziora Pamiątkowskiego, Jeziora Szamotulskiego, Zalewu Radziny i terenów otwartych do rozwoju odpowiedzialnej rekreacji, aktywnego wypoczynku i usług uzupełniających, z poszanowaniem ograniczeń środowiskowych.				
	· Tworzenie lokalnych produktów turystycznych i rekreacyjnych łączących kulturę, dziedzictwo, przyrodę, aktywność fizyczną, wydarzenia, gastronomię, produkty lokalne i ofertę sołectw.				
	· Rozwój współpracy instytucji kultury, organizacji społecznych, przedsiębiorców, rolników, szkół, kół gospodyń wiejskich i sołectw w przygotowywaniu wydarzeń, spacerów tematycznych, ofert edukacyjnych, rekreacyjnych i promocyjnych.				
	· Rozwój informacji turystycznej, rekreacyjnej i produktowej w formie cyfrowej i tradycyjnej, obejmującej atrakcje, wydarzenia, lokalne produkty, ofertę gastronomiczną, noclegową, rekreacyjną i zasady odpowiedzialnego korzystania z zasobów Gminy.				
3.3. Gotowość Gminy na zmiany społeczne, gospodarcze i kryzysowe	· Wzmacnianie odporności lokalnej gospodarki na kryzysy gospodarcze, energetyczne, klimatyczne, sanitarne i geopolityczne poprzez współpracę Gminy, przedsiębiorców, organizacji społecznych, służb, jednostek publicznych i mieszkańców.				
	· Projektowanie nowych i modernizowanych obiektów publicznych w sposób umożliwiający elastyczną zmianę ich funkcji w przyszłości wraz ze zmianami demograficznymi i społecznymi, np. dostosowanie budynków tworzonych z myślą o usługach dla dzieci do przyszłego wykorzystania na potrzeby seniorów, usług opiekuńczych, edukacyjnych lub społecznych.				
	· Przygotowanie wybranych obiektów, terenów i inwestycji gminnych do pełnienia funkcji podwójnego zastosowania, łączących codzienne funkcje sportowe, rekreacyjne, edukacyjne, społeczne lub gospodarcze z możliwością wykorzystania w sytuacjach kryzysowych, w tym poprzez zaplecze sanitarne, magazynowe, energetyczne, łączności, awaryjne zasilanie, miejsca czasowego pobytu lub schronienia oraz możliwość szybkiej zmiany funkcji obiektu.				
	· Tworzenie lokalnej bazy zasobów i porozumień kryzysowych, obejmującej dostępne obiekty, sprzęt, zaplecze techniczne, środki transportu, miejsca czasowego pobytu, podmioty usługowe, organizacje oraz lokalnych przedsiębiorców mogących wesprzeć działania w zakresie dostaw, usług, napraw, gastronomii, opieki, łączności i logistyki w sytuacjach zakłóceń.				

	· Wzmacnianie ciągłości działania Urzędu Miasta i gminy Szamotuły, jednostek organizacyjnych i kluczowych usług publicznych poprzez procedury awaryjne, kopie zapasowe danych, zabezpieczenie systemów, alternatywne formy pracy i komunikacji oraz przygotowanie personelu do działania w warunkach kryzysowych.				
	· Rozwijanie lokalnych kompetencji przydatnych w sytuacjach kryzysowych, w szczególności w zakresie pierwszej pomocy, samoorganizacji mieszkańców, cyberbezpieczeństwa, logistyki, łączności, obsługi punktów pomocy i współpracy ze służbami.				
	· Prowadzenie ćwiczeń, szkoleń i działań informacyjnych dla mieszkańców, przedsiębiorców, organizacji i instytucji dotyczących zasad postępowania w sytuacjach zagrożenia oraz sposobów utrzymania podstawowej aktywności społecznej i gospodarczej.				

CEL OPERACYJNY	KIERUNKI DZIAŁAŃ	Jednostka odpowiedzialna	Planowany termin wykonania	Faktyczny termin wykonania	Realizacja (TAK / NIE)
4.1. Edukacja, opieka i rozwój dzieci oraz młodzieży	· Rozwój dostępności opieki nad dziećmi do lat 3, w szczególności poprzez tworzenie i utrzymanie miejsc żłobkowych, wspieranie różnych form opieki oraz dostosowanie oferty do potrzeb rodzin pracujących i nowych mieszkańców Gminy.				
	· Poprawa warunków nauki w szkołach podstawowych i przedszkolach, w tym poprzez ograniczanie przeciążenia placówek, poprawę organizacji pracy, doposażenie sal, rozwój zaplecza dydaktycznego oraz dostosowywanie infrastruktury do zmieniającej się liczby dzieci.				
	· Rozwój kompetencji kluczowych dzieci i młodzieży, w szczególności matematycznych, językowych, cyfrowych, społecznych, obywatelskich, przyrodniczych i związanych z bezpieczeństwem, z uwzględnieniem wyników egzaminów oraz potrzeb lokalnego rynku pracy.				
	· Wzmacnianie wsparcia psychologicznego, pedagogicznego i profilaktycznego w szkołach i przedszkolach, w szczególności w zakresie zdrowia psychicznego, relacji rówieśniczych, przeciwdziałania przemocy, uzależnieniom i wykluczeniu.				
	· Rozwój doradztwa edukacyjno-zawodowego dla uczniów, obejmującego współpracę szkół z pracodawcami, instytucjami rynku pracy, szkołami ponadpodstawowymi, organizacjami społecznymi i lokalnymi liderami.				

	Wspieranie aktywności młodzieży poprzez rozwój samorządności uczniowskiej, Młodzieżowej Rady, wolontariatu, inicjatyw oddolnych, projektów społecznych oraz udziału młodych mieszkańców w konsultacjach i życiu Gminy.				
	Rozwój oferty zajęć pozalekcyjnych i międzyszkolnych odpowiadających różnym potrzebom dzieci i młodzieży, w tym zajęć wyrównawczych, rozwijających talenty, sportowych, artystycznych, technicznych, cyfrowych i obywatelskich.				
	Wzmacnianie bezpieczeństwa dzieci i młodzieży w środowisku szkolnym i pozaszkolnym poprzez edukację komunikacyjną, cyfrową, zdrowotną, kryzysową oraz współpracę szkół, rodziców, służb, organizacji i instytucji pomocowych.				
4.2. Usługi blisko mieszkańca i bezpieczne warunki życia	Prowadzenie lokalnej polityki demograficznej i prorodzinnej ukierunkowanej na zwiększanie atrakcyjności Miasta i Gminy Szamotuły dla młodych mieszkańców i rodzin z dziećmi, poprzez łączenie działań mieszkaniowych, opiekuńczych, edukacyjnych, transportowych, rekreacyjnych i społecznych.				
	Rozwój środowiskowych usług społecznych i opiekuńczych, zgodnie z podejściem deinstytucjonalizacji, w szczególności poprzez usługi świadczone blisko miejsca zamieszkania, wsparcie asystenckie, opiekę wytchnieniową, pomoc sąsiedzką, usługi dla osób starszych, osób z niepełnosprawnościami, osób przewlekle chorych oraz rodzin sprawujących opiekę.				
	Przeprowadzenie analizy organizacyjnej, prawnej, finansowej i lokalowej możliwości rozwoju Centrum Rehabilitacji i Integracji w Szamotulach w kierunku utworzenia lub prowadzenia środowiskowej formy wsparcia osób z niepełnosprawnościami, w tym Środowiskowego Domu Samopomocy, ze szczególnym uwzględnieniem osób z niepełnosprawnością intelektualną, a w zależności od wyników analizy podejmowanie działań organizacyjnych, inwestycyjnych lub partnerskich służących zwiększeniu dostępności usług wsparcia.				
	Tworzenie warunków do rozwoju opieki całodobowej, interwencyjnej i czasowego schronienia, w tym poprzez współpracę z partnerami publicznymi, społecznymi i prywatnymi w zakresie placówki opieki całodobowej, noclegowni, mieszkań wspomaganych, treningowych i chronionych, innych form wsparcia osób wymagających stałej lub okresowej pomocy oraz opracowanie kompleksowej lokalnej polityki senioralnej.				

	· Tworzenie warunków do zwiększania dostępności specjalistycznego wsparcia zdrowotnego, rehabilitacyjnego, psychologicznego i terapeutycznego poprzez współpracę z podmiotami leczniczymi, organizacjami społecznymi, szkołami i instytucjami pomocowymi, realizację programów profilaktycznych, udostępnianie przestrzeni na usługi specjalistyczne oraz rozwój mobilnych i środowiskowych form wsparcia dla dzieci i młodzieży, seniorów, osób z niepełnosprawnościami, rodzin w kryzysie i mieszkańców sołectw.				
	· Wzmocnienie organizacyjne pomocy społecznej, w tym poprawa warunków obsługi mieszkańców, integracja funkcji OPS w jednej dostępnej lokalizacji oraz rozwój prostych kanałów informacji o usługach społecznych, zdrowotnych, mieszkaniowych i pomocowych.				
	· Rozwój oferty aktywizującej i wspierającej seniorów, w tym miejsc spotkań, zajęć kulturalnych, sportowo-rekreacyjnych, kulinarnych, edukacyjnych, cyfrowych i fizjoterapeutycznych, z możliwością tworzenia rozwiązań typu „Dom Seniora” lub lokalnych centrów aktywności senioralnej.				
	· Dostosowanie polityki mieszkaniowej Gminy do rosnących i zmieniających się potrzeb mieszkańców, w tym poprzez zwiększanie dostępności mieszkań komunalnych i społecznych oraz wspieranie powstawania mieszkań dostępnych cenowo dla rodzin, młodych mieszkańców, osób rozpoczynających samodzielne życie, seniorów, osób samotnych, osób z niepełnosprawnościami oraz nowych mieszkańców wybierających Gminę jako miejsce zamieszkania.				
	· Modernizacja i racjonalne wykorzystanie gminnego zasobu mieszkaniowego, w szczególności poprzez poprawę stanu technicznego lokali, dostępności, standardu użytkowego oraz dostosowanie części zasobu do potrzeb osób starszych i osób z ograniczoną mobilnością.				
	· Rozwój dostępnej informacji o usługach społecznych, zdrowotnych, mieszkaniowych i pomocowych, w tym poprzez proste kanały kontaktu, punkty informacyjne, materiały dla mieszkańców oraz narzędzia cyfrowe.				
4.3. Aktywna wspólnota, kultura i sport dostępne dla mieszkańców	· Rozwój i modernizacja infrastruktury kultury, sportu i rekreacji, w tym budowa lub adaptacja pomieszczeń i budynków na potrzeby działalności kulturalnej, sportowej i społecznej, ze szczególnym uwzględnieniem zaplecza sanitarno-socjalnego, technicznego, nagłośnienia, oświetlenia, sal zajęciowych, tanecznych i koncertowych.				
	· Modernizacja i doposażenie istniejących obiektów sportowych, rekreacyjnych i wodnych, w tym boisk, Orlików, basenów, kortów, hal sportowych, kąpieliska w Pamiątkowie oraz zaplecza przy obiektach sportowych, z uwzględnieniem możliwości podwójnego wykorzystania				

	wybranych obiektów na potrzeby codziennej aktywności mieszkańców i sytuacji kryzysowych.				
	· Rozwój infrastruktury aktywności lokalnej w sołectwach i osiedlach, w szczególności poprzez modernizację świetlic wiejskich, placów zabaw, siłowni zewnętrznych, miejsc spotkań oraz podstawowego zaplecza dla działań społecznych, kulturalnych i rekreacyjnych.				
	· Rozwój zróżnicowanej oferty kulturalnej, sportowej i rekreacyjnej dla mieszkańców miasta i sołectw, w tym dzieci, młodzieży, rodzin, seniorów, osób z niepełnosprawnościami i nowych mieszkańców Gminy.				
	· Wzmacnianie aktywności fizycznej mieszkańców jako elementu profilaktyki zdrowotnej, integracji społecznej i jakości życia, w tym poprzez sport powszechny, zajęcia rekreacyjne, ofertę dla seniorów, działania międzypokoleniowe oraz współpracę z klubami sportowymi.				
	· Ochrona i rozwój lokalnego dziedzictwa kulturowego poprzez wspieranie zespołów, grup regionalnych i wydarzeń opartych na tradycjach Szamotuł, w tym zakup strojów regionalnych, instrumentów muzycznych, elementów scenografii oraz wyposażenia potrzebnego do prezentacji lokalnego dziedzictwa, m.in. widowiska „Wesele Szamotulskie”.				
	· Wspieranie organizacji pozarządowych, kół gospodyń wiejskich, klubów sportowych, grup nieformalnych, wolontariatu uczniowskiego i seniorskiego oraz lokalnych liderów poprzez konkursy, małe granty, pomoc organizacyjną, udzielanie przestrzeni, promocję działań i współpracę przy projektach.				
	· Wzmacnianie integracji nowych i dotychczasowych mieszkańców Gminy poprzez wydarzenia lokalne, działania sąsiedzkie, aktywność sołecką, projekty międzypokoleniowe oraz ofertę instytucji publicznych, organizacji społecznych i klubów sportowych.				
	· Rozwój komunikacji społecznej Gminy z mieszkańcami, obejmujący jasną informację o wydarzeniach, usługach, konsultacjach, możliwościach wsparcia, inicjatywach lokalnych i sposobach zaangażowania w życie publiczne.				